
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

MODERN ARAPÇADA KULLANILAN DEYİMLERİN SEMANTİK AÇIDAN İNCELENMESİ, TEMATİK SINIFLANDIRILMASI VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI

Emine Demirkazık

DOKTORA TEZİ
YABANCI DİLLER EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
ARAP DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS, 2024

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 6 (altı) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: : Emine
Soyadı : Demirkazık
Bölümü : Arap Dili Eğitimi
İmza :
Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Modern Arapçada Kullanılan Deyimlerin Semantik Açıdan İncelenmesi, Tematik Sınıflandırılması ve Arapça Öğretiminde Kullanımı

İngilizce Adı : Semantic Analysis of Idioms Used in Modern Arabic, Thematic Classification and Use of Idioms in Arabic Teaching

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Emine Demirkazık

İmza :

JÜRİ ONAY SAYFASI

Emine Demirkazık tarafından hazırlanan "Modern Arapçada Kullanılan Deyimlerin Semantik Açıdan İncelenmesi, Tematik Sınıflandırılması ve Arapça Öğretiminde Kullanımı" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Musa YILDIZ

(Arap Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Üye: Prof. Dr. Murat ÖZCAN

(Arap Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Üye: Doç. Dr. Yasin Murat DEMİR

(Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, AHBV Üniversitesi) ……

Üye: Doç. Dr. Zeynep ARKAN

(Arapça Mütercim ve Tercümanlık Ana Bilim Dalı, AHBV Üniversitesi) ……

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Ayşe İspir KURUN

(Arap Dili Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi) ……

Tez Savunma Tarihi: 30/04/2024

Bu tezin Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı'nda Doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban Çetin

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü ……

TEŞEKKÜR

Bir insanın yalnızca kendi alan bilgisi ile hoca olamayacağını öğrendiğim, akademik yolculuğum boyunca heyecanıma ortak olan, desteğini her zaman hissettiren, değerli bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşan, ilham aldığım ve birlikte çalışmaktan gurur duyduğum saygıdeğer hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Musa YILDIZ'a, bana hep inandığı ve güvendiği için teşekkür ederim.

Akademik hayatım boyunca bilgi ve deneyimlerinden yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Erdinç Doğru, Prof. Dr. Mehmet Hakkı SUÇİN, Doç. Dr. İbrahim Ethem POLAT, Doç. Dr. İbrahim ÖZAY, Doç. Dr. Celal Turgut KOÇ'a ve tez izleme komitemde katkıda bulunan değerli hocalarım Prof. Dr. Murat ÖZCAN ve Doç. Dr. Yasin Murat DEMİR'e şükranlarımı sunarım.

Yaşam enerjisi ve güzel kalbiyle bana ihtiyacım olan her an destek olan, ilham kaynağım canım kardeşim Arş. Gör. Dr. Meryem Melike GÜNGENCİ'ye teşekkür ederim.

Hayatımın her aşamasında sevgilerini ve manevi desteklerini esirgemeyen, beni her zaman motive eden, başarılarımla gurur duyan ve emeklerini asla ödeyemeyeceğim canım annem ve canım babama teşekkürü borç bilirim.

Bu zorlu süreçte her zaman yanımda olan, başarıya doğru adım adım ilerlerken tüm sıkıntıları birlikte göğüslediğimiz sevgili eşim, yol arkadaşım Hızır Türkkan DEMİRKAZIK'a varlığından dolayı çok teşekkür ederim.

Yüzümü her zaman güldüren, yoğun çalışma tempomu yaşından büyük bir olgunlukla kaldırabilen yaşam enerjim İYİ Kİ'm, canım oğlum Yiğit DEMİRKAZIK'a teşekkür ederim.

Son olarak tek başına üstesinden gelmenin zor olduğu bu süreçte tüm zorlukları kolaylaştıran, yanımda olan, ismini sayamadığım tüm sevdiklerime teşekkür ederim.

MODERN ARAPÇADA KULLANILAN DEYİMLERİN SEMANTİK AÇIDAN İNCELENMESİ, TEMATİK SINIFLANDIRILMASI VE ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI

(Doktora Tezi)

Emine Demirkazık

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2024

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, modern Arapçada kullanılan deyimlerin yapısal ve semantik açıdan analiz edilmesi, tematik olarak sınıflandırılması ve deyim öğretimine ilişkin önerilerin sunulmasıdır. Araştırma nitel bir yaklaşıma sahiptir ve doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Arapça deyimlerin bulunduğu kitap, dergi, gazete, basılı materyal, internet siteleri ve dijital kaynaklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise sadece modern Arapçada kullanılan deyimlerin bulunduğu "Han el-Halili" (Necip Mahfuz), "Et-Tarik" (Necip Mahfuz), "La La Len Azille Cariyeten" (Mahmud Mensî), "Leylü'l-Guraba" (Gâde Semmân), "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" (Muhâ Ba'şin) adlı romanlar ve BBC News, CNN, Aljazeera, Alriyadh, Annahâr, Alwatan, Alayyâm, Alanbâ, Alarabiya, Sputnik Arabic gibi çeşitli internet siteleri oluşturmaktadır. Veri toplama aşamasında amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen 756 adet deyim kullanılmıştır. Toplanılan veriler betimsel analiz yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın başlangıcında Arapça deyimlerin tanımı, özellikleri ve yapısal farklılıkları hakkında bilgi verilmiş ve deyimsel ifadelerdeki yapısal farklılıklar örneklerle açıklanmıştır. "Semantik Çözümleme" bölümünde amaçlı örneklem kullanılarak belirlenen Arapça deyimsel ifadeler semantik açıdan ele alınmıştır. İncelenen deyimsel ifadeler öncelikle kelime kelime çevrilmiş ve daha sonra deyimsel anlamını yansıtan deyimsel karşılıkları verilmiştir. Semantik analizi yapılan deyimlerin kullanım alanları açıklanmış ve her biri orijinal kaynaklarından alınan örnek kullanımlarla desteklenmiştir. "Tematik Sınıflandırma" bölümünde Arapça deyimsel ifadeler içerdikleri konulara göre tematik olarak

sınıflandırılmıştır. “Deyimlerin Arapça Öğretiminde Kullanımı” bölümünde ise deyim öğretimine ilişkin 10 adet etkinlik önerisi geliştirilerek deyim öğretimine ilişkin öneride bulunulmuştur. Araştırma; çalışmanın girişi, kullanılan yöntem, alana dair kuramsal artalanı, elde edilen bulgular ve yorumları deyimlerin semantik çözümlenmesi ve tematik sınıflandırılması, deyimlerin Arapça öğretiminde kullanımı ve çalışmadan elde edilen sonuçlar olmak üzere yedi bölümden oluşmaktadır.

Anahtar Kelimeler : Yabancı dil öğretimi, deyim öğretimi, modern Arapçada deyimler, deyimlerin tematik sınıflandırılması
Sayfa Adedi : xxi + 262
Danışman : Prof. Dr. Musa Yıldız

ANALYSIS OF CONTRIBUTION TO ARABIC TEACHING USING APHORISMES WITH VISUALS

(Ph.D Thesis)

Emine Demirkazık

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL EDUCATION SCIENCES

May 2024

ABSTRACT

This study aims to analyze the idioms used in modern Arabic in terms of structure and semantics, to classify them thematically and to make suggestions for teaching idioms. The research has a qualitative approach and document analysis technique was used. The study population consists of books, magazines, newspapers, printed materials, websites and digital resources containing Arabic idioms. The study sample consists of novels containing only idioms used in modern Arabic such as "Han el-Halili" (Necip Mahfuz), "Et-Tarik" (Necip Mahfuz), "La La Len Azille Cariyeten" (Mahmud Mensî), "Leylü'l-Guraba" (Gâde Semmân), and "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" (Muhâ Ba'şin) and various websites such as BBC News, CNN, Aljazeera, Alriyadh, Annahâr, Alwatan, Alayyâm, Alanbâ, Alarabiya, and Sputnik Arabic. In the data collection phase, 756 idioms determined by the purposive sampling method were used. The collected data were evaluated using descriptive analysis method. In this context, at the beginning of the study, information about the definition, characteristics and structural differences of Arabic idioms was given and structural differences in idiomatic expressions were explained with examples. In the Semantic Analysis section the Arabic idiomatic expressions identified using purposive sampling were analyzed semantically. The analyzed idiomatic expressions were first translated word by word and then their idiomatic equivalents reflecting their idiomatic meaning were given. In the next section, the areas of use of the semantically analyzed idioms are explained and each of them is supported by sample uses taken from their sources. In the Thematic Classification section Arabic idiomatic expressions are categorized thematically according to the subject matter. In the Use of Idioms in Teaching Arabic section 10 activity suggestions for teaching

idioms were developed and teaching suggestions were made. The study consists of seven chapters: the introduction, the methodology used, the theoretical background of the field, the findings and interpretations, thesemantic and thematic classification of idioms, the use of idioms in Arabic language teaching, and the conclusions drawn from the study.

Key Words :Foreign language teaching, idiom teaching, idioms in modern Arabic, thematic classification of idioms
Number of Pages : xxi + 262
Advisor : Prof. Dr. Musa Yıldız

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU ..... **i**
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI ..... **ii**
JÜRİ ONAY SAYFASI ..... **iii**
TEŞEKKÜR ..... **iv**
ÖZ ..... **v**
ABSTRACT ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xv**
ŞEKİLLER LİSTESİ ..... **xx**
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ ..... **xxi**
BÖLÜM 1 ..... **1**
GİRİŞ **1**
1.1. Problem Durumu **3**
1.2. Araştırmanın Amacı **4**
1.3. Araştırmanın Önemi **4**
1.4. Araştırmanın Varsayımları **4**
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları **5**
1.6. Tanımlar **5**
1.7. İlgili Araştırmalar **6**
BÖLÜM 2 ..... **9**
YÖNTEM **9**

2.1. Araştırma Modeli **9**

2.2. Evren ve Örneklem **10**

2.3. Veri Toplama Araçları **10**

2.4. Verilerin Analizi **10**

BÖLÜM 3 ..... **11**

KAVRAMSAL ÇERÇEVE **11**

3.1. Dil: اللغة **11**

3.2. Dil-Kültür İlişkisi: علاقة اللغة بالثقافة **13**

3.3. Söz Varlığı: المفردات **15**

3.4. Söz Varlığını Oluşturan Öğeler: العناصر التي تشكل المفردات **15**

3.4.1. Terimler مصطلحات **16**

3.4.2. Atasözleri أمثال **17**

3.4.3. Kalıp Sözler قوالب لغوية شائعة **19**

3.4.4. Özlü Sözler أقوال مأثورة **21**

3.4.5. İkilemeler إتباع/ توكيد **22**

3.4.6. Eşdizimler متصاحبات **23**

3.4.7. Bilmeceler ألغاز **25**

3.4.8. Argo لغة سوقية **26**

3.4.9. Jargon لغة مهنية **28**

3.4.10. Deyimler تعابير اصطلاحية **29**

3.4.10.1. Deyim Tanımı* تعريف التعبير الاصطلاحي** ***30

3.4.10.2. Deyimbilim* الفراسيولوجيا** ***31

3.4.10.3. Deyimlerin Özellikleri* خصائص التعابير الاصطلاحية** ***32

3.4.10.4. Deyimlerle Atasözlerinin Farkı* الفرق بين التعابير الاصطلاحية والمثل** ***34

3.4.10.5. Türkçe Deyimlerin Sözdizimi ve Türleri* التركيب النحوي للتعابير الاصطلاحية وأنواعها** ***35

3.4.10.6. Arapça Deyimlerin Yapısı* بناء التعابير الاصطلاحية في العربية** ***36

3.4.10.7. Tek Kelimeden Oluşan Deyimler التعابير الاصطلاحية المكونة من كلمة واحدة.....*38*

3.4.10.8. İki/İkiden Fazla Kelimeden Oluşan Deyimler التعابير الاصطلاحية المكونة من كلمتين أو أكثر.....*39*

3.4.10.8.1. Niteleyici Deyimler: المركب الوصفي.....*41*

3.4.10.8.2. İsim Tamlaması Şeklinde Kullanılan Deyimler: المركب الإضافي.....*41*

3.4.10.8.3. İlk Kelimesi İsimle Başlayan Deyimler: المركب الاسمي.....*42*

3.4.10.8.4. İlk kelimesi Fiille Başlayan Deyimler: المركب الفعلي.....*42*

3.4.10.8.5. Çoğunlukla Harfi Cer ile Başlayan Deyimsel İfadeler: المركب العباري.....*43*

BÖLÜM 4.....45

SEMANTİK ÇÖZÜMLEME.....45

4.1. Semantik (Anlambilim): علم الدلالة.....45

4.2. Semantik/Anlambilimin Tarihçesi: تاريخ علم الدلالة.....46

4.2.1. Batıda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في الغرب...48

4.2.2. Doğuda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في الشرق 52

4.2.3. Türkiye'de Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في تركيا.....56

4.3. Semantiğin Çeşitleri: أنواع علم الدلالة.....57

4.3.1. Linguistik Semantik: علم الدلالة اللغوية.....58

4.3.2. Felsefi Semantik: علم الدلالة الفلسفية 59

4.3.3. Genel Semantik: علم الدلالة العامة 59

4.4. Semantikle İlgili Kavramlar: المفاهيم المتعلقة بعلم الدلالة.....61

4.4.1. Temel Anlam: المعنى الأساسي 62

4.4.2. Yan Anlam: المعنى الإضافي 62

4.4.3. Toplumsal Anlam: المعنى الاجتماعي 64

4.4.4. Çağrışımsal Anlam:المعنى الإيحائي 65

4.4.5. Üslûpsal Anlam: المعنى الأسلوبي.....65

4.4.6. Öznel Anlam: المعنى النفسي 66
4.5. Lafız Mana İlişkisi: علاقة الكلمة بالمعنى 66
4.6. Bağlam: السياق 69
4.7. Tarihsel ve Kültürel Bağlam: السياق التاريخي والثقافي 71
4.8. Sözcüklerin Anlamları: معاني الكلمات 71
4.8.1. Anlam Genişlemesi: توسيع المعنى 71
4.8.2. Anlam Daralması: تضييق المعنى 72
4.8.3. Anlam İyileşmesi: تحسين المعنى 72
4.8.4. Anlam Kötüleşmesi: تحريف المعنى/ إفساد المعنى 72
4.8.5. Somut Anlamdan Soyut Anlama Geçiş: الانتقال من الملموس إلى المجرد 73
4.9. Dil Düzeyi: مستوى اللغة 73
4.10. Deyimlerin Semantik Açıdan İncelenmesi: التحليل الدلالي للتعابير 74
4.10.1. يُراهِنُ عَلَى الْحِصانِ الْخاسِر 75
4.10.2. عادَ صِفْرَ الْيَدَيْن 76
4.10.3. سَحّ دَمْعًا فَيّاضًا 77
4.10.4. لا يُساوِي حُفْنَةً مِنْ تُراب 78
4.10.5. يَحْلُمُ بِا لْمُسْتَحِيل 79
4.10.6. يَزْرَعُ الشَّوْكَ في طَرِيقِه 80
4.10.7. العارِفُ تَكْفِيه الْإِشارَة 81
4.10.8. في نِهايَةِ النَّفَقِ نُقْطَةٌ مِنْ نُور 82
4.10.9. نَشَرَ الْغَسِيل الْوَسِخ 83
4.10.10. يَعْرِف مِن أَيْن تُؤْكَل الْكَتِف 84
4.10.11. لَم يَذُقْ لِلرّاحَة طَعْما 85
4.10.12. أَنْفُكَ مِنْك وَلَوْ كان أَجْدَع 86
4.10.13. الزَمانُ يَسْحَبُ ذُيولَ النِسْيانِ عَلَى الْماضِي 87
4.10.14. اِنْتَشى لِحَدّ الطَّرْب 88
4.10.15. أراه نُجُومَ الظُّهْر 89
4.10.16. الْقَشَّةُ الَّتِي قَصَمَتْ ظَهْرَ الْبَعِيرِ 90
4.10.17. اَلطُّيورُ عَلَى أَشْكالِها تَقَعُ 91

4.10.18. يَرُشُّ المِلْحَ عَلى الْجُرْحِ 92
4.10.19. أَسْدَلَ عَلَيْهِ سِتَارَ النسْيَانِ 93
4.10.20. بَيْنَ المِطْرَقَةِ وَالسَنْدَان 94
4.10.21. يَنْفُخُ في قِرْبَةٍ مَخْروقَةٍ 95
4.10.22. هَذا الشِبْلُ مِنْ ذاكَ الْأَسَدِ 95
4.10.23. بَلَعَ الطُعْمَ (فِي السُنارَةِ) 97
4.10.24. حَتّى يَشيبَ الْغُرابُ 98
4.10.25. دَهَمَها قِطارُ العَنوسَةِ 99
4.10.26. أَطْلَقَ ساقَيْهِ لِلرِيحِ 99
4.10.27. خَرَجَ مِنَ الْمَوْلِدِ بِلَا حُمُّصٍ 101
4.10.28. عَرَكَتْهُ الْحَياة 101
4.10.29. مَسْكُ الْعَصَا مِنَ الْمُنْتَصِف 103
4.10.30. اِنْقَلَبَ السِحْرُ عَلَى السّاحِر 103

BÖLÜM 5 105

TEMATİK SINIFLANDIRMA 105

5.1. Tematik Yaklaşım 105

5.2. Tematik Sınıflandırma 106

5.3. Deyimlerin Temalarına Göre Sınıflandırılması 112

BÖLÜM 6 188

DEYİMLERİN ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI 188

6.1. Deyim Öğretimi 188

6.2. Deyimlerin Arapça Öğretiminde Kullanımına Yönelik Etkinlik Önerileri 190

BÖLÜM 7 201

SONUÇ VE ÖNERİLER 201

7.1. Sonuçlar 201

7.2. Öneriler 203

KAYNAKLAR 207

EKLER 254

EK 1. Bingo! – لعبة البنغو 255

EK 2. Bingo! – لعبة البنغو 256

EK 3. Arapça Deyim Bulmacası – كلمات متقاطعة للتعابير الاصطلاحية 257

EK 4. Arapça Deyim Bulmacası – كلمات متقاطعة للتعابير الاصطلاحية 258

EK 5. Adam Asmaca – لعبة الجلاد 259

EK 6. Uygulama –حكاية علي في رحلة الحياة..... 260

EK 7. Uygulama Cevap Anahtarı –حكاية علي في رحلة الحياة..... 261

EK 8. Çarkıfelek – لعبة عجلة التعابير الاصطلاحية..... 262

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. *Niteleyici Deyimler* 41
Tablo 2. *İsim Tamlaması Şeklinde Kullanılan Deyimler* 41
Tablo 3. *İlk Kelimesi İsimle Başlayan Deyimler* 42
Tablo 4. *İlk Kelimesi Fiille Başlayan Deyimler* 42
Tablo 5. *Çoğunlukla Harfî Cer ile Başlayan Deyimsel İfadeler* 43
Tablo 6. *Temel Anlam Yan Anlam Farkı* 64
Tablo 7. *Doğu ve Batı'daki Dil Kaynaklarındaki Ortak Temalar* 110
Tablo 8. *Deyimlerin Tematik Dağılımı* 111
Tablo 9. *Aile Deyimleri-Evlilik ve Yakın İlişkiler* 112
Tablo 10. *Askeri Deyimler-Savaş ve Mücadele* 113
Tablo 11. *Basın Deyimleri* 114
Tablo 12. *Davranış ve Tutum Deyimleri* 115
Tablo 13. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Abartma* 116
Tablo 14. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Dil ve İfade* 116
Tablo 15. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Fırsatçılık* 117
Tablo 16. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Hak Arama* 117
Tablo 17. *Davranış ve Tutum Deyimleri-İçsel Mücadele* 118
Tablo 18. *Davranış ve Tutum Deyimleri-İhmalkârlık* 118
Tablo 19. *Davranış ve Tutum Deyimleri-İkiyüzlülük* 118
Tablo 20. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Kaçış* 119
Tablo 21. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Kararlılık* 120

Tablo 22. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Kontrol* 121
Tablo 23. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Manipülasyon* 122
Tablo 24. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Olumlu* 123
Tablo 25. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Olumsuz* 125
Tablo 26. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Önemseme-Duyarsız Kalma* 127
Tablo 27. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Pes etme-Vazgeçme* 128
Tablo 28. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Reddetme* 128
Tablo 29. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Saygınlık-İtibarsızlık* 129
Tablo 30. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Tehdit* 130
Tablo 31. *Davranış ve Tutum Deyimleri-Zarar Verme* 131
Tablo 32. *Doğa Deyimleri* 136
Tablo 33. *Durum Deyimleri* 136
Tablo 34. *Durum Deyimleri-Gerçek Dışı* 136
Tablo 35. *Durum Deyimleri-Gerçeklik* 137
Tablo 36. *Durum Deyimleri-Kapsamlılık* 138
Tablo 37. *Durum Deyimleri-Kontrol* 139
Tablo 38. *Durum Deyimleri-Maddi/Manevi Değer* 140
Tablo 39. *Durum Deyimleri-Olumlu Durum* 140
Tablo 40. *Durum Deyimleri-Olumsuz Durum* 141
Tablo 41. *Durum Deyimleri-Onaylama* 145
Tablo 42. *Durum Deyimleri-Popülerlik* 146
Tablo 43. *Duygu Deyimleri* 146
Tablo 44. *Duygu Deyimleri-Empati ve Anlayış* 147
Tablo 45. *Duygu Deyimleri-Endişe ve Kaygı* 147
Tablo 46. *Duygu Deyimleri-Hayal Kırıklığı* 149
Tablo 47. *Duygu Deyimleri-Heyecan ve Coşku* 150

Tablo 48. *Duygu Deyimleri-İki Yüzlülük* 151
Tablo 49. *Duygu Deyimleri-Memnuniyet ve İyi Dilek* 152
Tablo 50. *Duygu Deyimleri-Mutluluk* 152
Tablo 51. *Duygu Deyimleri-Öfke* 153
Tablo 52. *Duygu Deyimleri-Şaşkınlık* 154
Tablo 53. *Duygu Deyimleri-Ümit ve Ümitsizlik* 155
Tablo 54. *Duygu Deyimleri-Üzüntü* 156
Tablo 55. *Eğitimle ilgili Deyimler-Bilinçlenme* 157
Tablo 56. *Eğitimle ilgili Deyimler-Cehalet* 158
Tablo 57. *Eğlence Deyimleri* 158
Tablo 58. *İş Deyimleri-Başarı ve Performans* 158
Tablo 59. *İş Deyimleri-Başarısızlık* 161
Tablo 60. *İş Deyimleri-Risk ve Tehlike* 162
Tablo 61. *İş Deyimleri-Yetenek ve Deneyim* 163
Tablo 62. *İyi Dilek ve Dua Deyimleri* 163
Tablo 63. *Kişisel Gelişim Deyimleri-Sorumluluk Alma* 165
Tablo 64. *Kişisel Özellik Deyimleri-Açgözlülük* 165
Tablo 65. *Kişisel Özellik Deyimleri-Cesaret* 166
Tablo 66. *Kişisel Özellik Deyimleri-Olumlu Özellikler* 166
Tablo 67. *Kişisel Özellik Deyimleri-Olumsuz Özellikler* 167
Tablo 68. *Kişisel Özellik Deyimleri-Özgüven* 169
Tablo 69. *Kişisel Özellik Deyimleri-Tembellik* 169
Tablo 70. *Kişisel Özellik Deyimleri-Yetenek* 170
Tablo 71. *Kişisel Özellik Deyimleri-Zayıflık* 170
Tablo 72. *Mekân Deyimleri* 171
Tablo 73. *Para ve Ekonomi Deyimleri* 171

Tablo 74. *Para ve Ekonomi Deyimleri-Ekonomik Durum* 172
Tablo 75. *Para ve Ekonomi Deyimleri-Maddi Değer* 172
Tablo 76. *Para ve Ekonomi Deyimleri-Yatırım* 172
Tablo 77. *Para ve Ekonomi Deyimleri-İş Dünyası* 173
Tablo 78. *Para ve Ekonomi Deyimleri-Zenginlik ve Yoksulluk* 173
Tablo 79. *Psikoloji ile İlgili Deyimler* 174
Tablo 80. *Sağlık Deyimleri-Fiziksel Durum* 174
Tablo 81. *Sağlık Deyimleri-Ölüm* 174
Tablo 82. *Sağlık Deyimleri-Uyku* 176
Tablo 83. *Sağlık Deyimleri-Yaşam* 177
Tablo 84. *Seyahat Deyimleri* 177
Tablo 85. *Sosyal İlişkiler Deyimleri-Arkadaşlık* 177
Tablo 86. *Sosyal İlişkiler Deyimleri-İnsan İlişkileri* 178
Tablo 87. *Sosyal İlişkiler Deyimleri-Sosyal Etkileşim* 179
Tablo 88. *Spor Deyimleri* 180
Tablo 89. *Yaşam Deneyimi Deyimleri* 180
Tablo 90. *Yaşam Deneyimi Deyimleri-Çaresizlik* 181
Tablo 91. *Yaşam Deneyimi Deyimleri-Şanslılık* 182
Tablo 92. *Yaşam Deneyimi Deyimleri-Şanssızlık* 182
Tablo 93. *Yaşam Deneyimi Deyimleri-Zorluk* 183
Tablo 94. *Yiyecek ve İçecek Deyimleri* 185
Tablo 95. *Yönetimsel Deyimler-Adâlet* 185
Tablo 96. *Yönetimsel Deyimler-Bağlılık* 185
Tablo 97. *Yönetimsel Deyimler-Hukuk* 185
Tablo 98. *Yönetimsel Deyimler-Otorite* 186
Tablo 99. *Yönetimsel Deyimler-Strateji* 186

Tablo 100. *Zaman Deyimleri* 187

Tablo 101. *Zaman Deyimleri- Zaman Kavramları* 187

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Lafız çeşitleri....49
Şekil 2. Semantiğin çeşitleri....58
Şekil 3. Temel anlam-yan anlam....63
Şekil 4. Lafız mana ilişkisi.....66
Şekil 5. Üzüntü temasıyla ilgili deyimler....108
Şekil 6. Deyim bingo etkinliği....191
Şekil 7. Arapça hikâye yazma etkinliği....192
Şekil 8. Deyim incelemesi etkinliği....193
Şekil 9. Arapça deyim yarışması....194
Şekil 10. Arapça deyim bulmacası....195
Şekil 11. Arapça adam asmaca....196
Şekil 12. Çalışma kağıdı....197
Şekil 13. Tematik deyim etkinliği....198
Şekil 14. Çarkıfelek....199
Şekil 15. Deyim takım oyunu....200

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

İHL	İmam Hatip Lisesi
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	Ve Benzeri
vd.	Ve Diğerleri
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
Yy.	Yüz Yıl

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Dil, insanların birbirleriyle iletişim kurmada başvurduğu, dünyaya geldiğinde istemsizce öğrenmeye başladığı ve yalnızca insan denen varlığa özgü ilgi çekici bir olgudur. Dil esasen düşünme eylemini gerçekleştirme ve zihninde oluşan düşünceyi de aktarma aracıdır (Aksan, 2008, s. 13). Düşünceyi aktarma eylemi gerektiği gibi gerçekleştirilemediğinde bireyler arası iletişimin kopması kaçınılmaz olacaktır. Dilin özünde yer alan; okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri, o dilin öğrenicisi tarafından icra edilemezse, dilin özünde bulunan aktarım süreci gerçekleştirilemeyecektir. Düşünceyi karşı tarafa ifade etme eyleminin önemli yapı taşlarından biri de kuşkusuz deyimlerdir.

Bir yabancı dil öğrenirken sadece kelimeleri ezberlemek yeterli olmamakla birlikte dilin ötesinde o dilin kültürüne de hâkim olmak gereklidir. Dilin ait olduğu toplum ve kültürü anlamak, sağlıklı iletişim kurabilmek için önemlidir.

Bir durumu daha az sözle çarpıcı bir biçimde anlatmanın en güzel yollarından birisi de kuşkusuz deyimlerdir. Çünkü deyimler aracılığıyla birey, o dilin ait olduğu toplumun geçmişten gelen izlerini, yaşayış şekillerini ve dile özgü ifade tarzlarını da edinmiş olur. Dilin kullanıcısı muhatabına vermek istediği mesajı deyimler aracılığıyla daha etkili ve çarpıcı bir biçimde iletir. Deyimlerden yoksun bir dil düşünülemez. Çünkü deyimler, bir toplumun dil yapısının ayrılmaz bir parçasıdır. Hengirmen'e (2011, s. 6) göre deyimler olmadan bir dili kullanmak imkânsızdır. Atasözleri dile zenginlik katar, ancak konuşurken atasözlerini kullanmak bir zorunluluk değildir, kullanılmadığı takdirde anlamda bir eksiklik hissedilmez. Deyimler için ise durum farklıdır. Deyimler günlük hayatımızın içine o kadar derinlemesine işlemiştir ki, bazen deyimlerin açıklamasını yaparken bile başka bir deyime başvururuz.

Deyimler, bir dile ait ifade etme yollarını, o dili anadil olarak konuşan topluma ait olan geçmişini, gelenek birikimini, çeşitli yaşam biçimlerini ve dilden bağımsız düşünülemeyen kültürünü yansıtmaları bakımından, o dili öğrenen yabancılar için ayrı bir önem kazanmaktadır. Genel olarak bakıldığında deyimlerin nasıl meydana geldiği, ait oldukları diller açısından büyük farklılar arz etmektedir. Öyle ki, bir kişinin karnının çok acıktığını, açlıktan neredeyse ölmek üzere olduğunu anlatmak üzere Türkler, "Karnım zil çalıyor" deyimiyle dile getirirken, Arapçada "تزقزق عصافير بطني" (karnımın serçeleri ötüşüyor) şeklinde dile getirilmektedir. Yine faydasız bir iş için çaba sarf eden kimse için Türkçede "Akıntıya karşı kürek çekmek" deyimi kullanılırken Arapçada "ينفخ في الرماد" (Küle üflüyor) deyimi kullanılmaktadır.

Dillerin millî kimliğinin ortaya çıkması ve dilin bir millete ait kültür ögesi durumuna gelmesi önemli bir olgudur. Her millet, kendi diline özel ifadeyi güçlendirmek için yaşamış olduğu farklı farklı deneyimlerin etkisiyle ait oldukları kültüre dair izler taşıyan kalıp sözleri (atasözleri, özlü sözler, deyimler, vb.) oluşturmuştur.

Deyimler, bir dili oluşturan ve günlük dilin akışında önemli bir rol oynayan önemli dil öğelerini oluşturan bir parçadır (Liontas, 1999). Deyimler; insanların yaşadığı duygu ve düşünceleri kısa ve çarpıcı bir şekilde anlatan, bazı dilcilerin anlambilimsel yaratıcılık olarak adlandırdığı metaforik anlatımla oluşturulmuş söz varlıklarıdır. Aynı kültüre sahip insanların yaşadığı toplum içerisinde milletler bu söz varlıklarını kendinden sonra gelen nesillere aktararak tıpkı atasözleri gibi kalıplaştırmış, onlara bir bakıma dokunulmazlık kazandırmıştır. Kuşkusuz deyimler sözvarlığının önemli bir bölümünü kaplamaktadır. Dilin doğasında bulunan niteliksel değerleri karşılamalarının yanı sıra deyimler; öğrenimi yapılan dile hâkim olma açısından da ait olduğu bağlamının doğru bir şekilde kullanılması gerekli olan etkili ve çarpıcı anlam taşıyan söz varlıklarıdır. Kısa, özlü ve etkili bir şekilde ifade etme yeteneği, bir dilde dilbilgisi kadar kritik bir rol oynamaktadır. Deyimler, dile zarafet, özgünlük, estetik, semantik derinlik, imgeler ve canlılık katar (Krupnov, 1976, s. 118). Çünkü yabancı dil öğrenen bireyler öğrendikleri dile ait dilbilgisel ve sözcüksel alanları tamamen öğrenmiş olsalar bile, o dile ait deyimler öğrenilmedikçe dilsel açıdan kendilerini yetersiz hissedebilirler.

Günümüzde gerek anadilde gerekse yabancı dilde dil öğretimi yapan öğretmenler; dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerileri aracılığıyla deyimleri öğreterek ilgili dilin kültürüne de hizmet etmiş olacaklardır.

1.1. Problem Durumu

Bilimsel nitelikli yapılan çalışmalarda, yapılan araştırmanın problemi, amacı ve sınırlılıklarını ortaya koymak, araştırmanın anlaşılırlığı açısından önem arz etmektedir. Bu sebeple ilgili araştırmanın yapılmasına zemin oluşturan problem durumu, araştırmanın amacı ve bu süreçte varsayım ve sınırlılıkları ele alınmaktadır.

Diğer yabancı dillerde olduğu gibi Arap dili de deyimler açısından zengin bir içeriğe sahiptir. Türkçede sayısız tanımı yapılan "deyim" kavramı Arapça da bağımsız bir başlık olarak değil de genellikle "mesel" başlığı altında incelenmektedir. Modern Arapçada kullanılan deyimlerin yapısı gereği, deyimlerin kendi başına bağımsız bir başlık olarak ele alınarak incelenmesi daha doğru olacaktır.

Günümüzde Arapça öğretimi, İmam Hatip Liseleri ile Arapça Öğretmenliği programı bulunan fakülteler, Arap Dili ve Edebiyatı bölümleri, Mütercim ve Tercümanlık bölümleri ve İslami İlimler Fakülteleri gibi yükseköğretim kurumlarında yapılmaktadır. Öğretim programları incelendiğinde dilbilgisi ve sözcük öğretiminin yanı sıra; dinleme becerisi, okuma-anlama becerisi, konuşma becerisi ve yazma becerisine geniş yer verildiği görülmüş, ancak Arapça deyimlerin öğretim programlarında yeterince ilgi görmediği gözlenmiştir.

Arapça alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde deyimlerle ilgili bazı çalışmalar görülmüş ama bu çalışmanın amacını oluşturan ve özellikle modern Arapçadaki deyimlere odaklanarak semantik ve tematik olarak sınıflandırılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Dolayısıyla bu araştırma ile modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin tespit edilmesi, konuya dikkat çekilmesi ve Arapça öğretim yapılan programlarda daha fazla yer verilmesine faydalı olması ve böylelikle alandaki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu durumda çalışmanın problem durumunu şu sorular oluşturmaktadır:

1. "Modern Arapça içerisinde yaygın bir şekilde kullanılan deyimlerin semantik yapısı nasıl açıklanabilir?"
2. "Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimler tematik olarak sınıflandırılabilir mi?"
3. "Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin öğretimi nasıl yapılabilir?

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kitap, roman, hikâye gibi edebi içerik ihtiva eden Arapça yazılı materyalleri ve internet sitelerini kapsamlı bir biçimde tarayarak modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimleri tespit etmektir.

Alt amaçlar ise;

1. Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimleri tespit etmek,
2. Tarama sonucunda elde edilen deyimleri semantik açıdan incelemek,
3. Tespit edilen deyimleri tematik olarak sınıflandırmak,
4. Deyimlerin nasıl öğretilebileceğine ilişkin önerilerde bulunmaktır.

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkçe pek çok tanımı yapılan "deyim" kavramı Arapça da bağımsız bir başlık olarak değil de genellikle "mesel" başlığı altında incelenmektedir. Bu araştırma "deyim" kavramını Arapça التعبير الاصطلاحي kavramı altında bağımsız bir başlık altında inceleme ve modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimleri tespit etme amacı taşıdığından Arapça öğrenenlerin bu konuda yaşadığı zihni karmaşayı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca bu araştırma, modern Arapçada deyimlerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde tematik olarak sınıflandırılmış kapsamlı bir deyim çalışması olması bakımından önemli olup modern Arapçada kullanılan deyimlerin nasıl öğretileceğine ilişkin çözüm önerilerinde bulunması bakımından önemlidir.

1.4. Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada;

1. Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin yeterince tespit edilmediği,
2. Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin tematik olarak sınıflandırılmadığı,
3. Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlere Arapça öğretim programlarında yeterince yer verilmediği varsayılmaktadır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırma kitap, roman, hikâye, dergi gibi özellikle edebi içerik ihtiva eden Arapça yazılı materyaller ve internet siteleri ile sınırlıdır.
2. Araştırma sadece fasih Arapça olan deyimlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Anadil: Çocuğun ailesinden ve içinde yaşadığı topluluktan edindiği dildir (TDK, 2009, s. 93).

Atasözü: Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş, öğüt verici nitelikte söz, darbımesel (TDK, 2009, s. 140).

Çeviride Eşdeğerlik: Erek metinle kaynak metin arasında oluşan gerçek ilişki (Vermeer, 2008, s. 43).

Deyim: Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan kalıplaşmış bir söz öbeği, tabir (TDK, 2009, s. 517).

Deyimbilim: Dilbilimin deyimi konu alan bir alt kolu.

Doğrudan çeviri: Birebir çeviri olarak da bilinen doğrudan çeviri, orijinal metnin mümkün olduğunca kelimesi kelimesine çevrilmesidir (Tomedes, 2018).

Etkinlik: Bir kişinin, bir işletmenin, bir kurumun belli bir alandaki eylemi, faaliyet, aktivite (TDK, 2009, s. 662). Dil öğretimi kapsamında düşünüldüğünde öğretilmesi amaçlanan temel hususları kazandırmak ve pekiştirmek amacıyla uygulanan faaliyetler olarak tanımlanabilir.

Semantik: 1. Anlam bilimi. 2. Anlambilimsel (TDK, 2009, s. 1727).

Strateji: Önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol (TDK, 2009, s. 1811).

Tematik: Bir tema etrafında oluşan (TDK, 2009, s. 1946).

Teknik: Öğretme sürecinde planlanan ve desenlenen düşüncelerin uygulamasında takip edilen yol (İşisağ, 2012, s. 131-132).

Yabancı dil: 1. Ana dilin dışında olan dillerden her biri. 2. Ana dilin dışında öğrenilen uzmanlık dili (TDK, 2009, s. 2102).

Yaklaşım: Dil, dil öğretimi ve öğreniminin doğasıyla alakalı bir bakış açısı ve felsefesini içermekle birlikte bunlara ilişkin kuramsal prensipler bütünüdür (Antony, 1963, s. 63-66).

Yöntem: Belirlenen hedeflere ulaşmada öğretme tekniklerini ve araçlarını kullanarak bir dilin nasıl öğretileceğini ortaya koyan işlemler bütünüdür (İşisağ, 2012, s. 131-132).

1.7. İlgili Araştırmalar

Modern Arapçadaki deyimleri ele alan kaynaklar yeni ortaya çıkmıştır. Batılı kaynaklardaki deyim kavramı, bu alanda oldukça etkili olmuştur. Yapılan literatür incelemesinde deyimlerin dilbilgisi açısından incelenmesi, Kur'an-ı Kerim'de geçen deyimler, Arapça organ adları açısından deyimler, Kur'an-ı Kerim'de geçen insanı ele alan deyimler gibi bazı araştırmalara rastlanmıştır. Bununla birlikte modern Arapça olarak kullanılan deyimlerin semantik ve tematik çalışmasına ve sınıflandırılmasına ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanamamıştır. Dolayısı ile bu araştırma ile Modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin tespit edilmesi, konuya dikkat çekilmesi ve Arapça öğretim yapılan programlarda daha fazla yer verilmesinin faydalı olması ve böylelikle alandaki boşluğun giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Alan yazın incelemelerinde Arapça deyimler ile ilgili yapılan ve alana önemli katkı sağladığı düşünülen bazı çalışmalar şunlardır:

İsmail Mazhar (1949) "Kâmûsu'l-Cümel ve'l-'İbâratü'l-Istılâhiyye" adlı İngilizce-Arapça sözlüğü hazırlamıştır. Modern Arapçadaki deyimler hakkında ilk olarak 1949 yılında bu eser, Arapça okuyuculara İngilizce deyimleri açıklamak ve mecazi ifadelerin çevirisinde yardımcı olmak amacıyla kaleme alınmıştır.

Kerim Zeki Hüsâmuddîn (1985) "et-Ta'bîru'l-İstılâhî" isimli eseriyle, Mısır'da 1985 yılında yayınlanan Arapça deyimler alanında yazılmış ilk kitabın yazarıdır. Bu eserde deyimlerin tarihçesi, anlam bilimi, sözdizimi ve biçim bilimsel yapısı incelenmiştir. Kerim Zeki Hüsâmuddîn bu çalışmasıyla Arapça deyimlerin araştırılmasına önemli bir katkıda bulunmuştur.

Mahmud İsmail Sînî, M. Tahir Hüseyin ve Abdulkerim ed-Dûş (1996) "el-Mu'cemu's-Siyâkî Li't-Ta'bîri'l-İstılâhî" adlı deyim sözlük çalışmasıyla alana büyük katkı sağlamışlardır. Bu çalışma, Arapça öğrenmek isteyenlerin ve Arap okuyucuların deyimleri anlamalarına

yardımcı olmayı amaçlamış, dilbilim araştırmalarına ve deyim sözlüğü alanına katkıda bulunmuş ve tercüme çalışmalarına destek sağlamıştır.

Doğru, Erdinç (2004) "Modern Arapçadaki Deyimlerin Dilbilimsel Açıdan İncelenmesi ve Yabancı Dil Öğretimindeki Yeri" adlı doktora tez çalışmasıyla Arapçadaki deyimleri dilbilimsel açıdan ele almış ve deyimlerdeki sözdizimsel özelliklere odaklanmıştır. Her iki çalışmada benzer şekilde deyimler, yapısal açıdan ele alınırken aynı tezde bu çalışmadan farklı olarak özellikle klasik dönem metinlerinden alınan örneklerin incelendiği gözlenmiştir. Bu araştırma özellikle modern dönem deyimlerine odaklanmış ve onları semantik ve tematik açıdan ele almıştır.

Ashraf Abdou (2012) "Arabic Idioms- A Corpus-Based Study" adlı çalışmasıyla, Modern Arapçadaki deyimleri İngilizce olarak incelemiş deyimleri kapsamlı bir şekilde ele almıştır. Abdou çalışmasında, güncel Arapça deyimleri derleyerek, onları anlam bilimi, biçim bilimi, sözlük bilimi ve dilbilgisel açıdan detaylı bir şekilde incelemiştir.

Azimov, İnayetulla (2012) Azimov (2012), "Kur'an'daki Deyimler, Kırgızca Karşılıkları ve Arapça Öğretiminde Kullanımı" başlıklı doktora tezinde Kur'an-ı Kerim'deki deyimlerin Kırgızca çevirisine odaklanmış ve deyimlerin ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Kur'an-ı Kerim'in mesajının eksiksiz bir şekilde aktarılabilmesi için deyim çevirilerinin büyük bir hassasiyetle yapılması gerektiğini dile getiren araştırmacı, çalışmasının Kur'an-ı Kerim'deki deyimlerin çevirisi hakkında yapılan araştırmalara katkı sunmaya yönelik olduğunu belirtmiştir. Bu yönüyle bakıldığında bu araştırma sadece modern Arapça deyimlere odaklanması bakımından farklılık göstermektedir.

Özcan, Muhammed (2013) "Kur'an-ı Kerim'deki Bazı Deyimlerin Çeviri Stratejileri Açısından Değerlendirilmesi" adlı yüksek lisans tezinde Kur'an-ı Kerim'in Türkçe yapılan çevirilerinde deyimlerin aktarılmasında kullanılan çeviri stratejilerini incelemek amacıyla 10 farklı meali incelemiştir. Araştırmacı belirlenen deyimleri hem yapısal hem de anlamsal yönden ele almıştır. İnceleme sonunda Kur'an-ı Kerim'i Türkçeye çeviren çevirmenlerin deyimlerin çevirisini yaparken genel bir yöntem benimsemedikleri, birbirine benzer deyimleri çevirirken çok farklı stratejiler kullandıkları tespit edilmiştir. Meallere genel olarak bakıldığında kullanılan yöntemler arasında en çok biçim aktarımının olduğu çeviriyi gerçekleştirenlerde ise kaynak dili hedef dile aktarma endişesinin ön plana çıktığı saptanmıştır.

Yiğit, Murat (2015) "Arapçada Deyimler ve Kur'an-ı Kerim'de Kullanımı" adlı yüksek lisans teziyle deyimleri edebi sanatlar açısından incelemiş, anlamlarına değinmiş ve Kur'an-ı Kerim'in mesajının daha iyi anlaşılabilmesi açısından Kur'an-ı Kerim'de geçen deyimleri tespit etmiştir. Araştırmacı ayrıca Türkçe meallerde geçen deyim konusuna da vurguda bulunmuştur.

Işık, Mesut (2018) "Kur'an-ı Kerim'de İnsanı Ele Alan Deyimlerin Anlambilim Açısından İncelenmesi" adlı doktora teziyle Kur'an-ı Kerim'de insanı ele alan deyimleri tespit etmiştir. Araştırmacının tespit ettiği bu deyimler, içerik olarak insanı duygu, düşünce ve eylemleri bakımından konu edinmekte olup bu deyimler olumlu, olumsuz ve diğerleri olmak üzere üç bölüme ayrılmıştır. Ayrıca deyimlerin Türkçedeki eşdeğerliklerini de tespit ederek deyimlerin daha etkin bir biçimde eğitim ve öğretim hayatında yer bulabilmesine yönelik bazı önerilerde bulunmuştur.

Amin, Wessam'ın (2020) "Yabancı Dil Öğretimi Bağlamında Türkçe ve Arapça Organ Adları İçeren Deyimlerin İncelenmesi" adlı yüksek lisans tezinde öncelikle Arapça ve Türkçede organ içeren deyimler tespit edilmiş, ardından söz konusu deyimlerin yapısal ve anlamsal açıdan benzerlikleri incelenmiştir. Araştırmada Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Deyimler sözlüğü ve Ömer Asım Aksoy'un kaleme aldığı Deyimler Sözlüğünde göz, kulak ve burun adları içeren deyimler taranmıştır. Ardından Arapça sözlüklerde geçen göz, kulak ve burun adlarından oluşan deyimler de tespit edilmiştir. Daha sonra bu deyimler her iki dilde karşılaştırılmıştır. "Göz" 15, "kulak" 12 ve "burun 5 deyimlerin açıklanması yapılıp iki dildeki hem benzer hem de farklı yönler ortaya konulmuştur. Araştırmacının elde ettiği bulgulara göre iki dil arasındaki deyimlere ilişkin benzer yönlerin Yabancı dil olarak deyim öğretiminde kolaylaştırıcı etkisi olduğu düşünülmektedir. "Modern Arapçada Kullanılan Deyimlerin Semantik Açıdan İncelenmesi, Tematik Sınıflandırılması ve Arapça Öğretiminde Kullanım" başlıklı bu araştırmada ise organ adları içeren deyimlerle birlikte diğer modern deyimler de alınmıştır. Bu yönüyle bakıldığında her iki araştırmanın birbirinden farklı yönlerle alana katkıda bulunduğu söylenebilir.

BÖLÜM 2

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin analizi bölümleri açıklanmıştır.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışma yöntem açısından nitel bir araştırma olduğu için döküman analizi tekniği kullanılmıştır ve veriler bu teknik ile toplanmıştır. Nitel araştırma; yapılandırılmamış gözlem, yapılandırılmamış görüşme ve doküman incelemesi gibi tekniklerle nitel verilerin toplandığı, olayların ve olguların kendi doğal bağlamlarında gerçekçi ve kapsamlı bir şekilde sunulduğu bir süreci ifade eder (Yıldırım & Şimşek, 2011). Doküman analizi, nitel araştırmada sıkça kullanılan diğer yöntemler gibi verilerin detaylı bir şekilde incelenmesi ve yorumlanmasını içermektedir. Bu yöntem bir konu hakkında anlam çıkarmayı, kavrayış geliştirmeyi ve ampirik bilgi üretmeyi hedeflemektedir (Corbin & Strauss, 2008). Doküman analiziyle ulaşılan veriler betimleyici analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada modern Arapçada yaygın olarak kullanılan deyimlerin tanımı, özellikleri ve yapısal farklılıkları incelenerek örneklerle açıklanmıştır. Ardından amaçlı örneklem kullanılarak belirlenen deyimler semantik açıdan incelenmiştir. Deyimlerin sözlük anlamlarıyla birlikte deyimsel karşılıkları da verilmiştir. Semantik analizi yapılan deyimlerin kullanım alanları açıklanmış ve orijinal kaynaklarından alınan kullanımlarla desteklenmiştir. Daha sonra belirlenen deyimler üzerinde çalışma yapılarak sözlük anlamları ve içerdikleri deyimsel anlamlar doğrultusunda benzer temalara sahip olan deyimler ayrıştırılarak ortak başlıklar altında tematik bir gruplamaya tabi tutulmuştur.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini içinde Arapça deyimlerin geçtiği kitap, dergi, gazete gibi basılı materyallerin yanı sıra internet siteleri, Arapça filmler ve diğer dijital kaynaklar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise içerisinde yalnızca modern Arapçada kullanılan fasih deyimlerin kullanıldığı "Han el-Halili" (Mahfuz, 1988), "Et-Tarik" (Mahfuz, 2006), "La La Len Azille Cariyeten" (Mensî, 1999), "Leylü'l-Guraba" (Semmân, 1995), "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" (Ba'şin, 2012) isimli kitapların yanı sıra internet siteleri oluşturmuştur. Çalışmada amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenmiş modern Arapçada kullanılan 756 adet deyim kullanılmıştır. Bu bağlamda "Han el-Halili" adlı romandan 65 adet, "Et-Tarik" adlı romandan 44 adet, "La La Len Azille Cariyeten" adlı romandan 133 adet, "Leylü'l-Guraba" adlı romandan 16 adet ve "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" adlı romandan 27 adet olmak üzere toplam 285 deyim üzerinde çalışılmıştır. Geri kalan 471 deyimsel ifadeye ise; BBC News, CNN, Aljazeera, Alriyadh, Annahâr, Alwatan, Alayyâm, Alanbâ, Alarabiya, Sputnik Arabic gibi Arap dünyasının önde gelen çeşitli internet sitelerinden ulaşılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri örneklem olarak belirlenmiş olan modern Arapçada kullanılan fasih deyimlerin geçtiği kitap, hikâye, roman, dergi ve internet sitelerindeki metinlerin taranmasıyla elde edilmiştir. Konuyla ilgili yerli ve yabancı kaynaklara ulaşmak için, Gazi Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Milli Kütüphane, YÖK Tez Merkezindeki konu ile ilgili tezlerden yararlanılmıştır. Ayrıca Türkiye dışındaki; Birmingham Üniversitesi, Georgetown Üniversitesi ve Ürdün Üniversitesinin web sitelerinden de yararlanılmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizi bölümünde, araştırmanın alt problemleri kapsamında öncelikle deyimlerle ilgili kavramlardan söz edilerek belirlenen modern Arapçada yaygın kullanılan deyimler semantik açıdan incelenmiştir. Ardından konu alanlarına göre ayrıştırılan deyimlerin tematik sınıflandırılması yapılmış ve son olarak da deyimlerin Arapça öğretimine yönelik etkinlik önerileri sunulmuştur.

BÖLÜM 3

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

3.1. Dil: اللغة

Dil, insanlık tarihi kadar eski bir yapıdır. Bununla birlikte içinde yaşadığı topluluklarla birlikte zamanla yenilenen, gelişen bir özelliğe de sahiptir. İnsanların birbiriyle anlaşmaya yönelik duyduğu doğal ihtiyaç, her topluluk için basit veya gelişmiş bir dilin meydana gelmesini de zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk sonucunda ortaya çıkan dil, o topluluğun zamanla kimliğinin bir parçası hâline gelmiştir.

İnsan türünü diğer canlılardan ayıran iki özellik vardır. Bunlar: "dil" ve "farklı çevrelere uyum sağlayabilme" özelliğidir. İnsanoğlu ihtiyaç duyduğunda dil unsurunu hem yazılı hem de sözlü olarak kullanır. Çünkü insanlar birbirleriyle dil aracılığıyla iletişim kurar. Pek çok tanımı yapılmış olan dil sözcüğünü *Türk Dil Bilgisi* adlı eserinde "Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir" şeklinde açıklayan Ergin bu tanımıyla Türkoloji dünyasına ve dilbilime yeni bir tanım kazandırmıştır (2013, s. 3).

Eskiden beri insanlar duygu ve düşüncelerini, arzu ve hayallerini diğer insanlara sözlü ve yazılı olarak ilettiği gibi bunların dışında başka araçlar da kullanmışlardır. Yapılan dil incelemelerinde dil ile düşüncenin iç içe olduğu gözlemlendiğinden hayatın her alanında dilin kullanıldığı sonucuna varılır. Pek çok alanla ilgisi bulunan "dil" ile ilgili araştırmalar da çok yönlü olmuştur. Bu nedenle dil üzerine çalışma yapan araştırmacılar dili farklı bir yönüyle tanımlamışlardır. Türkçe Sözlük'te (2009) yer alan bu tanımlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

1. Ağız boşluğunda, tatmaya, yutkunmaya, sesleri boğumlamaya yarayan etli, uzun, hareketli organ, tat alma organı:" Ağzımı dolduran kocaman dil, kelimelere yer bırakmıyor ki..."- Yusuf Ziya Ortaç
2. Ayakkabı bağlarının ayağı rahatsız etmemesini sağlayan ve bağ altına rastlayan saya parçası.
3. İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban: "Dilinden Anadolulu olduğu ancak belli oluyordu."- Sait Faik Abası Yanık
4. Belli mesleklere özgü dil: Hukuk dili.
5. Düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı: Müzik dili. Yazı dili.

"Hiçbir zaman onların arasına katılabilecek bir dil bulamadım." - Reha Mağden

6. Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi: "Halk dilinin günebakan ismini verdiği bu çiçek, güneşe âşıktır." - Hamdullah Suphi Tanrıöver

Yapılan bu tanımlara bakıldığında dilin çok yönlülüğünü görmek mümkündür. Dilin insanı diğer varlıklardan ayıran özelliğine vurguda bulunan Ünalan (2010, s. 3) dili, "Beynin ürettiği bilgilerin tek çıkış kapısı dildir. Eğer insan kendine özgü bir dile sahip olmasaydı, diğer canlılar gibi gelişemezdi. Dil, insana ait kültür, medeniyet ve teknolojinin de kaynağı ve taşıyıcısıdır." şeklinde tanımlamıştır.

Yıldız'a (2013, s. 9) göre dil, insanın sahip olduğu en değerli özellik olarak tanımlanırken Korkmaz, Ercilasun, Gülensoy, Zülfikar, Parlatır ve Birinci'ye (1995, s. 2) göre ise insanın toplum içindeki uzun yıllara yayılan yaşamının zamanla dile yansıması olarak tanımlanmıştır. Çünkü onlara göre dil, detaylarına bakıldıkça; insan, millet ve kültür varlığına egemen olan çok kapsamlı ve derin manalar içeren bir sistemdir.

Banguoğlu (2015, s. 17) dilin en mükemmel anlatım aracı olduğunu ifade ederken; Yakıcı, Doğan, Yücel ve Yelek (2017, s. 2) tarafından yapılan tanıma göre söz konusu kavram, "bir topluluğu meydana getiren bireylerin düşünce ve duygularının yaşadıkları topluluk içerisinde, ses ve anlam bakımından kabul edilen müşterek ögeler ve kurallardan faydalanılarak diğer insanlara bildirmesine olanak sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistem" şeklinde açıklanmıştır.

Dil kavramının literatürdeki diğer tanımlamaları da incelendiğinde bu alanda çalışma yapan araştırmacıların özellikle üzerinde durduğu bazı ortak yönlerin olduğu dikkat çekmektedir. Ortak yön olarak düşünülen bu maddeler dilin genel özelliklerini oluşturmaktadır. Bu özellikleri şöyle sıralamak mümkündür (Akaslan, 2019, s. 2):

- Dil, canlı bir varlıktır.
- Dil, iletişimi sağlayan bir vasıtadır.
- Dil, belli ses birleşimlerinden oluşan bir bütündür.
- Dil, kültür ve medeniyetin taşıyıcısıdır.
- Dil kuralları toplum tarafından oluşan bir gerçektir.
- Dil sözlü ve yazılı iletişimi sağlayan bir unsurdur.
- Dil, insanların iletişimini sağlayan bir yapıdır.
- Dil, insanı diğer canlılardan ayıran bir özelliktir.
- Dil, toplumun tarafından kabul gören müşterek öğelerden yararlanır.

Sıralanan bu özelliklerden anlaşılacağı üzere dil, insanların duygu ve düşüncelerini gerek yazılı ve gerekse sözlü ifade yoluyla diğer insanlara ileterek iletişim kurmasını sağlayan ve yalnızca insana özgü bir olgudur.

3.2. Dil-Kültür İlişkisi: علاقة اللغة بالثقافة

Dilbilimciler, dil ile kültür arasındaki ilişki konusuna 18. yüzyıldan itibaren daha çok önem vermişlerdir. Herder, Humboldt ve Worf gibi pek çok ünlü düşünür bu konuyu özenle incelemişlerdir. Bir topluluğun kullandığı dilden o toplumun kullandığı anadiline, kültürüne ve benimsedikleri dünya görüşlerine ulaşılabileceğini ifade eden ünlü dilbilimci Humboldt'a göre dil olgusu, bir ulusun taşıdığı ruhun dışa yansımasıdır ve bir ulusun dili o ulusun ruhudur, ruhu da dilidir. Çünkü Humboldt'a göre dillerin gelişmesi yalnızca uluslarla birlikte mümkün olur ve onların tinsel niteliklerinden etkilenmesi kaçınılmazdır. Dillerin yapısının birbirinden farklı olmasının nedeni ise ulusların sahip olduğu tinsel özelliklerin çok çeşitli olmasından kaynaklanmaktadır (Akarsu, 1998, s. 52).

Sayısız tanımı yapılan kültür kelimesinin anlam bakımından çok geniş bir yelpazesi vardır. Türkçe Sözlük'te (2009): "1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal

ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin. 2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü. 3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi" şeklinde tanımı yapılan kültür kavramını Gökalp ise şöyle tanımlamıştır: "Kültür, yalnız bir milletin dini, ahlâki, hukuki, akıl, estetik, lisanî, iktisadî ve fennî hayatlarının ahenkli bir bütünüdür." (Gökalp, 2010, s. 26-28).

Bir terim olarak ise kültür, bir milleti oluşturan toplumun tarihinde var olan somut ve soyut değerler bütünüdür. Bu durumu ifade edebilmek yalnızca dil ile mümkün olmaktadır, çünkü dil vasıtasıyla millet adı verilen sosyal varlık birleşmiş olur. Böylece milletler arasında duygu ve düşünce aktarımı gerçekleşmiş olur. Duygu ve düşünce aktarımını yazıya geçirmeyi başarabilen milletler ise daha sağlam birliklere sahip olmuş olurlar. Bireylerin taşıdığı duygu ve düşünceler yazı aracılığıyla zaman ve mekânları aşarak kalıcılıklarını uzun yıllar sürdürürler. Dil, gelenek, görenek, sanat, müzik, mimari gibi yapıları bünyesinde tutan kültür kavramı ayrıca bir millete ait hukuk işleyişi, çalışma stilleri, üretim şekilleri, ulaşım ve inançlar bütününü de içine almaktadır (Kaplan, 1999, s. 22-24).

Kültürün özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür (Yıldırım, Arı, Sarı, Aslan, & Yaşar, 2018, s. 8-9):

- Canlı ve dinamik bir yapıya sahiptir.
- Ulusaldır.
- Toplumun ortak malıdır.
- Orijinaldir.
- Sürekli ve tarihîdir.
- Bireyin içinde yaşadığı toplumla bütünleşmesine yardımcı olur.
- Sosyal bir mirastır, nesilden nesle aktarılır.

Bu özelliklerin yanına sıra Condon (2000) kültürün insana ait doğal bir varlık olduğunu ifade etmiştir. Ona göre toplumsal yeri ne olursa olsun insanın yaşadığı her yer ve zaman diliminde taşıdığı kültür de çevresine yansır. Milletlerin sahip olduğu kültürel iletişim mekanizmalarının, toplumlarda kültürü yayıcı işlevinin bulunmasının yanı sıra kendi kültürünün dışındaki yabancı kültürlerin yayılmasını önleyici işleve de sahiptir (s. 56).

Osmanlı döneminde İngilizlere yönelik hazırlanan dil öğretim kitapları incelendiğinde bu kitapların yazarlarının "dil-kültür ilişkisi" ışığında kültür aktarımının önemini bildikleri ve

eserlerini buna göre hazırladıkları bilinmektedir. Bu eserler incelendiğinde en çok dikkat çeken yazar Arnold Tien'dir, çünkü Tien kitabında birbirinden farklı yedi konuda kültürel özellik aktarmıştır. Eserlerinde "dil-kültür ilişkisi" ne en çok dikkat eden bir diğer yazar da Charles McKenzie'dir. McKenzie'nin eserleri incelendiğinde altı ayrı konuda kültürel özellikleri aktarmaya özen gösterdiği gözlenmiştir (Şahin & Yeşilyurt, 2018, s. 51).

3.3. Söz Varlığı: المفردات

Söz varlığı insanların birbirleriyle kurdukları iletişim sonucunda ortaya çıkmıştır. İletişim olgusu insanlık tarihi ile başlamış ve bu sayede kendilerine bir arada yaşama fırsatı sunmuştur (Aydemir, 2018, s. 21).

Bir eseri meydana getiren en önemli unsurlardan biri de söz varlığıdır. Bir eserin içeriği incelendiğinde içinde geçen söz varlığı ne kadar zenginse eserin hem dili hem de içeriği aynı ölçüde zengin kabul edilir. Çünkü eseri kaleme alan kişi, kullandığı söz varlığı aracılığıyla okuyucu kitlesine duygu ve düşüncelerini iletebilir ve onlarla iletişim kurabilir. Bu yönüyle bakıldığında yabancı dil öğretiminde söz varlığı kazanımının büyük bir öneme sahip olduğu düşünülebilir.

Söz varlığı ifadesinin kapsamı çok geniştir. Söz varlığının Türkçe Sözlük'te tanımı şöyle yapılmıştır: "Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, kelime hazinesi, kelime kadrosu, vokabüler" (TDK, 2009, s. 1807).

Aksan (2006) dili oluşturan kelimeleri, terimleri, diğer dillerden geçmiş kelimeleri, atasözlerini, deyimleri, insanların iletişim kurarken doğal olarak kullandıkları kalıplaşmış söz ve sözcük öbeklerini ve vecizeleri (özdeyişler) söz varlığı başlığı altında değerlendirmektedir (s.13).

Bu noktadan hareketle söz varlığı; sadece bir dili oluşturan kelimeler, simgeler, işaretler bütünü değildir. Tam tersi söz varlığı; o dili konuşan toplumun kavramlar bütünü hem maddi hem manevi kültürlerinin bir yansıtıcısıdır. Söz varlığı hangi dile aitse o dilin tarihine de ışık tutar. Bir ulusun tarihi ne kadar köklü ise söz varlığı da aynı oranda kapsamlıdır denilebilir.

3.4. Söz Varlığını Oluşturan Öğeler: العناصر التي تشكل المفردات

Dil küçük küçük parçalardan oluşan bir bütündür. Bu bütünü oluşturan her bir parça *söz varlığı* başlığı altında değerlendirilir. Aksan'a göre *temel söz varlıkları* dilin kendi

öğelerinden oluşabileceği gibi başka dillerden de alıntılama yoluyla oluşabilir. Dilin temel sözcüklerinin yanı sıra bilim, sanat vb. alanların terimleri de yine *söz varlığı* kapsamına girmektedir. Aksan bir durumu veya bir olayı etkili ve çarpıcı bir şekilde ifade edebilmek için kullanılan *deyimlerin,* uzun yıllara yayılan yaşam tecrübelerini yansıtan *atasözlerinin,* insanların toplum içindeki yaşantılarında iletişim sırasında kullandıkları *ilişki sözlerinin (kalıp ifadeler)* ve anlatıma güç katan *ikilemelerin* de söz varlığı kapsamında değerlendirildiğini ifade etmektedir (2006, s. 13-14).

Söz varlığı bir topluluğu oluşturan bireylerin dünyayı kendi bakış açılarına göre yorumlamalarının sonucunda ortaya çıkan bütünün adıdır. Ünalan'a (2010) göre söz varlığının önemli bir kısmını teşkil eden *argo* ve sadece belli bir grubun anlamlandırabildiği *jargonlar* da yine söz varlığı kapsamına girmektedir (s. 109-110).

3.4.1. Terimler مصطلحات

Bilim, sanat, zanaat vb. belli alanlara özel kullanılan kavramlara verilen addır. Diğer bir ifadeyle terimler, farklı bilim dallarına, sanat ve meslek kollarına ait özel kullanımı olan kelimelerdir. Bu terimler sayesinde belli meslek grubundaki insanlar kendi aralarında daha kolay ve daha verimli bir şekilde anlaşırlar. Terimlerin anlamları dar olup sınırları da belirlenmiştir. Eskiden terim kelimesi yerine "ıstılah" kelimesi kullanılmıştır.

Zülfikar (1991, s. 20-21) terimlerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Terimler, bilimsel bir kavramın tek karşılığı olan kelimelerdir.
2. Terimler anlam açısından sabit kelimelerdir ve başka anlamlarda kullanılmaları mümkün değildir.
3. Terimlerin ifade ettiği anlamlar yoruma açık değildir ve bu anlamlar hangi kavramı karşılıyorsa onu açık ve kesin bir şekilde bildirirler.
4. Terimler genel olarak halkın kullandığı söz varlığında yer almazlar ancak halk tarafından kullanılıp daha sonradan terim özelliği kazanmış bazı kelimeler vardır.

Terimlerin ifade ettiği özel alanlar birbirinden çok farklı olabilir (Türk Edebiyatı, 2023):

- Edebiyat terimleri: Öykü, deneme, söyleşi, mecaz, seci vb.
- Felsefe terimleri: Nihilizm, pragmatizm, dogmatizm vb.
- Matematik terimleri: Kare, üçgen, eşkenar, logaritma vb.

- Hukuk terimleri: Beraat, tahliye, haciz vb.
- Spor terimleri: Set, kroşe, şut, smaç vb.

Örneğin:

- "Suflör kelimeleri tekrarladı."
- "Gol ofsayt nedeniyle iptal edildi."
- "Piyano dersi alıyorum."
- "Bu şiirde çok sık redif kullanılmış."
- "Dersimizin konusu: Işık"

Terim sözcüğü Arapçada مصطلح sözcüğü ile karşılanmaktadır. Konusuna göre klasik terimler ve modern terimler başlığı ile iki ayrı kategoride ele alınabilir.

- هرمون الادرينالين *adrenalin hormonu*
- التبويض *yumurtlama*
- التعافي *iyileşme*
- الأدب المقـــارن *karşılaştırmalı edebiyat*
- الانتـــحال *intihal*
- الجري *koşu*
- ماراثون *maraton*
- وثب عالي yüksek *atlama*
- الوحدة *birim*
- علامة زائدة *artı işareti*
- العولمة *küreselleşme*

3.4.2. Atasözleri أمثال

İslamiyet'ten daha önceki zamanlarda sav, İslamiyet döneminde mesel, darbımesel; Cumhuriyet döneminde atalar sözü ve günümüzde ise atasözü şeklinde tabir edilen bu ifadeler Tekin (1995, s. 158) tarafından "Meydana gelen bir durumu, örnek vererek ve temsil yoluyla anlatabilmek için kullanılan, kalıplaşmış hikmetli sözlerdir." şeklinde açıklamıştır.

Atasözleri bir milletin mazisinden günümüze kadar gelen, geçmişte yaşanılmış bazı olaylar neticesinde deneyimlenmiş bazı birikimlerin kalıpsal sözlere dönüşmüş şekilleridir. Bu

sözler aracılığıyla atalar, kendinden sonra gelecek nesillere adeta şöyle demektedirler: "Bizim bu olaydan çıkardığımız sonuç bu; biz bunu deneyimledik, bu iyidir, bu kötüdür ya da bu tür bir davranışta bulunursan şöyle bir sonuç alırsın, bu yolu tercih edersen sonunda kötülük var, ama şu yolu tercih edersen sonunda iyilik var". Diğer bir ifadeyle atasözleri; hali hazırda içinde bulunulan duruma, gelecekle ilgili bir konuya ve oluşturulması planlanan bir duruşa yön verebilme gücünde olan, bünyesinde hayata dair tecrübelerin mesajları bulunan, anonimleşmiş hazır sözlerdir (Akyalçın, 2012, s. 17).

Atasözleri kim tarafından söylendiği bilinmediği için anonim kabul edilirler. Toplumların dünya görüşlerini yansıtan, uzun yıllar boyunca yaşadıkları hayat tecrübelerini ve gözlemlerini içeren kalıplaşmış sözlerdir. Atasözleri genellikle kısa ve özlü sözlerdir.

Örneğin:

- "Ak akçe kara gün içindir."
- "Ateş olmayan yerden duman çıkmaz."
- "Öfkeyle kalkan zararla oturur."
- "Sakla samanı gelir zamanı."
- "Kızını dövmeyen, dizini döver."

Doğru (2011, s. 24-25) atasözlerinin karakteristik özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Atasözleri önceki nesillerin deneyimlerine dayanır.
2. Öğüt verir ya da öneride bulunur.
3. Genellikle kesin bir yargı içerir.
4. Çoğunlukla mecazi anlam içerir.
5. Kalıp ifade biçimindedir. Sözcükleri değişmez.
6. Aynı zamanda özlü sözlerdir.
7. Söyleyeni bilinmez, anonimdir.
8. Bir toplumun dünya görüşüne dair fikir verir.
9. Kültürel motifler taşır.
10. Toplum tarafından benimsenir.

Atasözü teriminin Arapça karşılığı "مَثَل" sözcüğüyle ifade edilmektedir. Aslında مَثَل sözcüğünün Arapçada hem atasözleri hem de deyimler için ortak kullanıldığına rastlanırken eski Türkçede "mesel, darb-ı mesel" olarak yalnızca atasözleri için kullanılmıştır.

Arapça ve Türkçede ortak kullanılan atasözü örnekleri:

- الطبع غلب التطبّع (Irfeh, 2022).

  “Can çıkmadıkça huy çıkmaz. /Dokuzunda neyse doksanında da odur.”

- رُبّ قول أشد من صول (Semrî, 2014).

  “Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez.”

- الجار قبل الدار (Fârr, 2023).

  “Ev alma, komşu al.”

- كل ديك على مزبلته صيّاح (Habâşine, 2019).

  “Her horoz kendi çöplüğünde öter.”

- الجمرة لا تحرق إلا مكانها (Abdulazîz, 2014).

  “Ateş düştüğü yeri yakar.”

3.4.3. Kalıp Sözler قوالب لغوية شائعة

Söz varlığının önemli bir parçasını oluşturan kalıp sözler, daha önceden belli bir şekle giren ve o haliyle hafızalarda saklanan sözlerdir. Kendilerine ihtiyaç duyulduğunda yeniden üretilmeyip olduğu gibi hatırlanarak kullanılan kalıp sözler, gerektiğinde bazı ekleme ve çıkarmalar yapılarak kullanılabilirler: “Hoş geldin/geldiniz!”. Kalıp sözler bazen tek sözcüklü bir yapıda olduğu gibi bazen de ardışık sözcüklerden oluşabilir. Toplum tarafından benimsenen ve kabul gören bu sözler, iletişim sırasında belli durumlarda kullanılır. Özellikle de doğum, ölüm, evlenme, tebrik gibi önemli durumlarda toplum içinde yaşayan bireylerin en kolay şekilde iletişim kurmasını sağlayan dil birimleridir (Gökdayı, 2008, s. 106). Örneğin:

“Berhudar ol!”

“İyi yolculuklar!”

“Şeytan kulağına kurşun!”

“Güler misin ağlar mısın?”

“Olsa dükkân senin!”

“İyi bayramlar!”

“Eyvallah”

“Hayrola!”

Kalıp sözlerin çoğunlukla olumlu anlamda kullanıldığı görülmekle birlikte gerek yapı gerekse anlam açısından az da olsa olumsuz kullanılan kalıp sözler de bulunmaktadır:

“Hayra alamet değil!”

“Yatacak yerin yok!”

“Ben de adam değilim!”

Bazı kalıp sözlerin ise yapısal olarak olumsuzluk eki taşımasına rağmen anlam açısından olumlu nitelik taşıdığı görülmektedir (Bayraktar, 2019, s. 61):

“Arayı uzatmayalım!”

“Eksik olmayın!”

“Sıkma canını!”

Arapçada ise kalıp ifadeler doğum, ölüm, evlenme, tebrik, sevinç, üzüntü vb. paylaşma gibi önemli durumlarda başlı başına bağımsız ibareler olarak kullanılmasının yanı sıra cümleleri anlam bakımından tamamlayan dil kalıpları da bulunmaktadır. Bu kalıplar cümleyi anlam açısından tamamlarken estetik açıdan da ifadelere renk katar.

Örneğin:

Kendi başına anlamı sağlayan bağımsız kalıp ifadeler:

- يا بختك! (Elia, 2017) “Ne şanslısın!”
- سلمت يداك! (Turk Press, 2017) “Eline sağlık!”
- صحة وعافية! (Turk Press, 2017) “Afiyet olsun!”
- ابق بخير! (Turk Press, 2017) “Hoşça kal!”
- من أدراني!؟ (Tetouani, 2023) “Ne bileyim!”
- لا تحرجوني وحياة أمكم! (Mahfuz, 1966, 25) “N’olur, canımı sıkmayın”

Kendi başına anlamı olmayıp cümleyi anlam açısından tamamlayan ifadeler:

- يشهد الله أنّ...(Süleyman, 2023)
  “Allah şahit olsun ki”
- على الأكثر... بقي... فقط
  “Şunun şurasında ne kaldı ki!”

- فإما أن يهدأوا، وإما أن يعيدوا توجيه المناقشة في اتجاه آخر مثمر. (Bbcarabic, 2014)

"Ya sakinleşirler ya da tartışmayı başka verimli bir yöne çevirirler!"

- لا بدّ أحيانا من لزوم الصمت! (Alarab, 2020)

"Bazen susmak gerekir!"

- لا شكّ أنّ العالم في هذا العصر يشهد تطورا تكنولوجيا مذهلا (Cebârîn, 2023)

"Kuşkusuz ki, dünya bu çağda inanılmaz teknolojik gelişmelere tanık oluyor."

3.4.4. Özlü Sözler أقوال مأثورة

Bir düşünceyi, bir duyguyu, kişinin kendi sahip olduğu ya da toplumsal bir ilkeyi etkili bir şekilde anlatan kısa ve kesin yargılar içeren sözlerdir. Özlü sözlerin kim tarafından söylendiği genellikle bilinir. Bu söz varlıkları, içinde hayatı ve gelenekleri barındıran bireysel ve toplumsal tecrübelerin ışığında biçimlenmiş sözlerdir. Didaktik yapıları ile insanlara ve topluma yol gösteren bu söz varlıklarına; hikmetli söz, özlü söz, özdeyiş, vecize, ülger, kelam-ı kibar, aforizma, motto ve ibretli söz gibi isimler verilmektedir (Pak, Choi, Choi,& Choi, 2004, s.1010).

Bir düşünce ifade edilmek istendiğinde bazen paragraflarca hatta sayfalarca yazı yazma gereği duyulur. Özlü sözler gibi söz varlıkları sayesinde birkaç paragrafla ya da birkaç sayfa yazıyla aktarılmak istenen bir konu çok kısa bir şekilde karşı tarafa iletilebilir. Bu konuda büyük düşünür Nietzsche (2003); "Benim arzum başkalarının bir kitapta anlattığı şeyi, on cümlede anlatmaktır." şeklinde açıklamasıyla kısa ve özlü anlatmanın ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır.

Özlü sözlerde önemli olan sözün etkililiğidir, çünkü özlü sözlerde sanat yapma amacı güdülmez. Özlü söz metinleri analiz edildiğinde; cinas, tezat, seci' ve teşbih gibi söz sanatlarının sıkça kullanıldığı görülmektedir. Bu metinlerde her ne kadar söz edilen bu sanatların kullanıldığı dikkatleri çekse de asıl önemli olan şey; içinde bulunulan ya da muhataba iletilmek istenen mesajın ve durumun etkili ve duyguyu aktif eden ifadelerle aktarılmasıdır (Yakıncı, Yakında, & Akın, 2013, s. 144).

Özlü sözler ile atasözleri hem şekil hem de anlam bakımından benzerlik taşımaktadır. Neredeyse birbirinin aynısıdır; ancak özlü söz ve atasözü metinlerini birbirinden ayıran önemli bir özellik vardır: Atasözlerinin anonim yapıda ve ilk söyleyeninin kim olduğu

bilinmezken özlü sözlerin kim tarafından söylendikleri bellidir. Hatta özlü sözü söyleyen kimse, söz metninin hemen yanında mutlaka belirtilir. Örneğin:

- "Kimseyi başkalarının anlattığı hikâyelere göre yargılama!" (Platon)
- "Mum olmak kolay değildir. Işık saçmak için önce yanmak gerek!" (Mevlana)
- "Durmadığın sürece ne kadar yavaş gittiğin önemli değildir." Konfüçyüs)
- "İnsanlara merhamet etmeyene Allah (c.c) da merhamet etmez." (Hz. Muhammed)

Türkçe de *hikmetli söz, özlü söz, özdeyiş, vecize, ülger, kelam-ı kibar, aforizma, motto ve ibretli söz* gibi ifadelerle bilinen bu söz varlıkları Arapçada "حِكم، أقوال مأثورة، كلام كبار" gibi karşılıklarla ifade edilir. Arapça özlü sözlerin de kim tarafından söylendiği genellikle yanına yazılır. Örneğin:

- "هناك من يتذمر لأن للورد شوكا، وهناك من يتفاءل لأن فوق الشوك وردة." (جبران خليل جبران)

"Kimileri gülün dalında diken var diye hayıflanır, kimileri de dikenin üstünde gül var diye iyimser bakar." (Cibran Halil Cibran)

- "سقوط الإنسان ليس فشلا، ولكن الفشل أن يبقى حيث سقط." (توماس اديسون)

"İnsanın düşmesi başarısızlık değildir, fakat düştüğü yerde kalması başarısızlıktır." (Thomas Edison)

- "الذكي يعرف من إجاباته، والحكيم يعرف من أسئلته." (نجيب محفوظ)

"Zeki insan verdiği cevaplardan, bilge ise sorduğu sorulardan tanınır." (Necip Mahfuz)

3.4.5. İkilemeler إتباع/ توكيد

İkilemeler, Türkçede düşünceyi ifade etme olanaklarının genişlemesi, anlatımda güçlülük ve akıcılık sağlanabilmesi açısından çok önemli bir yere sahiptirler (Akyalçın, 2007). Dilimizin zenginliğini ve anlatım gücünü gösteren ikilemeler iki sözcüğün kalıplaşmasıyla meydana gelir fakat anlam açısından tek bir sözcükmüş gibi işlem görürler. İkilemeler hem yazı dilinde hem de konuşma dilinde sık kullanılırlar.

Hatipoğlu (1971) ise ikilemeleri "Anlatım gücünü arttırmak, anlamı güçlendirmek, kavramları daha zengin bir hale getirmek amacıyla, sözcüklerin tekrar edilmesi ya da anlam bakımından birbirine yakın yahut zıt olan iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır." şeklinde açıklamıştır (s. 9).

İkileme olarak nitelenen bir ifade bölünemez ve sözcüklerinin sırası değiştirilemez. İkilemelerde kullanılan bazı sözcükler sadece ikileme içinde değil günlük dilde de bir anlam

ifade ederken bazı sözcükler ise günlük dilde bir anlam ifade etmezler. Sadece kullanıldığı ikileme içinde bir anlam değeri kazanır.

Örneğin:

- Ağır aksak
- Adım adım
- Çatır çatır
- Ufak tefek

İkilemeler Arapçada bir terim olarak ele alındığında إتباع ve توكيد karşılıkları ile ifade edilmekte olduğunu görürüz. إتباع (ikilemeler) anlamı pekiştirme, anlatımı daha güçlü bir hale getirmek amacıyla kullanılmaktadır. Örneğin:

- عاجلا أو آجلا " Er geç"
- واحدة واحدة "Birer birer, tek tek"
- جائع نائع "Aç-susuz"
- مرارا وتكرارا "Defalarca, pek çok kez"

3.4.6. Eşdizimler متصاحبات

Eşdizimler, iki veya daha fazla sözcükten meydana gelen, belirli kullanım sıklığına ulaşmış, aralarında gerek anlam gerek dizge açısından ilişki bulunan sözcük birlikteliklerdir. Eşdizimlerin kendilerine has bazı özellikleri olduğunu belirtmek gerekir. Bu özellikleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Arslan, 2019, s. 72):

1) İki veya daha fazla sözcükten meydana gelirler.

2) Eşdizimler belirli kullanım sıklığına ulaşmıştır. Sık sık bir arada görülürler.

3) Eşdizimler bir bağlama bağımlıdır.

4) Bir araya gelişleri nedensizdir.

5) Eşdizimler blok yapılardan oluşurlar. Bu yapı parçalandığında anlamsal bütünlüğü yok olur.

İngilizce karşılığı "collocation" olarak ifade edilen eşdizim terimi için Arapçada tek bir karşılık bulunmamaktadır. Arapça çeşitli kaynaklar incelendiğinde eşdizim teriminin

karşılığı olarak "المتصاحبات، المصابحات اللغوية، المتلازمات اللفظية، التلازم، الاقتران اللفظي، التضام" gibi ifadelerin tercih edildiği gözlenmiştir. Bunların arasında en çok tercih edileni ise "المصاحبة" terimidir. صاحب fiilinden türeyen bu terim; eşlik etmek, birbirine bağlı olmak, arkadaşlık etmek gibi anlamları karşılamaktadır (Ma'lûf, 2008, s. 416).

Arapçada eşdizimler çeşitlilik açısından oldukça zengin yapılardır. Bu söz varlığı belirli sözlüksel yapıları ve grameri olan sözcüklerin birleşmelerinden meydana gelir. Eşdizimlerin dil öğretimindeki önemini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- Eşdizimler dil üretimine önemli katkı sunmakla birlikte Arap dilini hem lafız hem de anlam açısından zenginleştirirler.
- Eşdizimler cümleye şıklık ve güç katar. Dilin kullanıcısı istemli ya da istemsiz bir şekilde kullanacağı cümleyi süslemek ya da anlamı daha fazla güçlendirmek için eşdizimlerden yararlanır. Sözü söyleyen o dilin kültürüne ne kadar hakim olursa eşdizimleri de aynı oranda kullanma becerisi artar (Ebu'r-rub, 2017, s. 80).
- Eşdizimler, bir sözcüğün ardından hangi sözcüğün gelebileceğinin tahmin edilmesine katkı sağlar. Sözcük öğrenme ile kıyaslandığında kısa ifadelerin yani eşdizimsel ifadelerin ezberlenmesi ve hafızada kalması daha kolaydır (Balı & Yıldız, 2020, s. 686).
- Eşdizimler dilin daha kolay ve daha eğlenceli bir şekilde öğrenilmesine katkı sağlar. Arapçayı yabancı dil olarak öğrenenlerin dilbilgisi ve kelime hazinesinin ne kadar iyi düzeyde olduğu o dilde yetkin olmak için yeterli değildir. Çünkü eşdizimsel ifadeleri öğrenmeden, kimi zaman mecaz içerikli olan bu yapıların verdiği anlam anlaşılamaz (İbdâh & Abebine, 2020, s. 225).

Örneğin:

- خلاصة القول (Numan, 2024) "Kısaca, sözün özü"
- هزيمة نكراء (Alarabiya, 2006) "Korkunç yenilgi"
- ترتعد فرائصه (Şuhûd, 2023) "Aşırı korkmak"
- انضباط ذاتي (Mihrân, 2022) "Öz disiplin, öz kontrol"
- فرصة ذهبية (Hüseyin, 2023) "Altın fırsat"
- حالة ميئوس منها (Nusûr, 2021) "Umutsuz vaka"

3.4.7. Bilmeceler ألغاز

Bilmeceler, günümüzde eğlenceli vakit geçirme amacıyla kullanılan bir söz varlığı türüdür. Bilmeceler; eşya, insan, hayvan, bitki, doğa ve inançla ilgili bilgilerin kısa bir şekilde ve üstü kapalı olarak ifade edilerek cevap istenmesidir. Hakkında ipucu verilip cevabın ne olduğunun düşünülerek bulunmasını amaçlayan bilmecelerin bazıları kalıplaşmış sözlerden oluşur ve dili oluşturan söz varlıklarının bir parçası olarak kabul edilir (Özcan, 2019, s. 251).

Bilmeceler anonim ve ferdi bilmeceler olmak üzere iki grupta incelenir. Anonim olarak nitelenen bilmeceler halk edebiyatı ürünüdür. Ferdi bilmeceler olarak kabul edilen bilmeceler ise yazarlar ve şairler tarafından yazılırlar ve edebiyat ürünü olarak kabul görürler. Bilmeceler biçim bakımından incelendiğinde düz yazı ve şiir olarak iki tür olarak yazıldığı görülür. Bilmecelerin doğru cevapları, geleneğin onayından geçmiş ortak doğru kabul edilmiş cevaplardır. Bilmecelerin cevabı kişiden kişiye değişmez (Şahin, 2022).

Başgöz'e (1993) göre bilmeceler cevaplarına göre şu şekilde sınıflandırılmıştır:

- Sadece bir karşılığı olan bilmeceler
- Birden çok karşılığı olabilen bilmeceler
- Kişinin bilgisini ölçen bilmeceler
- Sözcük parçacıkları üzerine kurulan bilmeceler
- Şaka, alay malzemesi olarak kullanılan bilmeceler

Örneğin:

"Alçak dallı, yemesi ballı" (Çilek)

"Çarşıda olmaz, mendile konmaz, ondan tatlısı bulunmaz." (Uyku)

"Masaya hangi örtü serilmez? (Bitki örtüsü)

"Hangi çiçek koklanmaz?" (Suçiçeği)

Arapçada bilmeceler için "ألغاز" ve "فوازير" sözcükleri kullanılmaktadır. لغز sözcüğünü "Beklenmedik şeylerin doğasında var olan mizah unsuru." şeklinde açıklayan La'ûbî'ye (2013, s. 164) göre bilmeceler şu amaçlarla kullanılır:

1. Bilgiyi test etme amaçlı
2. Bilimsel eğitim amaçlı

3. Salt eğlence amaçlı
4. Şakalaşma amaçlı

Örneğin:

- "طرفها خشب و وسطها ذهب." (الحل: بيضة)
- "ما الشيء الذي يفقد معناه عندما تقوله؟" (الحل: الصمت)
- "ما هو الشيء الذي له أسنان ولا يعض؟" (الحل: المشط)

3.4.8. Argo لغة سوقية

(Britanicca, s. 266)'da "toplumun genel dilinden ayrılan, ancak belirli gruplar arasında kullanılan, toplumun her kesimi tarafından anlaşılmayan sözcük, deyim ve ifadelerden oluşan özel bir dildir" şeklinde açıklanan argo ifadeleri (Yukaruç, 1960, s. 289) şöyle açıklamıştır: "Eskiden, önce esnafın, sonra da dilenci, serseri, külhanbeyi, hırsız, kaçakçı ve genel olarak şerir takımının kendi yaşayış tarzı isteğine uyarak, etrafındakilerin anlayamayacağı bir şekilde ve kendi aralarında konuştuğu aşağılık, özel ve gizli dil".

Türkçe Sözlük'te (2009) ise "genelde eğitimsiz kişilerin kullandığı ancak her yerde ve zamanda kullanılmayan, kullanılmaması gereken söz veya deyim" biçiminde tanımı yapılan argo tabiri, toplumda kabul gören ve geçerli olan genel dilden ayrı olmakla birlikte yine aynı dilden türemiş olup sadece belli çevreler tarafından kullanılmaktadır. Argo ifadeleri toplumun her kesimi tarafından kullanılmaz ve anlaşılamaz. Argonun kendine özgü sözcükleri, deyimleri ve deyişleri vardır. Ayrıca bir grameri yoktur. Argonun kullanıldığı alanları şöyle tasnif etmek mümkündür ("Argo Sözlüğü", 2022):

- Denizcilik argosu
- Şoför argosu
- Dilenci argosu
- Eğlence yerleri argosu
- Esnaf argosu
- Göçmen argosu
- Hapishane, tutukevi argosu
- Hırsız, dolandırıcı, yankesici argosu
- Kabadayı argosu

- Kışla, asker argosu
- Spor argosu
- Şoför argosu
- Yatılı okul, okul, öğrenci argosu

Örneğin:

“Alarga etmek” (geri çekilmek, uzaklaşmak)

“Anasının gözü” (çok kurnaz, çok açıkgöz)

“Cebellezi etmek” (cebine koymak)

“Dümen yapmak” (dalavere, hile ile birini kandırmak, aldatmaya çalışmak)

“Façasını almak” (birini mahcup etmek, bozmak)

“Kirişi kırmak” (bulunduğu yerden ayrılmak, kaçıp gitmek)

“Madara etmek” (kötü duruma düşürmek)

“Postu deldirmek” (kurşunla vurulmak)

“Üç buçuk atmak” (çok korkmak)

Söz varlığının bir parçası olan argo ifadeler Arapçada fasih Arapçadan ziyade ammîcede (lehçe) daha sık kullanılmaktadır. Argo ifade kapsamına giren bazı örnekler şöyledir:

“يا ابن ثعلب!” (Çakal!)

“شيطانة!” (Şeytan!)

“ابن الزانية!” (Fahişenin çocuğu, or… çocuğu!

“اللعنة!” (Lanet olsun!)

“على مهلك!” (Oha, yavaş, çüş!)

“مت بغيظك!” (Geber!)

“وضيع!” (Alçak, adi herif!)

“وغد!” (Aşağılık herif!)

“اخسأ من هنا!” (Defol git!)

“اغرب عن وجهي!” *(Kaybol, bas git!)*

3.4.9. Jargon لغة مهنية

Türkçe sözlüğe göre jargon kelimesinin tam karşılığı, ‘Aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dilden ayrı olarak kullandıkları özel dil veya söz dağarcığı’ şeklinde ifade edilmektedir (TDK, 2009).

Jargon belli bir zümreye has olan özel bir dildir. Sözcükler bozulmuş ya da farklılaşmış olduğu için onu konuşan kişilerin dışındakiler tarafından anlaşılamaz. Bir başka ifade ile jargon, belli bir grubun üyelerinin kendine özel kurduğu iletişim şekli olarak anlatılmaktadır (Batur Z. , 2010, s. 64). İletişimlerinde aynı jargona ait kelimeleri kullanan bireyler kendilerini daha rahat ve özgüvenli hissetmektedirler. Dahası grup içinde kullanılan herhangi bir jargon, grup dışında kalanlar tarafından kolayca anlaşılamadığı için grup üyeleri tarafından bir ayrıcalık olarak kabul görmektedir. Belki de bu tercih belli bir avantajı koruma, devam etmesini sağlama ve aynı grup içerisinde “biz” duygusunu daha net bir biçimde belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Batur, 2010, s. 66).

En yaygın kullanılan jargon “meslek jargonu” olarak bilinir. Yalnızca tıp fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin kullandıkları sözcükler, tıp jargonudur. Farklı bir deyişle; diğer bir meslek mensuplarının anlamlandıramadığı ve yalnızca tıp sektöründeki bireylerin konuştuğu ortak dil, mesleki jargondur. Örneğin;

- *Tonsillit,* bademcik iltihabı demektir (Kamina, 2021). Bir tıp jargonu olan *tonsillit* sözcüğünü tıp camiası dışındaki bireyler ne anlama geldiğini anlayamazlar.
- *Enterne etmek,* tutuklamak, gözaltına almak anlamında kullanılır (Uludağ Sözlük, 2008). Polisler tarafından kullanıldığı için yalnızca aynı mesleğe mensup kişiler tarafından anlaşılabilir.
- *Büte bırakmak,* öğretmenin öğrencisini bütünleme sınavına bırakması.
- *Devrecilik,* askeri bir jargondur. Aynı dönem askerlik yapanlar birbirlerine kullanırlar.
- *Resetlemek, çet yapmak* jargonları teknoloji alanında kullanılır.
- Kâğıt para anlamında kullanılan *papel,* sevgili anlamında kullanılan *manita,* çalmak anlamında kullanılan *araklamak* sözcükleri de diğer jargon örnekleri arasında sayılabilir.

- "قوّة العمل" ifadesi *iş gücü* anlamına gelmekte ve Arapçada ekonomik olarak aktif nüfusun tamamı, yani belirli bir zamanda istihdam edilenler ile işsizlerin toplamıdır. Bu yönüyle bakıldığında "قوّة العمل" ifadesi çalışma alanında kullanılan bir jargondur.
- "دردشة" sözcüğü ise *çet yapmak, sohbet etmek* anlamlarını karşılar ve hem teknoloji hem de iletişim alanlarına özgü jargon olarak kabul edilebilir.
- "قلب الاسد" ifadesi ise a*slan parçası, aslan yürekli* anlamında kullanılan bir askeri jargondur. İngiltere kralı I. Richard'a henüz 16 yaşında olmasına rağmen üstün cesareti ve komuta yeteneğinden dolayı a*slan yürekli* unvanı verilmiştir. Daha sonraları gözü pek, hiçbir şeyden korkmayan, cesur ve mert insanlara atfedilen bir kullanım olarak yaygınlaşmıştır (Abdurrahman, 2023).
- Fiyat pahalılığı için kullanılan "أسعار نار" ifadesi ise *ateş pahası* anlamında kullanılır (Nâsır, 2020). Hayat pahalılığını anlatmak için kullanılan bir jargondur.

3.4.10. Deyimler تعابير اصطلاحية

Ana dili dışında yabancı bir dili iyi bir şekilde öğrenip o dil aracılığıyla insanlarla iletişim kurabilmek için dilbilgisi ve kelime hazinesinin öğrenilmesi tek başına yeterli değildir. Yabancı bir dilin iyi bir derecede öğrenildiğinin kabul edilebilmesi için o dilin kültürel özelliklerini barındıran deyimlerinin de öğrenilmesi gerekir.

Deyimler; toplumun bireyleri tarafından benimsenen, çoğunlukla gerçek anlamları dışında kullanılan, anlatıma canlılık katan kalıplaşmış söz varlıklarıdır. Bunlar ifadeyi estetik hale getiren kısa ve özlü sözlerdir (Aksoy, 2010, s. 52). Toplumun sahip olduğu kültürün bir parçası olan deyimler, yalnızca anlatıma zenginlik katması açısından değil kültür öğelerini geçmişten günümüze taşıması açısından da önemlidir.

Deyimlerden yoksun bir dil varlığı düşünülemez, çünkü deyimler bir toplumun vazgeçilmez önemli dil yapılarından biridir. Hengirmen'e göre deyimler olmadan bir dili konuşmak mümkün değildir. Atasözlerinin dile kattığı zenginlik ortadadır ancak konuşma sırasında atasözleri kullanılmazsa ciddi bir eksiklik hissedilmez. Bununla birlikte deyimler için aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü deyimler hayatımıza o kadar çok girmiştir ve onları o kadar sık kullanırız ki kimi zaman deyimlerin açıklamasını yaparken bile bir başka deyimden yardım almak zorunda kalırız (2011, s. 6).

Deyimler hem yazılı anlatımda hem de sözlü iletişim sırasında anlama derinlik katar. Muhataba iletmek istenilen mesajı ilgi çekici bir hâle getirir. Birkaç cümleyle ifade edilebilecek bir durum deyimler sayesinde bir iki sözcükten oluşan bir ifadeyle anlatılabilir. Böylece uzun uzun cümleler kurmak yerine hem kısa hem de özlü bir anlatım elde edilmiş olur. Örneğin:

- *Babasının hayrına*: Hiçbir çıkar gözetmeden, iyilik olsun diye (TDK, 2009).

"Babamın hayrına yapacak halim yok elbet!"

- *Başı belada olmak:* Çözülmesi güç, sıkıntılı bir durumda olmak (TDK, 2009).

"İnsanın sevdikleri ile daima başı belada olurmuş." (TDK, 2009).

- *Falso vermek:* Açık vermek, kusurlu bir yanı açığa çıkmak. (TDK, 2009).

"Dikkat et! Sakın falso verme!"

3.4.10.1. Deyim Tanımı تعريف التعبير الاصطلاحي

Alan yazın incelendiğinde deyim kavramını açıklamaya yönelik pek çok tanımın yapıldığı görülür. Tıpkı atasözleri gibi deyimler de hayatın her alanını kapsayabilir, böylece onları günlük yaşamda kullanılan söylemlerin önemli bir parçası haline getirir. Bunlar; meslekler, zenginlik, yoksulluk, aşk, mutluluk, nefret, öfke, akrabalık, eğitim, çocuklar ve dini konularla ilgili olabilir. Genel olarak tüm dillere bakıldığında birçok dilde söz konusu konularla ilgili deyimlerin kullanıldığı görülür. Fuâd' a (1997, s. 109) göre deyimler; bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde, insanların düşüncelerini, yaşam felsefelerini, bilgeliklerini, özlemlerini, acılarını, arzularını ve hayallerini yansıttıkları büyük bir aynadır. Aynı zamanda, insanların çevreleriyle etkileşimlerinin en açık göstergesidir.

Aksoy (1988, s. 148) deyimleri "Bir gramer şekli veya çelici bir anlatım kılığı taşıyan ve -genel kural niteliğinde olmamak üzere- çoğunun öz anlamından ayrı bir anlamı bulunan kalıplaşmış sözlerdir." şeklinde ifade ederken Püsküllüoğlu'na (1995, s.7) göre; "Anlatım şekline çekicilik katan, çoğunun gerçek anlamının dışında farklı anlamı bulunan ve çoğunlukla iki veya daha çok sözcükle oluşturulmuş, kalıplaştırılmış sözcük grubudur."

Deyimler bazı yönleriyle atasözlerine benzemesi nedeniyle sık sık atasözleriyle karıştırılma ihtimaliyle karşı karşıya kalmaktadır. "Aksan'ın (2002) da belirttiği üzere "deyim kavramı,

genellikle bir durumu, karşılaşılan olayların özelliklerini, insanın karakter ve davranışlarını betimlemekle birlikte insana özgü fiziksel ve ruhsal nitelikleri ifade etmek amacıyla birden daha fazla sözcükle oluşturulur. Atasözlerinde var olan yargılar deyimlerde bulunmaz. Aktarma adı verilen anlam olaylarından yararlanılır (s. 95).

Jack'e (2004) göre çoğu zaman deyimsel ifadelerin kökünü ve nereye dayandığını tanımlamak mümkündür. Deyimler bazen tarihi olaylardan kaynaklanabildiği gibi bazen de inanılması güç ya da ilginç olan olaylardan kaynaklanabilir. Garcia (2010) çoğu deyim kaynağının edebiyat, mitoloji, din, folklor ve kültür çeşitliliğinden meydana geldiğini belirtmiştir (s. 410-416).

Karaağaç'a (2016, s. 693) göre deyimler, atasözleri ve atasözleri dışındaki söz öbekleriyle birlikte kalıp ifadeler olarak betimlenmiştir. Ona göre deyimler; birim olarak kendi anlamı olan sözlerden meydana gelmesine rağmen parçalara ayrıldığında anlamını yitiren ve yalnızca parçalar halinde değil de bir bütün halinde işlem gören sözcük birimleridir.

Vardar (1988, s. 74) tarafından "Bir tür sözlüksel birim oluşturan anlam birim toplaşması; genellikle öz anlamından az çok ayrı bir anlam içeren kalıplaşmış söz" olarak tanımı yapılan deyim kavramını Özdemir (2000, s. 5) şöyle açıklamıştır: "deyim (eski adı: tabir), birden çok sözcüğün, çoğu kez kendi anlamlarından ayrı bir anlam belirtmek üzere bir araya gelip kalıplaşan biçimidir".

3.4.10.2. Deyimbilim الفراسيولوجيا

Deyimler bir dilin söz varlığının ne kadar zengin olduğunu göstermesi açısından büyük öneme sahiptir. Deyimler konusunun araştırmacıların ilgi odağı haline gelmesinin sebeplerinden biri de belki de deyimlerin içinde var olan tarihi ve sanatsal birikimin yalnızca bugünün değil çok uzun zamanlar öncesinde de dil hazinesinde yer almış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Modern dilbilimin araştırma alanına giren ses, sözcük, kullanım ve gösterge gibi pek çok alt alan araştırmalarının yanı sıra sanat içeren anlatımıyla bir dilin söz varlığının önemli öğelerinden biri olarak kabul gören deyimler de ***الفراسيولوجيا*** (*phraseology)* adıyla bilinen bilim dalının inceleme konusuna girmektedir.

Alman dilbilimci Christine Palm deyimbilimi (phraseology) "bir dilin sistemsel olarak cümle içinde kelimelerin ne anlam ifade ettiğini tek tek inceleyen kalıplaşmış kelimelerden oluşan birleşimlerin bilimidir" şeklinde tanımlamıştır (Palm, 1997, s. 1). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere deyimbilim (phraseology) yalnızca deyimsel ifadeleri değil kalıplaşmış sözlerden oluşan kelime gruplarını da kapsamaktadır.

Palm (1997), duygularımızı kalıplara dökerken kullandığımız öğeleri mercek altına alan phraseology biliminin dünyanın yeni bir şekil kazanması, yeniden isimlendirilmesi ve dil hazinesinin kapsamının artırılmasını sağlayan bir araç olduğunu ifade etmiştir. Deyimbilimin inceleme kapsamında bulunan bu öğeler aracılığıyla duygular, tavırlar, davranış biçimleri gibi zihinsel boyutlar işlenebilmektedir. Dolayısıyla Arapça bazı kaynaklarda الفراسيولوجيا adıyla literatürde yer almaya başlayan deyimbilim dalı için adeta bir dilin ruh sözlüğüdür demek mümkündür (Palm, 1997, s. 1).

Yapılan literatür araştırmalarında deyimbilim için *phraseology* kavramıyla birlikte *idiomatik* kavramının da kullanıldığına rastlanmıştır. Ne var ki her iki kavram ayrı birimleri incelemektedir. Böyle olmasının nedenini Uzun, (1991) "tüm dillerin söz varlığı bünyesinde var olan, atasözleri kapsamı dışında olan kalıplaşmış ifadeler, birtakım özellikleri açısından aynı çerçevede ele alınamayacak ve ortak yargılarda bulunulamayacak kadar farklılıklar gösterir" şeklinde açıklamıştır. Çünkü Uzun'a göre *idiomatik* kavramı ile doğrudan işaret edilen deyimler iken, *phraseology* kavramı kalıp ifadelere gönderimde bulunur. Uzun, bu durumu şöyle ifade etmektedir:

> "Yukarıda belirtilen bu iki terim, her ne kadar, çoğu kez aynı alanı adlandırmak üzere kullanılmakta ise de gerçekte, farklı çalışma alanlarının varlığı söz konusudur. Her dilin sözvarlığı içinde yer alan, atasözleri dışındaki kalıplaşmış yapılar, bazı nitelikleri açısından aynı kurum çerçevesinde ele alınıp incelenemeyecek ve ortak yargılara varılamayacak kadar farklılıklar gösterir. Bu nedenle, "Phraseologie" olarak adlandırılan araştırma alanının çalışmaları, daha çok, kalıp söz ve kalıplaşmış sözlere yöneliktir, "idiomatics" ise, doğrudan her dilin sözvarlığı içindeki deyimlerin çeşitli açılardan incelendiği alanın adıdır. Bir başka deyişle, burada deyimbilim terimini kullanacağımız alanın asıl malzemesi deyimlerdir."

3.4.10.3. Deyimlerin Özellikleri خصائص التعابير الاصطلاحية

Dilbilgisi ve sözcükler bir dilin doğal ögeleridir, belli kurallara dayalı kullanılabilirler. Öte yandan deyimler tıpkı atasözü, ikileme ve kalıp söz yapıları gibi dilin kurallarına her zaman uymayan söz varlıklarındandır. Yapılan literatür taramasına göre elde edilen bilgiler doğrultusunda deyimlerin özelliklerini şöyle sıralamak mümkündür:

1. Deyimler çoğunlukla iki ya da daha fazla sözcükten meydana gelir (Aksoy, 2010, s. 38). Örnek: Tepeden bakmak.

   "Bize *tepeden bakan* bir arkadaş istemiyoruz."

2. Deyimlerin içeriğinde öneride bulunmak, öğüt vermek ya da tavsiye verme niteliğinde bir anlam bulunmaz, ancak yargı bildiren deyimler sayıca çoktur. Bu nedenle öğüt ve tavsiye verme içeriğini yargı bildirme içeriğiyle birbirinden ayırt etmek gerekir (Doğru, 2011, s. 29). Örnek:

   "Yavuz hırsız ev sahibini bastırır."

3. Deyimler genellikle gerçek anlamlarından farklı anlamlar ifade ederler. Mecaz anlamlıdırlar. Bu tür deyimsel ifadelerde geçen sözcüklerin karşıladıkları anlamlar ile deyimin karşıladığı anlam farklıdır (Aksoy, 2010, s. 40-43). Örnek: Dizini dövmek, burun kıvırmak.

   "Zamanında büyük sözü dinlemezsen şimdi böyle *dizini döversin* işte."

   "Sofradaki yemeklere *burun kıvırdı* ve kalktı gitti."

4. Büyük çoğunluğu mecaz anlamlar içeren deyimler bazen gerçek anlamlarıyla da kullanılabilir (Aksoy, 2010, s. 40-43). Örnek: Hem suçlu hem güçlü! İyi gün dostu!

   "Kavgayı çıkaran kendisi *hem suçlu hem güçlü!*"

   "*Bana iyi gün dostu* lazım değil!"

5. Deyimler yapısı itibariyle kalıplaşmış ifadelerdir (TDK, 2009). Bir deyimde bulunan sözcük eş anlamlısı olan başka bir sözcükle değiştirilemez. Böyle yapıldığı takdirde anlatım bozukluğu meydana gelir. Örnek: Kafadan atmak.

   "Kafadan atma! Doğru düzgün düşünüp cevap ver!" Bu deyimde "kafa" sözcüğünün yerine eşanlamlısı olan "baş" sözcüğü kullanılarak: "Baştan atma! Doğru düzgün düşünüp cevap ver!" şeklinde ifade edilirse anlatım bozukluğu meydana gelmiş olur.

6. Deyimsel ifadeler şahıslara ve zaman dilimlerine göre çekimlenebilir (Saraçbaşı & Minnetoğlu, 2002). Bu özellik tüm deyimleri kapsamamaktadır. Örnek: Nabız yoklamak.

   "Üyelerin *nabzını* bir yokla bakalım, ne düşünüyorlar?" (Çekimlenebilir)

"Sanırım dün komşular benim *nabzımı* yokladı. (Çekimlenebilir)

"Ya devlet başa ya kuzgun leşe!" (Çekimlenemez)

7. Deyimlerin kendi başına anlamları yoktur. Bir cümle içerisinde kullanıldığında, bir bütünün parçası olduğunda değer kazanır. Aksi taktirde verilmek istenen anlam anlaşılamaz. Örnek: Gözden düşmek, ödü kopmak.

   "Dün bana söylediklerinden sonra iyice *gözümden düştü*."

   "Birileri görecek diye *ödüm koptu."*

3.4.10.4. Deyimlerle Atasözlerinin Farkı الفرق بين التعابير الاصطلاحية والمثل

Atasözleri ile deyimler zaman zaman birbirine karıştırılabilmektedir. Tanımlara bakıldığında bunu görmek mümkündür. Batur (2006) tarafından atasözlerinin tanımı "Çoğunlukla mecaz anlamda olan kalıplaşmış sözler" şeklinde yapılırken Ayhan (1983) ise aynı özelliği deyimler için de kullanarak "Etkileyici bir anlatıma sahip, çoğu gerçek anlamı dışında kullanılan kalıplaşmış kelime gruplarıdır deyimler" şeklinde açıklamıştır.

Her iki tanımdan anlaşılacağı üzere gerçek anlamının dışında kullanılması, söylenmek istenenin daha da ötesinde farklı bir anlam içermesi, söz grubu şeklinde gelmesi ve kalıplaşmış ifade olması deyim ve atasözlerinin benzer yanlarına örnek olarak verilebilir.

Deyimlerle atasözleri birbirine benzemesine rağmen genel itibarıyla birbirinden farklıdır. Bu farklılıklar şu şekilde sıralanabilir (Aksoy, 2010, s. 4; Çotukseven, 1998, s. 8):

1. Deyimler, genel olarak mastar formunda kullanılan söz varlığına ait iken atasözleri ise cümle şeklinde kullanılır ve yargı bildirir.
2. Atasözlerinin sözcükleri kalıplaşmıştır, sözcüklerinin değiştirilmesi mümkün değildir. Deyimlerde ise olumsuzluk ekleri, kip ya da kişi ekleri, durum ekleri gibi birtakım ekler eklenebilir veya çıkarılabilir.
3. Atasözlerinin meydana gelebilmesi için çok uzun bir süreyi kapsayan gözlem ve tecrübeler gerekmektedir. Ayrıca atasözlerinin olmazsa olmaz bazı özellikleri barındırması gerekir: Bir konuya açıklık getirmek, olaylardan ders çıkarmak, nasihat vermek, inanışlarını yansıtmak vb. Deyimlerde ise sayılan bu özellikler mevcut değildir.

4. Atasözleri adeta genel kural niteliği taşırlar: “Rüzgâr eken fırtına biçer.” Atasözlerinin tersine deyimler böyle bir amaç taşımazlar.
5. Atasözleri tüm zaman birimleri için geçerlidir, tüm insanları kapsar. Deyimler ise anlık durumlar için geçerlidir. Sadece sözü söyleyen kişi ya da kişileri kapsamaktadır. “Eski dost düşman olmaz.” Sözü bir atasözüdür, tüm zamanlar ve tüm insanlar için geçerlidir. “Çark etmek, yaka silkmek, dolap çevirmek… vb.” gibi ifadeler ise anlık durumu ifade etmek için kullanılması nedeniyle deyimdir.
6. Deyimsel ifadeler kaç sözcükten oluşursa oluşsun sadece bir kavramı ya da durumu dile getiren söz varlığıdır. Atasözlerinin arka planında ise öğütler verme, birilerinin durumdan ders çıkarma gibi özellikler yatmaktadır. Bu yönüyle bakıldığında belki de deyimleri atasözlerinden ayıran en önemli özellik de budur.

3.4.10.5. Türkçe Deyimlerin Sözdizimi ve Türleri التركيب النحوي للتعابير الاصطلاحية وأنواعها

Basılı (matbu) yayınlar ve elektronik kaynaklar üzerinde söz dizimsel ve çeşitlilik açısından ele alınan deyimleri oluşum şekillerine göre şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

1. Sonu mastar ekiyle (-mak,/-mek) biten deyimler. Bu tür deyimler cümle içinde çekimli hale gelebilir (Hatipoğlu, 1964, s. 223; Yüceol, 2001, s. 872). Örneğin:

   Tepesi atmak: “Toplantıda daha fazla dayanamadı, *tepesi attı*.”

   Bön bön bakmak: “*Bön bön bakma*! Cevap ver artık!”

   Yaka silkmek: “Geçimsiz olduğundan herkes ondan *yaka silkiyordu*.”

2. Cümle biçiminde gelen deyimsel ifadeler (Hatipoğlu, 1964, s. 223; Yüceol, 2001, s. 872). Örneğin:

   “Dostlar alışverişte görsün.”

   “Çoğu gitti, azı kaldı”

3. Soru cümlesi şeklinde kullanılan deyimler. Bu tür deyimler hep soru formunda kullanılır, yapısı değiştirilemez (Sinan, 2015, s. 214). Örneğin:

   “Bu ne perhiz bu ne lahana turşusu?”

4. İsim tamlaması biçiminde kullanılan deyimler (Sinan, 2015, s. 98). Örneğin:

   "Tezgâhlar *ateş pahası*! Meyvelerin yanına yaklaşılmıyor."

5. Sıfat tamlaması şeklinde kullanılan deyimler (Sinan, 2015, s. 98). Örneğin:

   "*Temiz kalpli* olursan işlerin rast gider."

   "Ne *anasının gözüdür* o, bilmezsin sen."

6. Kafiyeli deyimler. Bu tür deyimlerin sonu birbirine uyumludur (Sinan, 2015, s. 172). Örneğin:

   "Ele verir talkını, kendi yutar salkımı."

   "Ya devlet başa ya kuzgun leşe!"

   "Saldım çayıra, mevlam kayıra!"

7. Dua anlamı taşıyan deyimler (Çelik, 2017). Örneğin:

   "Hamdolsun, çok şükür!"

   "Allah akıl, fikir versin!"

8. Beddua anlamı taşıyan deyimler (Çelik, 2017). Örneğin:

   "Elleri kırılsın inşallah!"

   "Adı batsın, rezil adam!"

3.4.10.6. Arapça Deyimlerin Yapısı بناء التعابير الاصطلاحية في العربية

Bütün dillerde var olan ve dile zenginlik katan kalıp ifadelerden biri olan deyimler, Arapçada da yaygın bir biçimde kullanılmaktadır. Sayısız tanıma sahip olan deyim kavramı diğer söz kalıplarıyla birlikte değil de bağımsız bir şekilde ele alınması gereken önemli bir yere sahiptir. Arapçada yapılan incelemelerde bu konuya gereği kadar önem verilmediği, deyimlerin genellikle "*mesel*, (مَثَل)" kavramı altında ele alındığı saptanmıştır.

Modern döneme kadar kullanılan "*mesel*, (مَثَل)" kelimesi terim olarak incelendiğinde; insanların yaygın olarak kullandığı, özünde teşbih bulunan, içerisinde bir hikmet taşıyan veciz ve kinayeli ifade anlamına gelmektedir (Cürcâni, 1995, s. 60). Zebîdî (1994) ise "mesel" terimini; "vaktiyle bir olay ya da bir deneyim sonunda söylenmiş, atalar sözü diye

dilden dile dolaşan, hikmet dolu güzel söz" şeklinde tarif etmiştir (s. 382). Araştırma kapsamında yapılan incelemelerde modern dönemde yapılan çalışmalarda genellikle atasözleri için مثل teriminin, deyimsel ifadeler için ise تعبير اصطلاحي ifadesinin tercih edildiği gözlenmiştir. Bu araştırmada deyim teriminin Arapça ifadesi olarak تعبير اصطلاحي karşılığını tercih edilmiştir.

Arapça dil çalışmaları incelendiğinde deyimlerin diğer yabancı dillerde olduğu gibi tam olarak bağımsızlığını ilan edemediği saptanmıştır. Deyimler açısından oldukça zengin olan Arapçanın hakkını verebilmek için deyimlerin atasözü ve özlü sözler gibi başlıklardan müstakil olarak ele alınması gerektiği sonucuna varılmıştır.

İngilizce karşılığı "Idiomatic Expression" olan deyim kavramı için Arapça karşılık olarak تعبير اصطلاحي ifadesini uygun gören Husâmeddîn (1985) deyim terimini şu şekilde açıklamıştır: "Deyim; dile özgü, kararlılıkla karakterize edilen, bir ya da birden daha fazla sözcükten oluşan, gerçek anlamının dışında farklı anlamlara dönüşen ve üzerinde dilcilerin uzlaştığı bir ifade tarzıdır" (s. 17).

Arapçada deyimsel ifadeleri ortaya çıkışları bakımından üç grup halinde ele almak mümkündür:

1. Kökeni Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerde geçen ifadelerden bir parça olan veya eski Arapların hayatında büyük bir yere sahip olan şiir, atasözü ve özdeyişlerden bir parça olan deyimlerdir. Bu deyimler eski olmalarına rağmen birçoğu günümüz modern Arapça olarak kaleme alınan eserlerde kullanılmaktadır.
2. Çağdaş, modern deyimlerdir. Bu deyimler, birinci grupta açıklanan deyimlerden farklı olarak insanın yaşayış şekil ve araçlarına göre ve gelişimine bağlı olarak ortaya çıkmışlardır. Bunların bir kısmı spor ve oyun alanından alınmıştır, bir kısmı tıbbi, askeri veya bilimsel vb. kaynaklara sahiptir.
3. Çeviri aracılığıyla Arapçaya girmiş olan deyimsel ifadelerdir. Bu deyimlerin bazıları diğer yabancı dillerden Arapça girdiği gibi kökeni Arapça olan bazı deyimler de Arapçadan diğer dillere çeviri yoluyla geçmiştir (Hayât, 2021, s. 3).

Arapçada deyimsel ifadeler incelendiğinde bu söz varlığının bazen tek bir kelimeden oluştuğu, bazen de iki kelime ya da iki kelimeden daha fazla sözcükten oluştuğu gözlenmiştir. Tek kelimeden oluşan deyimlerin az olduğu iki veya üç kelimeden oluşan deyimlerin sayıca daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmada modern Arapçada

karşılık olarak تعبير اصطلاحي terimi tercih edilen deyimleri şu şekilde sınıflandırmak mümkündür:

3.4.10.7. Tek Kelimeden Oluşan Deyimler ***التعابير الاصطلاحية المكونة من كلمة واحدة***

- طَبَّل: Bir işe yarıyormuş gibi görünüp işe yaramayan ya da kendini çok şey biliyormuş gibi lanse edip gerçekte çok şey bilmeyen kişiler için طبل ifadesi kullanılmaktadır. Araplar bu tür insanları davulun sesinin yüksek çıkmasına rağmen içinin boş olmasına benzetmişlerdir. Yani birisi için "إنه طبل" denilince o kişinin görüntüsünün gerçeği yansıtmadığı, gerçekte bir işe yaramadığı ya da bilgili gibi görünmeye çalışmasına rağmen konuyla ilgili içeriğe vakıf olmadığı mesajını verir (Bûdlâma, 2019).
- مِنْفاخ: Kendini çok metheden, kendinden övgüyle söz eden ve başkalarının da kendisi hakkında övgü sözleri duymaktan hoşlanan kişiler için de مِنفاخ ifadesi kullanılmaktadır. منفاخ kelimesi نفخ kökünden gelmektedir ve "üflemek, şişirmek" anlamını taşımaktadır. منفاخ ateş yakarken, odunu veya çırayı tutuşturmak için kullanılan bir alettir. Bu alette aralarında deri bir parça bulunan iki tane ahşap vardır. Deri parçasının içi boştur, bu ahşap tutacaklar birbirine bastırılıp açılarak dışarıdan havayı derinin içine çeker ve tekrar dışarı atar. Deri kısım havayla dolduğunda büyük görünür ancak içinde havadan başka bir şey bulunmaz. Kendi hakkında methiye dizilmesi hoşuna giden bir kişi ancak dışarıdan duyduğu övgü dolu sözcüklerle adeta şişer, var olur. Oysa bu aletin içinde nasıl ki boş havadan başka bir şey yoksa bu özelliğe sahip bir kişide de methiyeden, boş sözden başka bir gerçeklik yoktur. Bu tür kişilerin kendilerine olan güveni başkalarının üflemesinden öteye geçemez. Bu nedenle Araplar منفاخ sözcüğünü böyle kişiler için deyim olarak kullanmışlardır. Bazı Araplar ise منفاخ deyimini bir ortamda fitne ateşini yakan, fitne pompalayan kişiler için de kullanmışlardır (el-Hamîdî, 2016).
- سَبَهْلَل: Arap dilinde çoğunlukla ammice bir kelime olduğu zannedilen bu ifade aslında fasih bir kelimedir, çünkü *Mu'cemu'l-Vasît ve Muhtâru's-Sahhah*'ta kayıt altına alınmıştır. Bir kişinin bazı özelliklerini tanımlamak için kullanılan bu deyim; amacı veya somut bir faydası olmayan, eli boş dolaşan ve gayesizce hareket eden kişileri

ifade etmek için kullanılır. Kaynaklara göre "سَبَهْلَل" kelimesinin temelde iki farklı anlamı vardır: Birincisi, elinde hiçbir şey olmayan, elleri boş ve belirli bir amacı veya hedefi olmayan kişiyi tanımlar. İkincisi ise hiçbir faydası veya getirisi olmayan, içi boş bir şey veya boş bir işi ifade eder. Zamanla, kelimenin semantik anlamı gelişmiştir ve bu tanımlamaların ötesinde, "kişinin bilgelik veya düşünce açısından eksik veya akıllıca kararlar alamayan biri" olarak ifade edilmiştir. Başka bir deyişle, bir kişi için "هو سَبَهْلَل!" denildiğinde göründüğü gibi akıllı olmayan, hiçbir düşünceye sahip olmayan ve ne dünyalık ne de ahiretlik hiçbir şey üretmeyen kişiyi tanımlar (Dâyil, 2013). Arapçada bu deyim olumsuz bir nitelik taşır ve günlük yaşamda işlerle veya konularla başa çıkarken akıllıca davranamayan kişileri tanımlamak için ve hiçbir iş yapmayan, boş boş gezen kişilere göndermede bulunur.

- بَحْر: Sözlük anlamı "okyanustan daha küçük, tuzlu su ile dolu yer" (el-Muncid, 2008, s. 66) şeklinde tanımlanan بحر kelimesi zamanla temel anlamıyla birlikte tanım kapsamının dışında mecaz anlamda da kullanılmaya başlanmıştır. Deniz; nimetlerle dolu, sonsuz ve engin bir varlık olarak görüldüğünden, Araplar cömert insanları adeta denize benzetmişlerdir. "إنه بحر" ya da "التقيت بحرا" denildiğinde amaç, kişinin verdiği yardımların veya lütufların sınırsız ve bol olduğunu vurgulamaktır (Dirbâl & Mariya, 2021).

3.4.10.8. İki/İkiden Fazla Kelimeden Oluşan Deyimler التعابير الاصطلاحية المكونة من كلمتين أو أكثر

Deyimler biçimsel açıdan incelendiğinde yapılarının tek düze değil farklı biçimlerde olduğu görülmektedir. Türkçe deyimlerde dikkatleri çeken yapı zenginliği Arapça deyimlerde de kendini göstermektedir. Bazı deyimler, farklı sözcüklerin bir araya gelmesiyle oluşur ve tek bir deyim, çeşitli bağlamlarda farklı anlamlar içerebilir. Örneğin, "مدّ له يد العون" deyimi "yardım elini uzatmak, destek olmak" gibi anlamlarda kullanılır. Bununla birlikte, "مدّ يده" ifadesi belirli bir bağlamda "yardım elini uzatmak" anlamına gelirken, farklı bağlamlarda "el açmak, dilenmek, dilencilik yapmak, el kaldırmak, vurmaya kalkışmak" gibi anlamlarda da kullanılabilir (Uysal, 1997, s. 6).

Arapça deyimlerin yapısal özellikleri incelendiğinde dikkatleri çeken bir husus da deyimsel ifadelerin şahıs zamirlerine göre çekimlenebilir olmasıdır. Örneğin: مسّني الكبر ifadesi şahıs

zamirlerine göre çekimlenebilir. Burada "yaşlandım" anlamına gelen bu deyim eğer üçüncü şahıs zamiri olan "هو" (o, müzekker) ile kullanılırsa çekimli hali مسّه الكبر şeklinde olur ve "o yaşlandı" anlamını karşılar. Aynı şekilde "هي" (o, müennes) için kullanılırsa çekimli hali مسّها الكبر şeklinde olur.

Deyimlerin daha önce sözünü ettiğimiz *kalıplaşmış ifadelerden* oluşması özelliği çekimli fiil şeklinde kullanılan bazı deyimsel ifadelerde, kural dışı olarak çekimli fiillerin yerine ismi fail, ismi mef'ul ya da kimi zaman mastar gibi fiille aynı işleve sahip olan kelimelerin yer aldığı görülür. Örneğin; يقف مكتوف اليدين "elleri kolları bağlı olmak" deyimi çoğunlukla يقف الوقوف مكتوف اليدين ya da تقف مكتوف اليدين şeklinde karşımıza çıkarken mastar kullanımıyla مكتوف اليدين şeklinde de kullanıldığı görülmektedir (Bilgin, 2015). Yine aynı şekilde "tarih yazmak" anlamında kullanılan صنع التاريخ deyiminde, geçmiş zaman kipinde kullanılan صنع sözcüğü yerine صانع التاريخ şeklinde ismi fail yapısı da kullanılmaktadır (el-Vatan, 2016).

Arapça deyimsel ifadeler üzerinde yapılan incelemelerde dikkatleri çeken diğer bir yapısal çeşitlilik de aynı deyimsel ifadenin mazi, muzari ya da emir kipine göre çekimlenerek kullanılabilir olmasıdır. Örneğin: "İçini döktü ne var ne yok saydı, içinde bir şey bırakmadı, söylenmedik bir şey bırakmadı" gibi anlamlarda kullanılan أفرغ ما في جعبته deyimi kimi zaman يفرغ ما في جعبته şeklinde muzari kipiyle kullanılırken kimi zaman da أفرغْ ما في جعبتك! şeklinde emir kipiyle yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Kamber, 2021).

Arapça deyimsel ifadelerin bir başka özelliği de deyimi oluşturan sözcüklerin cümledeki yerine göre irab açısından farklı harekelerle kullanılması durumudur. Örneğin; اليد اليمنى deyimi Türkçede "sağ kol" deyimini karşılamaktadır. Bu deyim raf halinde geldiğinde صديقي اليدُ اليمنى لصاحب الشركة şeklinde, nasp halinde geldiğinde ظلّ صديقي اليدَ اليمنى لصاحب الشركة şeklinde ve cerr halinde geldiğinde ise ذهبت إلى صديقي اليدِ اليمنى لصاحب الشركة şeklindeki kullanımlarıyla karşımıza çıkar.

Araştırma kapsamında elde edilen deyimsel ifadeler incelendiğinde tespit edilen yapı çeşitliliğini şöyle özetlemek mümkündür: Sıfat ve mevsuf birlikteliği ile sıfat tamlaması (المركب الوصفي) şeklinde, iki ismin yan yana gelerek oluşturduğu isim tamlaması (المركب الإضافي) şeklinde, ilk kelimesi bir isimle başlayan isim cümlesi (المركب الاسمي) şeklinde, ilk kelimesi bir fiille başlayan (المركب الفعلي) şeklinde ve harfi cer ya da zarf edatlarıyla başlayan (المركب العباري) şeklinde. Sözü edilen bu yapısal çeşitliliği Suveyfî (2015) 5 başlıkta toplamıştır:

3.4.10.8.1. Niteleyici Deyimler: المركب الوصفي

Tablo 1

Niteleyici Deyimler

Deyim	Birebir Karşılığı	Deyimsel Karşılığı
رقم غير هام (Ba'şin, 2012, s. 26)	Önemsiz bir sayı	Etkisiz eleman İşe yaramaz
السوق السوداء (Abdullah, 2023)	Siyah çarşı	Kara borsa
لائحة سوداء (Young, 2017)	Kara liste	Kara liste Sakıncalı, zararlı bir grup
الكوميديا السوداء (Hîbe, 2023)	Siyah komedi	Kara mizah
روح رياضية (Hamed, 2021)	Spor ruhu	Sportmenlik Spor ahlakı

Yukarıdaki gibi tabloda örnek olarak verilen deyimlerin hepsi bir sıfat bir de mevsuftan oluşarak sıfat tamlaması şeklinde yapılanmıştır.

3.4.10.8.2. İsim Tamlaması Şeklinde Kullanılan Deyimler: المركب الإضافي

Tablo 2

İsim Tamlaması Şeklinde Kullanılan Deyimler

Deyim	Birebir Karşılığı	Deyimsel Karşılığı
صفر اليدين (el-İhbarî, 2016)	Ellerinin sıfırı	Eli boş
بيت القصيد (Mensi, 1999, s. 102)	Kasidenin/amaçlananın beyti/evi	Püf nokta İşin özü/Asıl mesele
أم الخبائث (Dâhî, 2020)	Habislerin, kötülerin annesi	Kötülüklerin anası/içki
جرح اللسان (Hâira, 2011)	Dilin yarası	Dil yarası
برودة الموت (Mahfuz, 1988, s. 242)	Ölümün soğukluğu	Ölüm sessizliği

Yukarıdaki gibi tabloda örnek olarak verilen deyimlerin hepsi bir mudâf bir de mudâfun ileyhten oluşarak isim tamlaması şeklinde yapılanmıştır. İsim tamlaması şeklinde kullanılan deyimsel ifadeler kendi başına bir cümle olarak değil yalnızca cümlenin bir parçasını oluşturan birim halindedir.

3.4.10.8.3. İlk Kelimesi İsimle Başlayan Deyimler: المركب الاسمي

Tablo 3

İlk Kelimesi İsimle Başlayan Deyimler

Deyim	Birebir Karşılığı	Deyimsel Karşılığı
خرج من عنق الزجاجة (Hamûde, 2017)	Şişenin boynundan çıkmak	Darboğazdan çıkmak Sıkıntılı bir durumu aşmak
نائم على روحه (Mensî, 1999, s. 69)	Ruhu üzerinde uyuyan	Ayakta uyuyan, Etrafında dönen olaylardan bihaber olan
أنفه في السماء (Bedrî, 2012)	Onun burnu gökyüzündedir	Burnu havada olmak
وقف على قدميه (Mensî, 1999, s. 26)	İki ayak üzerinde durmak	Ayakları üzerinde durmak Başkasının yardımına ihtiyaç duymamak
الخيانة في دمه (Mensî, 1999, s. 72)	İhanet onun kanındadır	Kanına işlemek, Mayasında olmak

Yukarıdaki gibi tabloda örnek olarak verilen deyimlerin hepsi bir isim ile başlayarak isim cümlesi şeklinde yapılanmıştır. Deyimlerin her biri isim cümlesinin kuralına uyarak bir mübteda bir de haber kısmından oluşmuştur.

3.4.10.8.4. İlk kelimesi Fiille Başlayan Deyimler: المركب الفعلي

Tablo 4

İlk Kelimesi Fiille Başlayan Deyimler

Deyim	Birebir Karşılığı	Deyimsel Karşılığı
التقط الطعم (Mensî, 1999, s. 75)	Yiyeceği aldı Yiyeceği kaptı	Oltaya gelmek Yemi yutmak
خفّف من حدة الموقف (Mensî, 1999, s. 158)	Durumun öfkesini hafifletti	Tansiyonu düşürmek
غلبه النوم (Reuters, 2021)	Uyku ona galip geldi	Uyku çökmek İçi geçmek
ثار الدم في عروقه (Şubâşî, 2010)	Damarlarında kan harekete geçti	Kan beynine sıçramak Çok öfkelenmek
لعب على الحبلين (Nizar, 2021)	İki ip üzerinde oynamak	İkili oynamak İkiyüzlü olmak

Yukarıdaki gibi tabloda örnek olarak verilen deyimlerin hepsi bir fiil ile başlayarak fiil cümlesi şeklinde yapılanmıştır. Fiil cümlesinin özelliklerini karşıladığı için deyimler cümle halinde gelmiştir.

3.4.10.8.5. Çoğunlukla Harfi Cer ile Başlayan Deyimsel İfadeler:
المركب العباري

Tablo 5

Çoğunlukla Harfi Cer ile Başlayan Deyimsel İfadeler

Deyim	Birebir Karşılığı	Deyimsel Karşılığı
بعد خراب مالطا (Şahin, 2020)	Malta'nın yıkılmasından sonra	İş işten geçti Olan oldu
على الرأس والعين (Mahfuz, 2006, s. 24)	Baş ve göz üstünde	Başımla beraber Memnuniyetle
من الألف إلى الياء (Dustûr, 2019)	Eliften ye harfine	A'dan Z'ye Bütünüyle Etraflıca
من صميم القلب (Zeydî, 2020)	Kalbin duruluğundan	İçtenlikle, Yürekten
تحت أمرك (Mahfuz, 1988, s. 86)	Emrinin altında	Emredersiniz

Yukarıdaki gibi tabloda örnek olarak verilen deyimlerin hepsi bir harfi cer ile başlayarak المركب العباري şeklinde yapılanmıştır. Tablonun son örneği olan تحت أمرك deyimi diğerlerinden farklı olarak harfi cer ile değil bir zarf edatı ile başlamıştır.

Buraya kadar Arapça deyimler yapısal açıdan ele alınmıştır. Kuşkusuz deyimsel ifadelerin, dilin içerisinde yer alan özel olgular olmasının yanı sıra dil ile kültür arasında temel bir ilişki bulunmaktadır. Kramsch'a (1993) göre dil; bir milletin uygarlığını, sistemlerini, geleneklerini, inançlarını ve eğilimlerini yansıttığı gibi, aynı zamanda adeta kültürel kapıları açan bir anahtar niteliği taşımaktadır. Bu yönüyle bakıldığında dil olgusu toplumun kültürünün ayrılmaz bir parçasıdır. Çeşitli diller üzerinde yapılan incelemelerde ele alınan deyimsel ifadelerin, o dilin konuşulduğu toplumun deneyimleri, geçmişi, coğrafyası ve değerleri gibi çeşitli unsurların etkisiyle ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Bir deyim, belirli bir durumu, duyguyu veya kavramı sembolik bir şekilde ifade eder ve çoğunlukla toplumun üyesi olan bireylerin paylaştığı ortak bir anlama sahiptir.

Dil ile kültür arasındaki bu yakın ilişki, deyimsel ifadelerin anlamlarının da kültürel bir bağlam içerisinde şekillenmesine yol açmıştır. Örneğin, bir toplumda tarım veya ticaret ile ilgili bir geçmiş varsa, bu tür konular deyimsel ifadelerde sıkça kendini gösterir. Öte yandan başka bir toplumda ise denizcilik veya balıkçılık gibi faaliyetler yaygınsa, o topluma ait olan deyimlerde bu tür motifler bariz bir şekilde kendini hissettirir (Ebû Zelâl, 2007, s. 87).

Çevredeki ortam ve kültür, deyimlerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır; bundan dolayı, aynı anlam farklı ortamlarda çeşitli şekillerde ifade edilir. Örneğin, tarım veya ticaretle ilgili bir geçmişi olan bir toplumda, bu tür konular deyimsel ifadelerde sıkça görülür. Aynı şekilde, denizcilik veya balıkçılık gibi uğraşların yaygın olduğu bir toplumda, bu tür konular deyimlerde belirgin şekilde öne çıkar. Örneğin, Arapçada boşa zaman veya emek harcamak anlamında yaygın olarak "كجالب التمر إلى هجر" ifadesi kullanılır (ed-Daye, 2019). ناقل التمر ifadesi "جالب التمر" hurma taşıyan kişiyi temsil ederken, "هجر" terimi ise Arap Yarımadası'nın doğusunda yer alan bir bölgenin adıdır. Bir şeyi gereksiz yere yapmak ya da mantığa ters bir biçimde bir yere taşımak, anlamsız bir eylem olarak kabul edilir. Bu deyim, özellikle hurmanın "هجر" bölgesinde çok miktarda yetiştiği ve bu nedenle oraya taşınmasının gereksiz olduğu düşüncesiyle ortaya çıkmıştır. Bu tür bir durumda harcanan çabanın boşa gideceğini Araplar "كجالب التمر إلى هجر" deyimiyle dile getirirken, İngilizler ise aynı durumu ifade etmek için "to carry coals to Newcastle" ifadesini kullanır. Newcastle, İngiltere'de kömür üretimi ve ticaretiyle ünlü bir şehir olarak tanınır. Deyimin çıkış noktası, şehirdeki kömür zenginliğiyle yakından ilişkilidir. Bu deyim Türkçeye "tereciye tere satmak", "Zonguldak'a kömür taşımak", "Malatya'ya kayısı satmak", "Amasya'ya elma götürmek" gibi anlamlarla da ifade edilebilir (Düzgün ve İlhan, 2020). Aynı durumda Fransızlar ise "porter de l'eau à la rivière" (nehre su taşımak) ifadesini kullanarak dile getirirler.

Sonuç olarak, deyimsel ifadelerin tam olarak ne kastettiğini anlamak ve doğru yerde kullanabilmek, bir dilin ve kültürün derinliklerine inmeyi gerektirir. Dil ve kültür arasındaki bağlantıyı doğru anlamak, farklı toplumların düşünce dünyalarını keşfetmesine yardımcı olur ve bu durum da bireyin başka toplumlarda yaşayan kişilerle daha zengin ve daha sağlıklı iletişim kurmasına katkıda bulunur.

BÖLÜM 4

SEMANTİK ÇÖZÜMLEME

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda elde edilen veriler iki ana başlıkta toplanmıştır. İlk bölüm Modern Arapçada kullanılan deyimlerin semantik çözümlemesi için gerekli olan araçları içermektedir. İkinci bölümde ise araştırma kapsamında amaçlı örneklem yöntemiyle belirlenen 30 adet deyimin semantik açıdan çözümlenmesine yer verilmiştir.

4.1. Semantik (Anlambilim): علم الدلالة

İnsanoğlunun içinde yaşadığı dünyayı yorumlamasını sağlayan, yakın ve uzak çevresindeki diğer insanlarla iletişim kurabilmesinin olmazsa olmazı olan "anlam" kavramı, dil içinde oldukça önemli bir konuma sahiptir. Dil olgusu yalnızca görülebilenden ibaret olan bir kurallar dizisi değil aynı zamanda görünmeyen zihinsel süreçleri de kapsayan bir gerçekliktir.

Semantik ya da anlambilim adıyla yapılan literatür taramalarında karşılaştığımız dilbilime ait bu alan için birçok tanım yapılmıştır. Aşağıda bu tanımlara bazı örnekler verilmiştir:

- Dilin düşünce yanıyla, ses ve düşünce arasındaki ilişkileri ele alan alanı (Aksan, 2005, s. 30).
- Kelimelerin taşıdığı anlamlarıyla, anlamların ele alınması ve yorumlanmasıyla ilgilenen dilbilgisi dalı (Akerson, 2008, s. 108).
- Dilin bir alanı olarak anlambilim, anlam boyutunun ele alınması ile ilgilenen dilbilim dalı (İmer, Kocaman, & Özsoy, 2013, s. 29).

- Dilbilimin anlama ilişkin problemleriyle ilgilenen alanı (Kerimoğlu, 2019, s. 204).

Ana dil dışında yabancı bir dilin öğretimi yapılırken kelime hazinesinin önemli kabul edilmesi kadar anlam ve anlamlandırma da önemlidir. Karatay (2007) dil öğrenenlerin okudukları ya da dinledikleri bir metni anlamalarının, kelimeleri doğru bir biçimde anlamlandırabilmelerine bağlı olduğunu belirtmiştir. Çünkü kelime hazineleri zengin olan öğrenciler; dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi dil becerilerinde daha iyi performans göstermektedirler (s. 146).

İnsan, doğası gereği konuşan bir varlık olduğu için belli bir kavramı belli bir kelime ile adlandırmıştır. Bunu yaparken kullanmış olduğu dilin göstergelerine bir ya da birden çok anlam yüklemiştir. İnsanın kullanabildiği sözcüklerin ne anlama geldiğini ve nasıl kullanılması gerektiğine vakıf olup olmaması ise insanın ilgili dile ne derece hakim olduğuyla ilgilidir. Dilbilimciler insanlık tarihinin ilk olarak adları (isimler) mı yoksa eylemleri (fiiller) mi oluşturduğu konusunu halen tartışmaktadırlar. Bu nedenle insanoğlunun ilk olarak hangi sözcük türünü oluşturduğu bilinememektedir. Konu dini kaynaklardan irdelendiğinde ise ilk önce oluşturulan sözcüklerin isimler olduğunu görürüz. Zira Bakara suresinin 31. Ayetinde Allah c.c "Allah Âdem'e bütün isimleri öğretti" buyurmaktadır. Bu ayet ilk öğretilen sözcüğün isim olduğunu kanıtlamaktadır. Çünkü ayette eylemlerden söz edilmemektedir. Hangisinin önceliği olursa olsun, kavramlar göstergelerle dile getirilirler ve bu göstergelerin anlamlarını oluştururlar (Aksan, 2017, s. 106).

Türkçe karşılığı anlambilim olan semantik kelimesi köken olarak incelendiğinde Yunan asıllı bir kelime olan semantike-semantikos'tan gelmektedir. Bu kelimenin fiil kökü; *delâlet etmek, işaret etmek, kastetmek, anlamını belirtmek* anlamlarını karşılamaktadır (Alfred, 1958, s. 21). Semantik ile aynı kökten gelen semiologie, Türkçede "mânâ ilmi, sözlerin anlamının ilmi ve anlam bilimi" demektir (Akalın, 2009, s. 1727). Semantik kelimesinin Arapçada karşılığı ise *ilmu'd-dilâle* (علم الدلالة) veya *ilmu'l-meânî* (علم المعاني) olarak kullanılmaktadır.

4.2. Semantik/Anlambilimin Tarihçesi: تاريخ علم الدلالة

Günümüze kadar yapılan dilbilim çalışmaları incelendiğinde konuya bir şekilde el atıldığı dikkatleri çekmesine rağmen gerek özellikle anlam konusuyla ilgilenen çalışma alanı

gerekse *anlambilim* adıyla ayrı bir alanın var olması konusu oldukça yenidir. Bu yeni gelişme tam olarak 19. yüzyılın ikinci yarısına rast gelir (Aksan, 2000, s. 140).

Semantik konusunu detaylandırmaya devam etmeden önce belirtilmesi gereken bir husus da *dilbilimin* ayrı bir bilim dalı olarak kabul görmesi ve *göstergebilim* adıyla ayrı bir alanın oluşması konusudur. Bu alan Saussure ve onun geliştirdiği bir kuram olan *yapısal dilbilim* sayesinde gerçekleşmiş ve gelişmiştir (Bircan, 2015, s. 52).

19. yüzyılın yarılarında anlambilim adıyla ayrı bir alan olarak gelişme kaydederek kendini gösteren anlambilimin bir üst basamağı olan *dilbilim* 19. yüzyıla kadar hangi aşamalardan geçti? Selvi (2021, s. 198) bu soruyu araştırmacılara ışık tutacağı düşüncesiyle şu şekilde özetlemiştir.

19. yüzyıla kadar dilbilimin geçirdiği aşamalar:

- Çalışmalar sadece dini içerikli metinler ile felsefe alanıyla sınırlıydı.
- Bu çalışmaları yürütenlerdeki asıl kaygı kendilerinden sonra gelecek olan nesillere metinleri doğru aktarma çabasından ibaretti.
- Çalışma örneği olarak belirlenen metinler derinlemesine dilbilgisi bakış açısı ile işlendi.
- Seçilen metinler üzerinde detaylı çalışmalar yapıldı.
- Çalışmaların genelinde üzerinde durulan asıl konu *sözcük* oldu.

20. yüzyılda dilbilim çalışmalarının sahip olduğu kazanımlar:

- Araştırmacılar artık dilin temel sorunlarına odaklanmaya başladılar.
- Dilin gerçekte ne olduğu, toplumdaki karşılığı ve dilbilim ile ilgili yöntemler üzerinde araştırmalara başlandı.
- Dil denilen olguya sadece *sözcük* bakış açısıyla bakmaktan vazgeçilerek, dil bir *yapı* olarak ele alınmaya başlandı.
- 20. yüzyılın dilbiliminin 'babası' olarak söz edilen İsviçreli dilbilimci Saussure ile dilin bir *dizge* yani yapı olduğu görüşü kabul görmeye başlandı.
- Yapılan bu çalışmaların sonucunda "yapısal dilbilim" adıyla yeni bir birim ortaya çıktı.

- Bu alanın gelişmesinde birçok araştırmacının katkısının bulunduğu bir gerçektir ancak tüm bu gelişmelerdeki en etkili isim şüphesiz Saussure'dür. Çünkü onun geliştirdiği düşünceler çağdaş dilbilim kuramlarının temelini oluşturmaktadır (Selvi, 2021, s. 198).

Anlambilim ayrı bir bilim dalı hâline gelmeden önce de birçok bilim insanı anlam ve anlamla ilgili konuları irdelemiştir. Modern zamanlarda *semantik* adıyla ön plana çıkan anlambilimin hızlı ilerleyişini ele almadan önce anlam ve anlama ilişkin sorunların daha eski dönemlerde nasıl ele alındığına bakmakta fayda olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda konu üç başlıkta ele alınabilir:

1. Batıda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: İslam kültürü dışında yapılan çalışmalar
2. Doğuda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: İslam kültürü kapsamında yapılan çalışmalar
3. Türkiye'de Semantik/Anlambilimin Gelişimi: Ülkemizde anlambilim kapsamında yapılan incelemeler ve çalışmalar

4.2.1. Batıda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في الغرب

Eski Hint ve Yunan toplumlarında yapılan erken dönem dil çalışmalarında günümüzdeki anlambilim konuları kapsamına giren bazı meselelerin üzerinde çalışıldığı görülmüştür. Hint toplumundaki bazı dilciler lafız ve mana arasındaki ilişkiyi incelemişler ve konuyla ilgili çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Söz konusu dilcilerden bazıları lafız ve mana terimlerinin aynı olduğunu ve sözcük ile sözcüğün işaret ettiği anlamın birbirinden ayrı değerlendirilemeyeceğini ifade etmişlerdir. Yine erken döneme ait bir grup dilci ise; lafız ve anlam arasında bir ilişkinin var olduğunu ileri sürerek söz konusu ilişkinin eski ve doğal bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Bazı dilciler ise lafız ve anlam arasındaki ilişkinin tıpkı ateşle duman arasındaki ilişki gibi tabii bir ilişki olduğunu düşündüklerini söylemişlerdir. Bunların dışında ayrı bir grup dilci ise lafız ve anlam arasındaki ilişkinin doğal olmayıp sonradan ve ilahi iradeyle meydana geldiğini ileri sürmüşlerdir (Ömer, 2006, s. 18; Aksan, 2000 , s. 139).

Eski Hintli dilciler lafızların anlama delalet etmesini dört bölümde incelemişlerdir:

1. Genel bir anlamı gösteren isimler. Örneğin: Adam, kadın, hayvan vb.

2. Bir niteliği bir betimlemeyi işaret eden sözcükler. Örneğin: Kısa, güzel, geniş vb.
3. Bir olayın bir eylemin meydana geldiğini işaret eden sözcükler. Örneğin: Geldi, oturdu, ağladı vb.
4. Bir kişiye delâlet eden isimler. Örneğin: Ayşe, Yusuf vb. (Ömer, 2006, s. 18).

Şekil 1. Lafız çeşitleri

Sayılan maddelerin yanı sıra Hintli dilcilerin yaptıkları dil çalışmalarında; eş anlamlılık, eş seslilik, kıyas ve mecazın anlam üzerindeki etkisi ve anlamsal yorum yaparken bağlamın önemi gibi konuları da ele aldıkları görülmüştür. Yunan toplumlarındaki çalışmalara bakıldığında ise filozofların kendi aralarında yapmış oldukları dille ilgili tartışmalar ve araştırmalarda günümüzdeki modern anlambilimin kapsamına girebilecek bazı konuları ele aldıkları tespit edilmiştir. Örneğin; Aristoteles ses ve anlam arasındaki farklılığı şu sözlerle dile getirmiştir: Anlam (mana), düşünme eylemini gerçekleştiren kişinin zihninde oluşan tasavvurla birebir örtüşen şeydir. Dış dünyadaki şeyler ise şöyle anlamlandırılabilir: Tasavvurlar = manalar, sesler = işaretler ve kelimeler demektir (Ömer, 2006, s. 17-20).

Platonun konuyla ilgili çalışmaları incelendiğinde, lafız ile lafzın gösterdiği anlam arasındaki ilişkinin doğal bir ilişki olduğu, lafzın işaret ettiği şey ne ise bizzat o şeyle ilgili olduğu düşüncesini taşıdığı belirtilmiştir. Platona göre bu ilişkinin açıklanması ve

anlaşılabilirliği başlarda kolay iken sözcüklerin çoğalması ve gelişmesi sebebiyle, sözcükleri anlama ve açıklayabilme giderek zorlaşmıştır (Aksan, 2000, s. 140-141).

Platon'un aksine Aristoteles ise lafız ve lafzın işaret ettiği anlam arasındaki ilişkinin tabii olmadığını, kelimeyi kullanan kişi ile o kelime arasındaki bir uzlaşmadan meydana geldiğini ifade etmiştir (Ömer, 2006, s. 18).

Eski Hint ve Yunan toplumlarındaki Aristoteles ve Platon gibi düşünürlerin dil çalışmalarından daha sonraki zamanlarda yapılan filoloji, dilbilim ve felsefe gibi çalışmalarda da zaman zaman anlam sorunlarının ele alındığı görülmüştür. Örneğin; 17. yüzyıla damgasını vurmuş ünlü İngiliz düşünürü John Lock, *Essay Concerning Human Understanding* adlı eserinde kelimeleri ele alarak kelimelerin işaret ettiği anlamı irdelemiştir. Aynı yüzyılda yaşamış olan Francis Bacon, 13. yüzyılda ses getiren ünlü Alman düşünürleri Leibniz, Herder ve 13. yüzyılın sonlarında yaşayan Wilhem Von Humboldt da dil ve düşünce arasındaki anlam ilişkisi konusuyla yakından ilgilenmişlerdir. Bu dilciler arasından özellikle Leibniz, dil öğelerinin işaret ettikleri anlam açısından tahlil edilmesinin, zihnin çalışmasını en mükemmel yansıtan şey olduğunu ifade etmiştir (Aksan, 2000, s. 141).

Buraya kadar söz edilen çalışmalar aracılığıyla anlambilim gelişimini sürdürmüştür. Michel Breal modern anlamda anlambilimin ilk temelini atan kişi olarak tarihe geçmiş ve ilerleyen zamanda *Essai de Semantique* adını verdiği kitabını 1897'de yayınlamıştır (es-Sa'rân, 1999, s. 237). Breal, bu kitap aracılığıyla semantik sözcüğünü bir terim olarak kullanarak diğer farklı disiplinlerden ayrılmasını sağlamış ve dilbilim dünyasına yeni bir bilim dalı kazandırmıştır (ed-Dâye, 1996, s. 6).

Semantiği ilim hâline getirdiği için Michel Breal, "Semantiğin Babası" olarak kabul edilmektedir. Breal'e göre semantik; okuyucuyu kendisini takip etmeye davet eden ve henüz bir isim almamış yeni bir şeydir. Birçok dilbilimcinin sözcükle ilgili şekilsel çalışmalar yapması, anlamın değişimini etkileyen kuralları belirlemesi, yeni terimlerin ve deyimsel ifadelerin anlamlandırılması ya eksik kalmış ya da rastgele oluşturulmuştur. Sözcükleri kısıtlı anlamlardan kurtaran bu inceleme fonetik (sesbilgisi) ve morfoloji (yapıbilim)'den daha aşağı kalmayan bir çalışma olması açısından dilbilimde bir isim almaya layıktır. İşte bu bilim dalı semantik olarak adlandırılmaktadır. (Ulmann, 1979, s. 354).

Dikkatleri çeken diğer bir husus ise Breal'in bu eseriyle birlikte dilbilimciler ve dilbilim çevreleri dikkatlerini anlam konusu üzerinde yoğunlaştırmışlardır. Breal'den sonraki süreçte

de dilciler, bir sözcüğün anlamının değişmesine neyin yardım ettiğini ya da sebep olduğunu tespit etmek için, halkların kültür tarihleri hakkında araştırma yapmaya başlamışlardır. Michel Breal'den sonraki dönemde ise anlam ya da anlambilim adıyla çeşitli çalışmaların yayınlandığı dikkatleri çekmiştir. Bunlardan bazılarını şöyle sıralamak mümkündür:

- *Vårt Språk/Dilimiz* isimli bir kitap yayınlayan Adolf Noreen, eserinde anlam incelemesi için *semology* terimini kullanarak özel bir bölüm ayırmıştır. Sonraki zamanlarda Amerikalı ve Avrupalı bazı dilciler geliştirdikleri teorilerinde kaynak olarak bu eseri kullanmışlardır.
- Kristofer Nyrop, yazdığı *Histoire Générale de la Langue Française/Fransız Dili Genel Tarihi* isimli eserinde bir cildin tamamını semantik konusuna ayırmıştır.
- Gustaf Stern anlam ve anlam değişimi konularını içeren bir eser yayınlamıştır.
- Charles Kay Ogden ve Ivor Armstrong Richards birlikte bir çalışma yaparak *Meaning of Meaning* adlı bir eser yayınlamışlardır. Bu eser Breal'in 1897'de yayınladığı *Essai de Semantique* adlı eserden daha fazla dikkatleri çekmiştir. Çünkü dilbilimcilere göre bu eser sadece anlam konusunu inceleyen bir kitap değil aynı zamanda epistemolojiyle ilgili bir teori ileri sürmektedir. Eserin dilbilim alanına en büyük katkısı anlamın tabiatındaki karmaşıklık sorununa dikkat çekmiş olmasıdır (es-Sa'rân, 1999, s. 239).
- Anlambilim açısından alana katkı sunan diğer bir eser; John Lyons'un 1981 yılında yayınladığı *Linguistic Semantics* adlı kitabıdır. Lyons kitabında semantik alanının terimlerini belirlemiş ve birbirine benzer görünen kavramların içeriklerini açıklamıştır. Her bir konuyu örnekler vererek ayrıntılı bir biçimde ele almıştır.
- Anlambilim konusuna önem veren diğer bir dilbilimci Noam Chomsky'dir. Amerika'nın önde gelen dilbilimcilerinden olan Noam Chomsky'nin üretici dönüşümsel dilbilim çalışmaları çerçevesinde geliştirdiği üretici dönüşümsel anlambilim akımı hızlı bir şekilde etkisini artırmıştır. Çünkü modern anlambilimin sadece sözcüklerin dizisel düzlem üzerindeki anlamlarıyla ilgilenen bir dal olarak kalması mümkün değildir. Cümlede bulunan her bir öğenin cümle içindeki kurdukları bağlantıların anlamsal yönü de bu bilim dalını ilgilendiren çerçevede yer almaktadır. Jerrold Jacob Katz, Jerry Alan Fodor ve Paul Martin Postal gibi dilciler

üretici dönüşümsel dilbilim çalışmaları çerçevesinde Noam Chomsky'nin dilbilgisini bütünlemek amacını taşıdıkları için yorumlayıcı anlambilimi tasarlamışlardır. Bu çalışmayı yapmalarındaki amaç; sözcelerin hem dilbilgisi hem de anlam açısından kategorize edilmesi ve anlam ayırıcı unsurlarının yanı sıra bağdaşma kurallarını da ortaya koymaktır (Vardar, 1988).

4.2.2. Doğuda Semantik/Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في الشرق

Dilbilimin en önemli alt alanlarından biri olan ve dildeki anlam sistemini mercek altına alan *semantik* konusu batıdaki araştırmacılar kadar doğudaki dilcilerin de ilgisini çekmiştir. Doğu bölgelerinde semantik alanında önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Dilbilimciler ve araştırmacılar, doğu dillerindeki anlam yapısını anlamak, anlamın oluşumunu ve iletimini açıklamak için çeşitli çalışmalar yürütmektedir.

Doğu dillerinin, genellikle zengin ve karmaşık bir anlam sistemiyle karakterize edildiği bilinir. Doğu dilleri kapsamına giren dillerde, kelimelerin ve ifadelerin yanı sıra, dilbilgisel yapılar, tonlama ve vurgu gibi ses özellikleri de anlamın oluşumuna katkıda bulunur. Doğu bölgelerinde yapılan semantik çalışmalar incelendiğinde, bu dilbilgisel ve fonetik özellikleri dikkate alarak anlamın karmaşıklığını anlamak ve açıklamak üzerine odaklandığı görülür. Semantik çalışmalarında kültürel ve tarihsel bağlamın da önemli bir rol oynadığı göz ardı edilmemelidir. Doğu kültürlerinde, anlambilimle ilgili kavramlar genellikle derin bir anlam yükü taşır. Bu kavramlar ağırlıklı olarak toplumsal, dini veya felsefi değerlerle ilişkilidir. İşte bu sebeple, semantik analizlerde dilin kültürel bağlamı ve sözcüklerin kullanıldığı ortamın etkisi göz önünde bulundurulmalıdır. Arap dilbilimcileri, erken dönemlerden itibaren modern anlambilim çerçevesinde değerlendirilebilecek birçok konuyu ve meseleyi ele almışlardır. Bu bilim insanlarının temel gayreti, Kur'an'ı ve hadisleri doğru anlama üzerine kurulduğu için, *delâlet* (anlam) konusu sadece dilbilimin sınırlarında kalmamış, aynı zamanda fıkıh, kelam, tefsir, usul, belâgat ve tenkit gibi diğer ilimlerde de büyük bir öneme sahip olmuştur (Tuleymât, 2000, s. 204).

Sonraki dönemde dilbilimciler bugün semantik alanında sözlükler olarak kabul edilebilecek "iştikak" temeline dayalı sözlükler yazmışlardır. İştikaka önem veren bilim insanları, büyük olasılıkla el-Halîl b. Ahmed ve onun metodunu benimseyen diğer bilim insanlarının kullandığı *kalb* yönteminden etkilenmişlerdir. Bu şekilde, gözden kaçan bir kelime

olmamasına özen göstermişlerdir. Ahmed b. Fâris'in *Mu'cemu Mekâyîsi'l-Luğa* adlı eseri, bu alanda iyi bir örnek olarak gösterilebilir. Zira İbn Fâris, bu eserinde lafızların yalnız başına bir önemi olmadığını vurgulamış ve lafız-mana arasındaki ilişkiye önem vermiştir (Enîs, 1976, s. 67).

Ayrıca, ez-Zemahşerî'nin *Esâsu'l-Belâğa* adlı eserine de burada değinmek önemlidir. Ez-Zemahşerî, sözlüğünde yer alan kelimeleri hakikat ve mecaz olarak iki kategoriye ayırmıştır. Kaynak niteliği taşıyan bu eserinde öncelikle kelimenin sözlük anlamını vermiş ve ardından mecazi kullanımlarını açıklamıştır (Özek, 2006).

Günümüzde dilbilim alanıyla ilişkilendirilen Fıkhu'l-luğa kapsamında, İbn Fâris'in *es-Sâhibî fî Fıkhi'l-Luğati'l-Arabiyye ve Suneni'l-Arabi fî Kelâmihâ* adlı eseri ve es-Se'âlibî'nin *Fıkhu'l-Luğa ve Sırru'l-Arabiyye* adlı eseri de örnek olarak verilebilir. Bu iki eseri kaleme alan müellifler Arap diline öncelik vermişler ve bu dilin oluşumu, gelişmesi, yayılımı ve dil kullanımına ilişkin bazı biçim bilgileri gibi konuların yanı sıra dilbilgisi kuralları, edebi sanatlar ve gramer gibi önemli alanlara da büyük bir önem vermişlerdir. (Kafes, 2008).

Bu eserlerin alana katkısının çok önemli olduğunu belirtmekle birlikte Arap dilini bu yönleriyle söz konusu müelliflerden daha detaylı şekilde ele alan başka dil araştırmacılarının da bulunduğunu ifade etmek gerekir. Örneğin, dilbilim alanında önemli katkıları bulunan El-Câhiz'in kaleme aldığı eserler sonraki yıllarda dilbilim çalışmalarının temel kaynaklarından biri olarak kabul edilmiştir. Bu kaynaklar arasında *el-Kelam ve'l-Fasl fi'l-Lisan* ve *el-Usul fi'l-Lisan* adlı eserler örnek olarak gösterilebilir. *El-Kelam ve'l-Fasl fi'l-Lisan* adlı eserinde; dilin yapısı, gramer ve kelime türleri hakkında bilgiler veren ünlü dilci, *el-Usul fi'l-Lisan* adlı eserinde ise dilin temel prensipleri, kelime dağarcığı ve anlam değişimleri üzerine odaklanmıştır. Genel olarak bakıldığında Câhiz eserlerinde dilin kökeni, gelişimi ve lehçeler gibi başlıklara odaklanarak aslında dilbilimin başlıca konularını ele almıştır (Uzun, 2000, s. 102). Dil alanında birçok farklı eser kaleme alarak alana ciddi katkılar sunan Câhiz her biri kaynak eser niteliği taşıyan bu kitaplarda İslâm sonrasında kelimelerde ortaya çıkan anlam değişikliklerine, bazı kelimelerin yeni anlamlar kazanmasına dikkat çekmiş ve terâdüf ve bunların nedenleri gibi semantik alana giren konuları ele almıştır (Uzun, 2000, s. 110-113).

Dilbilim alanında önemli bir isim olan ve felsefe ile mantık alanında ün kazanmış önde gelen İslam âlimlerinden biri olan Fârâbî, uzmanlaştığı alanların dilbilimle bağlantılı olması

nedeniyle dilbilimdeki görüşleri de son derece önemlidir; çünkü ünlü düşünür, lafızlara büyük önem vermiş ve hatta "İlmu'l-elfâz" علم الألفاظ terimini kullanmıştır. Ayrıca o, anlamı olan lafızları, kelimeler (مفرد) ve cümleler (مركب) olarak iki kategoriye ayırmış ve her birinin ayrı ayrı işaret ettiği anlamlara sahip olduğunu ifade etmiştir (Uzluğ, 1991, s. 9-13).

Modern dilbilimcilerin *anlam* konusuyla ilgili olarak ele aldıkları konulara erken dönemlerde değinen ve çalışmaları ile dikkatleri üzerine çeken diğer bir doğulu dilbilimci de el-Curcânî'dir. O, anlamın köklü bir kültürden kaynaklandığını savunmuş ve tanımını şu şekilde yapmıştır: "Anlam, başka bir şeyin bilinmesini gerektiren bir şeydir. Birinci şey; *gösteren* veya *gösterge* olarak adlandırılan, ikinci şey ise *gösterilen* veya *anlamdır*." El-Curcânî'nin burada lafız yerine simgelerden bahsettiğini görüyoruz. Dolayısıyla kendisi simgelerden söz ederek semiyoloji adı verilen dilbilimin bir dalına da değinmiş olmaktadır (Abdulcelîl, 2001).

Arap dünyasında son dönemlerde anlambilim çalışmalarının önemli ölçüde arttığını ifade edilebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, Arapçada anlambilimi ifade etmek için çoğu Arap dil bilimcisi tarafından "İlmu'd-delâle" (علم الدلالة) kavramı uygun görülmektedir (ed-Dâye, 1996). Modern Arap dil bilimcilerinin yaptığı anlambilim araştırmaları ise genellikle kelime ve anlam arasındaki ilişkiyi ele almakla sınırlı kalmıştır (es-Sağîr, 1999, s. 21).

Günümüzde, anlambilim konularını inceleyen ve araştıran bazı önemli dilbilimcilerin ve eserlerinin adlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- İbrahim Enis (1906-1977): Lafızların anlamlarıyla beraber nasıl ortaya çıktığını ve ne tür kalıpsal değişimlere uğradığını incelediği eserine *Delâletü'l-elfâz* (Mısır 1958) adını vermiştir (el-Mahzencî, 2002, s. 7-9).
- Ahmet Muhtar Ömer (1933-2003): Anlambilim konularını ayrıntılı bir şekilde ele alan ve önemli Arap dilbilimcileri arasında öne çıkan bir kişiliktir. Onu farklı kılan şey; *İlmu'd-delâle* (Kahire 1982) adıyla bağımsız bir eser kaleme almasıdır. Müellif eserinde anlambilimi detaylı bir şekilde incelerken, klasik kaynaklardan da faydalanmaktan geri kalmamıştır. Ahmet Muhtar'a göre anlambilim hem kelimelerin hem de cümlelerin anlamlarını inceleyen bir bilim dalıdır (Ömer, 2006, s. 5-7). Yazarın anlambilim konularını irdelediği diğer eserleri şunlardır: *El-Bahsu'l-lugavî inde'l-Arab* (Mısır 1974), *Medhal ilâ ilmi'l-luğa* (Kahire 1997), *Esmâu'llâhi'l-hüsnâ* (Mısır 2000).

- Fâyiz ed-Dâye (d. 1947): *İlmu'd-Delâleti'l-Arabiyy: en-Nazariyye ve't-Tatbîk* (Beyrut-1985) adını verdiği eserinde anlambilim konusunu ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. ed-Dâye çalışmasında, Arap dilinin anlambilim konularını modern bir bakış açısıyla işlemiştir. İçeriğe bakıldığında genel olarak anlambilim kavramını anlattığı ve daha sonra Arap anlambilimi hakkında ayrıntılı bilgiler sunduğu görülmüştür (ed-Dâye, 1996).

- Abdülkâdir Ebû Şerîf: Dilin yapısını ve işleyişini detaylı bir şekilde ele almıştır. *İlmu'd-Delâle ve'l-Mu'cemu'l-Arabî,* (Umman 1989), adını verdiği eserinde dil sistemi, sözcüklerin anlamıyla ilişkisi, anlamdaki değişmeler ve sözcüklerin anlamlarını geliştirme araçları gibi konulara odaklanmıştır. Kitabında dilin içsel yapısı ve dilin anlam dünyası arasındaki ilişkiyi derinlemesine incelemiştir. Müellifin bu eseri dilbilim alanına önemli bir katkı sağladığı ve anlambilim konularında yeni bir bakış açısı sunduğu düşünülmektedir.

- Fethullah Ahmed Süleyman: *Medhal ilâ İlmi'd-Delâle,* (Kahire 1991) adlı eserinde; kelimenin yapısı, cümlenin yapısı, sesler ve anlam konularıyla ana başlıklar açarak bu başlıklar altında öncelikle anlambilimin tanımını, dil ile anlambilim etkileşimi, gibi konuları incelemiş ve ardından anlambilimin öneminden söz etmektedir.

- Âdil Fâhûrî: *İlmu'd-Delâle İnde'l-Arab,* (Beyrut 1994). Eserinde anlam konusunu detaylı bir şekilde irdeleyen yazar, anlamı inceleme yöntemleri ve araçları, anlam çeşitliliği, eş anlam, zıt anlam, anlamın yorumlanması gibi konuları ele almaktadır.

- Abdülkâdir Sellâmî: *İlmu'd-Delâle fi'l-Mu'cemi'l-Arabî,* (Umman 2007). Arap dilinde anlamın gelişmesine öncülük eden düşünsel ve dilbilimsel esasları inceleyen yazar dil sözlüklerindeki kelimeleri anlamsal açıdan ele almıştır. Eser betimleyici bir yöntemle hazırlanmış olup anlamla ilgili yapılan çalışmalarda öncü bir adım olarak değerlendirilebilir.

Buraya kadar söz edilen ve maddeler halinde ele alınan yazarlar ve eserleri incelendiğinde, modern anlambilim çalışmalarının Arap dünyasında da büyük ölçüde önemsendiğini ve konuyla ilgili çalışmaların devam ettiği söylenebilir.

4.2.3. Türkiye'de Anlambilimin Gelişimi: تطور علم الدلالة في تركيا

Doğuda ve batıda anlambilimin doğuşu ve gelişimi ile ilgili bazı bilgilere yer verdikten sonra ülkemizde de anlambilim çalışmalarına bir göz atmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Türkiye'de daha ziyade *anlambilim* adı altında ele alınan semantik ilminin bir bilim dalı olarak kabul görmesi ve bununla birlikte bu konuyla ilgili çalışmalara başlanması 20. yüzyılın başlarına rastlamaktadır. Şemsettin Samî'nin *Lisan* adıyla kaleme aldığı kitabının bir bölümünde dilbilimin bazı alt konularına değinmesi nedeniyle bu eser, Türkiye'de dilbilim alanında yapılan ilk çalışmalardan birisi olarak kabul görür (Aksan, 1994, s. 14).

Anlamla ilgili konulara ilk kez vurguda bulunanlar incelendiğinde karşımıza Kaşgarlı Mahmûd, Mütercim Asım, Ali Şir Neva çıkmaktadır. Konuyu bu gerçeklikle ele aldığımızda ülkemizde anlambilim başlığı altında yapılan çalışmaların Avrupa ve Amerika'da yapılan çalışmalardan daha eskilere dayandığını söylemek mümkündür (Engin, 2003, s. 3).

Ülkemizde anlambilim başlığıyla yapılan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların geç dönemde yapılan çalışmalar olduğu dikkatleri çekmektedir. Bu konuyu detaylı bir şekilde ele alarak derli toplu bir çalışma ortaya koyan ilk dilci Doğan Aksan'dır. Aksan 1971 yılında *Anlambilim ve Türk Anlambilimi* adını verdiği bir eser yayımlamıştır. Aslında kısmen tercüme içerikli bir çalışma olmasına rağmen, anlambilimle ilgili esasları Türkçeye uyarlama çabası açısından takdiri hak eden bir eserdir. Aksan'dan sonra çeşitli eserler vererek anlambilim alanına katkı sunan diğer bazı yazarları şöyle zikredebiliriz: Mehmet Ali Ağakay, Hasan Eren, Ömer Asım Aksoy, Agop Dilaçar, Nesrin Arıklı, Teoman Tunçdoğan, Berke Vardar, Özcan Başkan, Tahir Nejat Gencan, Vecihe Hatipoğlu, Ali Fehmi Karamanlıoğlu, Nevin Selen, Hüseyin Sesli, Beğlan Toğrol. Bu yazarlardan bazıları eserlerinde Türkçenin anlamla ilgili özelliklerine ve Türk anlambilimine değinirken büyük çoğunluğu anlamla ilgili özelliklere ve Türk anlambilimine değinmemiş bunun yerine dünyadaki bu alanda yaşanan gelişmeleri ve telif edilen eserleri Türkçeye aktarmakla yetinmiştir. Yazarların böyle yapmalarındaki sebeplerden birisi de anlambilimin henüz yeni bir alan olması dolayısıyla üzerinde uzlaşılamamış birçok yönünün bulunmasından kaynaklandığı düşünülmektedir (Engin, 2003, s. 4).

Ülkemizde anlambilim çalışmalarına katkıda bulunan diğer bir Türk akademisyen Teo Grünberg'dir. *Anlam Kavramı Üzerine Bir Deneme* başlığıyla kaleme aldığı eserinde Grünberg "anlam" kavramı ile felsefe arasındaki ilişkiyi çeşitli örneklerle belgelemeye

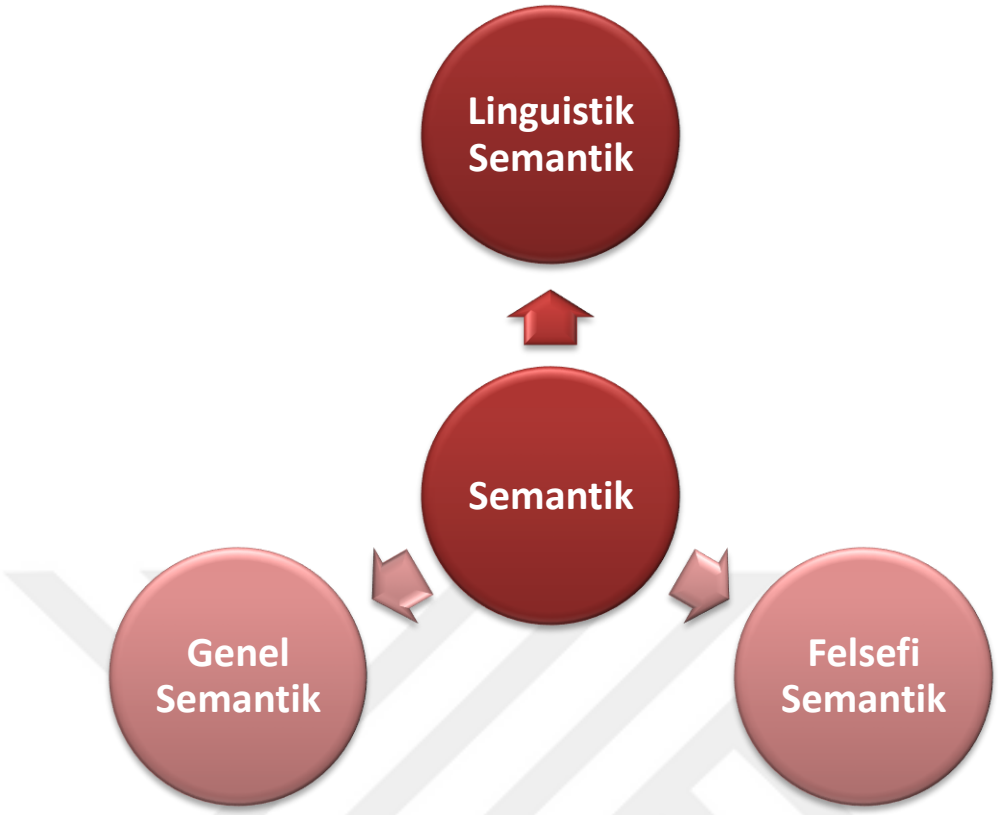
çalışmıştır. Eser üç ana bölümden oluşmakta olup birinci bölümünde *Felsefe ve Anlam,* ikinci bölümünde *Anlamın Anlamları ve Semantik,* üçüncü bölümünde ise *Tanımlama ve Anlama* başlıklarıyla ilgili konular detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Grünberg'in bu eserini önemli kılan husus sadece "anlam" kavramı ile felsefe arasındaki ilişkiyi ele alması değil aynı zamanda Türkiye'de henüz yeni sayılan bir konuyu bulgularıyla birlikte ele almış olması olarak düşünülebilir.

Türkiye'de anlambilim alanında 20 yılı aşkın süredir çalışmalar yapan diğer bir akademisyen de İsmail Yakıt'tır. Yazarın Fransızca kaleme aldığı *Analyse Semantique et Sens Scientifique du Mot Alaka dans Le Coran* isimli çalışmasını Prof. Dr. Zeynep Mahmûd el-Hudayrî, "el-*Alaka ve Hakîkatuha'l-İlmiyye*" başlığıyla Arapçaya çevirmiş, ardından 1982 yılında Kahire'de, *e1- Urvetu'1- Vuskâ* dergisinde yayınlamıştır (Gezgin, 1999, s. 81-82).

Yapılan literatür taramalarında anlambilim alanında son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde 2022 yılında Ankara'da Pegem yayınları tarafından *Anlam Bilim Araştırmaları-1* adlı bir eserin daha okurların istifadesine sunulduğu görülmektedir. Eserin editörlüğünü Funda Toprak üstlenmiş ve alanın uzmanları tarafından hazırlanmıştır. Her bir bölümünü farklı bir yazarın kaleme aldığı eser on beş bölümden oluşmaktadır. Anlambilimin dilbilim çalışmaları içindeki önemine yer verilen eserde anlambilim konusunun diğer bilim dalları açısından da literatürdeki öneminden söz edilmiştir. Anlam denilen olgunun çok boyutlu özelliklerinin bulunması dillerde nasıl yapılandığı ve yapılanırken de siyasi, askeri, ekonomik vb. faktörlere bağlı olarak oluşturulan kelimelerin farklı bağlamlara sahip olduğu detaylı bir şekilde anlatılarak Türk dilinin zengin söz varlığının üzerinde durulmuştur (Akyüz, 2022, s. 122).

4.3. Semantiğin Çeşitleri: أنواع علم الدلالة

Dilbilimin alt kollarından biri olan anlambilim ilmi incelendiğinde kendi içerisinde de farklı bölümlere ayrıldığı görülmektedir. Bu noktadan hareketle semantiğin çeşitleri *linguistik semantik, felsefî semantik ve genel semantik* başlıklarıyla ele alınabilir:

Şekil 2. Semantiğin çeşitleri

4.3.1. Linguistik Semantik: علم الدلالة اللغوية

Sözcüklerin tarih boyunca geçirdiği süreç içerisinde kazanmış olduğu yeni anlamlara odaklanan alandır. Bu anlamların yanı sıra anlam kaymaları da bu kapsama dâhildir. Dolayısıyla hem süreç içerisinde kazanılan yeni anlamlar hem de anlam kaymaları dilbilimsel semantiğin konusunu meydana getirmiş olur (Yılmaz, 2019, s. 23).

Dilciler her dilin evrim geçirdiği inancını savunurlar. Diğer bir ifadeyle dili kullanan halkın yaşadığı kültür ve halkın dünya görüşü süreç içerisinde az ya da çok bir değişim yaşar, bunun sonucunda da farklı anlamları bünyesine katar. Bu etkenden dolayı bir dilin yapı taşını oluşturan sözcüklere anlam yüklenirken sadece sözlük anlamlarına bakarak değil etimolojik kökenleri üzerinde incelemeler yaparak tanımlama yapılması daha doğru olur. Diller üzerinde yapılan incelemelerde genellikle ses ve gramer yapılarının sabit olduğu, buna karşılık kelime hazinesinin ise oldukça değişken olduğu saptanmıştır. Öte yandan birçok dilbilimci pek çok dilin kelime hazinelerinin hemen hemen 30-35 yıl gibi bir süre içerisinde yapısal açıdan değişim yaşadığını belirtirler (Arıklı, Tunçdoğan, & Vardar, 1969, s. 5).

Konu özellikle dilbilim kapsamında incelenecek olursa dilbilimsel semantik; dilsel bir gösterge niteliği taşıması açısından şu sorulara cevaplar arar (Bayrav, 1998, s. 121-122):

- Sözcük nedir?
- Bir kelimenin biçim ve anlamı arasında nasıl bir ilişki vardır?
- Kelimelerin birbirleriyle bağlantıları nelerdir?
- Kelimeler işlevlerini nasıl yerine getirirler?

Felsefi Semantik ve *Genel Semantik* gibi alanları da kapsama alanına alan semantik konusunun araştırma konumuzu doğrudan ilgilendiren linguistik semantik, doğrudan *anlam* ve *bildirişim* konularını merkeze koyar.

4.3.2. Felsefi Semantik: علم الدلالة الفلسفية

Felsefi semantik, bilgiye ulaşmada bir araç olan dilin yani felsefe yapmada kullanılan dilin semantiğidir (Gezgin, 1999, s. 78). Dil felsefesi, dilin özüne odaklanan, dilin kökü ve yapısı ile ilgili konu başlıkları üzerinde incelemeler yapan felsefe dalıdır (Akarsu, 1975, s. 53). Dil felsefesi incelemeleri yapılırken sadece belirlenen birkaç dil üzerinde değil tüm dilleri kapsayacak şekilde araştırmalar yaparak dünya dilleri arasında ortak olan şeyleri araştırır. Başka bir deyişle özde dil felsefesi, bir yandan dile ait yapıya, dilin terim ve tümcelerinin içerdiği anlamlara odaklanırken diğer yandan dil ile dünya ve insan düşüncesine yönelik ilişkisine odaklanır. Bu alan dilbilimciler açısından dil kullanımı ve iletişim üzerine de felsefi soruların sorulup tartışmalar yapıldığı bir alan olmuştur (İnan, 2012, s. 3; Budak, 1971, s. 12).

4.3.3. Genel Semantik: علم الدلالة العامة

Genel semantik alanı, linguistik semantik ve felsefi semantik alanlarına göre daha karma bir daldır. Bu dal dili; psikoloji ilmi, sosyoloji ilmi ve mantık ilimleri açısından incelemektedir (Yılmaz, 2019, s. 23). Bu akımın önemli temsilcilerinden biri olan Alfred Korzybski'ye göre her ruhsal tepki bir göstergeye cevap niteliğindedir, başka bir ifadeyle *semantik* bir görünüme bürünür. Linguistik semantik ve felsefi semantik alanlarıyla kıyaslandığında genel semantik alanının daha geniş kapsamlı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Burada

dikkatleri çeken asıl mesele şudur: Dilbilimciler, semantikle ilgili yapılan çalışmaların en başından itibaren kelimeleri tek tek *anlam* açısından masaya yatırmışlardır. Dolayısıyla kelimeden başlayıp kavrama, oradan da kavram çekirdeğine ulaşmışlar ve anlam değişmelerini sebepleriyle birlikte irdeleyerek tespit etmeye çabalamışlardır (Arıklı, Tunçdoğan, & Vardar, 1969, s. 11; Gezgin, 1999, s. 79).

Bir anlama sahip olan her şey semantik/anlambilimin konu alanına girebilir. Dolayısıyla bu bilim dalı kelimelerin farklı anlamlar kazandığı tarihsel dönemleri ile de ilişkilidir. Bu noktadan bakıldığında anlambilimin biçimsel incelemeye yönelmediğini ve kelimeleri meydana getiren seslerin ses düzeniyle de ilgilenmediğini, bunların yerine yalnızca kelimelerin anlamı ve anlamı etkileyen tarihsel süreçleri konu edindiğini görürüz (Kasapoğlu, 2013, s. 109).

Semantik analiz yöntemi sözcüklerin yalnızca etimolojik anlamlarını tespit etmeye yönelmez. Bununla birlikte sözcüklerin kök anlamlarını baz alarak tarih boyunca yeniden kazandığı ya da kaybettiği diğer anlamlara odaklanır. Semantik analiz yöntemi kullanılırken hem kelimelerin anlamları hem de kelimeyle aynı kökten türeyen diğer kelimelerin arasında daha eski bir zamanda eş zamanlı ya da durgun semantik yöntemiyle belirlenen kök anlamın var olup olmadığına da bakılır (Yılmaz, 2007, s. 368).

Buraya kadar bir bilim dalı olarak semantiğin doğuda, batıda ve ülkemizde nasıl geliştiğini ele aldıktan sonra çalışmalarıyla dikkatleri üzerinde toplayan Japon akademisyen İzutsu'nun semantik yöntemini incelemenin konuyu aydınlatma açısından faydalı olacağı düşünülmektedir. İzutsu'nun savunduğu yöntem dille dünya görüşünün karşılıklı olarak birbirini belirlediği esasına dayanmaktadır, çünkü ona göre semantik; bir dilin anahtar terimleri üzerinde yapılan analitik çalışmadır. Bu çalışmanın bir araştırma konusu vardır ve aynı zamanda ilgili dili konuşan insanların dünya görüşlerini ve düşüncelerini algılamak için yapılır. İzutsu öncelikle kelimeleri iki ana anlam şeklinde ele almaktadır: Esas anlam (temel anlam) ve izafi anlam (yan anlam) (İzutsu, 1984, s. 14-15). Burada esas anlam ve izafi anlam konusunun biraz kafa karışıklığına yol açtığı görülmektedir. Arapça bir metin ya da ayetler, hadis-i şerifler, atasözleri, deyimler gibi herhangi bir söz varlığı incelenirken sözcüklere esas (temel) anlamını mı vermeli yoksa izafi (yan) anlamlarla mı açıklamalı? İşte bu soruya düşünürler epey kafa yormuş ve uzunca tartışmışlardır. Bu konu halen tartışma konusu olarak varlığını sürdürmektedir.

Anlambilim konusu felsefi açıdan incelendiğinde daha ziyade sözcükler arası ilişkinin ön plana çıktığı görülmektedir. Türkçe derslerinde sıkça bahsi geçen *kelimenin düz anlamı, yan anlamı* gibi konu başlıkları, anlambilim ilminin felsefi incelemesine dâhildir. Bunun yanı sıra konunun bir de bilimsel bir yüzü bulunmaktadır. Dilbilimsel olarak ifade edilen anlambilimin zaman içerisindeki geçirdiği değişim önemlidir. İşte buradaki değişimde dilin yapısında bulunan düşünce-anlam ilişkisi incelenmektedir (Anlam bilimi, 2016).

Kur'an-ı Kerim üzerinde semantikle ilgili çalışma yapan araştırmacılara göre ilahi kelâm, İslamiyet öncesi dönemde yaşayan Arap halkın yaşamlarında var olan pek çok kavramı kullanmış ve o kavramlar üzerinde çeşitli tasarruflarda bulunmuştur. Bir grup araştırmacıya göre de bazı kelimeler yeni ve farklı anlamlar kazanırken bazı kelimelerde ise anlam değişmesi ve anlam genişlemesi meydana gelmiş hatta bazı kelimelerin anlamları tamamen değişmiş veya dönüşmüştür. Dolayısıyla özellikle ayetlerin nüzul süreci tamamlandıktan sonra İslamiyet, artık kendi yapısına özgü yeni bir din dili ve terminolojisi oluşturmuştur (İzutsu, 1984, s. 36). Bu noktadan bakıldığında, Kur'an'ın kendi dünya görüşü açısından ele alınması kapsamında yapılan çalışmalara Kur'an semantiği denilebilir.

4.4. Semantikle İlgili Kavramlar: المفاهيم المتعلقة بعلم الدلالة

İnsan yaşamındaki her şey bireye anlam katmaktadır. İnsan, hayatı deneyimlerken anlamlayıp yorumlayarak ilerlemeye çalışır. Bu noktadan bakıldığında anlam kavramını kelimelerle sınırlandırmak doğru olmayabilir. Çünkü bir fotoğraf, bir resim, bir sembol ve kimi zaman da jest ve mimikler de anlam taşırlar. Öyleyse bir başka deyişle anlam; kişinin hayatı yorumlayabilme yeteneğidir denilebilir.

Bugüne kadar birbirinden farklı pek çok açıklaması yapılan "anlam nedir?" sorusunu dil filozofları tam olarak açıklığa kavuşturamamışlardır. Genel olarak bir şeyin gösterdiği ya da dile getirdiği kavramlar bütününe anlam denir (Cevizci, 1998, s. 55). Her ifadenin, her işaretin veya her sembolün bir anlamı vardır. Her filozof, varlığın anlamını bulmaya çalışırken kendi anlam dünyasının da sınırlarını çizer. Ayrıca hangi adların ve cümlelerin anlamlı sayıldığını ve hangilerinin de anlamsız olduğunu belirleyerek ifadelerin doğru ve anlamlı olmasının şartlarını açıklar. Demek ki, düşünce tarihinde anlam problemi, felsefenin başladığı tarihe kadar geri götürülebilir (Honderich, 1995, s. 459).

Herakleitos, Parmenides ve Pythogoras, varlığın anlamını doğada aramak yerine ona aklî açıklamalar getirip anlamaya çalışan filozoflardır, ancak bu konuda, sistemli bir düşünceye sahip olan filozof, Platon'dur. Ne var ki Platon da *bilgi nedir, adalet nedir* gibi sorular sorduğu halde *anlam nedir* sorusunu sormamıştır. O, söz konusu terimlerin işaret ettiği nesneleri araştırırken onların anlamlarını da incelemiştir. Özellikle Kratylos diyalogunda, adların nesnelere niçin verilmiş olduğunu soruştururken adların anlamlar ile ilişkisi üzerinde de açıklamalar yapmıştır (Altunya, 2003, s. 92).

Dilbilimcilerin uzun zamandan beri zihnini meşgul eden anlam, dilin en temel unsurlarından biridir ve iletişimin temelini oluşturur. Bir kelimenin veya ifadenin anlamı, o kelimenin veya ifadenin taşıdığı anlam katmanlarını ve anlam çeşitlerini ifade eder. Dilbilimde *anlam çeşitleri* başlığıyla yapılan literatür taramaları sonucunda dilbilimcilerin farklı sınıflandırmalar yaptığı görülmüştür. Bu sınıflandırmaları şöyle sıralayabiliriz: Temel anlam (leksikal anlam), yan anlam, toplumsal anlam, çağrışımsal anlam ve uslûpsal anlam.

4.4.1. Temel Anlam: المعنى الأساسي

Kelimenin akla gelen ilk basit anlamına, temel anlam denir. Aksan (2015) temel anlamı: "Temel anlam adını verdiğimiz kavram, bir ses bileşiminin başlangıçta yansıttığı, ilk ve asıl anlamdır" şeklinde açıklar (s. 180). Bir başka ifadeyle, bir kelimenin sözlükteki en temel, orijinal ve genel kabul gören anlamını ifade eder. Bu anlam, kelimenin kökenine, tarihsel kullanımına ve yaygın olarak kabul edilen anlamına dayanır. Bir kelimenin ilk başta akla gelen veya en yaygın kullanılan anlamıdır. Temel anlam, bir kelimenin diğer anlamlarının temelini oluşturabilir ve diğer anlamlar bu temel anlama bağlı olarak gelişebilir. Temel anlam, sözlüklerdeki sıralanan anlamlarda en başta yer alan anlamdır.

4.4.2. Yan Anlam: المعنى الإضافي

Kelime farklı bağlamlarda kullanıldığında, temel anlamdan ziyade yan anlamlar kazanır. Örneğin, "çocuk" kelimesi temel anlamı olan *küçük yaşta olan insan yavrusu* dışında da farklı yan anlamlar taşır. Bu yan anlamlar arasında; *soy bakımından oğul ya da kız, bebeklik ile ergenlik çağı arasında bulunan insan, genç erkek, çocuksu davranışları olan yetişkin*, *deneyimsiz* gibi anlamlar yer alır (Demircan, 2013, s. 35).

Sözcüklerin kullanımıyla birlikte, gösterdikleri kavramların başka nesnelerle benzerlik, yakınlık veya ilişkilerine atıfta bulunarak aktarımlar yapılmakta ve bu durumda çoklu anlam oluşarak yan anlamlar elde edilmektedir (Aksan, 2015, s. 180).

Unutulmamalıdır ki her sözcüğün yalnızca bir tane temel anlamı vardır. Zamanla bir sözcüğün temel anlamının değişikliğe uğrayabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Uzun seneler geçmesine rağmen temel anlamında hiçbir değişiklik olamamış sözcükler bulunabileceği gibi, farklı zaman dilimlerinde farklı temel anlamlara sahip olan sözcükler de bulunmaktadır. Örneğin:

Günümüz Türkçesinde "konmak" sözcüğünün temel anlamı; kuşların ve uçan nesnelerin bir yere inmesi iken, aynı sözcüğün 8. yüzyıldaki Göktürk yazıtlarında geçen temel anlamı, "yerleşmek, yurt edinmek" şeklindeydi (Aksan, 2005, s. 51).

Öte yandan Göktürk yazıtlarından günümüze kadar temel anlamında bir değişikliğe uğramamış ancak çok az ses değişimine uğrayarak gelen bazı sözcükler de vardır. Örneğin: Adak (ayak), köz (göz), saç (saç), at (at), buka (boğa), keyik (geyik) sözcükleri (Aksan, 2005, s. 52).

Temel anlam terimi yerine; başat anlam, düzanlam, göndergesel anlam, literal anlam, asıl anlam, konuluş anlamı gibi terimler de kullanılmaktadır (Doğru, 2011, s. 35).

Yukarıda tanımı yapılan "yan anlam" kavramı şöyle örneklendirilebilir:

Şekil 3. Temel anlam-yan anlam. Doğan, M. (1987). *Büyük Türkçe Sözlük.* İstanbul: Beyan.

Temel anlam genellikle doğrudan ve açık bir şekilde anlaşılırken, yan anlam daha karmaşık ve dolaylı olabilir. Yan anlam, kelimelerin kullanıldığı bağlama, konuşmacının niyetine ve dinleyicinin deneyimlerine bağlı olarak farklı yorumlara açık olabilir. Ayrıca, yan anlamın duygusal veya değerlendirici bir boyutu da olabilir. Bir kelimenin yan anlamı, duygusal bir tepki uyandırabilir, çağrışımlarla ilişkilendirilebilir veya belirli bir toplumsal veya kültürel anlam taşıyabilir.

Aslında *temel anlam* ve *yan anlam* arasındaki farklılıklar dilin zenginliğini ve esnekliğini gösterir. Yan anlam, iletişimi daha zengin ve etkileyici hale getirirken, temel anlam ise anlaşılabilirlik ve iletişimde netlik sağlar. Dilin gücü ve anlamını tam olarak anlamak için hem temel anlamı hem de yan anlamı dikkate almak önemlidir. Temel anlam ve yan anlam arasındaki farkları aşağıdaki tabloda verildiği gibi özetlemek mümkündür (Arthur, 2004, s. 17).

Tablo 6
Temel Anlam Yan Anlam Farkı

Temel Anlam (المعنى الأساسي)	Yan Anlam (المعنى الإضافي)
Düz/Yalın	Mecazlı, imgeli, çağrışımlı
Gösteren	Gösterilen, ifade edilen duygu
Açık	Gizli, üstü kapalı, ima edilen, çıkarımsal
Tanım	Daha geniş anlam, anlamlandırma
Gerçek Âlem	Sembolik âlem, duygusal âlem

4.4.3. Toplumsal Anlam: المعنى الاجتماعي

Sözcükler, kullanıldığı toplumun düşüncelerini, konuşulduğu ortamı, kullanıldığı dönemi ve o dili konuşanların sosyal durumunu dile getirir. Bu nedenle sözcükler, toplumsal anlamlar taşıyabilir. Toplumsal anlam, bir sözcüğün kullanıldığında lehçe, zaman, coğrafi alan, ilişki, statü, bireysellik gibi toplumsal durumlara göre gönderme yapması yönüyle anlam kazanır. Örneğin Türk toplumunda *kadın, bayan, hanım, hanımefendi, anneanne, kaynana, abla,* vb. hepsi kadınları ifade etmek için kullanılır. Öte yandan bu kavramlar, birçok toplumsal anlam kazanmıştır (Demircan, 2013, s. 35).

4.4.4. Çağrışımsal Anlam:المعنى الإيحائي

Sözcükler hem konuşan hem de konuşma yapanı dinleyen kişide bazı duyguları tetikleyebilir. Sözcükler insanların deneyimlediği olaylar sayesinde anlamlar kazanır. Demircan'a göre çağrışımsal anlam (associative) bireylerin deneyimlerine bağlı ve zamana göre değişen bir anlamdır. Zihinde tasarım şeklinde ortaya çıkan bu çağrıştırılan anlamın iki türü vardır:

1. Genel tasarım: Bir kelimenin hemen hemen herkeste uyandırdığı tasarımın aynı olması.
2. Özel tasarım: Aynı kelimenin farklı insanlarda farklı tasarımlar uyandırması (Aksan, 2015, s. 194).

Özel tasarıma örnek olarak "evlilik" kelimesi verilebilir. Evlilik, iki insanın hayatını birleştirdiği ve ortak bir gelecek inşa ettiği bir kurumdur; ancak bazı insanlar için evlilik olumsuz deneyimlere veya zorluklara yol açabilir. Örneğin, şiddetli veya toksik bir ilişki içinde olan biri için evlilik kelimesi *korku, acı* veya *travma* gibi negatif duyguları çağrıştırabilir. Ayrıca, bazı insanlar için evlilik, kişisel özgürlüğün sınırlanması, sorumlulukların artması veya bağımsızlık kaybı gibi endişelere neden olabilir. Bireylerin deneyimleri ve değerleri farklı olduğu için, evlilik kelimesi herkes için aynı çağrışımları yapmayabilir. Kimi insanlar için evlilik *mutluluk, destek* ve *güvenin* simgesi olabilirken, kimileri içinse olumsuz deneyimlerin sembolü olabilir.

4.4.5. Üslûpsal Anlam: المعنى الأسلوبي

Dildeki kelimelerin, cümlelerin veya ifadelerin, dili kullanan kişinin içinde bulunduğu sosyal koşullarına ve coğrafyasına bağlı olarak taşıdığı anlamdır. Bu anlam, sözü söyleyen kişiyle dinleyen kişi arasındaki ilişki, kullanılan dilin *edebi, resmi, argo* vb. ne düzeyde olduğu, *şiir, düzyazı, bilimsel* vb. hangi türe ait olduğu ve *söz, hutbe, yazı* vb. hangi dil aracının kullanıldığına ilişkin de bazı bilgiler sunmaktadır.

Örneğin, Arapça'da *baba* kelimesi farklı şekillerde kullanılmaktadır. Aristokratlar arasında "داد" şeklinde, edebi ve fasih dilde "والد", yaygın halk dilinde ise "بابا, بابي" olarak kullanılırken, düşük halk dilinde (argoda) ise "آبا, ابويا" şeklinde ifade edilmektedir. Bu farklı

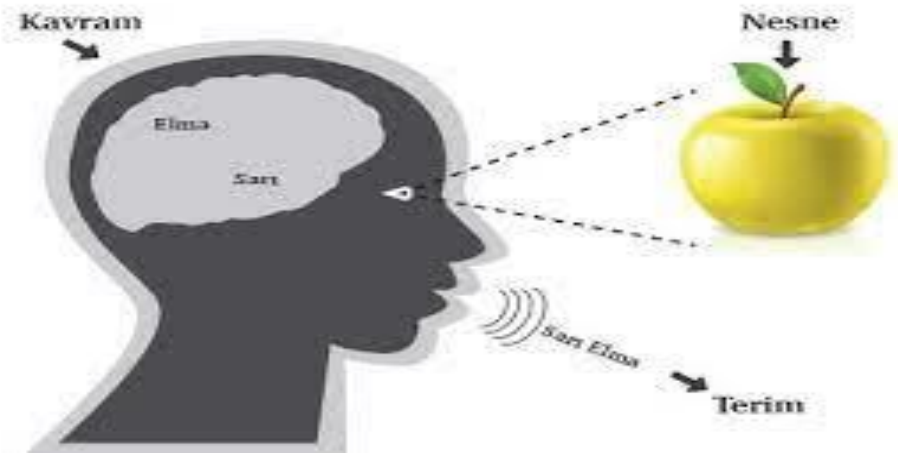
kullanımlar, dilin sosyal ve kültürel çevresindeki değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır (Ömer, 2006, s. 38).

4.4.6. Öznel Anlam: المعنى النفسي

Öznel anlam, anlamın öznel olması, sözcüğün bireyde bulunan göstergelerden birini içermesidir. Öznel anlam, tek bir konuşmacıyla sınırlıdır, kişiler arası yaygınlığa sahip değildir. Bu anlam, yazarların yazılarında, şairlerin şiirlerinde ve insanların günlük konuşmalarında karmaşık kavramlar ve sözcükler karşısında psikolojik ve bireysel anlamların yansıtılmasıyla ortaya çıkar ve toplumun diğer bireyleri tarafından aynı şekilde anlaşılmaz. Bu anlam, yazarların metinlerinde, şairlerin şiirlerinde ve insanların günlük konuşmalarında ortaya çıkar. Özellikle karmaşık kavramlar ve ifadeler karşısında, psikolojik ve kişisel anlamların yansıtılmasıyla ortaya çıkar ve toplumun diğer bireyleri arasında aynı şekilde anlaşılamaz hale gelir (Ömer, 2006, s. 39).

4.5. Lafız Mana İlişkisi: علاقة الكلمة بالمعنى

İnsan çevresindeki algıladığı nesneleri öncelikle zihninde düşünür, imgeler. Daha sonra her bir lafız bir nesneye denk gelecek şekilde sembolleştirip ifade edilir. Bu noktadan hareketle lafızların başlangıçta tek başlarına var olmadığını söylemek mümkündür. Yani her lafız, başlangıçta doğada karşılaştığımız bir nesneye işaret etmek amacıyla kullanılmıştır.

Şekil 4. Dil düşünce bağı. *"Felsefeye Giriş"*, Yıldırım, Ö., 2020, https://www.felsefe.gen.tr/dil-ve-dusunce-arasindaki-iliski/ sayfasından erişilmiştir.

Lafız ve kelime, sözlükte aynı işlevi ifade etmelerine rağmen, klasik Arap dilinde lafız terimi daha geniş bir anlamda kullanılır. *Lafız*, dil ve dudak hareketleriyle ağızdan çıkan sesleri ifade ederken, bu seslerin anlam kazanmasıyla ise *kelime* oluşur (Enîs, 1976, s. 38). Kelimenin lafza göre farkı, lafızda sadece ses icra edilirken, kelimenin hem ses hem de anlam birlikteliğine sahip olmasıdır. Örneğin, "insan" lafzı seslerden oluşur ve bir anlama sahiptir, yani medlûlü mevcut bir kelimedir. Bu yüzden "insan" bir kelime olarak kabul edilir. Benzer şekilde, aynı seslerden oluşan "nasni" lafzı da seslerden oluşur, ancak herhangi bir anlamı temsil etmediği için sadece bir lafızdan ibarettir (el-Fâhirî, 2011, s. 21). Modern dilbilimciler bu ayrımı benimsemeyip *lafız* ve *kelime* nin aynı anlama geldiğini ve her ikisinin de anlam ifade eden unsurlar olduğunu ifade etmişlerdir (el-Fâhirî, 2011, s. 22).

Lafzın anlama işaret etmesi ve bu ikisinin arasındaki ilişki ilk İslam âlimlerinden beri tartışılan bir konudur. İslam âlimleri, *delâlet* kelimesinin anlamını şu şekilde açıklamışlardır: *Delâlet*, bir şeyi bilmek için başka bir şeyi bilmeyi gerektiren durumdur. Bunlardan birincisi "dâl" olarak, ikincisi ise "medlûl" olarak adlandırılır. Bu iki terimden, "dâl" (دال) *gösteren, işaret eden* anlamını taşırken, "medlûl" (مدلول) ise *gösterilen, işaret edilen* demektir (el-Kerâ'ayn, 1993, s. 96).

Frege, anlam konusunu açıklarken "*bir sözcüğü anladığımızda kavradığımız şey*" olarak ifade eder. Ona göre, bir isim somut bir nesneye atıfta bulunduğunda, zihinsel bir imge veya tasarımımız olsa da sözcüğün anlamı hala zihinsel bir imgeden veya tasarımdan oldukça farklıdır (Frege, 2015, s. 59) Frege'ye göre, zihinsel bir tasavvur (imge) senin veya benim imgemiz olabilir; ancak anlam dediğimiz olgu aynı şekilde, belirli bir kişiye ait değildir. Çünkü anlamlar ortaktır ve bu nedenle düşünceler nesiller arasında aktarılırlar. (Kenny, 2000, s. 129).

Kratylos diyaloğu, dilin kökeni ve lafız-mânâ ilişkisi konularını ele alan en eski metinlerden biridir. Platon, Sokrates, Hermogenes ve Kratylos arasında geçen bu diyalogda, dilin temelinde nesnelere adları ilk verenin kim olduğunu tartışırlar. Hermogenes uzlaşmacı bir görüşe sahipken, Kratylos tabiatçı bir görüşü savunur. Platon ise kendi düşüncelerini Sokrates aracılığıyla ifade ederken doğacı Kratylos'un görüşünü desteklemektedir (Demir, 2008, s. 36; Sav, 2010, s. 620).

Araplarda lafız-mânâ ilişkisi; dil, fıkıh usûlü, kelâm, tefsir, usûl, belâgat ve tenkit gibi çeşitli alanlarda tartışılmıştır (Tuleymât, 2000, s. 204). İlk dönem Arap dilcileri arasında farklı

görüşler olsa da genellikle lafız ile mânâ arasında doğal bir ilişki olduğu düşünülmüştür. Arap dilinin yüce bir dil olarak görülmesi ve diğer dillerden farklı özelliklere sahip olduğu inancı, bazı durumlarda seslere anlamlar yüklemeye ve anlamların uyumsuz olduğu durumlarda seslerin anlamını yorumlamaya yol açmıştır (Enîs, 1976, s. 64).

İbn Cinnî, hicri dördüncü asırda lafız-mânâ ilişkisini açıklığa kavuşturan bir âlimdir. *El-Hasâis* adlı kitabında, günümüzde hala tartışılan lafız-mânâ ilişkisi konularına dair dört başlık altında açıklamalar yazmış ve lafız ile mânâ arasındaki gizli bağı açıklamaya çalışmıştır (Şerîfe, 1989, s. 22).

Farabi, İbn Sina, İbn Rüşd, İbn Hazm, Gazzâli, Kâdî Abdulcebbâr gibi düşünürler de lafız-mânâ ilişkisine değinmişlerdir. Farabi'ye göre, akıl ile idrak edilen anlam ve kavramların dış dünyadaki varlıklara zihinde yapılan ilişki doğaldır. İbn Sina'ya göre ise lafzın mânâ ile olan ilişkisi insanlar tarafından belirlenir. Gazzâli de lafız-mânâ ilişkisine benzer bir yaklaşıma sahiptir. İsim ve sıfat ayrımına dikkat çeken Gazzâli, somut ve zihinde var olan şeylerin toplumdan bağımsız olduğunu, ancak lafızların değişebildiğini ifade etmiştir. Dünya dillerinin farklılığını açıklarken, lafzın mânâya olan işaretinin insanların tercihlerine bağlı olduğunu düşünmektedir (Demir, 2008, s. 85).

Batılı dilbilimcilerin çalışmalarında ise dilin lafız-mânâ ilişkisi konusu dillerin kökenine bağlı olarak sürekli tartışılmıştır. 13. yüzyıla damgasını vuran Alman düşünürler Leibniz, Herder ve Humboldt, dilin düşünceyle olan ilişkisine yönelmişlerdir. Humboldt, dilin lafızlar aracılığıyla nesnelerin zihinde bıraktığı etkiyi kulaklara da ilettiğini belirtmiştir, bu da doğal bir ilişki fikrini yansıtmaktadır. Danimarkalı dilbilimci Otto Jespersen, dilin doğuşu ve lafız-mânâ ilişkisi hakkında onun öğretisini takip edenler için sonraki dönemlerde ekol haline gelecek teoriler geliştirmiştir. Ferdinand de Saussure ise, lafız-mânâ ilişkisinden bahseden yapısalcı bir dilbilimcidir. Michel Breal'den sonra lafız-mânâ arasındaki gizem kaybolmuş olsa da dilbilimciler arasında lafızların mânâyla ilgili olduğunu ve her ikisinin arasında doğal bir bağ olduğunu savunanlar her zaman olmuştur (Enîs, 1976, s. 68-73).

13. yüzyıl ve sonraki dönemdeki Arap dilcilerinin çoğu, lafız-mânâ ilişkisini insanların uzlaştığı ve sonradan edinilen bir gerçeklik olarak görmüşlerdir; ancak bazı dilciler, lafız-mânâ arasındaki gizemi çözmek için çaba sarf etmişlerdir. Bu dilciler arasında Corcî Zeydân, eş-Şidyâk, 'Alâyilî, 'Akkâd gibi isimler bulunmaktadır. Subhî Sâlih, Muhammed Mubârek

gibi dilciler ise bu bilim insanlarının çalışmalarına büyük bir hayranlık duymuşlardır (Şerîfe, 1989, s. 23).

4.6. Bağlam: السياق

Bir deyimi doğru bir şekilde anlamak için deyimin yer aldığı cümlenin veya metnin bağlamını anlamak gereklidir. Bağlam, deyimin anlamını belirlemede önemli ipuçları sağlar. "Bağlam" terimi, genellikle kelimelerin öncesinde ve sonrasındaki sözcükleri belirtmek amacıyla kullanılır. Bağlam, sözcüklerin, sözcük öbeklerinin ve cümlelerin, konuşma ya da metin içerisinde yanında bulunan diğer öğelere göre farklı anlamlar kazanması anlamına gelir. Sözcük açısından değerlendirildiğinde, bağlam, bir göstergenin, bahsedilen belirli bir konuda birlikte bulunduğu ve bağlı olduğu diğer öğelerle bir bütün oluşturduğu kavramını ifade eder. Bağlam kavramı, sadece sözcükler için değil, tümceler için de önemlidir. Sözcükleri bağlamından koparmak, yani aktarılan sözlerin öncesinde ve sonrasında neler olduğunu bilmemek, dinleyiciye konuşmacının niyeti hakkında yanlış bir izlenim verme riski taşır. Bu nedenle, söylenen şeyin bağlamından koparılması, amaçlanandan farklı bir izlenim oluşturabilir (Aksan, 2017, s. 113-114; Condon, 2000, s. 158-159).

Wittgenstein, *Philosophical Investigations* adlı eserinde "Bir sözcüğün anlamı, onun dil içindeki kullanımıdır." şeklinde bir tanımlama yapmıştır (Wittgenstein, 1953, s. 13). Bu noktadan hareketle bağlam dışında kalan her sözcük yalnızca kendi temel anlamını çağrıştırır. Örneğin: *Baş* sözcüğünü ilk duyduğumuzda akla Türkçe Sözlük'te (2009) verilen ilk tanım gelecektir: İnsan ve hayvanlarda beyin, göz, kulak, burun, ağız vb. organları kapsayan, vücudun üst veya önünde bulunan bölüm; kafa, kelle, ser.

"Sağ elinin çevik bir hareketiyle başındaki tülbendi çekip aldı." - Necati Cumalı (TDK, 2009).

Türkçe Sözlük'te (2009) çeşitli tanımları verilen "baş" sözcüğü mecaz içerikli ifadelerin bir parçası olduğunda deyimsel ifadeler kapsamına girer. TDK Deyimler Sözlüğü'nde "baş" sözcüğünün yer aldığı deyimsel ifadelerden bazıları şunlardır: "Başı çekmek, başa çıkmak, başa gelmek, baş bağlamak, baş ağrıtmak, baş etmek, başa kakmak, başı derde girmek, başına bela almak, başına karalar bağlamak vb.…" Türkçe Sözlük'te "baş" sözcüğü için yapılan diğer tanımlar şunlardır:

1. Bir topluluğu yöneten kimse:

   “Cumhurbaşkanı devletin başıdır.” - Anayasa

2. Bir şeyin başladığı zaman veya yer:

   Hafta başı. Ay başı. Yılbaşı. Satır başı.

3. Bir şeyin özü, temeli, kaynağı:

   “Gücün, erdemliğin, bilimin, her şeyin başı paradır, para.” - Halide Edip Adıvar

4. Arazide en yüksek nokta:

   Dağın başı. Tepenin başı.

5. Bir şeyin genellikle toparlakça ucu:

   “Birçok mühür baskılarındaki tasvirlerde, toplu iğne başı gibi tomurcuklarla oluşturulmuş rozetler, hayat ağaçları ve daha başka ögeler görülür.” - Hasan Tahsin Uçan kuş

6. Bir şeyin uçlarından biri:

   “Merdiven başında beni çağırdı.” - Ayla Kutlu

7. Kasaplık hayvanlarda ve bazı yiyeceklerde adet:

   Yirmi baş koyun. Üç baş soğan.

8. Bir şeyin yakını veya çevresi:

   “Güzel bir sonbahar havasında şair, havuz başına uzanır gibi oturmuş, güneşleniyordu.” - Ahmet Kabaklı

9. “Önem veya yönetim bakımından ileride olan, en önemli, en üstün” anlamlarında birleşik kelimeler yapan bir söz:

   Başbakan, başçavuş, başhekim, başkent, başöğretmen, başpehlivan, başrol, başsavcı.

10. Karakucak ve yağlı güreşte pehlivanların ayrıldıkları beş dereceden birincisi:

    “Başa güreşmek.”

4.7. Tarihsel ve Kültürel Bağlam: السياق التاريخي والثقافي

Deyimlerin kökeni, tarihçesi ve kültürel bağlamı deyimlerin anlamını kavramada yardımcı olacaktır. Çünkü deyimlerin bazıları tarihsel olaylara, kültürel inançlara veya deneyimlere dayanmaktadır. Örneğin boyundan büyük bir işe girişildiğini ima etmek amacıyla kullanılan *çizmeyi aşma!* deyiminin çıkış noktası M.Ö 3. yüzyıla dayanır. Bu dönemde Efes şehrinde yaşayan bir ressam olan Apelle isimli sanatçı, Büyük İskender'in portrelerini yaparak ün kazanmıştı. Apelle in en önemli özelliği, resimlerini halka açık bir şekilde sergilemesi ve gizlendiği bir perdenin arkasından halkın eleştirilerini dinleyerek hoşlarına gidecek yeni resimler için ilham almasıymış. Bir gün bir kunduracı, Apelle in resimlerinden birini dikkatlice incelemeye başlamış. Önce resimde bulunan *çizmeler* hakkında düşüncelerini bildirip kunduracılık sanatı açısından eleştirilerini dile getirmiş. Apelle, bunları sabırla dinlemiş ve gerekli notlarını almış. Bir süre sonra adam, resmin üst kısımlarını da eleştirmeye başlamış; bununla da yetinmeyip hatta teknik açıdan, renklerin kontrastı ve gölgelerin derecesi üzerine de fütursuzca yorum yapmaya başlayınca Apelle, perdenin arkasından bağırmış:

— Efendi, haddini bil; çizmeden yukarı çıkma! (Pala, 2005, s. 24).

4.8. Sözcüklerin Anlamları: معاني الكلمات

Sözcüklerin anlamları sabit değildir, sürekli olarak değişime ve gelişime açıktır. Bir sözcük birden fazla anlam taşıyabilir. Bu durumun sebebi sözcüğün kullanım sıklığıyla açıklanabilir. Bir sözcük ne kadar sık kullanılırsa, o sözcüğün farklı bağlamlarda da kullanılması ve bazı aktarmalar aracılığıyla kullanım alanının genişletilmesi kaçınılmazdır (Aksan, 2005, s. 46).

Bir dildeki kelimelerin anlamları zamanla çeşitli şekillerde değişebilir. Bu değişimleri genellikle|; anlam genişlemesi, anlam daralması, anlam iyileşmesi, anlam kötüleşmesi, anlamın tamamen değişmesi ve somut anlamdan soyut anlama geçiş başlıkları altında incelemek mümkündür:

4.8.1. Anlam Genişlemesi: توسيع المعنى

Anlam genişlemesi, dar anlamlı bir sözcüğün zamanla daha kapsamlı ve daha genel anlamlar kazanmasıdır. Dilde bir şeye ait bir türü ifade eden kelimeler, zaman içinde o şeyi bütün

türleriyle kapsar bir duruma gelir ve herkes tarafından kullanılır; ancak bununla birlikte, kelimenin anlam alanı genişlerken diğer yandan kavramları karşılama gücü azalabilir (Sav, 2003, s. 157-158). Anlam genişlemesine "جَناحٌ" sözcüğü örnek olarak verilebilir. Bu sözcük vaktiyle yalnızca kuşların kanatları için kullanırken zamanla anlamı genişlemiş, "kanat" anlamının yanı sıra "Otellerde değişik amaçlar için kullanılmak üzere donatılmış ve birden çok odaya sahip olan özel bölüm" (TDK, 2009) şeklinde tanımı yapılan "süit" anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

4.8.2. Anlam Daralması: تضييق المعنى

Bir kelimenin kavram ve anlam alanı bakımından daralmaya uğrayarak başlangıçta ifade ettiği şeyin sadece bir bölümünü veya bir türünü ifade etmesi şeklinde tanımlanır (Korkmaz, 1992, s. 10). Anlam daralmasına "أَمْرٌ" sözcüğü örnek gösterilebilir. Bu sözcüğü Araplar genel anlamda "emretmek, buyruk, iş buyurmak, talepte bulunmak, ısmarlamak" gibi anlamlarda kullanırken bilgisayar ortamında ise "bilgisayara bir işlemi gerçekleştirmesi için verilen komut" anlamını karşılar. Bu yönüyle bakıldığında "أَمْرٌ" sözcüğü genel anlamından çıkarak anlam daralmasına uğramış ve özel bir alana tahsis edilmiştir (Haydar, 1999, s. 75).

4.8.3. Anlam İyileşmesi: تحسين المعنى

Bir kelimenin ilk kullanıldığı zamanlarda olumsuz bir anlamla kullanılmasına rağmen, bazı çevresel ve kültürel değişiklikler sonucu daha olumlu bir anlamda kullanılmasına "anlam iyileşmesi" denir (Aksan, 2016, s. 115). Arap dilinde bu konuda dikkat çeken önemli örneklerden biri "مارشال" kelimesidir. Önceleri "ahır hizmetçisi" anlamında kullanılan bu kelime zamanla anlam iyileşmesi geçirerek özel bir askeri unvanı ifade etmek amacıyla kullanılmaya başlandı (Enîs, 1976).

4.8.4. Anlam Kötüleşmesi: تحريف المعنى/ إفساد المعنى

Anlam değişimlerinin alt kategorilerinden biri olan anlam kötüleşmesi, başlangıçta iyi anlamlı bir birimin zamanla olumsuz veya olumsuza doğru giden bir anlam kazanması olarak kendini gösterir (Korkmaz, 1992, s. 11). Örneğin "طويل اليد" deyimi eski kullanımlarda "cömertlik" ve "eli açıklığı" ifade ederken, sonraki zamanlarda anlam kötüleşmesine

uğrayarak sadece hırsızlık yapan kişiler için “hırsız” anlamında kullanılmaya başlanmıştır (Ömer, 2006, s. 248).

4.8.5. Somut Anlamdan Soyut Anlama Geçiş: الانتقال من الملموس إلى المجرد

Bazı sözcükler, başlangıçta somut anlamlarda kullanılırken, zamanla benzetme ilgisiyle birlikte genellikle soyut anlamlarda da kullanılabilir hale gelir. Arapçadaki “غَفَرَ” kelimesi bu bağlamda örnek olarak gösterilebilir. Kelime aslen somut olarak “bir şeyi örtmek” anlamına gelirken zamanla soyut hale gelerek “hataların, günahların örtülmesi” anlamında kullanılmaya başlanmıştır (ed-Dâye, 1996, s. 279-280).

4.9. Dil Düzeyi: مستوى اللغة

Deyimlerin anlamları ve kullanım alanları, genellikle dilin farklı düzeylerine göre değişebilir. Günlük konuşma dilinde kullanılan halk dilindeki deyimler, insanların günlük yaşamda karşılaştığı ve anlamını hızlıca kavradığı ifadelerdir. Edebi dildeki deyimler ise daha resmi ve estetik bir anlatımı ifade eder. Bu tür deyimler; roman, öykü, şiir, tiyatro, deneme, biyografi gibi edebi eserlerde sıkça kullanılır. Çünkü sanat ve estetik değerlerin vurgulandığı edebi eserler, okuyucuları duygusal ve zihinsel olarak etkilemeyi amaçlar. Bu nedenle semantik çözümleme yaparken iyi bir dil düzeyine sahip olmak, deyimlerin hangi sosyal ve kültürel bağlamda ne şekilde kullanıldığını anlamak açısından önemlidir. Deyimler, günlük konuşma dilinde daha somut ve gerçek hayatla ilişkili olabilirken, edebi dilde daha soyut ve mecazi anlamlar taşıyabilir. Bu nedenle deyimleri çözümlerken iyi bir dil düzeyine sahip olmak, deyimlerin taşıdığı semantik zenginliği ve ifade gücünü daha iyi kavramada büyük öneme sahiptir. Araştırma kapsamında ele alınan deyimlerde karşılaştırma, teşbih, kinaye, istiare vb. gibi söz sanatlarının da kullanıldığı gözlenmiştir. Bu sanatlara vakıf olmak deyimlerin anlamının doğru bir şekilde çözümlenmesi açısından önem arz etmektedir. Anlambilim, dilin hem yapısal hem de işlevsel özelliklerini inceleyen bir alan olduğu için yukarıda belirtilen noktalara dikkat edilmesinin deyimlerin anlamını daha iyi anlamak açısından yardımcı olacağı düşünülmektedir.

4.10. Deyimlerin Semantik Açıdan İncelenmesi: التحليل الدلالي للتعابير

Dil, sadece kültürün bir parçası olmakla kalmayıp, tüm kültürel faaliyetlerin temelini oluşturan bir unsurdur. Bir insanı anlamak isteyen kişinin öncelikle onun dilini incelemesi gerekmektedir. Çünkü dil dışında, bir insanı tam anlamıyla tanımak neredeyse imkânsızdır. Deyimler ise bir dilin kültür odaklı kelime dağarcığının önemli bir parçasını oluşturur ve o dilin ifade biçimlerini, kullanıcılarının geçmişlerini, gelenek ve göreneklerini, yaşam tarzlarını, düşünce biçimlerini ve çeşitli özelliklerini yansıtan önemli ipuçları sağlar.

Anlambilimsel analiz, deyimlerin ne ifade ettiğiyle ne anlatmak istediği arasındaki ilişkilerin çözümlenmesi aşamasıdır. (Doğru ve İşler, 2013, s. 80). Önceden bahsedildiği gibi, deyimler genellikle içerdikleri sözcüklerin toplam anlamından farklı bir anlam taşıyan dilbilimsel yapılardır. Bunun temel nedeni, deyimlerde kullanılan sözcüklerden en az birinin gerçek anlamından çıkıp mecazi bir anlam kazanmış olmasıdır.

Bu bölümde 30 adet deyim ele alınarak öncelikle sözcüğün anlamından yola çıkılarak bütünün anlamı Arap dilinin kültürel ve dil yapıları göz önünde bulundurularak analiz edilmiştir. Deyimleri oluşturan sözcüklerin anlamlarının açıklamasında *el-Muncid fi'l-Lugati'l 'Arabiyyeti'l Mu 'asıra* adlı sözlükten yararlanılmıştır. Deyimlerin sözcüksel ve deyimsel karşılıklarıyla birlikte çözümlenmesinin ardından her bir deyimin kullanım alanları vurgulanmış ve hangi koşullar veya durumlar meydana geldiğinde kullanılabileceği hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

4.10.1. يُراهِنُ عَلَى الْحِصانِ الْخاسِر

Doğrudan çeviri: Kaybeden ata bahse girer.

Deyimsel anlam: Yanlış ata oynamak. Bile bile lades demek.

راهَنَ fiili "bahse girmek, bahse tutuşmak, bir şeyi koyup o şeye dayalı bir anlaşma yapmak" gibi anlamları karşılar. حِصَان sözcüğü ise "at" anlamına gelir. At, genellikle hızlı, güçlü ve değerli bir hayvan olarak kabul edilir. خَسِرَ fiili "kaybetmek", "zarara uğramak", "sahip olduğu malın maddi değer kaybetmesi, ticarette kaybetmek" gibi anlamları karşılar. Deyimin "الحصان الخاسر" kısmında fiil "الخاسر" şeklinde ismi fail formuyla gelerek "zarar veren, kaybettiren veya zarara uğratan at" şeklinde gelmiştir. Fiil cümlesi şeklinde sıklıkla kullanılan deyim bazen "الرهان على الحصان الخاسر" şeklinde fiil yerine mastar ile de kullanılmaktadır. Deyimi semantik açıdan çözümlediğimizde, bir kişinin "على الحِصَان الخاسر" yani "kaybeden at" üzerine "bahse girmesi" dolayısıyla risk alması anlamına gelir. Kişi bilerek ve isteyerek kaybedeceğini bildiği bir durumda veya şeyde umut bağlayarak risk alıyor demektir. Deyim bazı kaynaklarda "يراهن على الجواد الخاسر" şeklinde "الجواد" sözcüğüyle de kullanılmaktadır (Tagheerpress, 2021).

Konumuz deyimler olması hasebiyle bu deyim burada mecaz anlamında ele alınmıştır; ancak "Yanlış ata oynamak" deyimi mecaz anlamının yanı sıra gerçek anlamında da kullanılmaktadır. Şans oyunlarında kişinin yanlış jokeyi ya da yanlış takımı seçmesi deyimin gerçek anlamında kullanılmasına örnek olarak gösterilebilir. Türkçede kullanılan; "Yanlış ata oynamak.", "Bile bile lades demek." "Bile isteye…" deyimleri bu deyimin kullanıldığı alanlarda kullanılmaktadır.

Kullanım alanı: "يراهن على الحصان الخاسر" deyimi, genellikle bir karar verme sürecinde yanlış bir tercih yapmak, bir stratejiyi doğru şekilde uygulamamak gibi kötü sonuçlarla sonuçlanacak bir şeye veya bir duruma güvenerek kendini riske atacağı ya da tercihini hatalı olandan yana kullandığı durumlarda kullanılır.

Örnek Kullanım:

"رغم وضوح ذلك كله لكن الثالوث المشئوم من النظام الإيراني القامع لشعبه، وحزب الله الذى يدعى زورا الدفاع عن مظلومية الشعوب، والأحزاب الحاكمة في العراق، لازالت "تراهن على الحصان الخاسر" مما يكشف حقيقتها وتحالفها وهى تدعى الإيمان والإسلام والأخلاق ولكنها تناقضه كليا " (Haydarî، 2012).

4.10.2. عادَ صِفْرَ الْيَدَيْن

Doğrudan çeviri: Elleri sıfır döndü.

Deyimsel anlam: Eli boş dönmek. Umduğunu bulamamak.

"عاد" fiili Türkçede "dönmek, gelmek, geriye dönmek" gibi anlamları karşılar."صفر" sözcüğü, "içinde veya üstünde hiçbir şey bulunmayan", "boş", "yetersiz" gibi anlamlar içermesinin yanı sıra matematikte "sıfır sayısını" karşılamaktadır. Mecaz anlamda "kendi başına bir değeri olmayan, başarısız, verimsiz" anlamlarına gelir. "اليدين" sözcüğü يد sözcüğünün tesniyesi (ikili) olup "eller" anlamını karşılamaktadır. Deyimde yer alan iki sözcük isim tamlaması şeklinde gelerek "elleri sıfır, sıfır elli" gibi kinayeli bir anlam vermektedir. Semantik açıdan bakıldığında eller birçok eylemin gerçekleştirilmesi ve başarı elde etme konusunda önemli bir araç olması nedeniyle "عاد صفر اليدين" deyimi, hiçbir başarıya veya ilerlemeye ulaşamayan bir kişiyi sembolik ve soyut bir biçimde ifade etmiştir.

Yaygın olarak "عاد صفر اليدين" şeklinde kullanılan bu deyimin bazı kaynaklarda " عاد فارغ اليدين" şeklinde kullanıldığı gözlemlenmiştir (Zekkar, 2007, s. 284). "Eli boş dönmek" deyiminin açıklamasını yaptığımız kullanımlarının dışında aynı anlamları karşılayan " رجع بخفّي حنين" (Abdulkerim, 2019), "رجع بصفقة المغبون" (el-Esved, t.y) ve "رجع خاوي الوفاض" (el-Haber, 2020) şeklinde üç farklı kullanımı da bulunmaktadır. Türkçede bu deyim; "eli boş dönmek, umudu boşa çıkmak, umduğunu bulamamak, ümidi boşa çıkmak" gibi deyimlerle yakın anlamları karşılamaktadır.

Kullanım alanı: Deyim birinin çabalarının sonuçsuz kaldığı, beklentilerinin karşılanmadığı veya bir kazanım ya da başarı elde etme amacıyla girişimde bulunduğu bir işte veya yolda hedefe ulaşılamadığı durumları ifade etmede kullanılır.

Örnek Kullanım:

"عاد الشاب المسكين بعد رحلة طويلة و شاقة ومكلفة، أشعث... أغبر... منهك القوي "صفر اليدين" شارد البال، يصب لعناته على الجميع ودخل بيته الصغير في عرفات، وكسر جهازا كان قد اشتراه سلفة بمبلغ كبير من أحد أقاربه التجار" (el-İhbarî, 2016).

4.10.3. سَحّ دَمْعًا فَيّاضًا

Doğrudan çeviri: Bol gözyaşı akıttı.

Deyimsel anlam: Gözyaşına boğulmak. Gözyaşı sel olmak.

Arap dilinde, "سح" fiili "dökmek, akıtmak, yukarıdan aşağı dökülmek" anlamlarını karşılar. "دمعا" sözcüğü دَمَعَ filinin mastarıdır ve "gözyaşı" anlamında kullanılır. Bu iki kelime " سحّ دمعا" şeklinde bir arada kullanıldığında "gözyaşı akıtmak, gözyaşı dökmek" anlamını verir. "فيّاض" sözcüğü ise فاض fiilinden türemiş olup cümlede دمْعا sözcüğünün sıfatı olarak yer almıştır. Mübalağa ifade eden yapısı gereği fiilin kök anlamına "çokluk, bolluk, yoğunluk" gibi anlamlar katar. Araplar çok infak eden, cömertlik özelliğiyle tanınmış kimselere " رجل فيّاض" ifadesini kullanırlar. Aynı şekilde bir nehrin alışılmışın dışında suyu çoğaldığında " نهر فيّاض" şeklinde ifade edilir (Endülüsî, 1971, s. 532).

Fiil cümlesi şeklinde gelen "سحّ دمعا فيّاضا" deyimi, bir kişinin duygusal olarak çok yoğun ve bol miktarda gözyaşı döktüğünü ifade eder. Bu dökülen gözyaşları, üzüntü, sevinç, acı veya başka bir duygusal durumdan kaynaklanabilir. Kişinin döktüğü gözyaşı öyle çoktur ki adeta yoğun akan bir nehre benzer. فيّاضا sıfatının cümleye kattığı "çokluk, bolluk, yoğunluk" anlamı aslında hem kişinin döktüğü gözyaşı seline hem de dökülen gözyaşının altında onu bu denli üzen duygusal duruma gönderme yapar. Yoğun ağlamayı ifaden bu deyimle yakın kullanılan deyimler arasında "سحّ دمعا ساخنا" (Mahfuz, 1988, s. 229), "بكى بحرقة" (Ba'şin, 2012, s. 286) "بكي بمرارة", (Semmân, 1995, s. 69), "أجهش في البكاء" (Mahfuz, 2006, s. 78) ve " انفجر بالبكاء" (Rıza, 2015, s. 231) kullanımları örnek olarak gösterilebilir.

Kullanım alanı: Deyim; bir yakınının kaybı, acı bir haber veya zor bir durumla karşılaşma gibi anlarda, uzun süren bir bekleyişin sonunda gerçekleşen sevindirici bir olay veya başarılı bir sonuç elde edilmesi gibi durumlarda kullanılır. Aynı zamanda dertli bir kişinin içini döktüğü veya duygusal açıdan ağlayarak çok yoğun bir tepki verdiği durumlarda da kullanılabilir.

Örnek Kullanım:

"وهل ترك المرض للموت شيئا يغيره ؟؟ وانحنى عليه فلثم جبينه البارد ثم أعاد الغطاء كما كان، واستسلم لبكاء غزير تجمعت أبخرته في قلبه يوما بعد يوم تنفثها الآلام حتى تكاثفت في برودة الموت "فسحّت دمعا فيّاضا..." (Mahfuz, 1988, s. 242).

4.10.4. لا يُساوِي حُفْنَةً مِنْ تُراب

Doğrudan çeviri: Bir avuç toprağa eşit değil.

Deyimsel anlam: Beş para etmemek.

Olumsuz bir edatla başlayan ve fiil cümlesi halinde gelen bu deyimde "يساوي" fiili ساوى kökünden gelir ve "eşit olmak, eş değer olmak, değerinde olmak" gibi anlamları ifade eder. حفنة sözcüğü ise "bir avuç, el dolusu" anlamlarında kullanılır. Deyimin son sözcüğü olan تراب ise "toprak, kara toprak" anlamlarını karşılar. Deyimin "من تراب" kısmındaki من Arapçada "den/dan" anlamında kullanılan bir harfi cerdir. İbare "حفنة من تراب" şeklinde ele alındığında "bir avuç dolusu toprak" anlamını verir.

Semantik açıdan bakıldığında "لا يُساوِي حُفْنَةً مِنْ تُراب" ifadesi, "bir avuç topraktan bile daha değersiz" veya "bir avuç toprak kadar bile etmez" şeklinde çevrilebilir. Tüm toplumlarda olduğu gibi Arap toplumlarında da "toprağın değeri" son derece kıymetlidir. Çünkü toprak, insanların hayatını, geçimini ve kimliklerini belirleyen birçok anlam taşır. Bereketin sembolü olan toprak verimliliğin bir sembolüdür. Bereketli topraklara sahip olan bölgeler zenginlik ve refah düzeyleriyle ön plana çıkarlar. Öte yandan "toprak" aile bağlarını da güçlendiren bir semboldür. Çünkü aileler topraklarını miras olarak nesilden nesile geçirebilirler. Bu nedenlerle, toprak Arap toplumunda sadece bir doğal kaynak değil, aynı zamanda kültürel, tarihsel bir öneme sahiptir. Yani söz konusu *kişi* ya da *şey***,** kendisine bu kadar değer atfedilen "toprağın" bir avucu kadar bile etmez, değeri yoktur.

Kullanım alanı: Bu deyim, bir nesnenin veya kişinin son derece değersiz, işe yaramaz veya önemsiz olduğu mesajını iletmek için kullanılır. Aynı zamanda, bir kişinin başarısızlığı, yeteneksizliği veya hiçbir işe yaramadığı durumlarda da kullanılabilir.

Örnek Kullanım:

"وإذا مضيت في الكذب عليك فسوف أجن؟ ولم تضعف أنت أمام الحقيقة بالرغم من أنك قاتلت حتى أوشكت أن تقتل، وأنك تفكر طويلا في القتل؟ قل أنا فقير معدم، والرحيمي أبي لا أخي، وأنه لا يعترف بي "فلن أساوي حفنة من تراب" وماضي غارق في الدعارة والفضيحة. آه..." (Mahfuz, 2006, s. 91).

4.10.5. يَحْلُمُ بِا لْمُسْتَحِيل

Doğrudan çeviri: İmkânsızı düşlemek.

Deyimsel anlam: Çoban kulübesinde padişah rüyası görmek. Yükseklerde dolaşmak. Yüksekten uçmak.

Hayal kurmayla ilgili olan deyimin ilk sözcüğü حَلم fiili "rüya görmek, hayal etmek, düş kurmak" anlamlarını taşır. مستحيل sözcüğü ise "gerçekleşmesi imkânsız olan, bir şeyin olmasını engelleyecek derecede güçlü engelleri bulunan" anlamlarını ifade eder. Burada söz konusu olan حلم fiili gerçek bir rüya görmeyi değil zihinsel bir eylem olan "düş kurma, hayal kurma" eylemlerini temsil eder. İnsanların düşünce dünyasında oluşturdukları, gerçekleşmemiş veya henüz somutlaşmamış fikirleri ve senaryoları temsil eder. مستحيل ifadesi, bu hayallerin gerçekleşme olasılığının düşük veya neredeyse imkânsız olduğunu vurgular. İmkânsızlık kavramı, bir şeyin fiziksel yasalar veya mantıkla çeliştiği durumları ifade eder. Dolayısıyla يَحْلُمُ بالمُسْتَحِيل deyimi semantik açıdan bakıldığında hayal kurma kavramıyla ilişkilidir ve genellikle insanların büyük, zor veya gerçekleşme olasılığı düşük olan hedeflere veya durumlara yönelik düşüncelerini ve hayallerini ifade eder. Araştırma sırasında çoğunlukla olumsuz durumlarda kullanıldığı gözlemlenen bu deyimin olumlu durumlarda da kullanılabileceği düşün. Çünkü birey imkânsız gibi görünen bir hedefi hayal ederek, kişisel motivasyonu artırabilir, yenilikçi fikirler üretebilir ve hatta sınırları aşabilir. Bu yönüyle bakıldığında يَحْلُمُ بالمُسْتَحِيل deyimi, idealizmi ve umudu vurgulayabilir.

Kullanım alanı: Bu deyim, bir kişinin mevcut imkân ve durumuna uygun düşmeyen büyük hayallere kapıldığı ve gerçekleşme olasılığı düşük olan hedeflere veya ideallere sahip olduğu durumlarda kullanılır.

Örnek Kullanım:

"أنا لم أقل ذلك، لكن من حقي عليهم أن يتركوا لي الاختيار، خصوصا أن ذلك من صلب عملي ودراستي. - تدخلت تولان قائلة: صحيح، لكنهم لم يقتنعوا بذلك، قد يسمحون لك بالمشاركات الميدانية التي ليست فيها خطورة، أما تلك المشارك فأنت "تحلمين بالمستحيل." هو ليس مستحيلا، بل هو حلم بالنسبة إلي..." (Ba'şin, 2012, s. 49).

4.10.6. يَزْرَعُ الشَّوْكَ في طَريقِه

Doğrudan çeviri: Onun yoluna diken eker.

Deyimsel anlam: Tekerinin önüne taş koymak. Tekerine çomak sokmak.

Hedefe doğru ilerleyen bir kimsenin yolundan alıkoymaya veya zorlaştırmaya yönelik durumlar için söylenen bir deyimdir. زرع fiili "dikmek, dikim yapmak, tohum atmak, tohum ekmek" anlamlarında kullanılır. الشوك sözcüğü "bitkilerin veya çalıların üzerinde bulunan sivri, batıcı bölümler" anlamını ifade eder. طريق sözcüğü ise "bir yerden başka bir yere ulaşmaya yarayan yol, güzergah veya yöntem" anlamlarında kullanılmaktadır. زرع الشوك في طريقه ifadesi olumsuz bir niyeti, zarar verme veya engelleme amacını anlatır. Burada زرع fiili soyut anlamında kullanılmıştır; çünkü deyimde gerçek anlamda toprakta diken ekmek gibi fiziksel bir eylemden ziyade olumsuz bir durumun anlatımı yapılmaktadır. "يزرع الشوك" şeklindeki benzetme, sembolik ve mecazi bir anlam taşır. Çünkü diken, sivri ve zarar verici yapısı nedeniyle olumsuz niyetlerin veya zarar verme amacının sembolüdür. "يزرع" benzetmesi, olumsuz niyetleri, zarar verme amacını ve engelleme eylemlerini sembolize ederken,"الشوك" " sözcüğü ile dikenin sivri yapısıyla bu etkilerin keskinliği ve zarar verme potansiyeli vurgulanır. طريق sözcüğü ise burada kişinin hedeflerini, varmak istediği noktayı ifade eder.

Deyimin "وضع العصا في العجلة" ve "وضع العصا في الطريق" şeklinde kullanımları da bulunmaktadır (Zawaya, 2019). Ayrıca "وضع العصا في الرويضة" şeklinde bir kullanımı daha tespit edilen deyimin bu kullanımının bazı kaynaklarda ammice olduğu söylenmiş olmasına rağmen fasih metinlerde kullanımına da rastlanmıştır (Alyoum, 2020).

Kullanım alanı: Bu deyim, genellikle bir kişinin veya grubun başkasının ilerlemesini engellemek veya hedeflerini zorlaştırmak amacıyla olumsuz ya da zarar verici eylemler gerçekleştirdiği durumları ifade etmek için kullanılır. Bu eylemin gerekçeleri arasında; kıskançlık, sosyal ya da siyasi rekabet, kişisel çıkarlarını koruma gibi örnekler verilebilir.

Örnek Kullanım:

"–دعي الأمور تجري في طريقها... فكما فرحوا فقد فقحت بهم. – أنا لن أقول لك شيئا... حتى لا تتصور" أنني أزرع شوكا في طريقك..." – ولو... وأنا أولا وأخيرا سيد نفسي... ولن يجبرني أحد على شيء لا أرضاه... وتقول ساخرة: ستكون سعيدا وراضيا... فالأسماك على الطعم سعيدة، بل وتتقابل عليه..." (Mensî, 1999, s. 10).

4.10.7. العارِفُ تَكْفِيه الْإشارَة

Doğrudan çeviri: Bilene işaret yeterli olur.

Deyimsel anlam: Arif olan anlar. Arif olan anlasın!

Bilginin ve deneyimin gücüne göndermede bulunan deyim genellikle isim cümlesi şeklinde kullanılmaktadır. العارف sözcüğü, عرف fiilinden türemiş bir isimdir. Anlam olarak "bilen, tanıyan, deneyimli" gibi karşılıkları vardır. Bu sözcük, bir kişinin belirli bir konuda bilgi sahibi olduğunu ifade eder. تكفي fiili كفى kökünden türemiştir ve "yetmek, yeterli olmak, ihtiyacı karşılamak" anlamlarını karşılar. Fiilin sonunda yer alan ه bitişik zamirdir ve العارف sözcüğüne göndermede bulunur. Bir şeyin belirli bir amaca veya gereksinime yeterli olduğunu ifade eder. الإشارة sözcüğü ise أشار fiilin mastarıdır, "işaret etme, vurgulama, belirtme, ifade etme ve gösterme" anlamlarını taşır. Bir şeyi işaret etme veya gösterme eylemini ifade eder. Bu deyimde, bilgi ve deneyim sahibi kişinin anlamı kavramada, verilen mesajı ya da ima edilen şeyi hemen anlaması ile öne çıkması vurgulanmaktadır. Bir konuda bilgi sahibi olan bir kişi, sadece bir işaretle veya sembolle bile o konuyu anlayabilir. Bu durum, kişinin derin bilgisi ve anlayışının bir göstergesidir.

Deyimin bazı kaynaklarda iki farklı kullanımına daha rastlanmıştır. Bunların birincisi العاقل تكفيه الإشارة şeklinde kullanılmış ve العارف yerine العاقل sözcüğü yer almıştır (Abdulgafûr, 2017). İkincisinde deyim الحليم تكفيه الإشارة şeklinde kullanılmış ve العارف yerine الحليم sözcüğü yer almıştır (Şemsan, 2023). Deyimin anlamı, bilginin ve deneyimin gücünü yansıtmaktadır. العارف yani "arif olan" kişi, sözü uzatmadan verilen mesajı anlama yeteneğine sahiptir. Bu deyim, bilginin değerini ve anlayışın gücünü vurgulayarak kullanılan bir ifadedir.

Kullanım alanı:

Bu deyim, herkesin anlayacağı kadar açık söylenmeyen bir sözün gerçek anlamını kavrayanlar için söylenenmiş olduğundan, anlayışı güçlü kişilerin örtülü sözleri kolayca anlayabileceğini ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"وتجنب كليا من الظلم والظلمات اي الافراط والتفريط، والإسراف والتبذير، حتى انه قد اتخذ الاقتصاد له دليلا متجنبا الاسراف نهائيا، في كلامه وفي اكله وفي شربه. وقد ألفت في تفصيل هذه الحقائق آلاف المجلدات، إلا أننا اكتفينا بهذه القطرة من البحر، إذ "العارف تكفيه الإشارة. "(İslamiyye, 2003).

4.10.8. فِي نِهايَةِ النَّفَقِ نُقْطَةٌ مِنْ نُور

Doğrudan çeviri: Tünelin sonunda bir ışık noktası var.

Deyimsel anlam: Tünelin sonunda ışık görünmek.

Deyim, sıkıntılı durumlarda umudu müjdeleyen bir mesaj taşımaktadır. نهاية sözcüğü نهى fiilinden türemiştir ve "son, sona erme, bitiş" gibi anlamları ifade eder. Bu sözcüğün deyim içindeki kullanımı, sıkıntılı bir sürecin veya dönemin sonunun geldiğini ifade eder. النفق ise نفق köküne dayanır, "dağlar ve denizler gibi engelleri aşan girişi ve çıkışı olan tünel, geçit" anlamını taşır. Sözcüğün deyim içerisindeki kullanımı, zorlu veya karanlık bir süreci veya durumu sembolize eder. نقطة sözcüğünün bir çok anlamı bulunmakla birlikte burada "yuvarlak ve boyutları çok küçük şey, küçük benek, leke" anlamını karşılar ve deyimdeki kullanımı, olumlu bir değişimin veya umudun sembolüdür. من Arapçada "den, dan, içinden" gibi anlamları karşılar ve bir şeyin parçası olarak nitelenen kavramları bağlar. نور sözcüğü ise "ışık" anlamını taşır ve deyim içinde olumlu bir değişimi veya umudu sembolize eder.

Zorlu veya umutsuz durumların sonunda umut veya olumlu bir değişimin gelebileceğini ifade eden في نهاية النفق نقطة من نور deyimi, karanlık veya zorlu dönemlerin sonunda ışık bulunduğunu anlatarak, umudu ve pozitif bir bakış açısını vurgular. Zorlu veya zahmetli bir sürecin sonunda olumlu bir sonuç veya çıkış yolu olduğunu ifade eder. Deyimin farklı birkaç kullanımı bulunmaktadır. Birincisi في نهاية الطريق نقطة نور şeklinde (Hâlid, 2022), ikinci kullanımı نور في نهاية النفق şeklinde (Şakir, 2017) şeklinde olumlu yapıdadır. Deyimin bazı kaynaklarda لا ضوء في نهاية النفق şeklinde olumsuz yapıyla kullanımına da rastlanmıştır (Sa'îd, 2023).

Kullanım alanı:

Bu deyim, insanlara motivasyon ve güç vermek, sıkıntılı durumlardan kurtulmak ve zorlukların üstesinden gelebilmek için umut ve çaba göstermek gerektiğini hatırlatmak amacıyla kullanılır.

Örnek Kullanım:

"– ليلة غادرت مدينتي، فهمت لماذا غادرت مدينتي... والأشهر المريرة هنا في لندن والانتظار الوحش، كل شيء كان مفجعا وقاسيا... لكنه أيضا كان واضحا ومنطقيا. "وفي نهاية النفق كانت ما تزال نقطة من نور" وهي اليقين، هي الإيمان القاطع النهائي بشيء اسمه قضية! أما الآن وحازم هنا..." (Semmân, 1995, s. 48).

4.10.9. نَشَرَ الْغَسِيل الْوَسِخ

Doğrudan çeviri: Kirli çamaşırı yaymak.

Deyimsel anlam: Kirli çamaşırlarını ortaya dökmek.

نشر sözcüğü "katlanmış bir şeyi yaymak, güneşin ışınlarını yayması, koku yaymak, duyurmak, bir fikri bir haberi duyurmak ve yayın yapmak" anlamlarında kullanılır. Bir şeyi daha geniş bir alana veya daha fazla insanın bilgisine sunma eylemini ifade eder. Kökü غسل fiiline dayanan الغسيل sözcüğü "yıkanan, yıkanmış çamaşır" anlamını ifade eder. Deyimde bu kelime mecazi olarak ele alınmış ve bir kişinin veya bir topluluğun mahremiyetini veya özel durumlarını temsil etmiştir. Bir başka deyişle insanların gizli yönlerini ifade eden soyut bir kavramdır. الوسخ sözcüğü ise وسخ fiilinden türemiş olup anlam olarak "temiz olmayan, kirli, pis" anlamlarını karşılar. Bir şeyin temiz veya kabul edilebilir sınırların dışında olduğunu ifade eder. Bu sözcük mecazi olarak, olumsuz veya hoş olmayan durumları veya yönleri ifade etmektedir. Bir kişinin veya topluluğun maruz kaldığı yanlışlar veya gizli saklı işler gibi soyut durumları temsil etmektedir. Deyimdeki "الغسيل الوسخ" ifadesi, bir kişinin içsel veya kişisel meselelerini temsil eder. Bu meseleler genellikle kişinin kendisi veya başkaları tarafından öğrenilmemesi veya çoğunlukla gizli tutulması gereken konulardır. "نشر" ifadesi ise, bu gizli veya mahremiyet içeren durumları kamuya veya herkese açığa çıkarma, ifşa etme anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla böyle yapmak utanç verici sonuçlara yol açabileceğinden, deyim negatif duygu durumuna hizmet etmektedir. Deyimin farklı kaynaklarda نشر الغسيل المتسخ şeklinde kullanımına da rastlanmıştır (Bûdlâma, 2015).

Kullanım alanı:

Genellikle kişisel veya utanç verici durumların kamuya açılmasına vurgu yapan bu deyim, bir kişinin, başka birisinin özel veya mahrem durumlarını, geçmişteki hatalarını veya olumsuz yönlerini halka açarak onu rencide etmeye veya ifşa etmeye yönelik çaba gösterdiği durumlarda kullanılır.

Örnek Kullanım:

"...ولكني مازلت أستنكر هذا الفعل من المثقفين والإعلاميين الذين يعتبرون من قادة الرأي في مملكة البحرين، ولديهم جمهور من داخل البحرين وخارجه يعجب برأيهم! فلماذا تتبعون سياسة "نشر الغسيل المتّسخ" أمام العالم؟ إذا كانت لديكم نصائح أو انتقاد فتوجهوا بها لأصحاب الأمر، أو ليست الأبواب مفتوحة في المملكة؟" (Bûdlâma, 2015).

4.10.10. يَعْرِف مِن أَيْن تُؤْكَل الْكَتِف

Doğrudan çeviri: Omzun neresinden yenildiğini bilir.

Deyimsel anlam: İşin kurdu olmak. İşin ehli olmak. İşini bilmek.

Bir alanda deneyim sahibi olma mesajı taşıyan deyim fiil cümlesi şeklinde gelmiştir. يعرف sözcüğü "bilmek, idrak etmek, tanımak" anlamlarında kullanılır. Genel olarak bir şeyin bilincinde veya farkında olmak anlamlarını taşır. Türkçe karşılığı "yemek yemek" olan تُؤكل fiili أكل kökünden türemiş ve edilgen formda kullanılmıştır. الكتف ise insan ve hayvan için "omuz" anlamını taşır. Bunun yanı sıra " كتْف الجسر، كتْف الباب، كتْف النافذة " gibi kullanımları da vardır ve ağaçtan veya demirden yapılan uzun ve kalın destek, kasa gibi anlamları taşır.

Bedevilerin ve birçok köylünün sürdürdüğü bahar aylarında toplanma ve kuzu kesip birlikte yeme geleneklerine göre kuzunun omzunun nasıl yenileceğini yalnızca bu işte deneyimli olanlar anlamaktadır. Çünkü "omuz bölgesini yeme" herkesin anladığı bir şey değil bilakis deneyim ve tecrübe isteyen bir durumdur. Nasıl yeneceğini beceremeyen kişiler mahcup olmasın diye kuzunun omuz kısmı küçük parçalara ayrılır öyle pişirilir (Câsim, 2011). Çünkü kuzunun omuz kısmı üstten değil alt kısmından yenir. Üst kısımdan yemeye çalışmak yanlış bir tutumdur. Bunun nedeni kuzunun omuz kısmının kemik ile et arasında etin suyunun bulunmasıdır. Üst kısımdan yenmeye başlandığında buradaki et suyu akar ve boşa gider. Alt kısımdan yendiğinde hem et hem et suyu birlikte yenilmiş olur (Almadenahnews, 2017).

Bir konunun veya durumun gerçek yönlerini anlama, deneyimleme ve öğrenme gerekliliğine vurguda bulunan deyim, aslında bir şeyi gerçekten anlamak ve öğrenmek için somut bir deneyim yaşamak gerektiğini ifade ediyor.

Kullanım alanı:

Genel olarak bu deyim, bir kişinin bir işi veya konuyu iyi bildiğini ve o alanda deneyimli olduğunu ifade etmek veya yeteneklerini vurgulamak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"هل ماتت الأخوّة كما مات دور الشؤون الاجتماعية، والجمعيات الأهلية، وقد تحولت إلى أماكن لتوزيع المساعدات من منظمات إنسانية دولية... لا دخل لنا بها! المهم أن هذه المساعدات رغم تقلصها ماتزال تصل إلى من استطاع إليها سبيلاً، ومن"عرف من أين تؤكل الكتف!" (Süleyman, 2021)

4.10.11. لَم يَذُقْ لِلرّاحَة طَعْما

Doğrudan çeviri: Rahatlığın tadını tatmadı.

Deyimsel anlam: Rahat yüzü görmemek. Gün görmemek.

Bir olumsuzluk edatı olan لم ile başlayan, olumsuz cümle yapısıyla kullanılan bu deyimde yer alan يذق fiili ذاق kökünden türemiştir. Türkçe karşılığı "tatmak" ve "deneyimlemek" olan fiil hem somut hem de soyut anlamlarda kullanılmaktadır. الراحة sözcüğü ise راح fiilinden türemiş olup "rahatlık, konfor, huzur, dinlenme, dinginlik" gibi anlamları karşılamaktadır. Ayrıca "راحة الضمير" ve "راحة البال" şeklinde kullanımları yaygındır. "Bazı yiyecek veya içeceklerin tat duyusu üzerindeki özel etkisi" anlamlarını karşılayan طعم sözcüğünden kasıt; mecazen tat almak ve lezzettir. Deyimin alındığı kaynaktaki bağlamına bakıldığında dur durak bilmeden çalışan ve adeta saçını süpürge eden söz konusu kişinin sıkıntılı bir hayatı olduğu; rahat ve dinlenme denen şeyi hiç yaşamadığı ve bu durumdan yakındığı anlaşılmaktadır. Deyim, birinin içinde bulunduğu olumsuz koşulları ve yaşadığı zorlukları anlatmak için kullanılırken, aynı zamanda bu kişinin sürekli bir mücadele içerisinde olduğunu ve huzuru tatma fırsatı bulamadığını belirtir.

لَم يَذُقْ لِلنوم طَعْما deyimin yapısıyla aynı yapıda olan bir başka deyim de لم يَذُقْ لِلرّاحَة طَعْماً şeklindedir. Deyimdeki "rahatlık, huzur, dinlenme, dinginlik" anlamlarında kullanılan للراحة sözcüğü yerine "uyku" anlamını taşıyan للنوم sözcüğü gelmiş ve doğrudan çevirisi; "uykunun tadını tatmamak" olan ifadenin deyimsel karşılığı "uyku nedir bilmemek, gözüne uyku girmemek" şeklinde başka bir deyimi karşılamıştır (Azzaman, 2017).

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir kişinin içinde bulunduğu olumsuz koşulları, rahatlık veya huzur hissetmediğini, sürekli bir mücadele içerisinde olduğunu ve dolayısıyla rahatlık veya huzurun tadını çıkaramadığı durumları ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"...أما الأم فراحت تقول: الله يعلم أني "لم أذق للراحة طعما" في يومي هذا، فيا لشقاء الأم التي لم تنجب أنثى تستعين بها عند الحاجة. ولقد هربت أنت إلى وزارتك وقبع أبوك في حجرته كعادته، ولم يتورع أن سألني منذ هنيهة عما هيأت لكم من طعام؟ كأنما يسأل ساحرة تقدر على كل شيء." (Mahfuz, 1988, s. 9).

4.10.12. أَنْفُكَ مِنْك وَلَوْ كان أَجْدَع

Doğrudan çeviri: Kesik de olsa burnun senin bir parçandır.

Deyimsel anlam: Atsan atılmaz, kessen kesilmez.

İsim cümlesi şeklinde kullanılan deyimi oluşturan sözcüklerden ilki olan أنف "koklama ve soluma organı olan burun" anlamını karşılamış ve ك bitişik zamiriyle gelerek أنفك "senin burnun" anlamını vermiştir. من harfi ceri ile ك zamiri birleşerek منك "sendendir, senin bir parçandır" anlamlarını karşılamıştır. أنفك منك yani "burun senden bir parçadır, senin burnundur" anlamını oluşturmuştur. Ardından şart edatı لو ile كان fiili birlikte gelerek ولو كان şeklinde "… olsa bile" anlamını vermiştir. Deyimin son sözcüğü أجدع ise جدع fiilinden türemiş ve "burnu kesik, burnu sakatlanmış veya burnu kopuk" anlamlarını taşımaktadır.

Araplar burnunda kesik, çizik gibi kusurları olan kişilere الأجدع derlerdi. İnsanın önemli bir organı olan burunda; bir kusur, kötü görünüm, bir parça kesik gibi kusurlar bulunsa da burun insandan bir parçadır, onunla bütünleşmiştir ve ondan ayrılamaz (Rahhal, 2021). Deyimin أنفك منك وإن كان أذَنّ şeklinde farklı bir kullanımı daha bulunmaktadır; ذنين sözcüğü مخُاط sözcüğüyle eş anlamlı olup "burundan akan mukus" anlamında kullanılır. Deyimde yer alan أذنّ fiili "burun akması" anlamını taşımaktadır (el-Meydâni, 1955, s. 21). Doğrudan çevirisi "kesik de olsa parçalanmış da olsa, aksa da burun senin burnundur" olan deyimde burun mecaz olarak kullanılmıştır. Burundaki kesik, çizik ve mukus gibi ayrıntılar, insanın iletişim kurmak zorunda olduğu sorunlu kişilere benzetilmiştir. Bu kişiler bazen bir akraba, bazen birinci dereceden yakın kişiler olabilir. İnsan hayatında işe yaramadığı veya kendi hayatında sıkıntılı durumlara sebep olduğu halde vazgeçilemeyen kimseler veya şeyler için söylenmiş bir sözdür. Bu tür kişiler veya şeyler, insanın hayatında belirli zorluklara veya sorunlara yol açsa da duygusal veya diğer bağlar nedeniyle onlardan vazgeçilemez.

Kullanım alanı: Bu deyim, genellikle aile üyeleri veya yakın ilişkilerdeki sorunlu kişilere atıfta bulunmak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... وبقي كميش هناك ينتظره حتى أمسى، فانصرف إلى أهله وقال في نفسه: إن سألني أخي عن الفرس قلت له تحول ناقة فلما قدم على أخيه قال له: أين الفرس؟ فقال: تحول ناقة. فعلم أخوه أنه قد خدع وجعل يضربه. فقال عند ذلك قنفذين جعونة له: اله عما فاتك، "فإن أنفك منك وإن كان أجدع!" وأتى قراد أهله بالفرس وقال:.." (Mes'ud, 1981, s. 98).

4.10.13. الزَمانُ يَسْحَبُ ذُيولَ النِّسْيانِ عَلَى الْماضِي

Doğrudan çeviri: Zaman unutmanın kuyruklarını geçmişin üzerine çeker.

Deyimsel anlam: Küllenmek. Unutulmaya yüz tutmak.

Hem isim hem de fiil cümlesi şeklinde kullanılan deyim burada isim cümlesi olarak gelmiştir. الزمان sözcüğü "uzun yada kısa vadeli belli bir zaman dilimi" anlamını taşırken سحب fiili ise "çekmek, sürüklemek, para çekmek, davayı geri çekmek" gibi anlamları karşılar. Bu fiil, bir şeyin geriye çekilmesi veya uzaklaştırılması anlamında kullanılır. ذيل sözcüğü "bazı hayvanların arkasında bulunan, bedenlerine bitişik ve hareket eden kuyruk" anlamını ifade eder. Bu kelime, genellikle bir nesnenin arkasındaki veya sonundaki uzantıyı ifade eder. Burada çoğul olarak kullanılmıştır. نسي fiilinden türeyen النسيان sözcüğü "unutmak, hatırlayamamak, hafızadan silinmek" gibi anlamları karşılar. الماضي sözcüğü ise مضى fiilinden türemiştir ve "zaman bakımından geri kalmış, geçmiş" anlamlarını verir.

Deyimin kullanımı, zamanın etkisiyle geçmişin unutulma sürecini yansıtır. "يسحب" kelimesiyle ifade edilen mecazen geriye çekilme veya uzaklaşma olup, geçmişte yaşananların hafızalardan silinme sürecini sembolize eder. "ذيول النسيان" ifadesi, unutmanın sembolik bir göstergesidir, çünkü geçmişin uzantıları olan detaylar zamanla kaybolmaya başlar. "الزمان يسحب" (zaman çekiyor) ifadesi ise, zamanın geçmesiyle birlikte bu olumsuz veya unutulmaz detayların giderek geride kaldığını ve etkisinin azaldığını anlatır. Deyimin bazı kaynaklarda "يجرّ عليها النسيان ذيوله" şeklinde يسحب fiili yerine يجرّ fiili ile de kullanımına rastlanmıştır (Ganîm, 2018). Ayrıca "سحب عليها الدهر ذيل النسيان" şeklinde الزمان sözcüğü yerine الدهر sözcüğünün yer aldığı farklı bir kullanımı da bulunmaktadır (Mubarek, 2015).

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir durumun, bir olayın veya bir yaşanmışlığın etkisinin zamanla azalmasını, unutulmasını veya önemini yitirdiği durumları ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"...فهو يؤدي ثمن اليقظة التي فرح بها قلبه، وإن كانت يقظة قصيرة، وأيا ما كان فما دام النسيان يكمن وراء الأحزان فالعزاء مرجى، أين اليهودية الحسناء وحبها المثالي.! "فالزمان يسحب ذيول النسيان على الماضي" ويبلع الذكريات، ولكن لا ريب أنه مما تطيب به نفسه ألا يعبأ شيئا أو أن يتظاهر بذلك على الأقل. " (Mahfuz, 1988, s. 148).

4.10.14. اِنْتَشى لِحَدّ الطَّرْب

Doğrudan çeviri: Coşku derecesinde sarhoş oldu.

Deyimsel anlam: Mest olmak. Kendinden geçmek. Dört köşe olmak.

Memnuniyetin doruk noktasına göndermede bulunan deyim, fiil cümlesi formunda kullanılmaktadır. انتشى fiili نشِي kökünden türemiş olup " sarhoş olmak, (sevinçten veya temiz havadan) başı dönmek, (zafer) sarhoşu olmak" gibi anlamları karşılar. ل+حد sözcüğü, "لحدّ + mastar" şeklinde kullanılır ve cümleye "… derecesinde, … ölçüsünde" anlamlarını katar. "عاشق لحدّ الجنون"" (deli gibi aşık), "لحدّ الغباء" (aptallık derecesinde) gibi kullanımları örnek olarak verilebilir. الطرب sözcüğü ise طرب fiilinin mastarıdır ve "coşmak, neşelenmek, sevinçten uçmak" anlamlarını taşır. Bu ifade, bir kişinin duygusal coşkunluğunun, mutluluğunun veya zevkinin öylesine yüksek seviyede olduğunu ifade eder ki, kişi adeta mutluluğun doruk noktasına ulaşmış ve bu noktada mecazen sarhoş olmuştur.

Duygusal coşkunluğu ve olumlu hislerin zirvesinde mest olma durumunda kullanılan bu deyimin "انتشى لحد الطرب" kullanımının dışında "انتشى فلان وطرب لحدّ الثمالة" şeklinde farklı bir kullanımına da rastlanmıştır. Deyim, "sevinçten havalara uçtu, mest oldu, kendinden geçti" şeklinde anlamları taşımaktadır. (el-Cemrî, 2016). Deyimin kullanıldığı bağlamlar incelendiğinde "mest olma" ifadesinin çeşitli durumları kapsadığı gözlenmiştir. Bunlar arasında; bir edebi eser karşısında büyülenme veya hayranlık hissi ifade etme, bir kişiye olan aşk veya hayranlık duygusunu dile getirme, bir eğlence etkinliği sırasında yoğun bir keyif veya coşku hissedildiğini dile getirme ya da büyük bir başarı elde edildiğinde duyulan büyük bir memnuniyet ve coşku durumları gösterilebilir.

Kullanım alanı:

Bu deyim, genellikle bir kişinin bir olay veya deneyim karşısında büyük bir coşku ve memnuniyet hissi yaşadığını ve duygusal coşkunluğunu ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... ما أجمل الحب! هو الحب الذي يشدني إليك يوما بعد يوم، وهو الذي يكمن وراء كل كلمة من كلماتي إليك مهما يكن موضوعها الظاهري، واسمه لم يجرّ على لساني قبل الساعة، ولكن لولاه ما كان ثمة مبرر أو معنى لأي كلمة قلتها... أليس كذلك؟ - فقالت مستردة شجاعتها: بلى، وأكثر..."وانتشى لحد الطرب"، وأعرب عن نشوته بضغطة رقيقة من راحته فوق ظهر كفّها." (Mahfuz, 2006, s. 89).

4.10.15. أراه نُجُومَ الظُّهْر

Doğrudan çeviri: Ona öğlen yıldızlarını gösterdi.

Deyimsel anlam: Gününü göstermek. Canına okumak. Burnundan getirmek. Başına bela olmak. Bunaltmak.

Fiil cümlesi şeklinde kullanılan deyim üç sözcükten oluşmaktadır. Kökü رَأى fiiline dayanan أَرَى fiili, "(bir şeyi, birini) göstermek, görmesini sağlamak" anlamlarını taşımaktadır. Fiilin sonundaki هُ zamiri cümlenin nesnesini oluşturmuştur. النجوم sözcüğü ise نَجْمٌ sözcüğünün çoğulu olup "yıldızlar" anlamını karşılamaktadır. الظُهر sözcüğü, ظَهَر fiilinden türemiş olup "günün yarısı, günün ortası, öğle vakti" anlamlarında kullanılmaktadır. Doğrudan çevirisi "gündüzün yıldızlarını göstermek" olan deyimsel ifade, bir kişiye ciddi düzeyde sıkıntı vermek göndermesinde bulunur, çünkü öğle vaktinde güneş ışınları son derece güçlüdür ve gökyüzündeki yıldızları görmek neredeyse imkânsız bir durumdur. Gündüzün ortasında birisine yıldızları göstermek mecazi olarak kişinin yoğun bir şekilde uğraşarak bir başkasını rahatsız etmesini veya zor durumda bırakmasını ifade ederken, gerçeküstü ve sembolik bir dil kullanarak bu durumu anlatmaktadır.

Daha çok mecazi anlam taşıyan ve karşı tarafa adeta gözdağı veren bu deyimsel ifadenin أراه نُجُومَ الظُّهْر şeklindeki kullanımının dışında "أراه النجوم في عزّ الظهيرة" şeklinde bir kullanımına daha rastlanmıştır (el-Amûdi, 2016). Deyimin metinde geçen " سوف نكسر عظام العرب ونحطّم جماجمهم ونريهم النجوم في عزّ الظهيرة" şeklinde kullanılan bu versiyonu "başına bela olmak, canına okumak, gününü göstermek" anlamlarını karşılamıştır.

Kullanım alanı:

Bu deyim genellikle, bir kişinin veya bir şeyin başkalarına sıkıntı, dert veya zorluk getirmesi anlamında kullanılır. Olumsuz durumlar veya olumsuz etkiler için kullanılan deyim çoğunlukla karşı tarafa gözdağı verme amacı gütmektedir.

Örnek Kullanım:

"... يا لغباء بعض سائقي التاكسي...! قلتها وأنا أنزل مقطب الجبين من سيارة الأجرة التي أقلتني إلى أحد الأسواق الشعبية بالمدينة الكبيرة، فقد"أراني نجوم الظهر" قبل أن يفهم طلبي، فلا هو يعرف الإنجليزية ولا أنا أفهم لغته...والسيئ أنه أوصلني إلى سوق لا تنطبق عليه أوصاف الأسواق الشعبية..." (Cureyfâni, 2018).

4.10.16. الْقَشَّةُ الَّتِي قَصَمَتْ ظَهْرَ الْبَعِيرِ

Doğrudan çeviri: Devenin sırtını kıran saman çöpü

Deyimsel anlam: Bardağı taşıran son damla

Küçük bir etkenin veya olayın nasıl büyük sonuçlar doğurabileceğine gönderme yapan deyimin ilk sözcüğü olan القشة "saman, saman çöpü" anlamını karşılar. التي ismi mevsulünün ardından gelen قصم fiili "kırmak, helak etmek" anlamlarını taşır. "Sırt, arka" anlamlarına gelen ظَهْر sözcüğünün ardından gelen البعير "sırtında hörgücü olan deve, erkek deve" demektir.

Rivayete göre, farklı bölgelere seyahat ederek geçimini sağlayan inatçı bir tüccar, bir gün fazla yük taşımak zorunda kalır. Taşıyacağı mallar devesinin taşıyabileceği miktardan çok fazladır. Tüm malları yükledikten sonra yerde küçük bir demet saman kaldığını görür. Bu kadardan bir şey olmaz deyip yerde kalan saman demetini de devenin üstüne koyar; ancak bu küçük ek yük, devenin sırtındaki ağırlığın sınırlarını aşmasına ve sanki sırtı kırılmış gibi devenin düşmesine yol açar. Bu olayın ardından القشة التي قصمت ظهر البعير deyimi bir başkasına kapasitesinin üstünde yük yüklemenin kötü sonuçlara yol açacağına ve zamanla çöküşe neden olacağına dair kinayeli bir kullanım haline gelmiştir (Abdulmevcûd, 2022).

Doğrudan çevirisi "devenin sırtını kıran saman çöpü" olan deyim çok ağır yükleri taşıyabilen devenin bile sırtının "القشة" yani bir saman sapının ağırlığıyla kırılabileceğini vurgular. Bir problemin veya zorluğun sonucunda ortaya çıkan küçük bir etkenin, tıpkı "القشة" gibi kişide biriken negatif durumları zirveye taşıyarak "bardağı taşıran son damla" olabileceğini anlatır.

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir durumun veya problemin sabrın sınırlarını zorlayan veya tahammül edilemez hale getiren küçük bir etkenin sonucunda aşırı tepki gösterilmesini veya uzun bir süre boyunca biriken olumsuzlukların sonunda yaşanan bir olayın tetikleyici faktörünü tanımlamak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... اعتقدتها ثرثرة نساء فمعظمهن يتهافتن على الزواج وبعدها يدخلن في عالم من الشكوى والملامة لا نهاية له... هل تعاني زوجتي من حالة نفسية؟ هل هي مصابة باكتئاب حاد؟ كيف تتهمني بجريمة لم أقترفها؟ من المسؤول؟ هل مناسبة الفالنتاين "كانت القشة التي قصمت ظهر البعير؟" أم أنا؟ أم هي؟ أم جميعنا مسؤولون؟" (Yousef, 2020).

4.10.17. اَلطُّيورُ عَلَى أَشْكالِها تَقَعُ

Doğrudan çeviri: Kuşlar kendi şekilleri üzerine düşer.

Deyimsel anlam: Huyu huyuna, suyu suyuna.

طيور sözcüğü طير sözcüğünün çoğulu olup "kuşlar" anlamına gelir. Burada sembolik olarak insanlar için kullanılmıştır. على harfi ceri ile yan yana gelen أشكالها ise شكْل sözcüğünün çoğulu olarak gelmiş ve "şekilleri üzerine" anlamını karşılamıştır. على أشكالها burada insanların fiziksel özellikleri değil; kişisel özelliklerini, davranışlarını veya karakterlerini ifade etmektedir. تقع fiili وَقَعَ kökünden gelir ve "meydana gelmek, gerçekleşmek, düşmek, kapaklanmak" gibi anlamları karşılar. Burada sembolik olarak başarı, başarısızlık, sıkıntı veya zor duruma düşmek gibi soyut anlamlara vurguda bulunur.

Deyim, على أشكالها ile "insanların doğalarına ve kişiliklerine uygun olan durumlara" gönderme yapar. Doğadaki diğer canlılarda olduğu gibi örneğin kuşlar da kendileriyle aynı türden olanlarla bir arada yaşama eğiliminde olup benzeriyle iletişim kurarlar. Bu sayede yaşam yolculuklarını daha rahat ve daha mutlu bir şekilde sürdürürler. Sembolik olarak "الطيور" sözcüğü kullanılan deyimde insanlar da tıpkı kuşlar gibi ihtiyaçlarını, düşüncelerini ve hedeflerini paylaştıkları insanlara yaklaşmaya yönelirler. Deyimsel karşılığı olarak Türkçede "Huyu huyuna, suyu suyuna" karşılığını önerdiğimiz "الطيور على أشكالها تقع" deyimi "Davul bile dengi dengine çalar." atasözüyle de aynı durumlarda kullanılmaktadır.

Deyimin "الطيور على أُلَّافِها تقَعُ" şeklinde farklı bir kullanımına da rastlanmıştır (el-Meydâni, 1955, s. 442). Öte yandan anlam olarak "Huyu huyuna, suyu suyuna" deyiminin kastedildiği bağlamlarda çoğunlukla "الطيور على أشكالها تقع" ifadesinin tercih edildiği gözlenmiştir.

Kullanım alanı:

Bu deyim, insanların benzer davranışlar sergilediği ve birbirlerine uyumlu olduğu durumları ifade etmek için kullanılır. Deyimin kullanıldığı bağlamlar incelendiğinde özellikle evlenecek veya evli çiftler için kullanıldığı tespit edilmiştir.

Örnek Kullanım:

"... فالشأن أن يتزوج الطيب العفيف بالعفيفة الطيبة، والخبيث الفاسد بالخبيثة الفاسدة، إذ الأوفق بالطبائع البشرية أن يميل كل ذي طبع لمن يتلاءم معه، وأن ينفر ممن يخالفه ولا ينسجم معه فهذا هو الغالب ففي المثل:"الطيور على أشكالها تقع" ولكن لا يلزم منه ألا يوجد العكس... " (İslamweb, 2007).

4.10.18. يَرُشُّ المِلْحَ عَلى الْجُرْحِ

Doğrudan çeviri: Yaranın üzerine tuz serpmek.

Deyimsel anlam: Yaraya tuz biber ekmek. Yaraya tuz basmak. Canını acıtmak.

Hem fiziksel hem de duygusal anlamda birine zarar verme veya incitme eylemine vurguda bulunan deyim fiil cümlesi formunda kullanılır. Muzari formunda olan يرشّ fiili رَشّ kökünden gelir ve "serpmek, serpiştirmek, dökmek, saçmak" anlamlarında kullanılır. Cümlenin nesnesi konumunda gelen الملح sözcüğü "tuz" anlamında kullanılır. Harfi cerin hemen ardında yer alan الجُرح ise جَرَحَ fiilinden türemiş ve "vücutta meydana gelen zedelenme, yara" anlamlarında kullanılır.

"يرش الملح على الجرح" ifadesinin doğrudan çevirisine bakıldığında gerçek anlamda bir yaranın üstüne tuz serpme eyleminden söz eder. Deyimde ye alan الملح sözcüğü bedensel bir yaraya işaret ettiği gibi, mecazi olarak da insanın duygusal veya psikolojik yaralarını ifade eder. Bedensel bir yaranın üzerine tuz serpildiğinde nasıl acı verici bir etki meydana gelirse duygusal anlamda da acı hissettirir, canını yakar. Çünkü insanın zor anlarında veya yara almış olduğu dönemlerde, üzerine tuz serpmek şeklindeki davranışlar veya sözler, zaten var olan zorluklarına ve acılarına ilave bir yük getirerek durumu daha kötü bir hale getirir. Bu yönüyle bakıldığında "يرش الملح على الجرح" deyimi, dilin estetik dokusunu kullanarak, insanın duygusal veya psikolojik durumunu daha da zorlaştıran bir eylemi derinlemesine ifade eder.

Deyimin "يصُبّ الملح على الجرح" şeklinde farklı bir kullanımına da rastlanmıştır (Havva, 2015).

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir kişinin hassas bir durumda olduğu zamanlarda onun duygularına saygı göstermeyen veya onu daha fazla inciten davranışlarda bulunmak ya da bu tür davranışlara atıfta bulunmak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... وحسب "الماركا" الإسبانية، فإن زيدان لم يكن يدرك أهمية وقيمة رودريغيز حين وافق على إعارته إلى الفريق البافاري شهر يونيو الماضي. وأوضحت الصحيفة الإسبانية على موقعها الإلكتروني أن اللاعب يقدم أداء رائعاً مع فريقه الحالي، مما "يرشّ الملح في جرح" زيدان ويدفعه إلى الندم على التخلي عنه..." (el-Watannews, 2018).

4.10.19. أَسْدَلَ عَلَيْهِ سِتَارَ النسْيَانِ

Doğrudan çeviri: Onun üzerine unutma perdesi sarkıttı.

Deyimsel anlam: Unutulmaya yüz tutmak. Akıldan çıkmak.

Geçmişte önemli olan bir şeyin zamanla unutulduğunu veya hatırlanmadığına vurguda bulunan deyimin ilk sözcüğü olan أسدل fiili "sarkmak, sarkıtmak, kapatmak" gibi anlamları karşılar. Mecazi olarak da bir şeyi gizlemek veya unutturmak anlamlarında kullanılır. ستار sözcüğü ise سَتَرَ kökünden türemiştir ve "örtü, perde" anlamlarında kullanılır. Türkçe karşılığı "unutmak, hatırlamamak" olan النسيان sözcüğü نسي fiilinden türemiş mastar formundadır. İsim tamlaması şeklinde gelen ستار النسيان "unutma perdesi" أسدل fiili ile birliktelik oluşturarak "unutma perdesini sarkıtmak" anlamını oluşturmuştur. Yani mecazen bir konu, olay veya kişinin üzerine "unutma perdesi" sarkıtılmıştır ve o kişi, olay ya da konu artık gündemde değil ve dikkate alınmıyor demektir.

Kullanıldığı bağlamlar incelendiğinde ستار النسيان ifadesinin; bir şeyin, olayın veya konunun adeta önce gizlendiği, ardından da zamanla hatırlanmaz hale geldiği anlamlarında kullanıldığı gözlenmiştir. Deyimin kullanımına özellikle geçmişte kabul gören şahsiyetlerle ilgili metinlerde (ez-Zerbâtî, 2018), kültürel ve toplumsal gerçek içerikli yazılarda (İmam, 2009) ve sanatsal/kültürel içerikli makalelerde ستار النسيان ifadesinin yansıttığı "unutulmaya yüz tutma" eyleminden dolayı tepkileri dile getirir nitelikte eleştirel yazılara sıklıkla rastlanmıştır (el-Hamed, 2022).

Kullanım alanı:

Bu deyim, geçmişte önemli olan bir şeyin zaman içinde unutulduğu veya göz ardı edildiği durumları ifade eder. Tarihî olaylar, kişiler, gelenekler üzerinden anlatılan hikâyelerde sıkça rastlanan deyim; tarih yazılarında, kişisel anlatılarda, kültürel değişimlerde, sanatsal ifade alanlarında ve toplumsal değişimlerde, geçmişte etkili olan unsurların zamanla önemini yitirdiği veya unutulmaya yüz tuttuğu durumlar için kullanılmaktadır.

Örnek Kullanım:

"تجليات النظرية الشهرستانية يمكننا أن نلاحظها في التصريحات المتناقضة التي ظهرت بعد فضيحة العقود الوهمية والجدل بشأن مسؤولية الوزير، ام مسؤولية امريكا، وهو جدل يدخل ضمن معظم قصص الفساد التي يتم كشف الكثير منها، لكن سرعان ما "يسدل عليها ستار النسيان" لأسباب لا يعلمها إلا الله والمقربون من الحكومة." (Hüseyin,2023).

4.10.20. بَيْنَ المِطْرَقَةِ وَالسَنْدَان

Doğrudan çeviri: Çekiç ve örs arasında.

Deyimsel anlam: İki arada bir derede. Aşağı tükürsem sakal, yukarı tükürsem bıyık.

Bir zarf edatıyla başlayan deyimin ilk sözcüğü بين "arasında" veya "ortasında" anlamına gelir. İki şey arasındaki konumu veya ilişkiyi ifade eder. المطرقة sözcüğü "çekiç" anlamına gelir. Genellikle demiri veya diğer metalleri şekillendirmek veya sabitlemek için kullanılan bir araçtır. Kelime "طرق" köküne dayanır, bu da "çalmak, vurmak veya tokmaklamak" anlamlarında kullanılır. السندان sözcüğü ise "taban, dayanak, örs" anlamlarını karşılar. Genellikle bir şeyi sabitlemek veya desteklemek için kullanılan bir platformu ifade eder. Kelime "سَنَد" köküne dayanır ve "desteklemek" veya "dayanmak" anlamlarını taşır. مطرقة sözcüğü genellikle bir tehdit, baskı veya zorlayıcı faktörlere göndermede bulunur. Her ne kadar السندان yani "örs" e göre مطرقة daha acı veren taraf gibi görünse de vurma eylemini çekiç, örs üzerinde gerçekleştirdiğinden her ikisi de verdikleri sıkıntı bakımından katkıları ortaktır. Yani مطرقة ile سندان arasında kalan kişi iki sıkıntılı taraf ya da durum karşısında sıkışıp kalmıştır.

Deyimin çeşitli kaynaklarda birbirinden farklı konularda sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. Deyimin yer aldığı bağlamlar incelendiğinde zorlu veya iki olumsuz durum arasında sıkışmış olma durumuna vurguda bulunulduğu gözlenmiştir. Ayrıca بين المطرقة والسندان ifadesinin birkaç farklı kullanımına rastlanmıştır. Bunlardan ilki; "أصبحت بين المطرقة والسندان" ('Adiyy, 2022) şeklinde, ikincisi "وجد نفسها بين المطرقة والسندان" (Sarâyire, 2017) şeklinde ve son olarak "وضع بين المطرقة والسندان" ile "وقع بين المطرقة والسندان" (Orient, 2016) şeklinde kullanılmıştır.

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir kişinin iki olumsuz durum arasında sıkıştığı veya zorlu bir tercih yapması gerektiği durumları ifade eder. İki kötü seçenek arasında kalmak veya zor bir karar vermek gibi durumları anlatmak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... واختلاق أسباب لإيقاف مشاريع نقل الطاقة، وهكذا بدأت الحرب في أوكرانيا والتوترات حول تايون وفي منطقة المحيط الهادي! إن أوروبا، لا سيما أبرز دولها، تعيش اليوم موقفاً حرجاً بين مواقفها والتزاماتها السياسية والعسكرية وبين مصالحها الاقتصادية. إنها اليوم "بين المطرقة والسندان." (Mahmûd, 2022).

4.10.21. يَنْفُخُ في قِرْبَةٍ مَخْروقَةٍ

Doğrudan çeviri: Delinmiş tuluma (kırbaya) üfler.

Deyimsel anlam: Akıntıya karşı kürek çekmek. Boşa çabalamak. Havaya pala sallamak.

Harcanan çabanın bir işe yaramayacağını ifade eden deyimin ilk sözcüğü olan ينفخ fiili نَفَخَ kökünden türetilmiş olup "üflemek, üfürmek, şişirmek" anlamlarında kullanılır. Bir şeyin içine veya üzerine üflemek, genellikle bir cismin durumunu veya konumunu değiştirme amacı taşır. قربة sözcüğü ise bir isimdir ve "kırba, tulum, şişe, kap" gibi anlamları karşılar. İçi doldurulabilen, saklama veya taşıma amacıyla kullanılan bir kabı ifade eder. مخروقة sözcüğü kök olarak خَرَقَ fiilinden türemiştir ve "içinden hava çıkacak şekilde delinmiş, çatlak" anlamlarını taşır. Bir nesnenin yüzeyinde delik veya çatlaklar olduğunu ifade eder. "Üflemek" ve "tulum" sözcükleri, harcanan çabayı anlatırken, "delinmiş, çatlak, yarılmış" sözcükleri de bu çabanın sonucunda istenen sonuçların alınamayacağına vurguda bulunur.

Yapılan kaynak taramalarında, "harcanan çabanın sonuç vermeyeceğine" göndermede bulunan bu deyimin yaygın bir biçimde kullanıldığı gözlenmiştir. Deyimin yer aldığı bağlamlar incelendiğinde insanların boşuna çaba harcadığı veya sonuç alamayacağı durumlara vurguda bulunduğu görülmüştür. Ayrıca ينفخ في قربة مخروقة ifadesinin birkaç farklı kullanımına rastlanmıştır. Bunlardan ilki; "ينفخ في قربة مقطوعة" şeklinde مقطوعة (kesik) sıfatıyla (Şerîf, 2017), ikincisi "ينفخ في قربة مخرومة" şeklinde مخرومة (delikli) sıfatıyla (Abdullah, 2017), üçüncüsü "ينفخ في قربة مثقوبة" şeklinde مثقوبة (delikli) sıfatıyla (Hamâde, 2021), son olarak "ينفخ في قربة مشقوقة" şeklinde مشقوقة (yarılmış) sıfatıyla (el-Mesned, 2011) kullanılmıştır.

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir durumu veya olayı değiştirmenin veya engellemenin mümkün olmadığı, özellikle bir konuda çaba harcamanın anlamsız olduğu veya başarıya ulaşılamayacağı durumları ifade etmede kullanılır.

Örnek Kullanım:

"...في السنوات الأخيرة شاركت في عدد من المؤتمرات الخاصة برعاية الموهوبين، بهدف تخفيف هجرات العقول من الأرض العربية، وتابعت ما تم اقتراحه من الآليات والتوصيات، كنت دوما أخشى"أن ننفخ في قربة مخروقة " السبب بسيط وهو أن نظم الحكم السائدة لا تنسجم مع الإبداع، وهي تبرمج نظما تعليمية يطيل عمرها." (Yakîn, 2016).

4.10.22. هَذا الشِّبْلُ مِنْ ذاكَ الْأَسَدِ

Doğrudan çeviri: Bu yavru şu aslandandır.

Deyimsel anlam: Hık demiş (anasının/babasının) burnundan düşmüş.

Genellikle benzerlikleri vurgulamak veya tanımlamak amacıyla kullanılan deyim, isim cümlesi şeklinde kullanılmaktadır. İşaret zamiriyle başlayan deyimin ilk sözcüğü olan الشبل "yavru aslan, genç aslan" anlamına gelir. من ذاك الأسد kısmında من harfi ceri, شبل (yavru) ile الأسد (aslan) arasındaki bağı sembolize eder, "tıpkı bütünden bir parça gibidir" anlamını yansıtır. Özellikle fiziksel görünüm başta olmak üzere çocuğun anne babaya benzer davranış özellikleri gösterdiği durumlarda "tıpkı annesinin kopyası" ya da "tıpkı babasının kopyası" gibi ifade edilen durumların deyimsel ifadesi olarak "hık demiş babasının burnundan düşmüş" ya da "hık demiş annesinin burnundan düşmüş" ifadeleri kullanılır.

Bu deyim, aile içi benzerlikleri öne çıkarmak için tercih edilen bir ifadedir. Örneğin, bir aile ortamında çocukların veya torunların fiziksel benzerliklerinin sohbet konusu olduğu durumlarda ya da bir çocuğun annesinin veya babasının yüz şekli, göz rengi gibi özellikleri taşıması durumunda, "tıpkı annesinin veya babasının kopyası gibi" ifadesi kullanılarak bu benzerlik vurgulanabilir. Genetik benzerliklerin sonucunda gelişen fiziksel veya karakteristik özellikleri anlatırken, espri ve mizah yoluyla komik anlatımlar oluşturabilir.

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir çocuğun anne veya babasına fiziksel, karakteristik veya davranışsal olarak büyük bir benzerlik gösterdiğini vurgulamak için kullanılır. Aile içi benzerlikleri belirtirken, genetik benzerlikleri açıklarken, esprili ve mizahi bir yaklaşımı yansıtırken (şişko, tombik gibi) veya kişiler arasındaki kıyaslamalarda bu deyim kullanılabilir.

Örnek Kullanım:

"... نشر الفنان أحمد سعد، صورة جديدة له على صفحته الشخصية بموقع تبادل الصور والفيديوهات إنستغرام. وظهر أحمد سعد في الصورة رفقة ابن أخيه، وكتب على الصورة: "هذا الشبل من ابن أخو ذاك الأسد.." مبروك بجد.. عمك فخور بك..." (Masr, 2023).

4.10.23. بَلَعَ الطُّعْمَ (فِي السُّنَارَةِ)

Doğrudan çeviri: Oltadaki yemi yuttu.

Deyimsel anlam: Oltaya gelmek. Zokayı yutmak.

Fiil cümlesi formunda kullanılan deyimin ilk sözcüğü olan بلع bir fiildir ve "yutmak" anlamına gelir. Deyimin ikinci sözcüğü الطُعم ise طَعَمَ kökünden türemiştir ve "yem, yiyecek" anlamlarını taşır. Kelime kökleri dikkate alındığında, kişinin "الطُعم" yani bu "aldatıcı teklifi" yuttuğu ve sürecin sonunda yanıltıldığı vurgulanır. Burada "الطُعم" sözcüğü gerçek anlamından çıkarak kişinin sadece fiziksel yemek değil, aynı zamanda sözlü veya davranışsal alanda da "aldatıcı" veya "yanıltıcı" bir şeyi "yuttuğu" kabul ettiği anlamına gelir.

"بلع الطُعم" deyimi, kişinin başkalarının sunmuş olduğu cazip veya aldatıcı tekliflere inanarak yanıldığı durumlara göndermede bulunur. Bir başka deyişle kendisine sunulan cazip ama kötü niyetli teklifleri kabul ettiği için işin sonunda aldatılma ve kandırılma durumlarını ifade eder. Kişinin kendi dikkatsizliği sonucu meydana gelen "بلع الطُعم" eyleminden yine kişi kendisi sorumludur.

Türkçe karşılığı "oltaya gelmek, zokayı yutmak" olan deyimin "ابتلع الطُعم في السنارة" şeklinde farklı bir kullanımı daha bulunmaktadır (Mensî, 1999, s. 66).

Kullanım alanı:

Bu deyim, birinin aldatılması, kandırılması veya oyalanması durumlarını ifade etmek için kullanılır. Özellikle dikkatsiz veya muhatabına güvenen bir kişinin olumsuz bir duruma düşmesi sonucu yaşadığı aldatılma veya kandırılma durumlarını ifade etmek amacıyla kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... ومن جهة ثانية، تبدو بوليساريو، من خلال رفضها الانسحاب، قد "بلعت الطُّعم" ووطأت فوق اللغم؛ لأنها تُدرك أن الانسحاب من منطقة عازلة (كركرات) يسري على كل الأراضي العازلة التي أعلنها أراض محررة، وقد تقدم المغرب بشكايات رسمية سنة 2008 للتنبيه إلى نقل معدات عسكرية وآليات وجنود إلى منطقة عازلة..." (el-Hafızî, 2017).

4.10.24. حَتّى يَشيبَ الْغُرابُ

Doğrudan çeviri: Karganın saçı ağarıncaya kadar.

Deyimsel anlam: Kırmızı kar yağınca. Çıkmaz ayın son çarşambası.

Belirli bir durumun gerçekleşme olasılığının çok düşük veya neredeyse imkânsız olduğuna gönderme yapan deyim "kadar, e kadar, dek, değin, de, da, bile, dahi" anlamlarında kullanılan حتى edatıyla başlamıştır. Ardından muzari formunda gelen يشيب fiili ise شابَ kökünden türemiştir ve "saçı ağarmak, saçı beyazlamak, saçına ak düşmek, ihtiyarlamak" anlamlarında kullanılır. الغراب sözcüğü "karga" sözcüğünün Arapça karşılığıdır.

Deyim, Arap kültüründe kargaların tüylerinin yaşlandıkça beyazlaması ve bunun yaşlılık belirtisi olarak kabul edilmesi temel alınarak oluşturulmuştur. Karganın tüylerinin beyazlaması ise en uzun yaşayan karganın 25-30 yıl yaşadığı düşünüldüğünde oldukça uzun bir süreyi temsil eder (McGowan, 2010). Bir başka deyişle söz konusu beklentinin gerçekleşmesi için karganın yaşlılık evresine girmesi kadar bir süre gerekecektir. Zaman ifadesi göz önüne alındığında durum mizahi bir anlam da taşıyabilir. Türk kültüründe karın normalde beyaz renkli olduğu düşünülürse beklenen veya umulan şey ancak "kırmızı renkli kar yağarsa" gerçekleşmesi mümkün olacaktır; yani gerçekleşme durumu neredeyse imkânsızdır.

Deyimin حتى يبيض الفأر (Halil, 1971, s. 414) "fare yumurtlayıncaya kadar" şeklinde bir kullanımı ve عندما يبيض الديك "horoz yumurtladığı zaman" şeklinde farklı bir kullanımı daha bulunmaktadır (el-Vatan, 2014).

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir durumun veya olayın gerçekleşmesinin neredeyse imkânsız olduğunu ifade eder. Zor veya çözümün güç olduğu durumları anlatmak için kullanılan deyim, aynı zamanda düşük olasılıklı durumları anlatırken kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... هل يوجد كاتب يعيش من عائدات كتبه؟ من هو هذا الكاتب وكيف حقق ذلك؟ طرحت على نفسي هذه الأسئلة، وتمنيت أن أجد لها جواباً... أختم وأقول كما قلت من قبل، هل ستزحف لياليا نحو الفجر بتؤدة؟... وهل سنعيش الأرق أم أنه سيحدث العكس، أي أن ننام ساعات طويلة؟ ظني أن هذا لن يحدث "حتى يشيب الغراب!.."(Enfu, 2020)

4.10.25. دَهَمَها قِطارُ العَنوسَةِ

Doğrudan çeviri: Onu bekarlık treni bastı.

Deyimsel anlam: Evde kalmak.

Evlilik fırsatının kaçırıldığını ve artık evlenme şansının kaybolduğuna göndermede bulunan deyimin ilk sözcüğü دهم "basmak, baskılamak, baskın yapmak" anlamlarını taşır. Fiilin sonunda yer alan ها muttasıl zamiri cümlenin nesnesi pozisyonunda gelerek cümleye "onu, ona" anlamlarını katar. قطار sözcüğü "kafile, tabur, tren" anlamlarında kullanılır. العنوسة sözcüğü ise عنِس kökünden türemiştir ve "bekar kalmak, yaşlanıp hiç evlenmemiş olmak" anlamını taşır.

Deyimin evlenme fırsatını kaçıranlar için kullanılan "فاتها قطار الزواج" şeklinde farklı bir kullanımı daha bulunmaktadır (Cemil, 2017). Arap kültürü göz önüne alındığında gerek "دهمها قطار العنوسة" ve gerekse "فاتها قطار الزواج" deyimleri evliliğin bireysel bir tercih değil ailenin, toplumun bir yansıması olduğu gerçeğini gözler önüne sermektedir. Çünkü evlilik, aileler arasında ittifaklar oluşturma ve soy devamını sağlama için önemli bir araç olarak görülür. Bu nedenle evlilik yaşının geçmesi yani "دهمها قطار العنوسة" veya evlilik fırsatlarının kaçırılması yani "فاتها قطار الزواج" ifadesi bir bakıma toplumsal baskıları, cinsiyet rollerini ve toplumsal değerleri yansıtan bir durumu ifade eder.

"عانس" kelimesi, "evlenmemiş" anlamına gelir gibi görünse de aslında erkekler ve kadınlar için farklı şekillerde kullanılır. Bu kelimenin kadınlar için kullanımı, cinsiyet rolleri ve toplumsal normlar nedeniyle olumsuz bir anlam taşımaktadır. Bu durum, kadınları değersizleştirme ve evlilik baskısı altında hissettirme riskini taşır (Nasîr, 2023).

Kullanım alanı:

Evlilik yaşının belirli bir noktaya geldiği ve artık evlenme fırsatlarının sınırlı hale geldiği durumlarda kullanılır.

Örnek Kullanım:

"...فالنساء كثيرات... منهن الصغرة والتي ترغب أن تعيش في أي وضع وتحت أي ظرف، فالمجتمع قاس لا يرحم، فالآباء لا يرغمون بناتهن على الزواج في كثير من الأحيان ولو كان عجوزا أو على ذمته نساء، وإذا رفضت البنت الزواج لمرة، فإنها قد تضطر إلى قبول من لا تستريح إليه في كثير من الأحيان خوفا من"أن يدهمها قطار العنوسة" الذي تفلح مجتمعاتنا في اختراع قطار آخر!.." (Mensî, 1999, s. 43-44) .

4.10.26. أَطْلَقَ ساقَيْهِ لِلرِّيحِ

Doğrudan çeviri: Bacaklarını rüzgâra bıraktı.

Deyimsel anlam: Tabanları yağlamak. Tabana kuvvet kaçmak. Dörtnala koşmak.

Deyimin ilk sözcüğü olan أطلق fiili Arapçada anlam çeşitliliğine sahip olan fiillerden olup "bırakmak, salmak, koy vermek" gibi anlamlarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Cümlenin nesnesi konumunda yer alan ساقيه sözcüğü ikil formda gelmiştir, "insan ve hayvanın ayağı ile dizi arasındaki kısım, bacak" anlamlarında kullanılmaktadır. "أطلق" ve "ساقيه" sözcükleri bir araya geldiğinde "kişinin bacaklarını serbest bıraktığı ve hareket etmeye başladığı" anlamını verir. Son sözcük olan الريح ise "rüzgâr" anlamını karşılar. Kişinin bacaklarını rüzgâra karşı serbest bırakması, hızlı ve etkili bir şekilde hareket ettiği veya kaçtığı anlamını içerir.

"الريح" sözcüğü (rüzgâr), doğanın gücünü ve hareketini simgelemektedir. Rüzgârın rahatça hareket etme özelliği düşünüldüğünde, tehlikeli bir durumda kalan veya sıkıntı duyduğu bir durumdan kurtulmak isteyen kişi adeta "bacaklarını rüzgâra bırakarak" yani rüzgârın hızından yararlanarak maruz kaldığı zor durumdan kurtulur ve özgürlüğüne kavuşur.

Bir tehlike, kovalamaca veya hızlı hareket etmeyi gerektiren durumlara gönderme yapan "أطلق ساقيه للريح" deyiminin "أطلق العِنان لساقيه" şeklinde farklı bir kullanımı daha bulunmaktadır (Lâşin, 2020, s. 17). Deyimde geçen العِنان sözcüğü, "atın hareketini kısıtlayan dizgin" demektir. Yani "أطلق العِنان لساقيه" ifadesine göre kişi; "bacaklarının dizginini serbest bırakır" ve bu sayede kurtulmak istediği sıkıntılı durumdan kaçarak uzaklaşır, özgürlüğünü elde eder.

Kullanım alanı:

Arapça'da hızlı hareket veya kaçışı anlatan bir ifade olarak kullanılan bu deyim, bir kişinin aniden ortaya çıkan bir tehlike, zorluk veya riskli bir durumla karşılaştığında, hızlı ve etkili bir şekilde uzaklaşma eylemini ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... وقد كانت الفتاة مع والدتها وشقيقتها ينتظرن انتهاء صلاة العشاء لمشاهدة فستان عقد قرانها فيما كان اللص يسير بقربهن ويمثل دور الإعاقة ويسير مستعينا بعكاز، وعند اقترابه من الفتاة خطف حقيبتها ثم "أطلق ساقيه للريح"، وحاول عدد ممن تواجدوا في المكان ملاحقته ولكنه هرب نحو جبل مجاور..." (el-La'ûb, 2008).

4.10.27. خَرَجَ مِنَ الْمَوْلِدِ بِلَا حُمُّصٍ

Doğrudan çeviri: Mevlid (kutlamasından) Humus'suz çıktı.

Deyimsel anlam: Umudu boşa çıkmak. Fiyasko

Fiil cümlesi şeklinde kullanılan deyimde yer alan خرج fiili "çıkmak, dışarı çıkmak" anlamına gelir. Kökü وَلَدَ fiiline dayanan المولد sözcüğü burada Hz. Muhammed'in doğum gününü ifade eden özel bir terimdir. حمص sözcüğü başında olumsuzluk eki olan بلا ile gelmiştir ve ifadeye "humus yemeden, humussuz" anlamını katmıştır. Anma etkinliklerini içeren bir gelenek olan Mevlid kutlamalarında "humus" başta olmak üzere geleneksel Arap yemekleri ikram edilir ve bu yiyecekler cömertliği ve dayanışmayı sembolize eder. "خرج من المولد بلا حمص" deyimi, kişinin Mevlid kutlamasına katıldığını, ancak humus gibi sembolik yiyeceklerden yararlanamadığını ifade eder. Deyimde yer alan بلا حمص ifadesi sembolik olarak "beklentilerin veya umutların boşa çıkmasına" göndermede bulunur. Kişi bir fırsatı kaçırmıştır ya da umutla girişimde bulunduğu bir şeyden eli boş dönmüştür.

Kişinin umudunun boşa çıktığına gönderme yapan "خرج من المولد بلا حمص" deyiminin kullanıldığı bağlamlarda benzer anlamlar taşıyan birkaç deyimsel ifadenin daha kullanıldığı gözlenmiştir. Bu kullanımları şöyle sıralayabiliriz: "عاد صفر اليدين" (el-İhbarî, 2016) şeklinde, "عاد فارغ اليدين" (Zekkar, 2007, s. 284) şeklinde, "رجع بخفّي حنين" (Abdulkerim, 2019) şeklinde, "رجع بصفقة المغبون" (el-Esved, t.y) şeklinde ve "رجع خاوي الوفاض" (el-Haber, 2020). Sözcükleri açısından birbirinden farklılık gösteren bu deyimler incelendiğinde hepsinin Türkçede kullanılan "eli boş dönmek, umudu boşa çıkmak, umduğunu bulamamak, ümidi boşa çıkmak" gibi kullanılan deyimsel ifadelerle benzer anlamları karşıladığı görülmüştür.

Kullanım alanı:

Bu deyim, genellikle bir kişinin büyük bir çaba veya umutla girdiği bir durumdan sonuçsuz ayrılmasını ifade etmek için ve beklentilerine rağmen istediği sonucu elde edemediği durumları anlatmak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... ولم يعترف أمام القاضي في المحكمة الشرعية بأنها ساهمت في شراء بيت الزوجية من ميراثها، وأنها كانت تدفع كل راتبها في مصاريف البيت. لكن المحكمة لا تعترف إلا بالأوراق الرسمية، لذلك "خرجت من المولد بلا حمّص" حتى الأولاد، اتضح أنهم أوغاد، مثل أبيهم الذي تمكّن من رشوتهم، كي يشهدوا على أن.." (Nusûr, 2021).

4.10.28. عَرَكَتْهُ الْحَياة

Doğrudan çeviri: Hayat onu sürttü.

Deyimsel anlam: Feleğin çemberinden geçmek.

Deyim kişinin yaşamında geçirdiği zorluklara, olumsuz deneyimlere vurguda bulunur ve kısa bir fiil cümlesi halinde kullanılır. Deyimde yer alan عرك fiili "mücadele etmek, sürtmek, burmak, zorlu bir mücadele veya dayanıklılık gerektiren bir şey için çabalama" anlamlarında kullanılır. Fiil sembolik olarak; bir kişinin yaşamındaki çabalarını, mücadelesini veya emeklerini ifade anlamlarını taşır. Cümlenin öznesi olarak yer alan الحياة sözcüğü "hayat, yaşam" anlamındadır; genel olarak bir kişinin yaşam sürecini ifade eder.

"عركته الحياة" ifadesi, kişinin yaşamındaki genel mücadeleleri, yaşadığı zorlukları ve hayatta karşılaştığı zorluklarla başa çıkma çabalarını yansıtır. عرك fiilinin içinde barındırdığı "sürtmek, burmak, mücadele etmek" anlamları, kişinin yaşamında kimi zaman ağır olan veya travmatik deneyimlerin etkilerini anlatır. Bu deneyimler genellikle olumsuzdur ve kişinin hayatında büyük etkiler bırakır. "عركته الحياة" ifadesinin geçtiği farklı bağlamlar incelendiğinde, kişi hayatın getirdiği zorluklarla başa çıkmak için mücadele ederken bu mücadeleler onu daha güçlü, bilge veya dirençli bir insan haline getirdiği anlamı hâkimdir.

Yaygın olarak "عركته الحياة" şeklinde kullanılan deyimin farklı kullanımları bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralayabiliriz: "عركته الأيام" (Zevâdî, 2019) şeklinde, "عركه الدهر بنابه" (Şibr, 2005) şeklinde ve "عركته الحوادث" şeklinde (Hadîd, 2017, s. 65). Bağlamlar incelendiğinde hepsinin, kişinin yaşamında zorluklarla mücadelesi sonucunda eriştiği deneyimi yansıttığı gözlenmiştir.

Kullanım alanı:

"عركته الحياة" ifadesi, bir bireyin hayatı boyunca yaşamının olağan döngüsünde karşılaştığı zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma deneyimleri sürecinde kazandığı kişisel gelişim, dayanıklılık veya derinlik gibi olumlu nitelikleri anlatmak için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... لا تشبه السير الذاتية، وتتنفس برئتي الرواية، وتمتشق كفيلم وثائقي يرصد التاريخ باعتزاز وأنفة، شاهدها الأرض يتحدث عنها واقعا ملموسا يرصده الناس قبل أن يسوده المداد على صفحات كتاب أنيق، سطر بعناية كاملة وسقف لغة باذخة لا يكتبها سوى فنان، ولا يصيغ روحها سوى فيلسوف"عركته الحياة"جيدا وصقلت كل تجاربه وعندما بدأت في قراءة الأسطر..." (el-Harbî, 2014).

4.10.29. مَسْكُ الْعَصَا مِنَ الْمُنْتَصِف

Doğrudan çeviri: Sopayı yarısından tutmak.

Deyimsel anlam: Hem İsa'yı hem de Musa'yı memnun etmek. Ne şiş yansın ne kebap!

Ne kızı verir ne dünürü küstürür!

Ortada durma veya tarafsız kalmaya gönderme yapan bu sembolik deyim çoğunlukla fiil cümlesi olarak kullanılırken bazı metinlerde مَسَكَ fiilinin mastar formuyla birlikte مَسْكُ العصا من المنتصف şeklinde kullanılmaktadır. Deyimin ilk sözcüğü olan مسك "tutmak, kavramak, ele geçirmek" anlamlarını karşılar. Genellikle bir şeyi fiziksel olarak yakalamak anlamında kullanılır. العصا sözcüğü "sopa veya baston" anlamına gelir. Deyimin içinde yer alan bu kelime, bir şeyin üzerinde kontrol veya etki sağlayan bir araç veya sembol olarak kullanılmıştır. "-den, -dan" anlamlarında kullanılan من harfi ceri; iki nesne veya kavram arasında bir ilişki veya bağlamı ifade eder. المنتصف sözcüğü ise, "bir şeyin ortası, yarısı veya merkezi" anlamlarını taşır. Bir şeyin tam ortasını ifade etmek için kullanılır.

Burada "العصا" sözcüğü, fiziksel bir sopayı tutmak değil, bir konuyu veya durumu ele almak, anlamak veya çözmek için kullanılan sembolik bir "araç, tutum veya yöntem" olarak düşünülebilir. "المنتصف" sözcüğü ise mecazi olarak bir sorunun veya anlaşmazlığın "ortası veya denge noktası" olarak yorumlanabilir. Dolayısıyla bu deyim, bir sorunu veya karmaşık bir durumu ele alırken tarafsız bir tutum benimsemeyi, her iki tarafı da dengelemeyi veya her iki taraf arasında adil bir perspektife sahip olmayı ifade eder.

Deyimin çeşitli bağlamlarda "يمسك العصا من الوسط" (es-Sellame, 2017) şeklinde ve " يمسك العصا من النصف" ('İrfah, 2023) şeklinde kullanımları da bulunmaktadır.

Kullanım alanı:

Bu deyim, bir topluluk arasında veya kişisel ilişkilerde, bir tartışmalı konu gündeme geldiğinde, kişilerin veya grupların taraf olmak yerine tarafsız bir pozisyon benimsemeyi tercih ettiği durumları ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... التزمت الصين في بداية الحرب الحذر من الانخراط فيها، وحاولت التمسك بنهج "مسك العصا من المنتصف"حتى لا تتضرر مصالحها مع أي طرف، ولكن في الآونة الأخيرة، اختلفت ملامح الدور الصيني؛ ليصبح أكثر انخراطا في معادلة الحرب. ومن ثم يمكن إيضاح الدور الصيني في الأزمة الأوكرانية..." (Abdulhamîd, 2023) .

4.10.30. اِنْقَلَبَ السِّحْرُ عَلَى السّاحِر

Doğrudan çeviri: Büyü büyücünün üzerine devrildi.

Deyimsel anlam: Ayağına dolanmak. Ayağına dolaşmak. Kazdığı çukura kendisi düşmek. Kazdığı kuyuya kendisi düşmek.

Başkasına yapmayı planladığı kötülüğün dönüp dolaşıp yine kişinin kendi başına geleceği mesajını veren deyimin ilk sözcüğü olan انقلب köken olarak قَلَبَ fiiline dayanmaktadır. انقلب fiili "dönmek, devrilmek, tersine çevrilmek, alabora olmak" gibi anlamları karşılamaktadır. Deyimde mecazi olarak planların veya niyetlerin tersine dönmesine vurguda bulunur. السحر sözcüğü ise سَحَرَ kökünden gelir ve "büyü, sihir" anlamını karşılar. Deyimde mecazi olarak kötü niyetli veya hileli planları ifade etmek için kullanılmıştır. على harfi cerinin ardından gelen السّاحِرُ sözcüğü سَحَر fiilinin ismi fail formu olup "büyücü ve sihirbaz" anlamlarında kullanılır. Deyimde mecazi olarak kötü niyetli planları yapan kişiyi temsil eder.

Bu deyim, planlanan kötülüğün sonucunun, bu kötü niyetli planı yapan kişiye geri döndüğü veya kötü planları yapan kişinin kendi tuzağına düştüğü durumları tanımlamak için kullanılan yaygın bir ifadedir (Mansûr, 2023). Aynı zamanda başkalarına zarar verme girişimlerinin sonucunun beklemedik ve olumsuz olabileceği konusunda bir uyarı niteliği de taşımaktadır. Arap kültüründe büyü, kötü niyetli kişilerin veya büyücülerin insanlara zarar vermek amacıyla kullanabilecekleri bir güç olarak düşünülmektedir. Arap mitolojisinin ve halk inançlarının bir parçası olan "السحر" aynı zamanda birçok masal ve hikâyeye de konu olmuştur. "انقلب السحر على الساحر" deyimin kullanıldığı bağlamlar incelendiğinde; kötü niyetli eylemlerin sonucunda kişinin kendisinin zarar görmesi fikrini yansıttığı ve etik olmayan davranışların sonuçta yine kişinin kendine dönebileceği mesajını verdiği gözlenmiştir.

Kullanım alanı:

Bu deyim, kişinin kendi hatalı davranışlarının veya kötü niyetli eylemlerinin sonucunda zarar gördüğü veya olumsuz bir duruma düştüğü durumları ifade etmek için kullanılır.

Örnek Kullanım:

"... خطة محكمة وضعتها سيدة الأعمال للإيقاع بشريكها، أملًا في التخلص من مديونيتها، دون أن تدري أن"السحر سينقلب على الساحر" وستنتهي خطتها التي أشرفت على تنفيذها بوفاتها مكبلة اليدين والقدمين على سرير غرفة نومه بشقته في منطقة العجمي غربي الإسكندرية..." (Amir, 2017).

BÖLÜM 5

TEMATİK SINIFLANDIRMA

5.1. Tematik Yaklaşım

Deyimler, dilin renkli bir şekilde kullanılmasını sağlamasının yanı sıra bir toplumun düşünce yapısını, kültürel değerlerini ve yaşam tarzını da yansıtır. Deyimlerin çok büyük bir yelpazeye sahip olduğu düşünüldüğünde, onları anlamak ve kullanmak biraz karmaşık hale gelebilir. İşte burada deyimlerin tematik sınıflandırılmasından yardım alınabilir.

Fransızca kökenli olan tema sözcüğü Türkçe Sözlük'te şu şekilde açıklanmıştır: "Asıl konu, temel motif; ana konu. Öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüş. Bir besteyi oluşturan temel motif; ana konu" (TDK, 2009). Tematik sözcüğü ise sıfat kategorisinde olup "Bir tema etrafında oluşan" şeklinde tanımı yapılmıştır (TDK, 2009).

Sözlük biliminde anlam çerçevesinde hareket eden, anlamdan söze doğru bir yol izleyen sözlük çalışmaları için çeşitli adlandırmalar bulunmaktadır. Bunları şöyle sıralamak mümkündür: Kavram sözlükleri, tematik sözlükler, sistematik sözlükler, dizinsel sözlük, konu sözlükleri, konusal sözlükler, konu tasnifli sözlükler. Batı'da da aynı şekilde, bizde olduğu gibi terimlerin tam bir birlik içerisinde olduğunu söylemek mümkün değildir (Kocapınar, 2014, s. 747).

Tematik bağlama dayalı olarak ilk sözlük örneği, Antigonos'un "Peri Lekseos" adlı eseridir ve Helenistik dönemde M.Ö. 3. yüzyılda Atina ve Bergama'da yazılmıştır. Bu eser, rüzgâr, balık, kuş, ay ve oyun adlarıyla ilgili sözleri içermektedir (Yıldız, 1998, s. 195). Ayrıca Gaius Secundus Plinius'un *Naturalis Historia* adlı eseri, çeşitli konuları sistematik bir şekilde ele almıştır. Pollux'un *Onomasticon* adlı eseri de alfabetik sırayla değil, tematik bir yapıda düzenlenmiştir (Özşahin, 2016, s. 578).

Deyimlerin tematik sınıflandırılması bu dil öğelerini daha anlaşılır ve kullanılabilir hale getirir. Belli bir konu veya tema etrafında gruplandırıldıklarında, o konuyla ilgili iletişim kurmak isteyen kişilere yardımcı olabilir. Örneğin, spora ilgi duyan bir kişi sporla ilgili deyimleri öğrenerek spor konusundaki sohbetlerini daha zengin ve etkili bir şekilde yapabilir. Ayrıca tematik sınıflandırma, dil öğrenme sürecini kolaylaştırır. Yeni bir dil öğrenirken, o dilin deyimlerini tematik olarak gruplandırmak, öğrencinin daha hızlı ve etkili bir şekilde öğrenmesine yardımcı olabilir. Örneğin, bir öğrenci aile yaşamıyla ilgili deyimleri bir arada gördüğünde, bu deyimleri daha kolay hatırlayabilir ve kullanabilir.

Atasözleri, deyimler ve kalıp ifadeler, belirli temalar altında sınıflandırılabilir. Bu tür bir sınıflandırma, yabancı dil öğrenenlere soyut kavramları somutlaştırmalarında yardımcı olabilir. Bu şekilde öğrencilerin bilgiye daha hızlı bir şekilde erişmeleri mümkündür. Atasözleri, deyimler veya kalıp ifadeler belirli bir tema çerçevesinde sunulduğunda konu alanını daraltır ve öğrencilere bu ifadeyi nasıl yorumlamaları gerektiği konusunda rehberlik eder. Bu öğeler beyin fırtınası ve soru-cevap yöntemleriyle öğretilebilir. Beyin fırtınası, öğrencilerin belirli sorunlara yönelik düşünce süreçlerini paylaşmalarını amaçlayan bir teknik olarak kullanılabilir (Durmuş, 2013, s. 131). Soru cevap yöntemi ise öğretmenin hazırladığı soruları öğrencilerin sözel olarak cevaplamaları şeklinde gelişen bir öğretim yöntemidir (Küçükahmet, 2009). Deyimlerin öğretimi yapılırken bu tür tekniklerden yararlanılması öğrencilerin anlama, bağlam kurma ve ifade etme becerilerini geliştirebilir.

5.2. Tematik Sınıflandırma

Tematik gruplama, sözcüklerin başlıklarına ya da içerdiği konu alanlarına göre gruplandırılması işlemidir. Konu başlıkları veya temalar; çeşitli durumlar, mekân isimleri, duygu ifadeleri, özneler, meslek adları ve çok sayıda farklı konulardan oluşabilir. Bu gruplamanın temel amacı, dil öğrencilerinin temel bağlamlaştırma yapabilmeleri ve ilgili sözcük ya da ifadelerin hafızada daha kolay kalmasını sağlamaktır (Güneş, 2019, s. 21). Bu yaklaşımla kelime dağarcığının hafızada canlı ve güncel tutulması hedeflenmektedir (Vilaça, 2009, s. 4).

Cambridge, Oxford gibi dünya çapında faaliyet gösteren dil kitapları hazırlayan yayınevlerinde, yıllardır İngilizce öğrenenler için tematik anlayışın etkileri gözlemlenebilmektedir. Bu üniversiteler ve onların yayınevleri, hem yerel-kültürel hem de

uluslararası bir bakış açısı sunan temalar altında sözcük öğretiminin dört temel beceriyi de içerecek şekilde aktiviteler düzenlemektedir. Tematik yaklaşımla hazırlanan kitaplarda, her tema kendine özgü bir konuya odaklanır. Bu konular, ilgili temadaki sözcüklerle birlikte ele alınır. Öğrencilere ulaştırılmak istenen sözcük veya kazanımlar, çeşitli metin türleri aracılığıyla sunulur. Bu süreçte, disiplinler arası bir yaklaşımla diğer derslerle de bağlantı kurularak farklı bakış açıları kazandırılır. Tematik anlayış, mümkün olduğunca farklı disiplinlerden en iyi şekilde faydalanmayı amaçlamaktadır. Nihayetinde, öğrencilerin kapsamlı ve derin bir öğrenme deneyimi elde etmeleri hedeflenmektedir (Duman & Kılınç, 2012, s. 5).

Tematik yaklaşımla yapılan bir öğretimde örneğin hukuk alanında kullanılan kelimelerle tanışan öğrenci ya da öğreniciler, kanun, yasa, mahkeme, avukat, hâkim, anayasa, dava, hüküm gibi terimlere aynı tema başlığı altında aşina olacaklar. Bu kavramlar üzerinde edindikleri bilgi sayesinde benzer durumdaki metinleri kolayca kavrayabilecekler. Öğrendikleri deyimlerin yardımıyla bilinmeyen veya yeni deyimleri bağlam içerisinde anlama yeteneği kazanacaklar ve yeni ifadelerle ilgili doğru tahminlerde bulunabileceklerdir. Bu şekilde, benzer durumdaki sözlü iletişimde kendilerini rahatça ifade edebilecek ve söyleneni kolayca anlama becerisi geliştirebileceklerdir. Çünkü tematik sınıflandırma, bağlamdan uzak kelime listelerinin aksine, ortak bir tema veya özel bağlantıya sahip kelime setlerini veya yeni grupları organize etme amacını taşımaktadır (Crookal & Oxford, 1990, s. 6).

Bu noktadan hareketle deyimsel ifadeleri tematik yaklaşımla gruplandırmanın faydalı yönleri şöyle sıralanabilir:

1. *Kavramsal Aşinalık:* Tematik gruplandırma, öğrencilere belirli bir temada yer alan deyimsel ifadeleri bir araya getirme şansı tanır. Örneğin, hukuk alanındaki deyimsel ifadeleri öğrenen öğrenciler, hukuk konusundaki temel kavramları daha iyi anlayabilirler.
2. *Bağlam İçinde Anlam Geliştirme:* Öğrenciler, benzer temalara sahip deyimsel ifadeleri öğrenerek bu ifadelerin kullanıldığı bağlamı anlama yeteneği kazanabilirler. Bu durum öğrencilerin gerçek hayatta bu ifadeleri doğru bir şekilde kullanmalarına olanak tanıyabilir.

3. *Metin Kavrama Becerisi:* Tematik gruplandırma, öğrencilere benzer temalardaki metinleri anlama becerisi kazandırabilir. Öğrenciler, öğrendikleri deyimsel ifadelerle hazırlanan metinleri daha hızlı ve etkili bir şekilde anlayabilirler.

4. *Yeni İfadeleri Anlama Yetisi:* Tematik öğretim, öğrencilere bilinmeyen veya yeni deyimsel ifadeleri bağlam içinde anlama yeteneği kazandırabilir. Bu, öğrencilerin benzer bağlamlarda yeni ifadelerle karşılaştıklarında daha güvenli ve hızlı bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilir.

5. *Sözlü İletişim Becerileri:* Tematik yaklaşım, öğrencilere benzer durumdaki sözlü iletişimde kendilerini rahatça ifade etme becerisi kazandırabilir. Öğrenciler, öğrendikleri deyimsel ifadelerle günlük konuşmalarında daha etkili ve doğru bir şekilde iletişim kurabilirler.

6. Derinlemesine Öğrenme: Tematik sınıflandırma, belirli bir temada yer alan deyimsel ifadeleri daha derinlemesine öğrenmeye olanak tanır. Bu, öğrencilerin dil bilgisi ve ifade yeteneklerini daha kapsamlı bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Şekil 5. Üzüntü temasıyla ilgili deyimler

Bu tür bir sınıflandırma sayesinde öğrenci ya da öğreniciler, birbirinden bağımsız deyimsel ifadeleri öğrenmek yerine anlamsal ve kavramsal olarak birbirini tamamlayan ve kendi

aralarında anlamsal olarak birbiriyle bağıntılı deyimsel ifadeleri öğrenebilirler. Başka bir deyişle deyimleri anlam alanlarına göre düzenleyip sınıflandırmak, öğrenmeyi daha anlaşılır ve etkili bir hale getirebilir.

Tematik gruplama yapılandırılması sırasında belki de en önemli şey, oluşturulacak tema dizinini belirlemektir. Bu konuda, tarihî sözlüklerdeki kavram dizinleri önemli bir örnek teşkil edebilir. Batı sahasında Pollux'un *Onomasticon* adlı eserinde yer alan kavram dizini şöyle sıralanmıştır:

1. Dini inanç, tanrı kavramı, ilahi varlık, tanrısal figürler, dinî inançlar ve ibadet uygulamaları
2. Beden bölümleri, dil kullanımı, iletişim ifadeleri
3. Soy kütüğü, aile ve akrabalık bağları, sevgi ve dostluk kavramları
4. Bilim, ilmi araştırmalar, erdem, edebiyat ve retorik
5. Avcılık, vahşi hayvan avı
6. Meşrubat, beslenme, ziyafet vb.
7. El sanatları, zanaatla ilgili kavramlar
8. Adli, hukuki ve yönetimsel kavramlar
9. Şehir ve şehir yapılanması
10. Giysi, eşya, malzemeler (Yıldız, 1998, s. 202).

Türk dil bilimci Ali Şir Nevâyî de *Muhâkemetü'l-Lugateyn* adlı eserinde kavram tasnifini şu şekilde yapmıştır:

1. Akrabalık adları
2. Çadır malzemeleri
3. Kuşlar
4. Dağlık, tepelik ve düzlük yerler
5. Hayvanların çıkardığı sesler
6. Yaş gruplarına ve cinslerine göre atlar
7. Avda kullanılan hayvanlar
8. Binek hayvanı takımı
9. Kıyafet isimleri
10. Yenilebilir koyun uzuvları
11. Yemek ve yiyecek isimleri
12. Meşrubat

13. Sevgili, sevgi ve güzellikle ilgili sözcükler (Özönder, 1996).

Biri Doğu biri de Batı'daki dil kaynaklarından alınan her iki tasnif incelendiğinde ortak kavramlara dayandığı görülmektedir. Ortak kavramlardan oluşan dizinler aşağıdaki tabloda verilen başlıklarda toplanmaktadır:

Tablo 7

Doğu ve Batı'daki Dil Kaynaklarındaki Ortak Temalar

	Ortak kavramlar	Alt kavramlar
1.	Akrabalık Adları	Birinci ve İkinci Derece
2.	Bilim ve Bilgi	Temel kavramlar ve İleri düzey
3.	Erdem ve Edebiyat	Temel kavramlar ve Edebiyat Tarihi
4.	Av ve Avlanma	Av Teknikleri
5.	Yiyecek ve İçecek	Temel gıdalar ve İçecek çeşitleri
6.	Giysiler	Geleneksel Giysi adları
7.	Barınma ve Mesken	Konut Tipleri ve Mimari Özellikler

Dil alanında konu tasnifi çalışmalarına katkıda bulunan diğer bir araştırmacı Soykut (1974), *Türk Atalar Sözü Hazinesi* adlı eserinde atasözlerini konularına göre düzenleyerek alana önemli bir katkı sağlamıştır. Yazar bu çalışmasında atasözlerini detaylı bir şekilde inceleyip konularına göre sınıflandırarak dikkat çekici bir araştırma ortaya koymuştur. Eserin sonunda yer alan özel indeks, atasözlerini kavramsal gruplara göre sıralayarak 16 sayfalık detaylı bir listeyi içermektedir. İndeks ana başlıklarını şu şekilde sıralamıştır:

> "Allah ve İnsan; Tabiat, Adam-İnsan; Kadın; Erkek ve Kadın; İnsan ve Sıhhat, İnsanda Beğenilen Hâller, İyi Vasıflar; İnsanda Hoş Görülmeyen Kötü Hâller, İnsan ve Tabiat; İnsan ve Toplum; İnsan ve Çeşitli Marifet, Meslek ve San'atlar; İnsanoğlunun Hayat Boyunca Rastladığı Maddi Davranışlar, Durumlar, Hükümler, Olaylar ve tepkiler; İnsanoğlunun Hayat Boyunca Rastladığı Manevi Davranışlar, Durumlar, Hükümler, Olaylar ve Tepkiler; Türlü İşler ve Durumlar Hakkında, Ataların Açık ve Kesin Öğütleri; Hayvanlar ve Bunların Özellikleriyle İlgili Sözler; Çeşitli Konularda Atasözleri" (s. 437).

Konu alanlarına göre sınıflandırma çalışması yapan Elçin (1998) ise *Halk Edebiyatına Giriş* adlı eserinde atasözlerini temalarına göre şu şekilde sınıflandırmıştır:

İnsan ve Değerler

1. Yüceltilen Değerler: a. Dostluk, b. İyilik, c. Sabır, d. Sebat, azim, e. Bağışlama, f. Fedakârlık, g. Aşk, sevgi, h. Temkin, ihtiyat, ı. Digergâmlık, i. Hayata bağlılık.
2. Yerilen Değerler: a. Cimrilik, b. Yalancılık, c. Suçu yüklenmeyiş, d. Tenkide tahammülsüzlük, e. İhtiyatsızlık, f. Öfke, g. Nankörlük.

3. İnsan Karakteri ve Kişilik

İnsan ve Cemiyet

a. Sosyal iş birliği, dayanışma, b. Sosyal hiciv, c. Mevkie rağbet, d. Yöneticilik, e. Kanun fikri, f. Mülkiyet, g. Ekonomi, h. Eğitim, ı. İş ve zamanın değerlendirilmesi, i. Kabiliyetlerin değerlendirilmesi, j. Düşmana karsı uyanık olma.

Bilgi ve Hakikat

Dünya Görüşü

1. a. Kader fikri, b. Nasip, c. Tanrı
2. Determinizm (sebep-sonuç arasındaki bağın zorunluluğu)
3. Değerlerin Değişmesi (s. 629-632).

Araştırma kapsamında bu araştırmanın örneklemini oluşturan "Han el-Halili" (Mahfuz, 1988), "Et-Tarik" (Mahfuz, 2006), "La La Len Azille Cariyeten" (Mensî, 1999), "En-Nebiyy" (Cibran, 2020), "Leylü'l-Guraba" (Semmân, 1995), "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" (Ba'şin, 2012) isimli kitaplardan ve çeşitli internet sitelerinden ulaşılan 756 adet deyimsel ifade belirlenmiştir. Bu ifadelerden sözlük anlamları ve içerdikleri deyimsel anlamlar doğrultusunda benzer temalara sahip olanlar ayrıştırılarak ortak başlıklar altında tematik bir düzenlemeye tabi tutulmuştur. Arapça ifadelerin deyimsel karşılıkları belirlenirken öncelikle "el-Muncid fi'l-Lugati'l-Arabiyyeti'l Mu'asıra" (Ma'lûf, 2008) ve "el-Meânî (Almaany, 2023) adlı sözlükler kullanılmış ardından Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan "Atasözleri ve Deyimler" (TDK) sözlüğünde bulunan ve aynı bağlamlarda kullanılan deyimsel ifadelerle eşleştirilmiştir.

Tablo 8

Deyimlerin Tematik Dağılımı

Kategori	Miktar	Kategori	Miktar
Aile Deyimleri	11	Kişisel Özellik Deyimleri	50
Askeri Deyimler	6	Mekân Deyimleri	2
Basın Deyimleri	7	Para ve Ekonomi Deyimleri	24
Davranış ve Tutum	219	Psikoloji ile İlgili Deyimler	3
Doğa Deyimleri	4	Sağlık Deyimleri	30
Durum Deyimleri	105	Seyahat Deyimleri	1

Duygu Deyimleri	121	Sosyal İlişki Deyimleri	27
Eğitim ile İlgili Deyimler	5	Spor Deyimleri	2
Eğlence Deyimleri	2	Yaşam Deneyimi Deyimleri	42
İş ve Çalışma Deyimleri	55	Yiyecek ve İçecek Deyimleri	2
İyi Dilek ve Dua Deyimleri	17	Yönetimsel Deyimler	11
Kişisel Gelişim Deyimleri	5	Zaman Deyimleri	5
Toplam	756		

Yukarıdaki tabloda verilen tematik dağılıma göre deyim sayısının en fazla bulunduğu kategoriler şunlardır:

- Davranış ve Tutum: 219 deyim
- Duygu Deyimleri: 121 deyim
- Durum Deyimleri: 105 deyim
- İş ve Çalışma Deyimleri: 55 deyim
- Kişisel Özellikler: 50 deyim

Bu kategoriler araştırmanın odak noktalarını oluşturarak ulaşılan deyimlerin genel tematik dağılımını göstermektedir. Deyimlerin çeşitli alanlara yayılması, Arap dilinin zenginliğini ve kültürel bağlamdaki çeşitliliğini yansıtmaktadır.

5.3. Deyimlerin Temalarına Göre Sınıflandırılması

Araştırma kapsamında ulaşılan deyimlerin içerdiği tematik anlama göre kategorileri belirlenmiş ve aşağıdaki tablolarda sırasıyla tematik konu başlıklarıyla birlikte verilmiştir:

Tablo 9

Aile Deyimleri-Evlilik ve Yakın İlişkiler

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Son dünyaya gelen çocuk Tekne kazıntısı	(Bobs, 2022)	آخر العنقود
		آخر العنقود لا يكبرون! ولا يعرفون كيف يكبرون!
Dünya evine girmek, evlenmek	(Munevveât, 2022)	أكمل نصف دينه

إنه لم يفعل شيئاً سوى أنه **أكمل نصف دينه،** وأنا سعيد بذلك.		
اختفى من حياته	(Mensî, 1999, s. 102)	Hayatından çıkmak, Ortadan kaybolmak
ويودعني قبل أن أرحل حتى لا يظنوا بي الظنون عندما **أختفي من حياتهم** فجأة..		
الطيور على أشكالها تقع	(Bevvâbe, 2014)	Her şey aslına çeker, Huyu huyuna, suyu suyuna
يبدو أن الناس المتشابهين من الناحية الجينية يمتلكون فرصاً أكبر لكي يلتقوا ويتزاوجوا، إن الطيور على أشكالها تقع كما تقول الأمثال القديمة.		
بالرفاء والبنين	(Lâyt, 2023)	Allah bir yastıkta kocatsın!
وحرص الشاب خلال المقطع المتداول على التحدث إلى جده. قائلًا له: مبروك العرس.. **بالرفاء والبنين!**		
بنت الحلال	(Mahfuz, 1988, s. 170)	Helal süt emmiş!
وهل اهتديت إلى **بنت الحلال؟** فاعتدل الشاب في جلسته وقال: أجل يا أخي ، كريمة جارنا الطيب كمال أفندي صديقي...		
ترك الحبل على الغارب	(el-Fellâh, 2021)	Başıboş bırakmak, özgür bırakmak
وخاصة رئيس المجلس الذي سيب الأمور **وترك الحبل على الغارب،** وهو يتنقل بين دولة واخرى بعيداً عن مسؤوليته...		
تفاحة القلب	(Reemaco, 2010)	Gözümün nuru, canımın içi
أتريد أن تعرف من هي **تفاحة القلب؟** هي من إذا احدودب ظهرك حملتك فوق رأسها ولم تتذمر يومًا منها.		
دهمها قطار العنوسة	(Mensî, 1999, s. 44)	Evde kalmak
فإنها قد تضطر إلى قبول من لا تستريح إليه في كثير من الأحيان خوفا من أن **يدهمها قطار العنوسة**...		
طلب يدها	(Munevveât, 2023)	Evlilik teklif etmek
طلب يدها أمام مئات الأشخاص لكنها رفضته.		
عرض عليه الزواج	(Mensî, 1999, s. 106)	Evlilik teklifi etmek
لقد كان حمدي على حق عندما جاءه **يعرض عليه الزواج** من أخت عوني.		

Tablo 10

Askeri Deyimler-Savaş ve Mücadele

Türkçe	Kaynakça	Arapça
استعرض عضلاته	(Aljazeera, 2023)	Güç gösterisi yapmak Gövde gösterisi yapmak
بمشاركة 250 طائرة و10 آلاف شخص.. الناتو **يستعرض عضلاته** أمام روسيا بأكبر مناورة جوية في تاريخه.		

أصبح اليد العليا	(Arabicpost, 2016)	Üstünlük sağlamak
إن روسيا **أصبحت لها اليد العليا** في سوريا وما حولها عن طريق استخدام القوة المسلحة		
أطلق النار	(Bbcnews, 2022)	Ateş açmak
وصل إرهابي مسلح بسلاح و**أطلق النار على** حافلة ومركبات كانت متوقفة بالقرب من موقف سيارات شولحان داڤيد.		
بحد السيف	(en-Nâsırah, 2015)	Zorla yapma, mecbur etme
شدد رئيس الوزراء الإسرائيلي بنيامين نتنياهو، على أن السلام لا يتأتى إلا **بحد السيف** مشيرا إلى أن ما بذله...		
صنع التاريخ	(el-Vatan, 2016)	Tarih yazmak
في عالمنا العربي.. كثيرون **صنعوا التاريخ** وخلدهم التاريخ، وما زلنا نتغنى بإنجازاتهم الوطنية والقومية والعالمية.		
كشّر عن أنيابه	(Sputnikarabic, 2023)	Diş göstermek, tehdit etmek
حزب الله **يكشّر عن أنيابه** في وجه إسرائيل.		

Tablo 11

Basın Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Serbest bırakmak	(Muctema‘, 2023)	أخلى سبيله
قررت نيابة أمن الدولة العليا المصرية، **إخلاء سبيل** 41 مواطناً من المحبوسين احتياطياً على ذمة ثماني تحقيقات في قضايا سياسية.		

أطلق النار	(Bbcnews, 2022)	Ateş açmak
وصل إرهابي مسلح بسلاح و**أطلق النار على** حافلة ومركبات كانت متوقفة بالقرب من موقف سيارات شولحان داڤيد.		
استعرض عضلاته	(Aljazeera, 2023)	Güç gösterisi yapmak Gövde gösterisi yapmak
بمشاركة 250 طائرة و10 آلاف شخص.. الناتو **يستعرض عضلاته** أمام روسيا بأكبر مناورة جوية في تاريخه.		
تناقلت الألسنة	(Hameveyn, 2017)	Dilden dile dolaşmak, yayılmak
تناقلت ألسنة الدّعاية التربوية خبرا حول المحافظة على نظام السّداسي.		
على الهواء	(Sâlim, 2023)	Canlı yayın
شهدت الجولة الثانية للدوري المصري فضيحة **على الهواء**، تابعها الجميع صوتا وصورة، خلال مباراة الزمالك.		
قياس نبض (الشارع)	(el-Uheydib, 2023)	Nabzını tutmak Nabzını yoklamak
الجهات المختصة في **قياس نبض الشارع** يجب أن تحضر كل تلك الحوارات المفتوحة وسترفع تقارير لا تخطئ.		
وضع (المشروع) على بساط البحث	(eş-Şimâl, 2022)	Masaya yatırmak
من المفترض أن تشكل الحجر الأساس بهدف **وضع** كل **المشاريع** المطروحة **على بساط البحث** والنظر في آليات التعاون مع البلديات والوزارات المعنية والهيئات المانحة لوضعها على سكة التنفيذ.		

Tablo 12

Davranış ve Tutum Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Dikkatini çekmek	(Mensî, 1999, s. 118)	استرعى اهتمامه
دخل متأخرا فوجد رسالة ملقاة على مائدة الطعام، الظرف في ناحية والخطاب في ناحية، **فاسترعى** هذا **اهتمامه**..		
Merakını gidermek	(Feedo, 2020)	أشبع حب الاستطلاع
...ويرغب في مداعبتها ما هي إلا لمجرد الرغبة في التحقق من الأشياء ومحاولة **لإشباع حب الفضول** لديه.		
Ağzını kapatmak, susmak	(el-Kuds, 2010)	أطبق شفتيه
ثم **أطبق شفتيه** بقسوة، كأنما ليتخلص من آثار تنازله المتمثل في الرد على احتجاجي		
Kafası estiği gibi davranmak	(el-Arab, 2021)	تصرف على هواه
وقالوا إن تغليب العاطفة على العقل في تربية الأبناء والتعامل معهم يتسبب في أحيان كثيرة في تدمير الطفل وعدم قدرته على مواجهة المجتمع وأنظمته التي تمنعه من **التصرف على هواه.**		

Tablo 13

Davranış ve Tutum Deyimleri-Abartma

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Dünyayı ayağa kaldırmak Ortalığı ayağa kaldırmak	(Reşîdî, 2012)	أقام الدنيا وأقعدها
ذعار الرشيدي: أنا كويتي **أقام الدنيا وأقعدها** بسبب 50 دينارا... وأنت وافد!		
Bir bardak suda fırtına koparmak	(el-Mısrî, 2018)	زوبعة في فنجان
... بأنّ أي حراك شعبي في لبنان ليس مكتوباً له النجاح، وسيبقى عبارة عن **زوبعة في فنجان**، وهو أمر تُدركه السلطة جيداً.		
Abartmak, bire bin katmak	(Mensî, 1999, s. 148)	ضخّم الأمور
أنت **تضخم الأمور** وتبعد عن جادة المنطق والصواب التي سرت على هداها...		
Pireyi deve yapmak, abartmak Habbeyi kubbe yapmak	(Ukâz, 2007)	عمل/صنع من الحبة قبة
يقال هو ليس مقصرا معي ومشكلته الوحيدة أنه **يصنع من الحبة قبة** ولم أعد قادرة على إرضائه.		

Tablo 14

Davranış ve Tutum Deyimleri-Dil ve İfade

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Dilinin bağı çözülmek Dili çözülmek	(Mahfuz, 1988, s. 29)	انفكّت عقد ألسنته
وتبادلوا نظرات الشك والرجاء، **وانفكت عقد ألسنتهم** فهذوا كالمجانين، ومضت ربع ساعة رهيبة ثم انطلقت...		
Üstü kapalı konuşmak	(el-İmârât, 2008)	تحدّث/قال بكلام مبطن
وقال الوزير متحدثاً **بكلام مبطن** أمام مجموعة من الضباط في نيودلهي «لا نخطط لأي تحرك عسكري...		
Şair kesilmek	(Mensî, 1999, s. 165)	تحوّل إلى شاعر
فكل رجل **يتحول إلى شاعر** يتغزل في خطيبته في رشاقتها حتى ولو كانت في حجم "سيد قشطة" ...		
Saçma sapan konuşmak	(Bbcnews, 2012)	تفوّه بالهراء
قالت الرئيسة فرنانديز في اشارة إلى تعليقات كاميرون إن المرء يلجأ إلى **التفوه بالهراء** عندما يفتقر الى حجج مقنعة.		
Dilinin ucuna gelmek	(Mahfuz, 2006, s. 89)	جرّ على لسانه
اسمه **لم يجر على لساني** قبل الساعة ولكن لولاه ما كان ثمة مبرر أو معنى لأي كلمة قلتها...		

Atmosfer/hava yaratmak Hava vermek	(Semmân, 1995, s. 114)	خلق جوّ...
يبدو أننا نحب الموسيقى والعطور لأنها تعيد **خلق أجواء** سبق لنا أن عشناها... كالفن، أسلوب نحارب به موت اللحظة.		
Abuk sabuk konuşmak	(er-Rukâd, 2023)	رمى الكلام على عواهنه
ولا يمكن لرجل بوزن الباشا حسين المجالي وفي محاضرة عن أمن الوطن أن **يرمي الكلام على عواهنه** وأنا...		
Boş çaba	(el-Cerûdî, 2017)	صرخة في واد
صرخة في واد... قد يقول قائل لماذا هذه الألغاز؟ لنسمع الصرخة مباشرة، ولنترك الصدى جانبا!		
Dilinin ucunda olmak	(el-Hamevî, 2023)	على رأس لسانه
معظمنا حدثت معه هذه الحالة، متلازمة **على رأس لساني**.. كما يطلق عليها البعض Tip of the Tongue		

Tablo 15

Davranış ve Tutum Deyimleri-Fırsatçılık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Gizlice bakmak, bakış atmak	(Mahfuz, 2006, s. 28)	استرقّ النظر إلى ...
وقدم له بطاقته الشخصية وجعل **يسترق النظر إلى** الفتاة طوال انشغال العجوز بالبطاقة.		
Bulanık suda balık avlamak Fırsatçılık yapmak	(Muhâdîn, 2018)	اصطاد في الماء العكر
...والمتصيدون بالماء العكر نهايتهم الاحتراق بشعلة غيرتهم ونواياهم السيئة.		
Duygularıyla oynamak	(Ba‘şin, 2012, s. 50)	تلاعب بمشاعره
ذهب أسمر، وهو يشعر بأن روجين **تتلاعب بمشاعره**.		
Kara kaşına kara gözüne…	(el-Avît, 2017)	من أجل سواد عينيه
ويسعون لخدمة هذا وذاك ليس **من أجل سواد عيونه**، بل من أجل ما في جيوبه...		

Tablo 16

Davranış ve Tutum Deyimleri-Hak Arama

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Açlık grevi yapmak	(Haseneyn, 2005)	أضرب عن الطعام ...
ويؤكد «البهنسي» أن **المضرب عن الطعام** نادرا ما يجد من يساعده، حتى الأحزاب لا تلعب دورها بشكل يربطها...		

Tablo 17

Davranış ve Tutum Deyimleri-İçsel Mücadele

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Vicdanını rahatlatmak	(Mahfuz, 1988, s. 105)	أراح ضميره
ولكنه لم يتعود أن يضحي بقرش قبل أن **يريح ضميره** بالدفاع عنه فقال متذمرا...		
Kafaya takmak, kafayı yormak	(Mahfuz, 2006, s. 104)	أشغل باله ب ...
سيقف عمرك عند العاشرة مساء، أنت لا تعلم، ولكنني أعلم، **فلا تشغل بالك** بمتاعب الدقيقة التالية.		

Tablo 18

Davranış ve Tutum Deyimleri-İhmalkârlık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Göz ardı etmek	(Vekâletu'l-kuds, 2022)	أغمض عينيه عن
الغرب **أغمض عينيه عن** العدوان على اليمن وجرائم داعش في سوريا والعراق.		
Meydanı boş bırakmak	(Mensî, 1999, s. 73)	ترك الميدان
ابتسمي وكوني شجاعة... ولا تتركي الميدان... حاربي من أجل ولي العهد القادم يا سارة!		

Tablo 19

Davranış ve Tutum Deyimleri-İkiyüzlülük

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Sahte tebessüm	(Muhâdır, 2022)	ابتسامة صفراء
رسم على وجهه **ابتسامة صفراء**، ومسح دمعة نافرة سالت على خده الذابل، ظل يحملق في وجوه الأشخاص...		
Arkasından iş çevirmek	(Mensî, 1999, s. 11)	اتّفق من وراء ظهره
تنظر إليها باسمة وقائلة: الظاهر أن هناك **اتفاقات من وراء ظهورنا**،على رأي المثل: من وجد أحبابه نسي أصحابه.		
Kılıktan kılığa girmek Kabuk değiştirmek	(el-Cebhetu'ş-şa'biyye, 2020)	بدّل جلده
الاستعمار لا يتغير حتى وإن **بدل جلده** لحين من الوقت وإيطاليا كذلك..		
Başkasını çekiştirmek Gıybetini yapmak	(el-Kevâri, 2013)	خاض في أعراض الناس

الخوض في أعراض الناس من كبائر الذنوب.		
خدع نفسه	(Mahfuz, 1988, s. 89)	Kendini kandırmak
...ولكنه أراد السرور ساعة وبو خدع نفسه وغالط رأيه.		
ذو الوجهين	(İslamweb, 2014)	İki yüzlü
ولا يمكن **لذي الوجهين** أن يكون أمينا عند الناس، لأن رجلا يسعى بالفساد بين الخلق، فينفث سموم شره وحسد قلبه...		
طعن الشخص من الخلف	(Mensî, 1999, s. 167)	Sırtından bıçaklamak Sırtından vurmak
تريد أن تحيط نفسها بالأولاد يدافعن عنها في معركتها معه إذا أراد أن **يطعنها من الخلف** ويهرب... ويتكرر نفس الشيء...		
عمِل من وراء ظهره	(Bbk, 2018)	Arkasından iş çevirmek
أردوغان يتهم البنك المركزي **بالعمل من وراء ظهره**.		
لعب على حبلين	(Hamâde, 2022)	İkili oynamak
انتهى **زمن اللعب على حبلين** حان وقت التحرك.		

Tablo 20

Davranış ve Tutum Deyimleri-Kaçış

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Elinden kurtulmak	(Cnnarabic, 2023)	أفلت من قبضته
قاومت **وأفلتت من قبضته**.. كاميرا مراقبة ترصد لحظة محاولة اختطاف رجل لموظفة كشك بيع القهوة.		
Vicdandan kaçmak	(Mensî, 1999, s. 164)	هرب من سجن الضمير
ثم يعقب هذا ضحكة مثيرة ساخرة وتقول: لا تحاول **الهروب من سجن الضمير** كأبناء نوعك وأجب عن أسئلتي!		
Gözden kaybolmak Sırra kadem basmak	(Mahfuz, 2006, s. 5)	توارى عن الأنظار
و**توارت عن ناظريه** تماما فلم يعد يرى إلا ظلمة وسطعته رائحة التراب.		
Hayatından çıkarmak	(Mensî, 1999, s. 183)	خلعها من حياته
ولما فكر الرجل أن **يخلعها من حياته** وقتما يريد أو عندما تغريه أخرى، وكأنها ثوب بال.. فالإغراء سلطان لا يقاوم.		
Başını kuma gömmek	(el-Hicâvî, 2015)	دفن الرؤوس في الرمال
دفن الرؤوس في الرمال لا يفيد.		
Gözden kaybolmak	(Mahfuz, 1988, s. 180)	غاب عن الأنظار

وغاب عن الأنظار في لمح البصر، فانفجر القوم ضاحكين، وتساءل كمال خليل وهو يسعل...		
قطع الرباط	(Mensî, 1999, s. 167)	Bağı koparmak
كلمة واحدة على طرف لسانه يمكن أن يقولها **فيقطع** تلك الرحلة أو هذا **الرباط** المقدس.		

Tablo 21

Davranış ve Tutum Deyimleri-Kararlılık

Arapça	Kaynakça	Türkçe
قطع حبل الصمت	(Habencer, 2014)	Sessizliğini bozmak
قطع رئيس تيار المستقبل سعد الحريري **حبل الصمت** حيال تورط حزب الله جنوبا وشرقا.		
إن الحديد بالحديد يُفْلَح	(Abdunnâsır, 2023)	Çivi çiviyi söker
إن الحديد بالحديد يُفلح، وقد أثبتت التجارب بأن لا شيء يفلّ الحديد غير الحديد، ولم نعش قطّ في التاريخ ...		
لا يفلّ الحديد إلا الحديد	(Fâdıl, 2019)	Çivi çiviyi söker
استطاعت دائرة خدمات الصحة إحدى أنجح الحملات على مر التاريخ فتحققت مقولة: **لا يفلّ الحديد إلا الحديد**.		
جرى وراء الأمل	(Mahfuz, 1988, s. 6)	Umudun peşine/ardına düşmek
هذه لذة الاستطلاع ولذة المقامرة ولذة **الجري وراء الأمل**، بل هي لذة استعلاء خفية ناشئة من انتقاله إلى حي...		
خرج عن صمته	(Presse, 2023)	Suskunluğunu bozmak
غزة... مجلس الأمن الدولي **يخرج عن صمته**.		
ذهب وراءه	(Mensî, 1999, s. 144)	Ardına düşmek
- ماذا تريد مني... أترك راتبي و**أذهب وراءك!!** أتظنني مجنونة؟!		
فسخ الخطبة	(Mahfuz, 2006, s. 89)	Nişanı bozmak, nişan atmak
...لكني خطبت مرة و**فسخت الخطبة** عندما طالبني بالاستقالة من وظيفتي.		
فعل ما يدور في رأسه	(Ba'şin, 2012, s. 260)	Bildiğini okumak
لن أكمل النقاش معك يا روجين، فأنت **ستفعلين** ما **يدور في رأسك** فقط.		
كرّس حياته	(Mahfuz, 1988, s. 23)	Hayatını adamak
وبدا كأنه **كرس حياته** للعبادة وتلاوة القرآن، ولم يكن يفارق البيت إلا فترات متباعدة للتريض المنفرد.		
لم يترك وسيلة إلا انتهجها	(er-Raşak, 2013)	Her yola başvurmak Her yolu denemek

لم **تترك** الأقلام المأجورة **وسيلة إلا انتهجتها**، ولا طريقا إلا سلكته حتى فاح كذبها وتدليسها وزورها وبهتانها		
Her yola başvurmak Her yolu denemek	(Simon, 2023)	لم يترك وسيلة إلا سلكها
...أنها **لم تترك** أي **وسيلة** قضائية للمطالبة بتصحيح الخلل **إلا وسلكتها** ولم تصل إلى النتيجة المرجوّة.		
Can bedenden çıkmayınca Can bedende olduğu sürece	(el-Menâr, 2021)	ما دام فيه عرق ينبض
سنرفع هذا اللواء **ما دام فينا عرق ينبض**.		
Bakmadığı delik kalmamak Didik didik etmek	(Mensî, 1999, s. 113)	نقّب عنه في كل مكان
- أخبرني أين كنت أولا... لقد **نقبت عنك في كل مكان!**		

Tablo 22

Davranış ve Tutum Deyimleri-Kontrol

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Nabız yoklamak	(Skynewsarabia, 2023)	جس نبض فلان
ترامب أراد **جس نبض الشارع** الذي يدعمه، قبل الانتخابات التي أعلن سابقا أنه سيخوض غمارها.		
Tedbir almak	(Mensî, 1999, s. 130)	أخذ الاحتياط
- فقد **أخذت** كل **احتياطي** ليبقى ما بيني وبينك سرا وفي الظلام... إنه حلم...		
Ağzını kapamak Çenesini tutmak	(Mensî, 1999, s. 65)	أغلق فمه
ولكنه آثر أن **يغلق فمه** وألا يذكر شيئا أمام رجاء... حتى لا تأخذها الظنون بعيدا وتحرمه من علاقة تريحه...		
Dilini tutmak	(Mensî, 1999, s. 65)	أمسك لسانه
- فأمسك لسانه عن رجاء بما حدث وقال لها عندما ألحت عليه بعد أن مكث أياما يقلب الأمر حتى يجد الجواب...		
Kurtuluşu elinde olmak	(Mensî, 1999, s. 31)	جاء خلاصه على يده
- ارحم حمدي يا بني آدم وخلصه من يديها، فهو ابن خالتك، وجاء **خلاصنا على يديه**...		
Ölümü (birinin) elinden olmak	(Mahfuz, 2006, s. 166)	حبل المشنقة في يده
افعلي ما تشائين، خوني وتزوجي... فإن **حبل المشنقة في يدي**.		
Başını beklemek	(Mensî, 1999, s. 70)	حرس بالليل والنهار
- وهل سامي سيظل **يحرس** سُعاد **بالليل والنهار!!** والتلفونات موجودة في كل مكان...		

İşi oluruna bırakmak Seyrine/akışına bırakmak	(Mensî, 1999, s. 10)	دعا الأمر يجري في طريقه
دعي الأمور تجري في طريقها... فكما فرحوا بي فقد فرحت بهم.		
Göz gezdirmek	(Mahfuz, 1988, s. 22)	قلب عينيه
لبس مستلقيا في الفراش دون أن يغمض له جفن وجعل **يقلب عينيه** في سقف الحجرة وجدرانها وأرضها...		
Gözünden bir şey kaçmamak Hiçbir şeyi kaçırmamak	(Mahfuz, 1988, s. 163)	لم يغب عنه شيء
أم الأم **فلم يغب عنها** شيء من بادئ الامر، فلم يكن رشدي من الذين يعنون باخفاء أسرارهم.		
Tek kelime etmemek Çıt çıkarmamak	(Semmân, 1995, s. 168)	لم يفه بحرف واحد
و إن واحدا **لم يفه بحرف واحد،** كانوا يرفعون وجوههم إلي واحدا بعد الآخر.		
Dili tutmak, ağzı sıkı olmak	(Mu'yin, 2023)	مسك زمام اللسان
تمتلك القدرة على **مسك زمام لسانك** حتى لا تفسد صومك.. فاجعلها عادة ترافقك دائما أبدا؛ فلا تفسد حسناتك.		
Elini çekmek, bırakmak	(Times, 2019)	نفض يديه من الأمر
ترامب أخطأ في **نفض يديه** من الشرق الأوسط.		
Kendi akışına bırakmak	(Mensî, 1999, s. 37)	دعا السفينة تمشي على هواها
...منذ هذه اللحظة فهم حمدي الدرس جيدا وهو: **أن يدع السفينة تمشي على هواها**...		
İpleri elinde tutmak	(Abdurraûf, 2017)	مسك بخيوط اللعبة
إن السبسي البالغ من العمر 90 عاما "يعين رجاله **ويمسك بخيوط اللعبة** السياسية.		

Tablo 23

Davranış ve Tutum Deyimleri-Manipülasyon

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kafasına sokmak, aklına sokmak	(Ba'şin, 2012, s. 284)	أدخل الفكرة في رأسه
...ثم أكمل: لم أفكر، لكن بعض أصدقائي هم من **أدخلوا** هذه **الفكرة في رأسي**.		
Sözünü kesmek	(Mensî, 1999, s. 120)	قطع عليه حديثه
- دعني **أقطع عليك حديثك**... لأطلب منك أن تؤلف قصيدة فثبتها غرامك الملتهب وحبك العجيب.		
Dilini bağlamak	(Mensî, 1999, s. 152)	ألجم لسانه
كما أنه الآن يعيش بمفرده في شقته وابناه يعيشان معهما، ورجاء لا زالت تعيش في الخليج، كل هذا **ألجم لسانه**...		

Gölge düşürmek	(Mensî, 1999, s. 100)	ألقى بظلال على...
ولا شك أن هذا المشروع إذا لم يتم فسوف **يلقي بظلال** ثقيلة **على** علاقتي بعوني.		
Sıkıntıya sokmak	(Mensî, 1999, s. 106)	أوقعه في مشكلة
وتبعها مصطفى ضائقا بتصرفها الذي **أوقعه في مشكلات** كثيرة في المسكن مما اضطره إلى تحمل زيادة في الإيجار.		
Ortalığı karıştırmak Suyu bulandırmak	(Paras, 2023)	حرّك المياه الراكدة
فكان قرار وزير الدولة أحمد حامد بمنع توريد الايرادات للبنك المركزي بمثابة حجر **حرّك المياة الراكدة** في الرئاسي.		
Sesini kesmek, susturmak	(Mensî, 1999, s. 87)	كمّم الأفواه
ومع هذا فالسبب الرئيسي هو **تكميم الأفواه** لمدة ليست قصيرة في عمر الزمن...		
Zayıf noktasını bulmak	(Ba'şin, 2012, s. 188)	علم نقاط ضعفه
وأضاف: أنا أقول لك ذلك لأني أعلم نقاط ضعفك في الحب، فأنت تريد فتاة حنون ورقيقة.		
Beyin yıkamak	(Ecc, 2020)	غسل الدماغ
تحصل عملية **غسل الدماغ** تدريجاً تحت تأثير عوامل مختلفة، أهمها الخوف الشديد نتيجة الصدمات والحروب.		
Söz kesmek	(Mensî, 1999, s. 169)	قطع الكلام
وتقطع كلامي بضحكة أنثوية مثيرة ثم تقول: لماذا تهرب من الاتهام وتقرّ وتعترف بظلمكم للمرأة.		
Susturulmuş kalem, kırılmış kalem	(Mensî, 1999, s. 87)	مقصوفة القلم
...فالصحافة كانت **مقصوفة القلم**، والحرية للحاكم الأحد، ولا عبرة في للتفوق في شيء آخر.		
Konuyu başka yere çekmek	(Mensî, 1999, s. 103)	نقل الحديث إلى مجرى آخر
وينظر إليها مستفهما، ولكنها تحاول أن **تنقل الحديث إلى مجرى آخر**...		
Olta atmak	(Mensî, 1999, s. 66)	وضع الطُعم في السنارة
هناك بعض الناس يتملكهم العناد عندما تلحين عليه... لقد **وضعت** له **الطعم في السنارة** وتركته يبتلعها.		

Tablo 24

Davranış ve Tutum Deyimleri-Olumlu

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Çözüm getirmek	(Mensî, 1999, s. 17)	أعطى الحل
وبعد يوم كانت وفية **تعطيه الحل**، وترسم له الطريق إلى الإفلات من المصلحة، بل ومن البلاد كلها.		

أعطاه أملا	(Ba‘şin, 2012, s. 38)	Umut vermek
لذلك أنا أبتعد عن أسمر حتى لا **أعطيه أملا** كاذبا.		
أقام ل.... وزنا	(es-Sağîr, 2019)	Değer vermek, önemsemek
هكذا كان حلفاء بونابرت الجُدد (يقصد الدُروز). لا شكّ أنه لم **يُقم** لِمساعدتهم العسكرية **وزنًا كبيرًا** خلال الحصار.		
اقتراح الحل	(Mensî, 1999, s. 18)	Çözüm sunmak
ما الذي دفعك على **اقتراح** هذا **الحل** باستخراج جواز بهذه الصورة الملتوية؟		
انتشله من المأزق	(Mahfuz, 2006, s. 90)	Çekip almak, kurtarmak
يجب أن يجيء الأب **لينتشله من مأزقه** ويطرد الأكاذيب.		
بقلب مفتوح	(Rıfat, 2022)	Açık yüreklilikle
واقترحت سيادتها عقد مباحثات موسعة مع وزارة الهجرة وبحضور الوزراء المصريين المعنيين للقاء معه للنظر في أي ملفات تخص الجاليتين لتحقيق أقصى استفادة ممكنة وتعزيز التشاور **بقلب مفتوح** بين الأشقاء.		
ترك أثرا في...	(Tavtah, 2018)	İz bırakmak
كمياء الروح العظيمة... هكذا **تترك أثرا** كبيرا **في** الحياة.		
هدّأ الجو	(Mensî, 1999, s. 161)	Ortamı sakinleştirmek Tansiyonu düşürmek
ويحاول فتحي **تهدئة الجو** فيقول: لا تضيعوا علينا لذة الوليمة التي أعدتها خالتك يا حمدي!		
خفّف من حدة الموقف	(Mensî, 1999, s. 158)	Tansiyonu düşürmek
ويساند فتحي زوجته وابنته ويخفف **من حدة الموقف** فيقول: أهي المساجد وحدها!!		
توسّط ل ...	(Mensî, 1999, s. 19)	Aracılık etmek
كان من الممكن أن نتريث قليلا فربما نعثر على أحد **يتوسط لنا** لدى مدير الإدارة.		
سار على خطاه	(el-Fakîh, 2021)	Birini örnek almak, takip etmek
يدّعي مؤرخو الغرب، ومن **سار على خطاهم**، أن السلطان العثماني مراد الثاني تنازل عن عرشه مرتين لولده محمد.		
سلّط الضوء على	(Ba‘şin, 2012, s. 218)	Işık tutmak, açıklık getirmek
...و اتهام شهيناز بأنها تقوم **بتسليط الضوء على** نقاط مجتمعية حساسة لا يسمح بالخوض فيها أو كشفها.		
ظلّ معه وإلى جانبه	(Ba‘şin, 2012, s. 18)	Yanında olmak
- لا تقلقي، سأظل معك وإلى جانبك كي تتعرفي على طبيعة الحياة هنا.		
لم يترك بابًا إلا وطرقه	(İsmail, 2023)	Çalmadık kapı bırakmamak
أبو بكر الصديق **لم يترك بابا** للخير **إلا وطرقه**.		

Tablo 25

Davranış ve Tutum Deyimleri-Olumsuz

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Ayaklarına kapanmak	(İsmail, 2015)	ارتمى تحت قدميه
ارتمت تحت قدميه واعدة بتقديم كل تنازل يريده، ابتسم المراهق العجوز لسرعة انهيار الفريسة الجديدة		
Büsbütün unutmak, ihmal etmek	(Hüseyin, 2023)	أسدل عليه ستار النسيان
...لكن سرعان ما **يسدل عليها ستار النسيان** لأسباب لا يعلمها إلا الله والمقربون من الحكومة.		
Bozuk plak	(es-Siyâseh, 2023)	أسطوانة مشروخة
أما الاسطوانة المشروخة التي ذكرتها عنوانا، فهي التي سنسمعها كما هي عادتهم، سنسمعها من الذين يدعون أنهم...		
Vaktini … ile zayi etmek Boşa harcamak	(Şâmî, 2021)	أضاع وقته ب ...
الوقت هو عمرك وحياتك، فمن **أضاع وقته ب**السفاسف والتفاهات والانشغال بالصغائر أضاع نفسه وأساء إليها.		
Aklına eseni söylemek İşkembeden atmak, sallamak	(Aljazeera, 2008)	ألقى الكلام جُزافا
المتابعون لتصريحات ومواقف نصر الله يدركون أنه لا **يلقي الكلام جزافاً**، وهو عندما يثير أمراً ما فإنه يريد من ورائه توجيه رسائل محددة إلى من يعنيهم الأمر.		
Kazdığı kuyuya düşmek, yaptığı kötülük kendi başına bela olmak	(Cnnarabic, 2017)	ردّ كيده إلى نحره
اللهم من أراد أمننا واستقرارنا وبلادنا بسوء فأشغله في نفسه و**ردّ كيده إلى نحره** برحمتك يا أرحم الراحمين!		
Aptallık etmek	(es-Sakaldî, 2023)	ارتكب حماقة
حماس في نظر المطبعين **ارتكبت حماقة**، ولكنها في نظر المؤمنين الصادقين قامت بواجب مشرف.		
Kazdığı çukura/kuyuya düşmek. Ayağına dolanmak.	(Amir, 2017)	انقلب السحر على الساحر
...دون أن تدري أن **السحر سينقلب على الساحر** وستنتهي خطتها التي أشرفت على تنفيذها بوفاتها مكبلة اليدين.		
Har vurup harman savurmak İsraf etmek	(Şakir, 2020)	بدّد أمواله / بذّر أمواله
وعندما نما إلى علمه أن الوكيل **يبذر أمواله** استدعاه وقال له: أعط حساب وكالتك. أنت لا تصلح أن تكون لى وكيلاً .		
Nimete nankörlük etmek	(Mensî, 1999, s. 180)	بطر على النعمة
- القضية فيها شيء غير **البطر على النعمة؟!** - رجعنا إلى الحكم في قضية دون معرفتها.		
Dik dik bakmak Ters ters bakmak	(Semmân, 1995, s. 18)	تجهّم في وجهه

صاروا **يتجهمون في وجهي** ولا ينشدون في الليل... صاروا يكرهونني.		
حطّم وجهه	(Ba‘şin, 2012, s. 320)	Suratını dağıtmak
أضاف بغضب: أنا لن أتحمل وقد **أحطم وجهه**.		
خرج عن الخط	(el-‘Asî, 2022)	Yolunu şaşırmak Çizgiden sapmak
أنهت الولايات المتحدة دور الطلاع بعد أن **خرج عن الخط** المرسوم له، واستبدلته بمحمد فريد القاسم.		
انحرف عن جادة الحق	(Kânûn, 2018)	Doğruluktan ayrılmak
...وإنها دائمة التفاخر أمام زميلاتها بعلاقتها مع الشباب مما يدل على **انحرافها عن جادة الحق**.		
ركن إلى الدنيا	(İslamweb, 2014)	Dünyaya meyletmek
أمّا من **ركنوا إلى الدنيا** وأحبوا أهلها، وزهدوا في الآخرة وبقائها فأولئك محبتهم وعداؤهم وولاؤهم من أجل الدنيا		
سقط في الوحل	(el-Furcâî, 2022)	Batağa saplanmak Çamura batmak
سقطت ابنتي **في** وحل المخدرات.		
صرف النقود هنا وهناك	(Tacticano, 2021)	Har vurup harman savurmak Çarçur etmek
لست أعني أنه ليس للمال قيمة، ولكن **صرف النقود هنا وهناك** بدون مشروع واضح وخطة دقيقة لا جدوى منه.		
ضحك ضحكة داعرة	(Mahfuz, 1988, s. 80)	Pis pis gülmek, sırıtmak
فضحك عباس شفة **ضحكة داعرة** وقال: وقتذاك نهنئ أنفسنا؟!		
قال بطرف شفتيه	(Ali, 2014)	Dudak ucuyla söylemek
...حيث انخفضت نبرات صوته وقال **بأطراف شفتيه**: ربما يكون هذا الإدعاء صحيحاً.		
قتل الوقت ب ...	(Mahfuz, 2006, s. 105)	Zaman öldürmek
...**وقتل الوقت با**لمشي في الشوارع وتناول غداءه في بقالة الحرية.		
قطع الطريق	(el-Ferac, 2023)	Yol kesmek, eşkıyalık etmek
إن **قطع الطريق** بقصد الاعتداء على الأموال والأعراض وترويع الآمنين يعتبر من أفعال الحرابة...		
قبض على الريح	(Kerrâr, 2017)	Boşa kürek sallamak
وسيبقى كائنا في اليوم التالي، وما يعقبه من أيام: يوما وراء يوم، ولن نجد أنفسنا- في النهاية- إلا **قابضين على الريح!**		
لم ينبس ببنت شفة	(Ammûnnews, 2009)	Ağzını açmamak, tek kelime etmemek.
مجلس التعليم لم **ينبس ببنت شفة** عند قرار تنقلات رؤساء الجامعات.		

لا تُعلِّم اليتيم البكاء	(Mudevvene, 2015)	Tereciye tere satmak
لا تعلم اليتيم البكاء، المعنى أن من يقع في مصيبة لا يحتاج إلى من يدله على الحزن والغم والبكاء.		
باع الماء في حارة السقايين	(el-Halîf, 2018)	Tereciye tere satmak
...المثل الذي صار من أدبياتنا المحكاة القائل: **يبيع الماء في حارة الساقيين،** تأمل هذا المثل كما يتأمل السهارى...		
نفخ في الرماد	(Tuleylî, 2018)	Küle üflemek Boş işlerin peşine düşmek
إدراج مبدأ حماية البيئة في الدستور الفرنسي: مكسب أم **نفخ في الرماد؟**		
نفخ في قِربة مخروقة	(Alûcî, 2006)	Boş işlerle uğraşmak
تبرز على الساحة أصوات **تنفخ** في **قرب مخروقة** وأبواق في بلاقع جرد لا تكاد تسمع إلا دعاء أو نداءً الذي ينعق...		
نفخ في قربة مخرومة	(Talib, 2017)	Akıntıya karşı kürek çekmek Boşa çabalamak
ولكن لم تنته القصص والناس الذين يمرون في حياتي وأنا أراهم **ينفخون في قربة مخرومة**.		
أمسك بأذيال الصمت	(en-Nâkır, 2010)	Sessizliğe gömülmek
...ليت المعز **تمسك بأذيال الصمت،** ولم ينبس ببنت شفة!		

Tablo 26

Davranış ve Tutum Deyimleri-Önemseme-Duyarsız Kalma

Arapça	Kaynakça	Türkçe
أجال عينيه	(Mahfuz, 2006, s. 66)	Göz gezdirmek
...و**أجال عينيه** في المحل حتى رأى رجلا جالسا إلى مائدة إلهام لا يشك لحظة في أنه صاحب الصورة.		
أخذ بعين الاعتبار	(Hudr, 2022)	Göz önünde bulundurmak Dikkate almak
...يعطي كل شخص الحق لنفسه في إبداء رأيه من دون **الأخذ بعين الاعتبار** ظروف الشخص المحكوم عليه.		
أذن من طين وأذن من عجين	(Mensî, 2013)	Bir kulağından girip öbür kulağından çıkmak, kulaklarını tıkamak
وبقيت الحكومة حتى أوقات طويلة تتفرج وكأن الامر لا يعنيها، فانطبق عليها المثل **أذن من طين وأذن من عجين**.		
أرهف سمعه	(Şâvir, 2022)	Kulak vermek
أرهف سمعه وهو يدور برأسه في الجهات، فلم يسمع صوت جاره، الصوت الصباحي المتأفف دائما...		
أعار أذنه إلى	(Kusairî, 2019, s. 104)	Kulak vermek

أعار أذنه إلى صمت المنزل، هل يسمع أي صوت قادم من...		
أعطى القوس باريها	(Sa‘dân, 2020)	İşi ehline vermek Ustasına vermek
هل بإمكاننا **إعطاء القوس باريها** بإعطاء المجلس حقه؟		
حفظه سرّا في قفص	(Mahfuz, 2006, s. 14)	Gözü gibi bakmak
...أحبّني وكنت بنتا جميلة ضائعة، **وحف ظني سرا في قفص** من ذهب.		
لم يحرك ساكنا	(Mahfuz, 1988, s. 133)	Kılını kıpırdatmamak
...وقال لها عقلها إنه ينبغي أن تزايل المكان إذا أرادت، ولكنها **لم تحرك ساكنا**.		
لم يلق إليه بالا	(Mahfuz, 2006, s. 47)	Umursamamak, kale almamak
جلس كثير من النزلاء وتطايرت رائحة القهوة والسجائر، ولكن أحدا **لم يلق إليه بالا**. وكأن الإعلان لم يقرأه أحد.		
عاش معصوب العينين	(Deyriyye, 2019)	Gözü kapalı olmak, ilgisiz kalmak
هل يمكن لأحدكم أن يعيش **معصوب العينين** حتى يعيش حياة هادئة كما يعيشها البعض؟		

Tablo 27

Davranış ve Tutum Deyimleri-Pes etme-Vazgeçme

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Varını yoğunu bırakmak	(Enfâs, 2023)	ترك له الجمل بما حمل
في أول مواجهة مع العصبة الاحترافية... رئيس الرجاء **يترك الجمل بما حمل.**		
Havlu atmak	(Saâde, 2023)	رمي المنشفة
هل يجوز **رمي المنشفة** في السياسة؟		

Tablo 28

Davranış ve Tutum Deyimleri-Reddetme

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Üzerine alınmamak	(el-Arabiy, 2023)	غسل يديه من...
السيسي **يغسل يديه من** الأزمة الاقتصادية: لسنا مسؤولين عن أزمتي كورونا والحرب الروسية.		
Omuz silkmek	(Sa‘id, 2024)	هزّ كتفه

و**هزت كتفها** وقالت: هذا الخلاء الواسع وهذا الصمت الذي يلف الدنيا كلها، وهذا الحصن الرابض في الخلاء...		
وضعه جانبا	(Hasan, 2018)	Bir kenara atmak, önemsememek
وضعت أحلامي جانبًا وهممت إلى أشغالي وأعمالي اليومية التي لا تنتهي. تحضير الطعام، مساعدة الأطفال...		

Tablo 29

Davranış ve Tutum Deyimleri-Saygınlık-İtibarsızlık

Arapça	Kaynakça	Türkçe
أراق ماء وجهه	(Alevî, 2022)	İtibarını zedelemek Kendini düşürmek
ولو أنهم جاءوا إلى الرجل **وأراقوا ماء وجهه**، كأن قالوا له: إنك لا تصلح لرئاسة قسم الحسابات، فإنه سيشعر بذلة وانكسار.		
ألصق به تهمة	(Zekeriyya, 2020)	Birine suç atmak, kara çalmak
الله برأ سيدنا موسى من تهمة شنيعة **ألصقها بها** بنو إسرائيل.		
اشتراه بعرقه	(Mensî, 1999, s. 186)	Alın teriyle kazanmak
إذا كنت تلومين زهدي وتتعاطفين هكذا مع سارة فلماذا لا تعطين حمدي أرضه التي **اشتراها بعرقه؟**		
باع ضميره	(Bedrî, 2018)	Vicdanını satmak, rüşvet vermek
...فهذا في العالم الذي لا يتعمد الخطأ، فكيف بمن **باع ضميره؟!**		
تقلّص ظلّه	(eş-Şa'b, 2023)	Forsunu yitirmek Karizması çizilmek
إن موجة المصالحة التي تشهدها منطقة الأوسط مؤخرا، توضح أن فجر السلام يمتد عندما **يتقلص الظل** الذي تلقيه واشنطن.		
تمرّغ في التراب	(Mahfuz, 2006, s. 47)	Çamura bulaşmak Çamura batmak
كريمة مثله **تمرغ في التراب** طويلا وهما يتفاهمان حتى على البعد.		
جرح الكبرياء	(Aljazeera, 2011)	Gururunu incitmek İtibarını zedelemek
أوباما يشفي جرح الكبرياء الأمريكي.		
حطّ من قدره	(el-Fevzân, 2023)	İtibarını zedelemek
الذين يتنقصون العلماء، و**يحطون من قدرهم**، ويزهدون الناس فيهم، ويصفونهم بالأوصاف الذميمة، يصفونهم بالعمالة، يصفونهم بالمداهنة مع السلاطين بزعمهم؛ يريدون أن يحولوا بين العلماء وبين الناس.		
حفظ ماء وجهه	(Abdelî, 2016)	Onurunu korumak Şerefini korumak,

أما يوم الأربعاء فقد **حفظ** الاتحاد والهلال **ماء وجه** الكرة السعودية وباتا أكثر من أي وقت مضى قريبين من التأهل لدور الـ 16 في المسابقة.		
رفع رأسه	(Mensî, 1999, s. 175)	Başını dik tutmak, şanını yüceltmek
هل تريدين أن تضعي رأسك برأسه... إنه رجل أما أنت فبنت، هو **سيرفع رأسنا** أما أنت فستذهبين إلى بيت آخر.		
سقط من عينه	(Hatîb, 2012)	Gözden düşmek
هؤلاء **يسقطون من أعيننا** ولا تبقى لهم قيمة في حياتنا، فالذي **يسقط من العين** يسقط من الذاكرة.		
له نسب وحسب	(Mensî, 1999, s. 3)	Soylu soplu şerefli olmak
وأبوه رحمه الله كان عمدة له وزن... أطيان، **نسب وحسب**، وترك لعريس بنتك فدادين زراعية.		
له وزن في...	(Husnî, 2024)	Ağırlığı olmak, itibarı olmak
وأضاف وزير الخارجية الفلسطيني، أن قرارات محكمة العدل الدولية **لها وزن** كبير **في** الجانبين القانوني الأخلاقي.		
مرفوع الرأس	(es-Sâa24, 2023)	Başı dik olmak
...والمواطن الذي عاش **مرفوع الرأس** نراه اليوم وقد طأطأ رأسه للأجنبي وعملائه.		
مسّ كبرياءه	(Mahfuz, 1988, s. 148)	Gururuna dokunmak
وقد تبرد الغيرة وتخمد العاطفة، أما ما **يمسّ كبرياءه** فيحدث حتما قرحة لا تندمل.		
وصلت (شعبيته) .... إلى الحَضيض	(Mihail, 2020)	(Popülaritesi) dibe vurmak
هكذا وصلنا **إلى الحضيض**، والآن أصبح الوقت متأخرا جدا...		
يرفع قبّعته ل ...	(Bukâî, 2020)	Şapka kaldırmak, çıkarmak
القدر **يرفع قبّعته** الذهبية لترامب		
يشار إليه بالبنان	(el-Vatan, 2019)	Parmakla gösterilmek
...وأوضح أن دولة قطر أصبحت اليوم وطناً **يشار إليه بالبنان**، وتخفق راياته في كل مكان.		

Tablo 30

Davranış ve Tutum Deyimleri-Tehdit

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Diş göstermek (tehdit etmek)	(ed-Duhayl, 2017)	كشّر عن أنيابه
...واليوم **كشر عن أنيابه** بعد أن تعرض مصدر رزقه للهزات والتعرية وبدأ بالهجوم المعاكس!		

Tablo 31

Davranış ve Tutum Deyimleri-Zarar Verme

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kurunun yanında yaş da yanmak, Yerle bir etmek	(Seyyid, 2022)	أتى على الأخضر واليابس
حريق سوق الخيام في الكويت **يأتي على الأخضر واليابس**.		
Aralarını bozmak	(el-Kay'î, 2021)	أجّج بينهم نار العداوة
فرنسا **تؤجج نار العداوة بين** الإسلام والغرب ووزير داخليتها يفتخر بإغلاق المساجد.		
Kan akıtmak, öldürmek	(Cnnarabic, 2022)	أراق دمه
...**وأراقوا الدم** رغم التوجيهات المشددة التي أصدرناها لمنع استخدام الرصاص.		
Bunaltmak, burnundan getirmek	(Cureyfâni, 2018)	أراه نجوم الظهر
فقد **أراني نجوم الظهر** قبل أن يفهم طلبي، فلا هو يعرف الإنجليزية ولا أنا أفهم لغته...والسيئ أنه أوصلني إلى سوق...		
Burnunu sürtmek, küçük düşürmek	(Abdurrâdi, 2023)	أرغم أنفه
...في زوجاتهم وبناتهم فلا يأتي منهن ما يفتضح به بين الخلق، ويشين ذيله بين العباد، ويكسر نفسه، **ويرغم أنفه**.		
Perdeyi kapatmak, üstünü örtmek Örtbas etmek	(Cnnarabic, 2017)	أسدل الستار على
ذكرى 30 يونيو.. قرقاش: **أسدل الستار على** الإخوان ورفاق طريقهم.		
Eşek sudan gelinceye kadar dövmek, adamakıllı dövmek	(Alraimedia, 2019)	أشبعه ضربا
سرعان ما طار به إلى ساحة ترابية في منطقة المهبولة حيث **أشبعه ضرباً** حتى ألحق به إصابات بالغة في مختلف...		
(Savaş vb.) fitilini ateşlemek	(Nasr, 2022)	أشعلت فتيل (الحرب/احتجاج)
من هي روزا باركس التي **أشعلت فتيل** أول **احتجاج** موسع ضد الفصل العنصري في أمريكا؟		
Dil uzatmak	(Amr, 2014)	أطال لسانه
ما رأيكم فيمن يقول إن الشيخ محمد بن هادي المدخلي **أطال لسانه** في أهل السنة طعنا وتحذيرا؟		
Fitne ateşini körüklemek, tahrik etmek, Fitnenin bağını çözmek	(Abdulbasîr, 2022)	أطلق الفتنة من عِقالها
وحّدت الفتنة التي **أطلقها من عقالها** الإعلامي إبراهيم عيسى بشأن التشكيك في الإسراء والمعراج.		
Çenesini kapatmak, ağzını kapamak	(Mensî, 1999, s. 21)	أغلق فمه
ولكنه آثر أن **يغلق فمه** وألا يذكر شيئا أمام رجاء... حتى لا تأخذها الظنون بعيدا وتحرمه من علاقة تريحه...		

أقام الدنيا وأقعدها	(Reşîdî, 2012)	Dünyayı ayağa kaldırmak Ortalığı ayağa kaldırmak
ذعار الرشيدي: أنا كويتي **أقام الدنيا وأقعدها** بسبب 50 دينارا... وأنت وافد!		
ألجم فرحته	(Mensî, 1999, s. 90)	Tadını kaçırmak, keyfini kaçırmak
ولكن أبو العزايم **ألجم فرحته** عندما ذكر له بعض الصعوبات...		
ألصق به تهمة	(Zekeriyya, 2020)	Birine suç atmak, kara çalmak
الله برأ سيدنا موسى من تهمة شنيعة **ألصقها بها** بنو إسرائيل.		
أهلك الحرث والنسل	(el-Mahrûkî, 2017)	Köküne kibrit suyu dökmek Helak etmek
وتشتت الأمة بأن أصبحت أداة للإفساد في الأرض **وإهلاك الحرث والنسل** ونشر الخراب والدمار في كلِّ مكان.		
احتلّ كل كيانه	(Ba'şin, 2012, s. 278)	Benliğini sarsmak Altüst etmek.
تولان بألم: إنه **يحتلّ كل كياني** من دون أن يشعر بعذابي. إنجي: لكن عليك أن تنسيه.		
ردّ كيده إلى نحره	(Cnnarabic, 2017)	Kazdığı kuyuya düşmek, yaptığı kötülük kendi başına bela olmak
اللهم من أراد أمننا واستقرارنا وبلادنا بسوء فأشغله في نفسه **وردّ كيده إلى نحره** برحمتك يا أرحم الراحمين!		
التدخل بينه وبين...	(Mensî, 1999, s. 11)	Arasına girmek
- ماما أرجوك **لا تتدخلي بيني وبين** حمدي!		
انطلق في عينيه المكر والشر	(Mahfuz, 1988, s. 61)	Yüzünden kötülük akmak
أما شقيقة زوجها **فينطلق في عينيها المكر والشر**، وإن سترت ذلك كله بغلالة شفافة من الرقة والابتسام.		
تحرّش بعشّ الدبابير	(el-Hasen, 2022)	Ari kovanına çomak sokmak
تحرشت بعش الدبابير وكشفت من خلال مشهد تمثيلي مع الفنان اياد الطائي بعضاً من فساد مؤسسات الدولة.		
حرّك المياه الراكدة	(Paras, 2023)	Ortalığı karıştırmak, suyu bulandırmak
فكان قرار وزير الدولة أحمد حامد بمنع توريد الايرادات للبنك المركزي بمثابة حجر **حرّك المياة الراكدة** في الرئاسي.		
تركه في منتصف الطريق	(Mensî, 1999, s. 166)	Yarı yolda bırakmak
...عنده وقت أن يلفظها تجنيا عليها... و**يتركها في منتصف الطريق**، وقد أصبحت غير قادرة على مجابهة الحياة.		
ترك الشخص وحده	(Mensî, 1999, s. 12)	Bir başına koymak Yalnız başına koymak
إذا لم تكن لديك رغبة في السفر يا حمدي... فأنا لن أسافر و**أتركك** هنا و**حدك**، سأبقى معك.		

عسّر الأمر على...	(Mensî, 1999, s. 164)	Zora koşmak, zorlaştırmak
هذه فزورة أخرى، إنك **تعسرين الأمر** علي حتى أبدو كتلميذ، بل تلميذ غبي.		
تلطّخت يداه بالدماء	(Abdulganî, 2023)	Elleri kana bulanmak
أنه لا يوجد خط أحمر سوى الدستور والقانون، وغير مسموح باشتراك من مارس العنف أو حرض عليه في الحوار، أو **من تلطخت يداه بالدماء**، في الحوار الوطني.		
جُرح اللسان	(Hâira, 2011)	Dil yarası
جرح اللسان أقوى من جرح الأبدان.		
جرح مشاعره	(Ba‘şin, 2012, s. 163)	Duygularını yaralamak
لن أتمكن من محادثتها، إنها **جرحت مشاعري** جدا.		
حشر أنفه في...	(Orient, 2017)	Burnunu sokmak
تيار المستقبل يطالب بشار الأسد بالتوقف عن **حشر أنفه.**		
حطّم حياته	(Mahfuz, 2006, s. 171)	Hayatını karartmak, hayatını mahvetmek
- كذابة، ماكرة! **حطّمت حياتي** كلها بكذبة قصيرة.		
حطّم عشّه	(Mensî, 1999, s. 184)	Yuva yıkmak
- وكنت أرجو ألا **يحطّم عشّه** هكذا... فليس هناك ما يستدعي كل هذا.		
حفر قبره بيده	(Meyşûr, 2012)	Mezarını kendi elleriyle kazmak Kendi ayağına sıkmak
إن من ينجز نصف ثورة كمن **يحفر قبره بيده**.		
حيلة جهنمية	(Mahfuz, 2006, s. 165)	Şeytanın bile aklına gelmeyen Şeytani tuzak
لا بد إذن من التريث حتى يجد **حيلة جهنمية**، ولما نزل صباحا من حجرته...		
رماه بالشتائم	(Tayy, 2009)	Ağza alınmayacak sözler söylemek Hakaret etmek
يقول إن الشابّ الذي سلبه ماله **رماه بالشتائم**، شتم أمّه وأخته، وشتم البلد التي جئنا منه.		
زاد النار حطبا	(Tccb, 2017)	Tartışmayı alevlendirmek Yangını körüklemek
كما أن أولئك الذين سخروا الإمكانيات التي منحتها لهم العملية السياسية في خدمة هذه المنظمة الإرهابية بل استخدامها في إرجاعهم عن الطريق الخطأ، **زادوا النار حطبًا**.		
زرع الشقاق	(France24, 2011)	Fitne fesat çıkarmak

أحمدي نجاد يتهم واشنطن بـأنها تسعى إلى **زرع الشقاق** بين الشيعة والسنة.		
زرع بذور الفتنة	(Alî, 2020)	Nifak sokmak
برلمانية تكشف كيف **تزرع** قناة الجزيرة **بذور الفتنة** وتصنع التقارير المفبركة.		
سبّب له العذاب والألم	(Ba‘şin, 2012, s. 212)	Acı çektirmek, ızdırap çektirmek
- لقد تعبت يا تولان، لقد **سببت** لي روجين **العذاب والألم** طوال سنوات.		
سرق حياته	(Mensî, 1999, s. 142)	Hayatını çalmak
هل الزمن يسرقنا فعلا والناس ضحاياه، **يسرق** منا **حياتنا** دون أن ندري.		
سوّد أيامه	(Mahfuz, 1988, s. 235)	Gününü zehretmek, mahvetmek
- معذرة يا أماه، لشدّ ما أقسو عليك يا مسكينة! حرمت عليك النوم والطعام **وسودت أيامك**...		
صبّ الزيت على النار	(France24, 2022)	Yangına körükle gitmek
واشنطن **تصبّ الزيت على النار** بإمداد أوكرانيا بصواريخ متطورة.		
ضغط على جرحه	(Mensî, 1999, s. 167)	Yaraya tuz-biber ekmek Yarasına basmak
فقات وكأنني **ضغطت** على **جُرح** لم يندمل بعد فقالت: أجبني بوضوح، ماذا لو أراد الرجل التخلص من زوجته؟!		
طعن الشخص من الخلف	(Mensî, 1999, s. 167)	Sırtından bıçaklamak Sırtından vurmak
...تريد أن تحيط نفسها بالأولاد يدافعون عنها في معركتها معه إذا أراد أن **يطعنها من الخلف** ويهرب.		
طويل اللسان	(Abdulalîm, 2010)	Dili uzun, her yere yetişen
طفلي مزاجي **طويل اللسان** يضرب أخته ولا يخاف مني مثل خوفه من أبيه!		
عذّب مشاعره	(Ba‘şin, 2012, s. 235)	Duygularını yıpratmak
- إن روجين **عذبت مشاعري** كثيرا يا تولان، فهي لا تهتم حتى في أبسط الأمور.		
عرض نفسه للخطر	(Mensî, 1999, s. 141)	Kendini tehlikeye atmak
...وبعد أن **عرض نفسه للخطر** من أجلهم عرفوا أن هذا الرجل صادق فيما ينادي.		
عصف به عصفا	(Mahfuz, 2006, s. 165)	Kasıp kavurmak
...لم يتخيل أن يظفر بطلبته بذلك اليسر... ودون بذل أي مجهود من ناحيته، لكن الجنون كان **يعصف به عصفا**.		
عكّر عليه حياته	(Mensî, 1999, s. 180)	Hayatı zehretmek
ما الذي يدعو هذه الناكرة السخيفة **لتعكر على** ابني **حياته** بهذه الصورة؟		
قلبه رأسا على عقب	(Mahfuz, 1988, s. 43)	Altını üstüne getirmek

في هذه الحرب **قلبت الدنيا رأسا على عقب**، تصور يا إنسان إني سمعت بالأمس بنت يائعة تدعو أختها: تعالي دارلنج!		
كدّر راحته	(Ba‘şin, 2012, s. 30)	Rahatını kaçırmak, keyfini bozmak
- صحيح، لكن الهجوم على غزة **كدر راحتي**.		
مزّقه إربا إربا	(Mahfuz, 1988, s. 230)	Paramparça etmek Parça pinçik etmek
ثم أحست تعاسة وقنوطا وحزنا وخوفا، و**مزقتها** الحيرة **إربا إربا** بين حبيبها وصحتها وسعادتها.		
نشر الغسيل الوسخ	(Bûdlâma, 2015)	Kirli çamaşırlarını ortaya dökmek
- فلماذا تتبعون سياسة **نشر الغسيل المتسخ** أمام العالم؟ إذا كانت لديكم نصائح أو انتقاد فتوجهوا بها لأصحاب الأمر.		
نصب الفخّ	(Güngör, 2014)	Tuzak kurmak
لكن هناك فرق بين فخ أحداث الحادي عشر من سبتمبر، و**الفخ** الذي **يُنصب** لنا اليوم لكي ندخل الحرب ضد داعش.		
نكأ ..... جرحه	(Mahfuz, 1988, s. 171)	Yarasını deşmek, yarayı tazelemek
...و**نكأ** تصريحه **جرحه** فضاعف مجهوده ليحافظ على هدوئه الظاهري وقال: أذكرك بأنه إذا أعلن الخبر...		
هدّم عشه	(Mensî, 1999, s. 181)	Yuvasını yıkmak
- إن ابنك **يهدم عشه**... أكنت راضية عن زواج أبيك حتى بعد موت والدتك...		
وضعه في موقف محرج	(Ba‘şin, 2012, s. 186)	Zora sokmak, sıkıntıya sokmak
إنجي حساسة جدا، تحب روجين كثيرا، وأنا خفت أن **أضعها في موقف محرج** مع صديقة عمرها.		
دسّ أنفه في كل أمر	(Mensî, 1999, s. 30)	Her işe burnunu sokmak
فمن يوم أن قدمت رجاء وشاركتهم المنزل، وهي **تدس أنفها في كل أمر** حتى أدق خصوصياتها مع زهدي.		
زرع الشوك في طريقه	(Mensî, 1999, s. 10)	Tekerinin önüne taş koymak Pişmiş aşa su katmak
- أنا لن أقول لك شيئا... حتى لا تتصور **أنني أزرع الشوك في طريقك**...		
رشّ الملح على الجرح	(Havva, 2015)	Yaraya tuz-biber ekmek Yarasına basmak
عودة الأرواح، **يرش الملح على جُرح** قديم		
صبّ الملح على الجرح	(Havva, 2015)	Yaraya tuz-biber ekmek Yarasına basmak
طلب منه المستثمرون على حد سواء عدم إخراج الفيلم، وقالوا له: لماذا تريد **أن تصب الملح على جرح** قديم؟		

Tablo 32

Doğa Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Beyaz giymek, beyaza bürünmek Beyazla kaplanmak	(Sabq, 2021)	اكتسى برداء الأبيض
...واكتسى عدد من المراكز التابعة للمنطقة بالرداء الأبيض في مشهد اعتادته كل عام.		
Hava kararmak, gece olmak	(Bennûr, 2016, s. 138)	بسط الليل رداءه الأسود
...ومرّت الساعات بسرعة، وبوجهه المتجهم **يبسط الليل رداءه الأسود** على المدينة.		
Bardaktan boşanırcasına yağmak	(Seyyid, 2015)	أمطر كأفواه القِرب
فلم يستتم الكلام .. حتى ارتفعت سحابة بيضاء، **فأمطرت كأفواه القرب** فعجب موسى وقال: إلهي، سقيتنا...		
Seni buraya hangi rüzgâr attı?	(Mensî, 1999, s. 24)	ما الذي ألقى بك إلى هنا؟!
ما الذي ألقى بك إلى هنا... وكيف استطعت أن تقفز أسوار الجوازات هناك على الأقل؟		

Tablo 33

Durum Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kafası kazan olmak	(Mahfuz, 1988, s. 20)	صار دماغه وعاء
... **فصار دماغه وعاء** لخليط من معارف شتى بدلا من أن يكون رأسا مفكرا.		
Gizemini korumak	(Bâşir, 2023)	اكتنف الغموض
الغموض يكتنف توقيع اتفاق إنساني بين الجيش والدعم السريع.		

Tablo 34

Durum Deyimleri-Gerçek Dışı

Türkçe	Kaynakça	Arapça
… kisvesi altında	(Sa‘îd, 2017)	تحت ستار...
تحت ستار ديني.. صراع النفوذ بين إيران والسعودية بأفريقيا... على جدران أبرز مدن ولاية كادونا شمالي البلاد...		
Aslı astarı olmamak, asılsız	(Alkalimanews, 2021)	لا أساس له من الصحة
...وشدد المكتب الإعلامي على أن هذه المعلومات وغيرها في المقال المذكور **لا أساس لها من الصحة.**		

Hayal ürünü, hayal mahsulü	(Rentoul, 2023)	من نسج الخيال
...ولاقت وقتها نجاحاً فقررت توسيعها إلى لائحة تضم 50 بلداً **من نسج الخيال**.		

Tablo 35

Durum Deyimleri-Gerçeklik

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Şakası yok, şaka götürmez	(Mensî, 1999, s. 119)	أمر لا مزاح فيه
- **الأمر** جدّ **لا مزاح فيه**... وعلينا أن نرد عليهم بالإيجاب أو بالرفض.		
Gerçek ortaya çıkmak	(Mahfuz, 2006, s. 29)	انجلى الحقيقة
وقال إن **الحقيقة ستنجلي** عندما تعرف مهمته وسوف تعرف عاجلا أو آجلا.		
Kayıtsız, şartsız, şartsız şurtsuz	(Dailysabah, 2020)	بلا قيد ولا شرط
نقول مرة أخرى للعالم أجمع: الحكم للشعب **بلا قيد ولا شرط**.		
Etiyle kemiğiyle, bizzat kendisi	(Hüseyin, 2022)	بلحمه وشحمه
يظهر للناس **بلحمه وشحمه** ليخبرهم أنه يعتذر عما جرى في السنوات الماضية وأنه قرر أن يترك المناصب والسياسة.		
Kader ağlarını örmek	(Mensî, 1999, s. 147)	خطّط له الأقدار ما تشاء
- أرجوك دعني ودعها **تخطط لنا الأقدار** ما تشاء، فطريقها غير طريقي		
Tarih yazmak	(Mahfuz, 1988, s. 34)	سجّل تاريخا
ومع ذلك كله **سجّل** له **تاريخا** في حياة القلوب.		
Maskesi düşmek	(el-Bedrî, 2016)	سقط الأقنعة
و**تسقط الأقنعة** حينما يتنكر لك من كانت له منزلة في قلبك قد تتجاوز منزلة أقرب الناس إليك.		
Gün yüzüne çıkarmak Ortaya çıkarmak	(Mensî, 1999, s. 150)	كشف المستور
إنه العقل يا مصطفى الذي يجب أن نخضع لحكمه جميعا، والأيام **تكشف المستور**...		
Şaka götürmemek	(Ba'şin, 2012, s. 202)	لا يحتمل الاستخفاف والمزح
فقاطعها تحسين وأضاف: روجين إن الأمر **لا يحتمل باستخفاف والمزح**.		

Tablo 36

Durum Deyimleri-Kapsamlılık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Er geç, eninde sonunda	(Mensî, 1999, s. 13)	أولا وأخيرا
وماذا يحدث لو قالا... ما دامت الأمور هكذا، كما أننا سنتزوج **أولا وأخيرا**...		
Yok olmak, bitmek, mazi olmak	(Kadmânî, 2021)	أصبح في خبر كان
إن مشروع ناقل البحرين الذي يربطه بين البحرين الأحمر والميت **أصبح** الآن **في خبر كان** بسبب عدم وجود اتفاق بين أطراف المشروع		
Dişinin kovuğuna bile gitmemek	(Mensî, 1999, s. 77)	القش الذي لا يملأ الدماغ
...يؤكد بأنه لا يأكل سوى اللحم الضاني أو العجالي الدسم، أما اللحم الحمام أو الفراخ فهو عنده أشبه **بالقش الذي لا يملأ الدماغ**.		
Ağız dolusu	(el-Esmer, 2015)	بملء الفم
ما يستفزك في هذا الصدد، أن تقرأ تصريحا لرجل يحمل ملف التخطيط للبلد، فيقول **بملء الفم**، أن الأردن خرج من...		
Harfi harfine	(Aljazeera, 2002)	حرفيا
تشيني يشترط تطبيق عرفات خطة تينيت **حرفيا** للاجتماع به		
Hayat yolculuğu	(Mensî, 1999, s. 144)	رحلة الحياة
هل يظل عطر الأرض التي نشأ عليها في أنف الكائن إلى آخر **رحلة الحياة** يناديه بال يجذب إليها...		
Genci yaşlısı, yediden yetmişe	(Economy2day, 2023)	شيبا وشيبا
اليوم العالمي للقلوب: قلوب السوريين ليست بخير... **شيباً وشباباً**.		
Er-geç, eninde sonunda	(Mahfuz, 2006, s. 29)	عاجلا أو آجلا
وقال إن الحقيقة ستنجلي عندما تعرف مهمته وسوف تعرف **عاجلا أو آجلا.**		
İyi günde kötü günde, acısıyla tatlısıyla	(Mensî, 1999, s. 166)	عاش معه على الحلوة والمرة
...وتزوجتني أو كان لي نصيب مع أخرى فلن أطلب منها أن تؤبد جمالها **وسأعيش معها على الحلوة والمرة.**		
Hepsi, tamamı	(Newsmedia, 2023)	عن بكرة أبيهم
قرى اختفت **عن بكرة أبيها** في المغرب.. ورفع الجثث مستمر.		
Eşit düzeyde	(Reuters, 2015)	على قدم المساواة
يجب أن يتشاور الجانبان مع بعضهما البعض **على قدم المساواة** تحت مبدأ الصين الواحدة.		
Tüm gücüyle, tüm hızıyla	(Thefirstgroup, 2020)	على قدم وساق

الاستعدادات تجري **على قدم وساق** لتقديم ملفات تنظيم معرض إكسبو الدولي 2020.		
في لهفة	(Mensî, 1999, s. 12)	Bir çırpıda, bir seferde
ولم ينتظر فسأل **في لهفة**: وما هو؟ فقالت: عقد الزواج، فلا يجوز لأحد أن يستقدم أحدا إلا بعقد زواج رسمي.		
كل من هبّ ودبّ	(Kemeşkî, 2018)	Dünya âlem, herkes
هل البرلمان لقمة سائغة لكل **من هب ودب؟**		
لا أول له ولا آخر	(Mensî, 1999, s. 8)	Ucu bucağı olmamak
يقف الخريج منا في طابور **لا أول له ولا آخر** ينتظر وظيفة!!		
لا يوجد في قاموسنا	(Mahfuz, 2006, s. 176)	Kitapta yeri olmak, bizim kitabımızda yok
مفهوم اليأس **لا يوجد في قاموسنا!**		
لمح البصر	(Mahfuz, 1988, s. 180)	Göz açıp kapayıncaya kadar
وغاب عن الأنظار في **لمح البصر** فانفجر القوم ضاحكين وتساءل كمال خليل وهو يسعل: هل حقا ما يقول؟		
ليلا ونهارا	(Mahfuz, 1988, s. 13)	Gece gündüz, sürekli, her zaman
ليلا ونهارا... هنا ابن بنت رسول الله وكفى به جارا ومجيرا!!		
من الألف للياء/من أوله إلى آخره	(Dustûr, 2019)	A'dan Z'ye
الطاقة الذرية **من الألف للياء**.. كتاب جديد للمؤسسة المصرية الروسية.		
من كل حدب وصوب	(Mansûrî, 2020)	Dört bir yandan, her taraftan
في عالم ما بعد الحقيقة تنهمر المعلومات **من كل حدب وصوب**؛ من الإنترنت ووسائل التواصل الاجتماعي والصحف.		

Tablo 37

Durum Deyimleri-Kontrol

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İpleri gevşetmek	(Mehdî, 2011)	أرخى الحبل
واتهم بأنهما **أرخيا الحبل** للقيادة العسكرية لتصعيد ردود الفعل على النار من قطاع غزة نحو بلدات في إسرائيل.		
Avucunun içinde tutmak	(Mensî, 1999, s. 187)	أبقاه في متناول يده
- وهذه حقيقة لا ينكرها... فلا بد **أن يبقى** هذا المال **في متناول يدي** ونظري طول حياتي.		
Gücünü kaybetmek	(Abdulazîz, 2018)	ذهبت ريحُه
نجد أن الثوّار ظلموا أنفسهم بأن تفرقوا فرقاً وجماعات وأحزابا ومارسوا الظلم بينهم واقتتلوا حتى **ذهبت ريحهم**.		

Elinin altında olmak	(Mensî, 1999, s. 186)	ظل في قبضة يده
ولكننا انتهزنا الفرصة وكتبناها باسمك، وسجلناها حتى **يظلوا** في **قبضة يدك**.		
İş çığırından çıkmak	(Mensî, 1999, s. 168)	فاق الأمر كل حد
ثم إنها تدعى أنها تتكلم بما ترا وتسمع دون تجن على الرجل، ولكن **الأمر فاق كل حد**، فالمرأة في الغالب مجني عليها.		

Tablo 38

Durum Deyimleri-Maddi/Manevi Değer

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Sudan ucuz, değersiz, metelik etmez	(Sputnikarabic, 2018)	أرخص من التراب
إن هذه الكمية الكبيرة من ألماس ستجعله **أرخص من التراب**، حيث إن الكوادريليون يعادل مليون مليار.		
Beş para etmez, değersiz	(Şebâb, 2022)	لا يساوي جناح بعوضة
لماذا خلق الله الدنيا وهي **لا تساوي** عنده **جناح بعوضة؟**		
Paha biçilemez	(Mahfuz, 2006, s. 164)	لا يقدَّر بثمن
- على أي حال فقد أدى علي سيريقوس لهما خدمة **لا تقدر بثمن**.		
Beş para etmemek, değeri olmamak	(Mahfuz, 2006, s. 91)	لن يساوي حفنة من التراب
إنه لم يعترف بي فلن **أساوي حفنة من تراب**، وماضي غارق في الدعارة والفضيحة.		

Tablo 39

Durum Deyimleri-Olumlu Durum

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İçine su serpilmek, içi rahatlamak	(Mahfuz, 1988, s. 86)	أثلج صدره
هفت على قلبه كنسمة رطيبة لطيفة **فأثلجت صدره** الفائر بالحنق والغضب، فصفا وطاب.		
Dilinin bağı çözüldü	(Karnî, 2008)	انحلت عقدة لسانه
...اختلطت فيه دموع ألم الإصابات بدموع فرح تعافي الفتاة **وانحلال عقدة لسانها** وعودة نطقها وانطلاق الكلام...		
İz bırakmak	(Hamed, 2018)	...ترك بصمة في
اترك بسمة ولا تكن مجرد رقم!		
(İşler) yoluna girmek	(Mensî, 1999, s. 100)	صار على ما يرام

وبعدها **صار كل شيء على ما يرام** حتى أن حورية كانت تتصل بي وتدعوني لزيارتها.		
بعين الصواب	(el-Watan, 2023)	Çok doğru olmak İsabetli olmak
ما يفعله باتيلي هو **عين الصواب**، حيث لم يحمل الليبيين وحدهم مسؤولية هذا الملف.		
فوق الوصف	(Veliyye, 2003)	Harikulade, muhteşem ötesi
تلاوة **فوق الوصف** تستجم فؤادك وتلحق بك في سماء الأنس والسعادة.		
في نهاية الطريق نقطة نور	(Hâlid, 2022)	Tünelin sonunda ışık görünmek

في نهاية النفق نقطة من نور	(Semmân, 1995, s. 48)	Tünelin sonunda ışık görünmek
لكنه أيضا كان واضحا ومنطقيا. و**في نهاية النفق** كانت ما تزال **نقطة من نور** وهي اليقين.		
قَلَب الأمور	(Aljazeera, 2017)	(Gidişatı, akışı) tersine çevirmek
من الصعب الخسارة بهذه الطريقة، خصوصا في ثمن نهائي دوري أبطال أوروبا، لكني أعتقد أن هذا الفريق قادر على قلب الأمور.		
ضوء في نهاية النفق	(Fanarmedia, 2017)	Tünelin sonunda ışık görünmek
هناك دائما **ضوء في نهاية النفق**، حكمة معروفة في العديد من اللغات حول العالم، وكذلك معروفة في منطقتنا العربية.		
هنا مربط الفرس	(Cevdeh, 2018)	Püf nokta, can alıcı nokta
يقال **هنا مربط الفرس** للتركيز على محور الحدث، أو أساس الحديث، أو سبيل النجاح لكن لجهل الكثيرين...		

Tablo 40

Durum Deyimleri-Olumsuz Durum

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Timsahın ağzında olmak	(Semmân, 1995, s. 116)	في فم تمساح
- لو يدرون أنه في **فم تمساح** ليتهم يسمحون والرؤوس تطفو ثم تغوص في الضباب.		
Kara listeye almak	(el-Arabiya, 2022)	أدرجه على القائمة السوداء
وأضافت أن روسيا **أدرجت** القيادة العليا للاتحاد الأوروبي في **القائمة السوداء**، وذلك ردا على العقوبات الغربية على..		
Atsan atılmaz, satsan satılmaz	(Mes'ud, 1981, s. 98)	أنفك منك وإن كان أجدع
فقال عند ذلك قنفذين جعونة له: أله عما فاتك، **فإن أنفك منك وإن كان أجدع!** وأتى قراد أهله بالفرس...		
Ayrımcılığa maruz kalan	(Bekir, 2018)	ابن البطة السوداء

Şansız, üvey evlat gibi		
وهنا يبدأ **أبناء البطة السوداء** بالتظلم وشعورهم بأنهم لا يحصلون على جميع المزايا التي يحصل عليها أبناء...		
Hayatından çıkmak Ortadan kaybolmak	(Mensî, 1999, s. 102)	اختفى من حياته
ويودعني قبل أن أرحل حتى لا يظنوا بي الظنون عندما **أختفي من حياتهم** فجأة..		
Arapsaçına dönmek Karma karışık olmak	(Mahfuz, 1988, s. 250)	اختلط الحابل بالنابل
ثم تتمثل له تلك الحالة التي يختلط فيها الحابل بالنابل وي تمحى التبعات وتنهار القيم.		
Kötülük bulaşmak Yoldan çıkmak	(Mahfuz, 1988, s. 103)	اعتوره الفساد
هنالك **اعتوره الفساد** فانجذب نحو رمزة من الشبان، ولهجوا جميعا بمعاقرة الخمر، ولعب القمار.		
İç içe girmek Birbirine karışmak	(Mahfuz, 2006, s. 87)	التحم في خياله ب ... و...
وقد **التحمت في خياله ب**هدير البحر ورائحة الماء المالح واليود وحنين الوطن ومغامرات الليالي.		
Mayasında olmak Kanına işlemek	(Mensî, 1999, s. 72)	الخيانة في دمه
كل الرجال يا أختي **الخيانة في دمهم** وخاصة إذا جرت الفلوس في أيديهم وعيونهم زائغة.		
Bardağı taşıran son damla	(Yusuf, 2020)	القشة التي قصمت ظهر البعير
من المسؤول؟ هل مناسبة الفالنتاين كانت **القشة التي قصمت ظهر البعير...**؟ أم أنا؟ أم هي؟ أم جميعنا مسؤولون؟		
Fırtına öncesi sessizlik	(Aljazeera, 2017)	الهدوء الذي يسبق العاصفة
فاجأ ترمب الجميع بتصريحه: أتعرفون ما يمثله هذا؟ هو ربما **الهدوء الذي يسبق العاصفة**.		
Ahlaki erozyona uğramak Ahlaki çöküş	(Hespress, 2010)	انحط إلى أقصى درجات الانحطاط
هذا دليل على أن أخلاق بسبة كبيرة من شابات وشبان هذا البلد قد **انحطت إلى أقصى درجات الانحطاط**.		
Başarısız olmak Fiyasko ile sonuçlanmak	(el-Meyadîn, 2023)	باء بالفشل
الاستخبارات الخارجية الروسية: إشعال حرب أهلية في روسيا **باء بالفشل.**		
İş işten geçmek	(Şahin, 2020)	بعد خراب مالطة
اتفاقيات التطبيع والسلام لن تأتيكم لا بالسلام ولا بالسمن والعسل، ستكتشفون حقيقة عدوكم لكن **بعد خراب مالطا**.		
Kâğıt üzerinde kalmak Sözde kalmak, lafta kalmak	(el-Âyiş, 2016)	بقي حبرا على ورق
وما ان تصحو من الحلم وتصطدم بالواقع حتى تحس أن الأمر كله مجرد **حبر على ورق**.		

تأزمت الأوضاع	(France24, 2008)	İşler sarpa sarmak Arapsaçına dönmek
تأزمت الأوضاع بين مصر وحركة المقاومة الإسلامية حماس بعد مقتل أحد ضباط حرس الحدود المصريين الأحد.		
تجاوز الخط الأحمر	(France24, 2022)	Kırmızı çizgiyi aşmak Sınırı aşmak
هل **تجاوزت** الدول الغربية **الخط الأحمر** في دعمها العسكري لأوكرانيا؟		
تحول الحياة إلى نار	(Mensî, 1999, s. 181)	Hayatı cehenneme dönmek
فهل تلومين سارة بعد هذا أن تصاب الجنون... وأن **تتحول الحياة** بينهما **إلى نار** مشتعلة.		
تحولت المنطقة إلى جحيم	(Mensî, 1999, s. 92)	Ortalık cehenneme dönmek
وانطلق دوي مخيف وأخذت المدافع تزأر واختلط زئيرها بهدير الطائرات **وتحولت المنطقة** في لحظات **إلى جحيم.**		
حتى يشيب الغراب	(‘Uteyvî, 2020)	Çıkmaz ayın son çarşambası Balık kavağa çıkınca Kırmızı kar yağınca
حتى يشيب الغراب، الواقع الفلسطيني بكافة تفاصيله باختصار، كمن يعانق الاحتضار ويتطلع إلى الثرى باستمرار.		
حدث هرج ومرج	(Mahfuz, 1988, s. 28)	Patırtı kopmak
...والموت في حومانه فساد الظلام **وحدث هرج ومرج،** فزلت أقدام وعثر أناس وزاد الفزع والارتباك.		
حظه أسود	(Hadîd, 2022, s. 66)	Bahtı kara
وصاح عامل من الخلف لو كان الولد يخوّفه لقطع منه قرشين فقط، أمه مريضة وأبوه ميت **حظه أسود** منيل.		
حلقة مُفْرَغة	(Abdulalîm, 2021)	Kısır döngü
أشعر بالقلق والتوتر وأنني في **حلقة مفرغة،** فما علاج ذلك؟		
حمّام دم	(Aljazeera, 2024)	Kan gölü
قال الأمين العام للمجلس النرويجي للاجئين إن اجتياح الجيش الإسرائيلي لمدينة رفح إذا ما حصل، فسيكون **حمام دم.**		
ذهب العمر هباء	(Mahfuz, 1988, s. 38)	Ömrü boşa geçmek
واليوم ترفضه فتاة لأنه كبير لا ترجى منه فائدة، فمتى كان ذا فائدة؟ **أذهب العمر هباء؟!**		
رقم غير هام	(Ba‘şin, 2012, s. 26)	Etkisiz eleman, değersiz
زاد الطين بلّة	(Mahfuz, 1988, s. 24)	(Durum) daha da kötüye gitmek
ثبت إهماله وجاء تطاوله على المحققين فزاد الطين بلة، ثم لم يسكت بعد ذلك عن شكوى الظلم.		

صفر اليدين	(el-İhbarî, 2016)	Elleri boş
عاد الشاب المسكين بعد رحلة طويلة و شاقة ومكلفة، أشعث أغبر منهك القوي **صفر اليدين** شارد البال...		
صفر على الشمال	(Ka'bî, 2021)	Solda sıfır kalmak
هذا اللاعبون لا يصلحون ولا يخدمون المنتخب، لأن تألقهم محلي فقط، بينما مع المنتخب **صفر على الشمال**.		
(طرق) تختفي تحت جنح الظلام	(Mensî, 1999, s. 18)	Gizli kapaklı
فهناك طرق **تختفي تحت جنح الظلام** يلجأ إليها الناس من أمثالك...		
على طرفَيْ نقيض	(Mc-doualiya, 2022)	Taban tabana zıt olmak Karşıt görüşte olmak
المؤكد أن المرشّحين يقدمان برنامجين **على طرفي نقيض** حول أوروبا والأطلسي والاقتصاد.		
على كف عفريت	(Aljazeera, 2013)	Tehlikede olmak Belirsiz olmak
مستقبل إسرائيل **على كف عفريت**.		
عميت البصيرة	(Abdulazîz, 2019)	Basireti bağlanmak
البَصِيرَةُ هي إذًا عقيدة القلب وفِطنة المرء؛ فمن **عميت بصيرته** غابت عنه الفراسة وتوارَت الحِكمة.		
عندما يبيض الديك	(el-Watanvoice, 2014)	Çıkmaz ayın son çarşambası Balık kavağa çıkınca Kırmızı kar yağınca
بعدما كانت عبارة عندما يبيض الديك تقال للندرة واستحالة تكرار الشيء، أصبح ذلك ممكناً اليوم، حيث باض الديك في الإمارات.		
عوْد على بَدْء	(Hamûd, 2023)	Sil baştan (başladığı yere dönmek)
عود على بدء: بادين وترامب نحو نِزال قريب.		
غاب عن باله	(Alraiionline, 2022)	Hatırından çıkmak, gözden kaçırmak
السنيورة لعون:**غاب عن بالك** غزوة بيروت والمناطق واغتيال الحريري.		
فات الأوان	(Mensî, 1999, s. 70)	İş işten geçmek
ولا يطاوعني قلبي أن أراك مخدوعة وأكتم هذا حتى تتصرف فيه **قبل فوات الأوان.**		
فتر حماسه	(Gannûşî, 2012)	Coşkusunu kaybetmek
فانقسمت القوى الثورية **وفترت حماسة** الشعب، وتقزّمت الثورة إلى صراع حول من يحكم وإلى متى؟		
فرغ صبره	(Mensî, 1999, s. 140)	Sabrı tükenmek
أنا **صبري فرغ** تماما... أنا أريد أن أترك البلد... كفيلي يظن أنني صاحب ثروة ضخمة.		

Gizli kapaklı, gizli saklı	(Skynewsarabia, 2021)	طيّ الكتمان
وبحسب الملف القضائي، سعى ترامب كذلك إلى إبقاء **طي الكتمان** مسودات الخطب والملاحظات التبادلات.		
Dünyadan haberi olmamak Bîhaber olmak, ayakta uyumak	(Mensî, 1999, s. 76)	كالأطرش في الزَفَّة
وأخذت أتخيل أنهما كانا يتبادلان نظرات الحب والهيام، وأنا **كالأطرش في الزفة**.		
Kaçarı olmamak, kurtuluşu olmamak	(Mensî, 1999, s. 26)	لا مهرب منه
ويبتلع كل ما كان يود أن يقوله... ولكنه يجد نفسه أمام هذا السؤال الذي **لا مهرب منه**: وما الحل؟		
Açlıktan ölmek	(Semmân, 1995, s. 29)	مات جوعا
- لو أضعت وقتي في عالم أحلام تشايكوفسكي **لمت جوعا**.		
Hayatın tadı tuzu kalmamak	(Mahfuz, 2006, s. 6)	مذاق الحياة أمسى كالتراب
إنهم لا يعزونك، ولكنهم يدارون شماتتهم بك، **ومذاق الحياة أمسى التراب**.		
Ayakta uyumak, bihaber olmak Ruhu bile duymamak	(Mensî, 1999, s. 69)	نائم على روحه
كانت عينيه دائما على سعاد... كلهم يعرفون هذا - كما سمعت منهم - وأنت يا أختي **نائمة على روحك**.		
Eline geçmek, yakayı ele vermek	(el-Meyâdîn, 2023)	وقعت في قبضته
هذه الشبكة **وقعت في قبضة** جهاز الأمن والاستخبارات التابع للوزارة.		
Kara haber! Kötü haber!	(Necm, 2013)	يا خبر أسود!
ربما أحاول استعراض وجهات النظر المختلفة لأستطيع الحكم علي الأمور كما ينبغي. وجهات نظر مختلفة؟ **يا خبر اسود!!**		

Tablo 41

Durum Deyimleri-Onaylama

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Yeşil ışık yakmak	(el-Enbâ', 2021)	أعطي الضوء الأخضر
المركز **يعطي** البنوك **الضوء الأخضر** لتأجيل أقساط المواطنين.		

Tablo 42

Durum Deyimleri-Popülerlik

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Gündeme damga vuran Günün adamı, gözde	(Şemrî, 2021)	رجل الساعة
التغيير شجاعة، وأن تقبل تبعات تلك التغيرات وتباين ردود الأفعال وانعكاس تلك التغييرات على المجتمع السعودي والمجتمع الدولي تلك أيضاً شجاعة أخرى، ولن يصدر تغيير بهذه الشجاعة إلّا من **رجل الساعة!!**		
Modası geçmek	(Amr, 2021)	عفا عليه الزمان
وباقي الأحزاب العقائدية، **فمن لم يعف عليها الزمن**، فقد أكل عليها الدهر وشرب، بل وأصبحت ضعيفة وغير منتجة		

Tablo 43

Duygu Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Vicdan azabı çekmek	(Ba‘şin, 2012, s. 163)	أنّب ضميره
لقد حملتني المسؤولية، ته وكأنها تريد **تأنيب ضميري** عن شيء لا أعرفه.		
Sinirleri gevşemek	(Semmân, 1995, s. 105)	استرخت أعصابه
أعصابي اهترأت حتى الحفارة فقدت مفعولها، **أعصابي تسترخي** العناد والشراسة والمقاومة والتحدي كل شيء...		
Boş gözlerle bakmak	(Semmân, 1995, s. 45)	تأمل بعينين خاليتين من أيّ تعبير
أخي الواقف في الغرفة شبه المعتمة **يتأملني بعينين خاليتين من أي تعبير** أمام مدفئة غاز صغيرة.		
Aşkından ölmek, erimek	(Eisah, 2020)	ذاب عشقا
.. والنبض احترق موتا لأجلك أهيم شوقا للقاك، **أذوب عشقا** بهواك تركتني أنا والذكريات في بحر الاحزان.		
Dünya başına dar olmak Sıkıntı çekmek	(Fevzî, 2022)	ضاقت به الدنيا
وجاء في نصيحة لمن **ضاقت به الدنيا**، أنه ينبغي على الإنسان ألا ييأس من رحمة الله تعالى.		
Kafası karışık	(Ba‘şin, 2012, s. 50)	مشوّش التفكير
لكنني فعلا مشوشة التفكير في هذه الأيام، فلا تضغط على أعصابي أكثر من ذلك.		

Tablo 44

Duygu Deyimleri-Empati ve Anlayış

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Serbest bırakmak Özgür bırakmak	(Dâyil, 2019)	ترك / ألقى الحبل على الغارب
تركت له **الحبل على الغارب** فإن معناه تركت له حريَّة التصرّف كما يشاء من غير مراقبة أو متابعة.		

Tablo 45

Duygu Deyimleri-Endişe ve Kaygı

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Tabanları yağlamak Dörtnala kaçmak	(el-La‘ûb, 2008)	أطلق ساقيه للريح
وعند اقترابه من الفتاة خطف حقيبتها ثم **أطلق ساقيه للريح**، وحاول عدد ممن تواجدوا في المكان ملاحقته...		
Şüphe uyandırmak	(el-Muşterî, 2021)	أيقظ شكوكه
كما ادعى أمام المحققين أنه شعر بأن سائق السيارة وقف بطريقة مشبوهة مما **أيقظ شكوكه** وجعله يلجأ إلى القتل.		
Beti benzi atmak	(Nevâ, 2023)	اصفرّ وجهه
محمد البالغ (8 سنوات) **اصفرّ وجهه** خوفًا وجوعًا بينما يشتكي بشكل متواصل من ألم في معدته وأطرافه.		
Tüyleri diken diken olmak Ürpermek	(Ca‘fer, 2017)	اقشعرّ جلده
...لا تستقر على حال، حتى أنهكت قواه ووهن عظمه وابيض شعره **واقشعر جلده**، فصاح رباه إلى أين الاتجاه؟		
Kuşku çökmek Kuruntuya kapılmak	(Mensî, 1999, s. 68)	انتابه الهواجس
فقد أخذت **تنتابها الهواجس** فقالت مرتاعة: ماذا حدث يا هالة أخبريني... هل حدث لزوجتي شيء؟		
Dili tutulmak	(Şerîf, 2019)	انعقد لسانه
فلم يقدر أخي أن يرد عليه جواباً، بل **انعقد لسانه** في تلك الساعة، فأخذه العبد وأعراه ولم يزل يضربه بالسيف صحفاً.		
Yüreği ağzına gelmek	(ed-Dînî, 2021)	بلغت القلوب الحناجر
...وأن إجراءات رئيس الجمهورية هي قارب إنقاذ لتونس بعد أن **بلغت القلوب الحناجر.**		
Kanı donmak	(el-Hatîb, 2015)	تجمّد الدم في عروقه
يصف الناس حالة الرعب التي تنتابهم، بسبب معايشة حالة مخيفة أو مشاهدة فيلم رعب، بأنها **تجمّد الدم في العروق**.		

تجهّم وجهه	(Mahfuz, 1988, s. 76)	Yüzü ekşimek, yüzü asılmak
...ونظر في الساعة فعلم أنه لا يزال عليه أن ينتظر نصف ساعة أخرى... وتجهم وجهه ثم لم ير بدا من فتح النافذة.		
جنّ من الخوف	(Ba‘şin, 2012, s. 69)	Korkudan çıldırmak
نارفين: لم أصدق بأنك أمام عيني. زاهر: كدنا أن **نجن من الخوف** عليك. جيلان: الحمد الله على نجاتك يا حبيبتي.		
خالجه شكّ	(Mahfuz, 1988, s. 126)	Kuşkuya düşmek, kuşku duymak
ولم **يخالجه شك** هذه المرة في أنها أدركت أنه يتابعها عن عمد.		
خامره الخوف	(Mahfuz, 1988, s. 195)	Korkuya kapılmak
وأنصت الرجل إليه بانتباه، ولأول مرة خامره الخوف والقلق وخشي العدوى وكان بطبعه هيابا موسوسا.		
خامره شك	(Mahfuz, 1988, s. 48)	Kuşkuya düşmek/kapılmak
لم **يخامره شك** قط في تفوقه على هؤلاء الناس من جميع الاعتبارات والوجوه، فهو من أهل السكاكيني...		
خنّقه الرعب	(Mahfuz, 2006, s. 147)	Korkudan dilini yutmak Korkudan çıldırmak
ماتت بقية الجملة إذ خنقها الرعب. أوشك أن يقول لعله تظاهر بإغلاق النافذة دون أن يغلقها.		
دعا إلى الدهشة	(Şarkâvî, 2023)	Dehşete düşürmek, şaşırtmak
إذا امتلأ القلب بالإيمان وفاضَ على الجوارح صدر عنه مشهد مهيب **يدعو إلى الدهشة!**		
ساوره القلق	(Mahfuz, 2006, s. 89)	Endişeye kapılmak Endişeye düşmek
سم تذكر أنه سيلقي كريمة بين زراعية بعد ساعات **فساوره القلق**، وخاف العينين الزرقاوين السعيدتين.		
ظلّ مشغول البال	(Ba‘şin, 2012, s. 209)	Aklı takılı kalmak/ Kafası meşgul
أجابه زاهر: لكن يا أبي **سنظل مشغولي البال** على أرسلان.		
عقدت الدهشة لسانه	(Mahfuz, 1988, s. 163)	(Şaşkınlıktan) dili tutulmak
ولما اتصل نبأ ذلك بالأخ الأكبر **عقدت الدهشة لسانه**، ولم يدر كيف حدث ولا كيف أمكن أن يحدث.		
علت الدهشة كل الوجوه	(Mensî, 1999, s. 85)	Şaşkına dönmek
علت الدهشة كل الوجوه... ثم انفجروا ضاحكين مشدوهين. -هذا ما كان ينقصنا حتى ترقص الخيبة بجلاجل.		
فقد صوابه	(el-Vehb, 2021)	Aklını yitirmek
...وليحدث بالتالي مشكلة خطيرة لمدير الثانوية الذي **فقد صوابه** خوفاً ورعباً. إذ ما الذي يمكن أن يحصل له إذا ما انتشر خبر...		

Tablo 46

Duygu Deyimleri-Hayal Kırıklığı

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Tersyüz olmak, alt üst olmak	(Mensî, 1999, s. 19)	انقلبت الدنيا رأسا على عقب
حيلك حيلك... **كأن الدنيا انقلبت رأسا على عقب**... كل هذا لأنه استخرج جواز السفر دون الرجوع إلى إدارته.		
Hayal kırıklığına uğramak	(Damra, 2023)	باء بالخيبة
إن توقعاتنا بزيادة الحركة الشرائية، **والإقبال على شراء الملابس**، لم تكن في محلها **وباءت بالخيبة.**		
Hayali suya düşmek	(Şems, 2006)	تبخّر الأحلام
عندما **تتبخر الأحلام**... لماذا تكون أحلامكم متواضعة؟ بل آمنوا بقدراتكم واجعلوا أحلامكم بلا حدود...		
Hayalleri paramparça olmak	(Mahfuz, 1988, s. 18)	تبدّدت الأحلام
بل ظنها خيرا مما بدأ به المنفلوطي نفسه وما يتيه كثيرا من المعاصرين، ولكنه سوء النية... **وتبددت الأحلام جميعا**.		
Hayalleri yıkılmak	(Reuters, 2014)	تحطّم حلمه
ألمانيا **تحطّم أحلام** البرازيل بسباعية وتصعد لنهائي كأس العالم.		
Dağ fare doğurmak	(Aljazeera, 2018)	تمخض الجبل فولد فارا
قمة مكة.. **تمخض الجبل فولد فأرا!**		
Umudu kaybolmak	(el-Arabî, 2022)	خاب أمله
بايدن خاب أمله... ما تداعيات خفض أوبك لإنتاج النفط؟!		
Hayal kırıklığına uğratmak	(Mahfuz, 2006, s. 63)	خيّب ظنه
ولكنك **خيبت ظني** طالما قلت لنفسي إذا كانت هي فتاة الإسكندرية فقد يعني هذا أنني سأوفق في البحث.		
Eli boş dönmek, zararlı çıkmak	(el-Esved, t.y)	رجع بصفقة المغبون
وتركتني ونقضت عهداً مبرماً، **ورجعت عنه بصفقة المغبون!** يا خيبة الآمال فيك فكم بكت عيني وقرحت الدموع!		
Allak bullak olmak Darma duman olmak	(Mahfuz, 2006, s. 17)	سهِد ممزَّقا بالفكر
وأستيقظ حوالي التاسعة من صباح اليوم التالي بعد ليلة **سهاد ممزقة** بالفكر. وذهب إلى حجرتها...		
Başını taştan taşa vurmak	(Semmân, 1995, s. 117)	ضرب رأسه بالجدار
...كان أكرم يردد ذلك بمرارة. وخيل إلى أنه سوف **يضرب رأسه بالجدار**.		
Başını döndürmek Aklını başından almak	(Mahfuz, 2006, s. 31)	أثار عاصفة في دمه

وأن هذه الفتاة المثيرة هي تلك البنت القرنفلية!؟ على أي حال فهذه الفتاة **تثير عاصفة** في دمك.		
İçinde yer etmek İçinden çıkmamak	(Ba‘şin, 2012, s. 26)	ظل مطبوعا في الوجدان
لن أنسى ذلك اليوم أبدا، لقد **ظل مطبوعا في وجداني**، وعلى الرغم من صغر سني شعرت بأن الحرب أسوأ شيء.		
Pişman olmak	(el-Nîlîn, 2008)	عضّ بنان الندم
ورغم أنه اعترف بخطأ التجربة، إلا أنه رفض فكرة الندم عليها وقال: أنا لا **أعض بنان الندم**، أنا لست قطة...		
Pişmanlık duymak	(Arabicrt, 2023)	عضّ على شفتيه
زيلينسكي **عضّ شفتيه وحيدا**... صورة تلخّص نتائج قمة الناتو!		
Yenilgiye uğramak	(Mağribî, 2023)	مُنِي بالفشل
إن الهجوم الأوكراني المضاد ضد القوات الروسية **مُني بالفشل**، وفق ما نقلت عنه وكالات أنباء محلية.		
Ümidini yitirmek Hayal kırıklığı yaşamak	(Lidâvî, 2021)	جرّ أذيال الخيبة
ثلاثي الهزيمة الإسرائيلية **يجر أذيال الخيبة**!		
Çoban kulübesinde padişah rüyası görmek Yükseklerde dolaşmak	(Ba‘şin, 2012, s. 49)	حلم بالمستحيل
- قد يسمحون لك بالمشاركات الميدانية التي ليست فيها خطورة، أما تلك المشاركة فأنت **تحلمين بالمستحيل**.		

Tablo 47

Duygu Deyimleri-Heyecan ve Coşku

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Başını döndürmek Aklını başından almak	(Mahfuz, 2006, s. 31)	أثار عاصفة في دمه
وأن هذه الفتاة المثيرة هي تلك البنت القرنفلية!؟ على أي حال فهذه الفتاة **تثير عاصفة** في دمك.		
… kucağına atılmak	(Sabq, 2022)	ارتمى في أحضان...
تعز.. محفوظ عاد من الخارج **ليرتمي في أحضان** أمه فأنهى قناص حوثي حياته		
Sabırsızlıkla beklemek	(Reuters, 2017)	انتظر على أحر من الجَمر
ملايين الأمريكيين يترقبون **على أحر من الجمر** كسوفا كاملا للشمس.		
Mest olmak, kendinden geçmek	(Mahfuz, 2006, s. 89)	انتشى لحد الطرب
قالت مستردة شجاعتها: بلى.. و**انتشى لحد الطرب**، وأعرب عن نشوته بضغطة رقيقة من راحته فوق ظهر كفّها.		

بفارغ الصبر	(Mensî, 1999, s. 97)	Dört gözle, sabırsızlıkla
كانت رجاء تنتظر عودة حمدي **بفارغ الصبر**، ولم تنتظر حتى يحكي لها انطباعاته عن تلك الرحلة.		
انقطعت أنفاسه	(Luey, 2022)	Nefesi kesilmek Soluğu kesilmek
انقطعت أنفاسي ولم أصل، تقدّمَ نحوي، قبّل جبيني، ثم لوّح بيديه لواحدٍ وعشرين رجلاً متناثرين في أقصى نقطة عني.		
رقص من الفرح	(Mensî, 1999, s. 66)	Sevinçten uçmak Sevinçten oynamak
كان المفروض أن **يرقص من الفرح** ويرسل برقية لأهله يخبرهم بالتوقف عن الموضوع، لأنه وجد العروسة بأي مناسبة.		
سلَب عقله	(Trendnet, 2022)	Aklını başından almak Meftun etmek
نصادف في حياتنا اليومية أمور تلفت انتباه الرجل **وتسلب عقله** دون أدنى شعور منه.		
طار عقله **من الفرح**	(el-Adevî, 1862, s. 71)	Aklı başından gitmek
فلما سمعت منها الورد في الأكمام ذلك الكلام، **طار عقلها من الفرح**، لكن أمسكت نفسها عن الكلام حتى تنظر عاقبة...		
فاض إعجابا	(Semmân, 1995, s. 153)	Hayran kalmak, büyülenmek
ممرضة تان مساعدتان تتأملاننا. نظراتهما **تفيض إعجابا** بعبقرية الأخوين الطبيبين، أنا وغازي، والنجاح السريع...		
قلبا وقالبا	(Mahfuz, 1988, s. 71)	Canla başla, seve seve Var gücüyle
فقد قال بغير تردد: كلا... إني مع الحلفاء **قلبا وقالبا**، وأنت؟ فسوى المنظار الأسود على عينيه وقال: لي أمل واحد...		
نبض بالحياة	(Ahmed, 2022)	Hayat dolu olmak, canlı olmak
ترميم السجاد العتيق في تركيا.. فن **ينبض بالحياة** وله عشاقه في أنحاء العالم.		
يهزّ القلوب	(Abdulhamid, 2022)	Yüreği titretmek
نقدم دعاء **يهز القلوب** وتدمع له العيون إن شاء الله حيث إنه دعاء فيه صلاح للأمة.		

Tablo 48

Duygu Deyimleri-İki Yüzlülük

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Timsah gözyaşları dökmek	(el-Beled, 2022)	ذرف دموع تمساح
بعض الدول **تذرف دموع التماسيح** ولا تريد إنهاء الحرب في أوكرانيا.		

Tablo 49

Duygu Deyimleri-Memnuniyet ve İyi Dilek

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Darısı başına!	(Mahfuz, 1988, s. 172)	عقبى لك
- أشكر لك **والعقبى لك،** (ثم غير لهجته كمن تذكر شيئا جديدا) على فكرة لماذا لا تفكر أنت أيضا في الزواج؟		
Memnuniyetle, baş üstüne	(Mahfuz, 2006, s. 24)	على العين والرأس
سأشتري أثاثك على العين والرأس، ولكن لماذا تهجر بلدك.		

Tablo 50

Duygu Deyimleri-Mutluluk

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kahkahalara boğulmak	(Mahfuz, 1988, s. 22)	أغرق في الضحك
ولكنه لم يتمالك نفسه، **فأغرق في الضحك** حتى تورد وجهه الشاحب.		
Tutulmak, kalbine girmek	(Mahfuz, 1988, s. 34)	ألهبت قلبه وجدا
ألهبت قلبه وجدا، ولكن قصارى ما كانت تدفعه إليه شجاعته أن يرمقها بلحاظ مغرم وجل.		
Gençliğinin tadını çıkarmak	(Mahfuz, 2006, s. 7)	أمتع شبابه اليافع
ففرغ هو طوال الوقت **لإمتاع شبابه اليافع،** وأمس فقط لم يكن يفكر في الموت بالحال.		
Yüzü güldü	(Mahfuz, 1988, s. 86)	ابتسمت أساريره
هفت على قلبه كنسيمة رطيبة لطيفة، فأثلجت صدره الفائر بالحنق والغضب.		
İçi açıldı, içi ferahladı	(Mahfuz, 1988, s. 76)	انشرح صدره
...**فانشرح صدره** وتحلب ريقه، وانتقل إلى سلطانية الفول فلم يستطع صبرا وزايل مكانه.		
Gülmekten kırılmak, yarılmak	(Mensî, 1999, s. 84)	انفجر في الضحك
و**ينفجرون** جميعا **في الضحك** وتحاول رجاء أن تنتقل بهم نقلة أخرى فتقول: هل سمعتم آخر خبر، بل ربما تكون نكتة.		
Hayat/kader yüzüne gülmek	(Hayrânî, 2018)	ابتسمت الحياة له
و**لن تبتسم لنا الحياة** إلا إن سايرنا ما تحتاجه الحياة من ضرورة الجمع بين متطلبات العصر ومحكمات الشرع.		
Katıla katıla gülmek	(Osman, 2018)	ضحك ملء شدقيه
صاحبي ضحك ملء شدقيه وقال لي: حصصنا في الشركة راح نسجلها باسم فلان...		

İçin için gülmek	(Mensî, 1999, s. 77)	ضحك من كل قلبه
ويضحك الرجل **من كل قلبه** ويؤكد له بأنه لا يأكل سوى اللحم الضاني أو العجالي الدسم.		
Sevinçten çıldırmak	(el-Adevî, 1862, s. 121)	طار عقله من الفرح
فلما سمعت منها الورد في الأكمام ذلك الكلام، طار عقلها من الفرح، لكن أمسكت نفسها عن الكلام حتى تنظر عاقبة...		
Mutlu olmak, çok sevinmek	(el-Avâdî, 2022)	غمِره الفرح
لا شك أنه **غمره الفرح** الكبير؛ لأنه سيتخلص به من أصفاد الجدران الأربعة التي قيدت حريته وعلاقاته ولقاءاته.		
Gönlü rahat, kafası rahat	(el-İbrâşî, 2019, s. 31)	مستريح البال
...ثم نظر فوق الباب فوجد المقص الكبير مفتوحا، فاطمأن ودخل وسار إلى الأمام وهو هادئ النفس **مستريح البال**.		
Mutluluk yağmuruna tutmak Mutluluğa boğmak	(Mensî, 1999, s. 165)	أمطره سعادة
وأن كل النساء عداها جميلات... **يمطرن** بيوتهن **سعادة** وأنه الوحيد التعيس في هذه الدنيا.		

Tablo 51

Duygu Deyimleri-Öfke

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Öfkeden deliye dönmek, ateş püskürmek	(Bbcnews, 2021)	استشاط غضباً
ليس من المستغرب أن ماكرون **استشاط غضباً** بعدما انسحبت أستراليا من صفقة قيمتها 37 مليار دولار.		
Gözünden kıvılcım saçılmak Ateş püskürmek	(Mahfuz, 1988, s. 38)	الشرر تطاير من عينيه
فمن العظيم إذن؟! وكور قبضته متوعدا الدنيا بالويل الثبور، والشرر يتطاير من عينيه. بالأمس هجرته حبيبته...		
Öfkeden kudurmak Deliye dönmek	(Mahfuz, 1988, s. 243)	الغضب اضطرب في جوانحه
فسأله: المرض؟! فسماه والغضب يضطرب في جوانحه، وهل ينسى ما فعل بالشباب المنكود؟		
Çok öfkelenmek	(Melâ'ib, 2009)	انتفخت أوداجه
يتابع وقد **انتفخت أوداجه** وارتفع صوته كمرشح، ما الفرق بيني وبينهم؟ أهو أنهم يحملون شهادات ويفقهون بالقانون؟		
Öfkesi başına çıkmak	(Mahfuz, 2006, s. 59)	انتفض من الغضب
أعاد السماعة وغادر الفندق، **انتفض** طوال الوقت **من الغضب**، عابث كلب وغد! هكذا يرد إلى نقطة البدء بدون بادرة.		
Küplere binmek Öfkeden delirmek	(Abdulhamîd, 2021)	انفجر غيظا

وكتب على صفحته فيسبوك: الرئيس التركي يكاد **ينفجر غيظا** من تصرفات قيادات الإخوان في تركيا.		
اهترأت أعصابه	(Semmân, 1995, s. 105)	Sinirleri alt üst olmak
...متعبة... أكثر تعبا من أن أستعيد التفاصيل... **أعصابي اهترأت،** حتى الحفارة فقدت مفعولها.		
بلغ السيل الزبا	(Novosti, 2023)	Bıçak kemiğe dayanmak Sabrı taşmak
بوليتيكو: **بلغ السيل الزبى** في الجيش الأوكراني.		
ثار الدم في عروقه	(Şubâşî, 2010)	Kan beynine sıçramak Öfkelenmek
...وضعها أمامه دون أن ينطق بكلمة، **ثار الدم في عروقه** وانتفض يرفض بشدة الورقة التي لسعته.		
ثارت ثائرته	(Mahfuz, 1988, s. 56)	Tepesi atmak
ولا يدري شيئا عن عظماء عصرنا، **فثارت ثائرته** وقال منكرا: وفيم إنكار عظمة الغابرين وفيهم الأنبياء والرسل.		
جنّ جنونه	(Reuters, 2020)	Kan beynine sıçramak Öfkelenmek
ماكرون **جنّ جنونه** أمام تطورات سوريا وليبيا وشرق المتوسط.		
صبّ جام غضبه عليه	(Aljazeera, 2022)	(Birisine) öfke kusmak
...عمّت المنصات حالة من الارتياح، ولم يتردد الناشطون في **صبّ جام غضبهم** على منفذة الهجوم.		
فار غيظه	(Mahfuz, 1988, s. 52)	Öfkesi kabarmak
فأخذ **غيظه يفور** حتى أجهده أن يكتمه، ثم استدرك قائلا: أعني أن الشهادة هي الدليل على أن شابا حفظ بعض المواد.		
نفخ من الغيظ	(Mahfuz, 1988, s. 113)	Öfkeden patlamak
...و**نفخ من الغيظ،** ووطن نفسه على حمل آله على العودة إلى بيتهم القديم أو إلى آخر قريب منه مهما كلفه ذلك.		
هاج أعصابه	(Mahfuz, 1988, s. 120)	Sinirleri altüst olmak
- اصمت يا أخي فصوتك **يهيج أعصابي،** وعلى إثر انطلاقهم في الطريق قال أحدهم: ما رأيكم في أن نكمل في بيتنا.		
يضرب على أوتار أعصابه	(Mensî, 1999, s. 142)	Sinirini zıplatmak
ظلت كلمات ابو العزايم ترن كأجراس حادة تخترق أحاسيسه وتضرب **على أوتار أعصابه،** هل الزمن يسرقنا فعلا؟		

Tablo 52

Duygu Deyimleri-Şaşkınlık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Dilini yutmak	(Nehr, 2023)	ابتلع لسانه

كأنه ابتلع لسانه... أمين معلوف لا يرى الإبادة في غزّة.		
اتّسعت عيناه عجبا	(Hasan, 2010)	Gözleri fal taşı gibi açıldı
اتسعت عينا الأب عجبا وقال بصوت ملهوج: غير معقول! ثم قبض على ذراع النمرود القوية وسأله: قل إنه يكذب...		
القطة اكلت لسانه	(Medinenews, 2017)	Dilini yutmak
عبارة **أكل القط لسانك** فكانت تستخدم من قبل البحارة لإغاظة من كانت تقع عليهم العقوبة.		
تجمّد الدم في عروقه	(Velîd, 2023)	Kanı donmak, donakalmak
...شعر **بتجمد الدماء بعروقه** وأنفاسه الملتهبة تشعل الذي يقف بالقرب منه، أغمض عيناه يحاول السيطرة...		
تملّكته الحيرة	(Mensî, 1999, s. 112)	Hayretten donakalmak Hayret içinde kalmak
تملكته الحيرة، كيف يمكن لرجل في هذه البيئة المحافظة إلى أبعد مدى أن يوافق على هذا الوضع.		
حملق كالأبله	(Azr, 2018)	Bön bön bakmak
...فلم أجد ما أقول في ذهول وأنا **أحملق كالأبله** في هذا السؤال الفضفاض الذي يقتضي عمرا كاملا للإحاطة به.		
لم يصدق أذنيه	(Mensî, 1999, s. 184)	Kulaklarına inanamamak
كما أنني لا **أصدق أذني** يا رجاء! أنك كنت تودين أن تأخذ واحدة غريبة عنا نصف ثروة أخيك...		

Tablo 53

Duygu Deyimleri-Ümit ve Ümitsizlik

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Umut beslemek	(Ba‘şin, 2012, s. 31)	بنى آمالا
وهو ليس في تفكيره أي علاقة جدية تنتهي بالزواج، ولا أريد أن تتعذبي **وتبني آمالا** غير بواقعية.		
Umutsuzluğa kapılmak Ümitsizliğe düşmek	(Mahfuz, 1988, s. 137)	عاوده الأسى واليأس
إن عمره كبير ومرتبه صغيرة! وعض عند ذاك على شفته، و**عاوده** شعور **الأسي واليأس**.		
Her derdin dermanı olmak Her sorunun çözümü olmak	(Mensî, 1999, s. 121)	يكون حل لكل أمر
- حاول.. وبعدها **يكون** هناك **حل لكل أمر.** وكما توقع الحمدي فإن أبو العزايم قد دفع 2000 ريال لسيارة أخرى.		
Dünya gözüne zindan olmak Dünyası kararmak	(Turkî, 2022)	اسودت الدنيا في عينيه
ماتت والدته **فاسودت الدنيا في عينيه**، وظن أن والده سيعوضه وسيكون سندا له في الحياة ولن يتركه.		

Tablo 54

Duygu Deyimleri-Üzüntü

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Gözyaşına boğulmak	(Mahfuz, 2006, s. 78)	أجهش في البكاء
ثم أغمضت عينيها إعياء وتهاوت بلا حول **وأجهشت في البكاء**.		
İçi yanmak, içi acımak	(Ba‘şin, 2012, s. 255)	احترق قلبه
وبقيت على هذه الحالة، فبكت وشعرت بأن **قلبها يحترق**. فقررت التوجه إلى المنزل والاتصال به.		
Gözleri yaşla dolmak Gözleri dolmak	(Mahfuz, 2006, s. 5)	اغرورقت عيناه
اغرورقت عيناه... رغم ضبطه لمشاعره وكراهيته أن يبكي أمام هؤلاء الرجال **اغرورقت عيناه**.		
İçi daralmak	(Zâyidî, 2022)	انقبض قلبه
الناظر اليوم لعبثية الأداء السياسي للإدارة الأميركية، يجفل و**ينقبض قلبه**. هل نركن إلى حصافة وحسن رجال بايدن...		
Yüzü asılmak, yüzü düşmek	(Derviş, 2016)	انقبضت أسارير وجهه
ينظر الدكتور للمظروف، وقد **انقبضت أسارير وجهه**، ويقول: غير معقول، نفس عنواننا، وباسمي أيضاً!		
Yana yakıla ağlamak İçli içli ağlamak	(Ba‘şin, 2012, s. 286)	بكى بحرقة
وبعد أن انتهت المكالمة، أغلقت تولان الخط **وبكت بحرقة** ثم قررت الاتصال بإنجي وهي تبكي.		
Acı acı ağlamak İçli içli ağlamak	(Semmân, 1995, s. 69)	بكى بمرارة
وهي تحنو عليه كما لا تفعل ممرضة في أية مستشفى هنا، **ويبكي بمرارة** في صدرها.		
Ağlamaklı olmak Gözleri dolmak	(Mensî, 1999, s. 94)	تجهّش بالبكاء
ثم **تجهش بالبكاء** وهي تقول لقد حرقوا طفلي أمامي ولم أستطيع أن أنقذه بعد أن انتزعوا مني زوجي وقتلوه.		
İç geçirmek, ah çekmek	(Mahfuz, 2006, s. 14)	تنهّد من الأعماق
تنهدت من الأعماق وهي تزداد تعاسة بالعودة إلى الماضي: أما اسمه فهو المسجل في شهادة ميلادك.		
Acı vermek	(Mensî, 1999, s. 86)	جلب المرارة
إنها تقول الحقيقة، والأدهى من هذا والذي **يجلب المرارة** والإحباط فعلا... إنهم كانوا في العهد القريب أساتذة ومهندسين.		
Hüzün çökmek	(Adentime, 2023)	خيم عليه الحزن
وقد **خيّم الحزن على** رواد منصات التواصل الاجتماعي في مصر والعالم الإسلامي، بعد أن أعلن عن وفاة الشيخ.		

Boğazı düğümlenmek	(Semmân, 1995, s. 147)	دمع حلقه في تشنّج
أشعر أنني أكاد أستعيد قدري على البكاء وأنا اسمعها ثانيه... **حلقي يدمع في تشنج** يؤلمني.		
Gözyaşı sel olmak	(Mahfuz, 1988, s. 242)	سحّ دمعا فيّاضا
واستسلم لبكاء تجمعت أبخرته في قلبه يوما بعد يوم تنفثها الآلام حتى تكاثفت في برودة الموت **فسحّت دمعا فيّاضا.**		
Canı sıkkın, içi sıkılmak	(Mahfuz, 1988, s. 6)	ضَيّقُ الصدر/ ضاق صدره
ضيق الصدر تلوح في عينيه نظرة شاردة تغيب بصاحبها عما حوله، كان يدنو من ختام الأربعين.		
Başını eğmek	(es-Sâa24, 2023)	طأطأ رأسه
نراه الآن قد سُلم إليهم من جديد، والمواطن الذي عاش مرفوع الرأس نراه اليوم وقد **طأطأ رأسه** للأجنبي وعملائه.		
Utancından yerin dibine girmek	(Mensî, 1999, s. 125)	غطّاه غلالة من الخجل
ويظهر عليه التردد **تغطيه غلالة من الخجل** فستحدثه على المضي في الإفصاح.		
Gözünün yaşı dinmemek	(Ba‘şin, 2012, s. 317)	لم يجفّ دموعه من البكاء
لا تزال راحيل في وضع سيء، فأجابتها إنجي: **لم تجف دموعي من البكاء** فأنا خائفة عليها.		
Gözyaşını tutamamak	(Mensî, 1999, s. 21)	لم يستطع أن يحبس دمعه
...تعقب غاضبة، **ولم تستطيع أن تحبس دمعها**: كانت شورة سودة ومهببة، كان عليه مهل، دائما مستعجل.		
Kalbi dayanmamak İçi el vermemek	(Mensî, 1999, s. 70)	لم يطاوعه قلبه
فأنت حبيبتي طول العمر، و**لم يطاوعني قلبي** أن أراك مخدوعة وأكتم هذا حتى تتصرفي قبل فوات الأوان.		
Kara haber!	(Necm, 2013)	يا خبر أسود!
أحاول استعراض وجهات النظر المختلفة لأستطيع الحكم علي الأمور كما ينبغي. وجهات نظر مختلفة؟ **يا خبر اسود!!**		
Gözyaşı sel olmak	(Mahfuz, 1988, s. 229)	سحّ دمعا ساخنا
فقالت الفتاة وما تزال عيناها **تسحان دمعا ساخنا** حتى سدت خياشيمها وتغيرت نبرات صوتها: سيمقتني ويحتقرني.		

Tablo 55

Eğitimle ilgili Deyimler-Bilinçlenme

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Gözü açılmak, kendine gelmek	(Mensî, 1999, s. 69)	أفاق إلى نفسه
و**تفيق** سارة إلى **نفسها** بعد هذه اللطمة القاسي التي أصابتها على غير انتظار فقالت وكأنها غريق...		

Gözünden perde kalkmak Aydınlanmak	(Kâsım, 2008)	زال الغشاوة عن عينيه
يتعرف على هدى التي تنجح **أن تزيل عن عينيه غشاوة** الجهالة فيطالعه نور ينبعث من الضمير.		
Aklı ermek, kafası basmak	(Mensî, 1999, s. 165)	عقل الأمر
وقليل منهم من **يعقل الأمور**، ولكن الكثير تتحكم فيهم الأنانية وكأن الكون خلق لحسابهم وحدهم.		

Tablo 56

Eğitimle ilgili Deyimler-Cehalet

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Asıl sorunu görememek.	(Haseneyn, 2012)	ترك الحمار وأمسك بالبردعة
ويعتبر قول **ترك الحمار ومسك في البردعة** يقال في حالة التمسك بالهوامش أو الأمور غير الجوهرية، وترك الأصل.		
Körü körüne	(Hayrî, 2023)	طاعة عمياء
من جهة أخرى، ينظر أحياناً إلى **الطاعة العمياء**، بما في ذلك للأوامر المنافية للمنطق تماماً أو التي تلحق الضرر...		

Tablo 57

Eğlence Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kara mizah	(Hîbe, 2023)	الكوميديا السوداء
...ويرى ماتيو بورجيزي، أن **الكوميديا السوداء** تلعب دورا محوريا في نفسية الإنسان.		
Bir Nisan şakası	(el-Hurra, 2023)	كذبة أبريل
يقول مؤرخون، إن هذا هو التفسير الأكثر منطقية لبداية **كذبة إبريل** حيث إنه لا يوجد إجماع حقيقي حول تاريخها.		

Tablo 58

İş Deyimleri-Başarı ve Performans

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İyi iş çıkarmak	(Husûsî, 2014)	أبلى بلاء حسنا
قال السفير يحيى نجم – المتحدث الرسمي لتحالف العدالة الاجتماعية إن عمرو موسى **أبلى بلاء حسنا** في وقت سابق.		

أخذ/حمل المسؤولية على عاتقه	(Presicion, 2022)	Sorumluluk almak
يأخذ كل منا **على عاتقه مسؤولية** قراءة المبادئ التي تشتمل المدونة وفهمها والالتزام بها.		
أخذ الاحتياط	(Mensî, 1999, s. 130)	Tedbir almak
لا تتحرك من مكانك، حتى لو حاولت أن تشعل النور لما أضاء، فقد **أخذت كل احتياطي** ليبقى ما بيني وبينك سرا.		
أخذ الأمر مجراه	(el-Fakih, 2020)	İşler rayına girmek, yoluna girmek
ثم اقترح الرئيس التركي إعادة هذا المبنى الأثري إلى مسجد مرة أخرى، **وأخذ الأمر مجراه** في القضاء التركي.		
أخذه مأخذ الجد	(Bbcnews, 2016)	Ciddiye almak
...إذا سمعتم بين الفينة والأخرى من مرشح الحزب الآخر كلاما مناقضا لذلك، لا ينبغي عليكم ان **تأخذوه مأخذ الجد**.		
أخذ حذره	(Fevzi, 2020)	Önlem almak Teyakkuz halinde olmak
نحن الآن في موسم الفيضان، ويجب على الجميع **أخذ حذره**		
استقرت الأمور	(Ba‘şin, 2012, s. 36)	İşleri yoluna koymak, rayına girmek
وها كذا انتقلت إلى معرضها الجديد الذي أصبح يستحوذ على وقت وجهد كبيرين منها حتى **استقرت أمورها**.		
أصاب كبد الحقيقة	(Hamdân, 2019)	Hedefi on ikiden vurmak
أصاب وزير الداخلية **كبد الحقيقة** عندما أوضح واستبان واستكشف بأنه إذا كانت إيران قد استهدفت الطائفة الشيعية في البحرين.		
اصطاد عصفورين بحجر واحد	(er-Riyâdiyah, 2011)	Bir taşla iki kuş vurmak
وضـرب/**اصطاد** مانشســتر سيتي عصفورين بحجر واحد ببلوغ نهائي هذه الكأس للمرة الأولى منذ خسارته.		
اصطاد في الماء العكر	(Belîle, 2017)	Bulanık suda balık avlamak Fırsatçılık yapmak
ومع ذلك يقول صادق خان، يجب ألا نُفرّقنا هذه الأقوال التي **تصطاد في الماء العَكِر.**		
اهتبل الفرصة	(Mahfuz, 1988, s. 51)	Fırsatı ganimet bilmek
ووقع هذا الكلام من نفوس القومي موقعا حسنا قرأه في أعينهم، فسر به، وأراد أن **يهتبل الفرصة** ليعلن عن علمه.		
بذل قصارى جهده	(Mecdî, 2019)	Elinden geleni yapmak
أدى ما عليه خلال فترة توليه المسؤولية، و**بذل قَصارى جهده** رغم التحديات الكبرى التي تواجهنا في البنية الأساسية.		
بنات الهوى	(Watan, 2023)	Hayat kadını
التحدث عن طرق الوصول إلى **بنات الهوى** يتعارض مع الأخلاق والقانون.		
تصبّب عرقا	(Teresopolis, 2014)	Ter dökmek, zorluk çekmek

الإعلام البرازيلي **يتصبب عرقا** إزاء إمكانية إيقاف نيمار.		
حصة الأسد	(Mâlik, 2016)	Aslan payı, en büyük parça
حصة الأسد ستقتصر على مناطق نفوذ النظام حالياً وقاعدتها العسكرية الروسية في الحميمي.		
شقّ الطريق أمام...	(Şirî, 2019)	Çığır açmak
مرة أخرى، تظهر الإمارات العربية المتحدة عزمها وطموحها في الابتكار **وشق الطريق الى الأمام.**		
شمّر عن ساعد الجد	(Kavâsimî, 2023)	Kolları sıvamak Bir işe girişmek
رسالة لكل مسؤول وصاحب سلطة على امتداد جغرافيا العالم العربي الذي تكويه الأزمات؛ بأن **يشمر عن سواعد الجد** والاجتهاد في معرفة توجهاته المستقبلية.		
صعد نجمه	(Hamdân, 2019)	Yıldızı parlamak
هكذا **صعد نجم** أكبر مستثمري العالم.		
ضرب الرقم القياسي	(Avad, 2016)	Rekor kırmak
فعلي سبيل المثال نادي الاتحاد **ضرب الرقم القياسي** في الاستقالات حيث تعاقب على ناديه 9 رؤساء في 10 سنوات.		
على قدم وساق	(Thefirstgroup, 2020)	Tüm gücüyle, tüm hızıyla
الاستعدادات تجري **على قدم وساق** لتقديم ملفات تنظيم معرض إكسبو الدولي 2020.		
قطع شوطا	(Petra, 2018)	Aşama kaydetmek Mesafe kat etmek
الشؤون السياسية: الأردن **قطع شوطا** لتمكين المرأة سياسيا.		
لم يترك بابًا إلا وطرقه	(İsmail, 2023)	Çalmadık kapı bırakmamak
أبو بكر الصديق **لم يترك بابا** للخير **إلا وطرقه**.		
لم يترك وسيلة إلا سلكها	(Simon, 2023)	Her yola başvurmak
...أنها **لم تترك** أي وسيلة قضائية للمطالبة بتصحيح الخلل **إلا وسلكتها** ولم تصل إلى النتيجة المرجوّة.		
نصيب الأسد	(İbrahim, 2023)	Aslan payı
مفاجأة.. 5 دول عربية تستحوذ على **نصيب الأسد** باحتياطي الذهب في العالم.		
وقف على قدميه	(Abbas, 2023)	Kendi ayakları üzerinde durmak
وأضاف أنه هناك من لا يريد للسودان **أن يقف على قدميه**، مشيدًا بانعقاد مؤتمر دول الجوار مع السودان بالقاهرة.		
يشار إليه بالبنان	(el-Vatan, 2019)	Parmakla gösterilmek
...وأوضح أن دولة قطر أصبحت اليوم وطناً **يشار إليه بالبنان**، وتخفق راياته في كل مكان.		

Eski formunu yakalamak Silkelenmek, kabuğunu kırmak	(Kooora, 2022)	انفضّ الغبار عن نفسه
رابيو **ينفض الغبار عن نفسه** بعد خيبة 2018		

Tablo 59

İş Deyimleri-Başarısızlık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Yıldızı sönmek	(İsmaik, 2021)	أفل نجمه
والحق أن أغلب الأيديولوجيات قد **أفل نجمها** وبريقها باستثناء الأيديولوجيا الإسلامية.		
Yanlış ata oynamak	(Haydarî, 2012)	راهن على الجواد/ الحصان الخاسر
والأحزاب الحاكمة في العراق، لازالت **تراهن على الحصان الخاسر** مما يكشف حقيقتها وتحالفها وهي تدعى الإيمان.		
Akıntıya karşı kürek çekmek	(Satûhî, 2022)	سبح ضد التيار
على المستوى الفردي تعتبر **السباحة ضد التيار** من حين لآخر ضرورة لتصويب السلوك، وفحص الأفكار.		
Havanda su dövmek Boşa kürek çekmek	(Benhaddâ, 2013)	ضرب في حديد بارد
الفزازي: إقصاء أطراف من الحوار مع السلفيين **ضرب في حديد بارد**.		
Başarısızlığa uğramak Fiyasko vermek	(el-Meyadîn, 2023)	باء بالفشل
الاستخبارات الخارجية الروسية: إشعال حرب أهلية في روسيا **باء بالفشل**.		
Boşa gitmek, boşa çıkmak	(Yıldırım, 2020)	ذهب سدى
ولكن هذه الجهود **ذهبت سدى**، ولم يتمكن أي شيء على الإطلاق من أن يحجب عظمة آيا صوفيا وأهميتها.		
Çabası boşa gitmek Emekleri boşa gitmek	(Mahfuz, 1988, s. 24)	ذهبت مساعيه أدراج الرياح
وهب كالمجنون للذود عن كيانه، فسعى واستشفع بكل شفيع، ولكن **ذهبت مساعيه أدراج الرياح.**		
Eli boş dönmek, zararlı çıkmak	(el-Esved, t.y)	رجع بصفقة المغبون
وتركتني ونقضت عهداً مبرماً، و**رجعت** عنه **بصفقة المغبون!** يا خيبة الآمال فيك فكم بكت عيني وقرحت الدموع!		
Çuvallamak, başarısız olmak	(Mensî, 1999, s. 37)	سقط في...
شاطر يا حمدي يعني ضيعت على نفسك 40 ريالا في اليوم كنا أولى بهم... **سقطت في** أول إمتحان يا ذكي.		
Elleri boş	(el-İhbarî, 2016)	صفر اليدين

عاد الشاب المسكين بعد رحلة طويلة و شاقة ومكلفة، أشعث أغبر منهك القوي **صفر اليدين** شارد البال...		
فاته القطار	(İlhami, 2017)	Treni kaçırmak
وخسرت السعودية ورقتها الأخيرة ضد الحوثي، الورقة التي استدعتها من مزبلة التاريخ.. بعد **أن فاتها القطار**.		
قبض على الريح	(Kerrâr, 2017)	Boşa kürek sallamak
وسيبقى كائنا في اليوم التالي، وما يعقبه من أيام: يوما وراء يوم، ولن نجد أنفسنا- في النهاية- **إلا قابضين على الريح!**		
مُنِي بالفشل	(İndependent, 2023)	Yenilgiye uğramak
إن الهجوم الأوكراني المضاد ضد القوات الروسية **مُني بالفشل**، وفق ما نقلت عنه وكالات أنباء محلية.		
نفخ في الرماد	(Tuleylî, 2018)	Küle üflemek Boş işlerin peşine düşmek
إدراج مبدأ حماية البيئة في الدستور الفرنسي: مكسب أم **نفخ في الرماد؟**		
نفخ في قِربة مخروقة	(Alûcî, 2006)	Boş işlerle uğraşmak
تبرز على الساحة أصوات **تنفخ في قرب مخروقة** وأبواق في بلاقع جرد لا تكاد تسمع إلا دعاء أو نداءً الذي ينعق...		
نفخ في قربة مخرومة	(Talib, 2017)	Akıntıya karşı kürek çekmek Boşa çabalamak
ولكن لم تنته القصص والناس الذين يمرون في حياتي وأنا أراهم **ينفخون في قربة مخرومة**.		

Tablo 60

İş Deyimleri-Risk ve Tehlike

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Ölümle burun buruna gelmek	(Mahfuz, 1988, s. 83)	اجتاز مضيق الموت
- نحن **نجتاز** الآن **مضيق الموت**، تكتنفنا الآلام من كل جانب. فلنأخذ من الآلام ذخيرة لتأملاتنا.		
Kara liste	(Young, 2017)	اللائحة السوداء
إدراج البحرين والإمارات ضمن **اللائحة السوداء** أن المؤسسات المالية فيهما لا تستطيع العمل مع الاتحاد الأوروبي.		
Kendini tehlikeye atmak	(el-İbrâşî, 2019, s. 30)	خاطر بنفسه
وإذا وجدت القص مقفلا، فلا **تخاطر بنفسك** ولا تقرب من الباب لئلا تمزقك السباع، وتقطعك الأسود قطعة قطعة...		
Tehlike çanları çalmak	(Kirton, 2021)	دقّ ناقوس الخطر
بعد عام من وفاته.. سكان ووهان يتذكرون طبيبا **دقّ ناقوس الخطر** من كورونا.		
Kendini tehlikeye atmak	(Mensî, 1999, s. 141)	عرض نفسه للخطر

...وبعد أن **عرض نفسه للخطر** من أجلهم عرفوا أن هذا الرجل صادق فيما ينادي.		
وضعه بين فكّي أسد	(Hamed, 2019)	Riske girmek, risk almak
إذا حددنا موعدًا محددًا لعودة البث فنحن **نضع** رأسنا **بين فكي الأسد**.		

Tablo 61

İş Deyimleri-Yetenek ve Deneyim

Arapça	Kaynakça	Türkçe
أعطى القوس باريها	(Sa'dân, 2020)	İşi ehline vermek İşi ustasına vermek
هل بإمكاننا **إعطاء القوس باريها** بإعطاء المجلس حقه؟		
أفرغ فنّه في ...	(Mahfuz, 1988, s. 17)	Sanatını konuşturmak
وكتب موضوعا سماه (على شاطئ النيل) وأفرغ **فيه فنّه** وإلهامه وأرسله بالبريد إلى إحدى المجلات.		
ضرب الرقم القياسي	(Avad, 2016)	Rekor kırmak
فعلي سبيل المثال نادي الاتحاد **ضرب الرقم القياسي** في الاستقالات حيث تعاقب على ناديه 9 رؤساء في 10 سنوات.		
مثل الشعرة من العجين	(Mensî, 1999, s. 18)	Tereyağından kıl çeker gibi
- بسيطة.. هناك من يستطيع أن يعطيك جواز سفر تستطيع به أن تخرج من هذه التعقيدات، **مثل الشعرة من العجين.**		
سرق الكحل من العين	('Akîlî, 2018)	Gözden sürmeyi çalmak
وهل يا ترى تندرج هذه السرقات في باب **سرقة الكحل من العين ؟!!**		
عرف من أين تُؤكل الكتف	(Süleyman, 2021)	İşin ehli olmak
المهم أن هذه المساعدات رغم تقلصها ماتزال تصل إلى من استطاع إليها سبيلاً، **ومن عرف من أين تؤكل الكتف!**		

Tablo 62

İyi Dilek ve Dua Deyimleri

Arapça	Kaynakça	Türkçe
بإذن الله تعالى	(İslamweb, 2022)	Allah'ın izniyle
فلا يتحرك شيء، ولا يسكن إلا **بإذن الله تعالى** ومشيئته، ومن آذى شخصا آخر، فقد كان ذلك بمشيئة الله.		
أسعد الله أوقاتكم	(Busma, 2021)	Allah mutluluk versin!

أسعد الله اوقاتكم بكل خير، ومتعكم الله بالصحة والعافية،		
أسعد الله صباحكم	(Hamdân, 2022)	Allah sabahlarınızı mutlu etsin!
أسعد الله صباحكم، وأضاء لكم قلوبكم، وألبسكم من حلل السّعادة والعافية.		
أُسعِدتم صباحا	(MissionEgypt, 2020)	Mutlu sabahlar!
أسعدتم صباحا. يسرني أن أبلغكم: بأن الشعب الأميركي يجب أن يكون ممتنًا وسعيدًا للغاية، حيث لم يتعرض أي أميركي للأذى في هجوم الليلة الماضية.		
أقرّ الله عينك	(Îhâb, 2011)	Gözün aydın olsun! Gözün aydın!
- يا أمير المؤمنين **أقر الله عينك،** وفرحك بما آتاك وأتم سعدك لقد حكمت فقسطت.		
امسك الخشب	(Şarkâvî, 2017)	Şeytan kulağına kurşun!
ووفقاً للروايات، يعود أصل مثل **امسك الخشب** إلى أنه كان مجرد عادة في عهد الإمبراطور قسطنطين.		
بارك الله فيك	(Abdurrahman, 2022)	Allah seni mübarek kılsın!
- أخي **بارك الله في** كل من تحبهم!		
بالرفاء والبنين	(Lâyt, 2023)	Allah bir yastıkta kocatsın!
وحرص الشاب خلال المقطع المتداول على التحدث إلى جده. قائلًا له: مبروك العرس.. **بالرفاء والبنين!**		
بصدر رحب	(Bbcnews, 2011)	Memnuniyetle!
أعلن الرئيس السوداني عمر البشير الاثنين أن حكومته أقرَّت بالإجماع وقبلت **بصدر رحب** النتائج النهائية للاستفتاء.		
بعون الله	(Ferîd, 2023)	Allah'ın yardımıyla
- أبشر يا وطني فإن نصرك قادم **بعون الله!**		
بيَّض الله وجهك	(Raşâ, 2023)	Allah seni cennetine koysun!
كذلك **بَيض الله وجهكَ** يوم تبيض وجوه وتسود وجوه.		
تغمده الله بواسع رحمته	(Fehd, 2023)	Allah rahmetiyle muamele etsin!
وزير الدفاع: **تغمد الله** شهداء الواجب في البحرين **بواسع رحمته**		
حاشا لله	(Mennâ', 2019)	Allah esirgesin! Allah korusun!
حاشا لله أن يخرج الواحد فينا عن السكة، فنحن الفلسطينيين نعيش المحنة أو بالأحرى النكبة...		
طاب مساءكم	(Beşîtî, 2018)	Mutlu akşamlar!
طاب مساؤك... لن أشرب قهوة هذا المساء من دونك، أنا ومسائي بانتظارك، وهل يحلو لي مساء إلا بك، وبحضورك؟!		
طابت أوقاتكم	(Sâlih, 2013)	Keyifli vakitler!

طابت أوقاتكم... ظهر في إبهام قدمي مسمار لحم صغير، ولكن مؤلم...		
على الطائر الميمون	(Muvâsî, 2017)	İyi yolculuklar!
نقول لأصحابنا قبل السفر إلى الخارج داعين: **على الطائر الميمون!** - أي وفّق الله السفر، وجعله خيرًا وبركة!		
غسل الله حوبته	(Şelbî, 2007)	Allah onu bağışlasın!
فغسل الله حوبته أي طهره من إثمه، وغسل فلاناً بالسوط: يعنى ضربه ضرباً مبرحاً فأوجعه!		
لا فُضَّ فوك	(Hidayeh, 2012)	Ağzına sağlık!
وتقول العرب في الوقت الحاضر وتكرر عبارة **لا فض فوك** وهي: صح لسانك! أو يسلم هذا الفم! أو يسلم فمك.		

Tablo 63

Kişisel Gelişim Deyimleri-Sorumluluk Alma

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Sorumluluk almak	(Presicion, 2022)	أخذ المسؤولية على عاتقه
يحمل كل من **على عاتقه مسؤولية** قراءة المبادئ التي تشتمل عليها المدونة وفهمها والالتزام بها.		
Bir şeyin ucundan tutmak	(‘Akl, 2022)	أمسك طرف الخيط
أمسكوا طرف الخيط وشاركوا في القرار! وزارة التضامن تطلق حملة الـ 16 يوما لمناهضة العنف ضد المرأة.		
Top sende	(el-Cuheym, 2019)	الكرة في ملعبك
فكلنا نعمل من أجل البحرين ولشبابها ومستقبلها وقدوتنا قيادتنا في احتوائها لمشاكلنا واحتضانها أبناءها، وعلينا تحمل المسؤولية **فالكرة في ملعبنا** جميعًا.		
Sorumluluk almak	(el-Hasûn, 2022)	تحّمل المسؤولية
يرتبط **تحمّل المسؤوليّة** بالقيادة بشكل مباشر لأن القائد الناجح هو الذي يعتاد على تحمّل المسؤولية في ذاته.		

Tablo 64

Kişisel Özellik Deyimleri-Açgözlülük

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Doymak nedir bilmemek	(Mahfuz, 1988, s. 13)	لا تروى له غلّة
كان قارئا نهما **لا تروى غلة** وقد أدمن على القراءة إدمانا قاتلا.		

Tablo 65

Kişisel Özellik Deyimleri-Cesaret

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Sel önünden kütük kapmak Mangal gibi yüreği olmak	(el-Fecr, 2012)	أمْسك الثور من قَرنيه
أمْسك الثور من قَرْنَيْه: تصدَّى لموقفٍ صعبٍ بشجاعة.		
Kabuğu dışına çıkmak	(Semmân, 1995, s. 29)	خرج من صدفته
وقلت لك إنني على الأقل أعرف ماذا أريد. وضحكت: لماذا لا **تخرجين** قليلا **من صدفتك**، وتبحرين في المحيط حولك؟		
Boyundan büyük laf etmek	(Mensî, 1999, s. 87)	قال كلاما كبيرا على سنه
أنت يا سعيدي - يا حبيبي - **سأقول كلاما كبيرا على سنك**... أنا خائفة يحسبونك.		
Kelleyi koltuğun altına almak Ölümü göze almak	(Abbas, 2022)	وضع روحه على كفه
...أن الرئيس عبد الفتاح السيسي **وضع روحه على كفه** في 30 يونيو ليحمى مصر وشعبها.		

Tablo 66

Kişisel Özellik Deyimleri-Olumlu Özellikler

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Adam gibi adam, harbi, soylu	(Mensî, 1999, s. 79)	ابن أصل
...وأنا شعرت بأنك **ابن أصل...** ولا أعرف الشيء الذي يشدني لك.		
Helal süt emmiş	(Mensî, 1999, s. 6)	ابن حلال
- الحمد لله يا وفية... ابن أختك ولد أصيل **وابن حلال**.		
Arif olan anlar (anlasın)	(Abdulgafûr, 2017)	العارف/العاقل تكفيه الإشارة
...لكن كما يقال: **العاقل تكفيه الإشارة**، ولا يحتاج إلى تطويل العبارة، وطالب الحق المنصِف تكفيه الإشارة.		
Soğukkanlı kanlı	(Emîn, 2021)	بارد الأعصاب
يرى علماء النفس أن الشخص **بارد الأعصاب** كسول وخامل، يتمسك بعاداته ولا يغير روتين حياته إلا فيما ندر.		
Ufku geniş, ileri görüşlü	(Luheydân, 2019)	بعيد النظر
بعيد النظر هو من يقايس الأمور بأشباهها، ويتوقى ويحذر ويطيل الصمت.. والسكت.. والدل.		
Sempatik, muzip	(Bu'ayşî, 2011)	خفيف الظل

يتصف **خفيف الظل** بالذكاء لأنه يعرف متى يتحدث وماذا يتحدث وكيف يتحدث؟ لا يكون مُدعياً مغروراً...		
رابط الجأش	(Harbî, 2022)	Soğukkanlı kanlı
عنوان هذا المقال - كيف تبقى **رابط الجأش** أمام الضغوطات؟		
ليّن العريكة	(Hasan, 2011)	Yumuşak başlı
يتصور بعض الناس أن الإنسان إذا ما كان **ليّن العريكة** عُصر أو أكِل، أما إذا كان صلباً جلب احترام الناس وهيبتهم.		
نسيج وحده	(Abdulmecîd, 2020)	Benzersiz, kendine özgü
...أنا في الإسكندرية أقرأ له مثل غيره، وأرى فيه كاتبا، **نسيجَ وحده** في البناء واللغة وإيقاعها.		
هذا الشبل من ذاك الأسد	(Hamdân, 2019)	Hık demiş (babasının) burnundan düşmüş
هذا الشبل من ذاك الأسد، جملة نسمعها ونستخدمها عندما نريد أن نشبه طفلاً بأبيه بخاصة إذا كان يحمل صفاته وأفعاله		

Tablo 67

Kişisel Özellik Deyimleri-Olumsuz Özellikler

Türkçe	Kaynakça	Arapça
أحكى من قرد	(Gazala, 2002)	Geveze, çenesi düşük
أحكى من قرد، أكثر ثرثرة من القرد، أكثر ثرثرة مثل الآلة الناطقة. القرد له دلالات سيئة في اللغة العربية، لكنه...		
أعمى القلب	(İslamweb, 2005)	Hikmet yoksunu, kalbi kararmış
...ورب أعمى العينين مبصر القلب، ورب مبصر العينين **أعمى القلب**.		
إن قال فلان أبيض هو قال أسود	(Mahfuz, 1988, s. 20)	Karaya ak demek
فيذا قال محدثه يمين قال شمال، **وإن قال أبيض قال أسود**، ثم يندفع في النقاش بعنف واحتداد.		
أن يكون ضيق الأفق	(Aşmâvî, 2023)	Dar kafalı, dar görüşlü olmak
سعة الأفق نعمة، فلا بد أن **يكون ضيق الأفق** مرضاً ونقمة، لأنه يجعل رؤية صاحبه إلى الأمور جميعها، ماديها ومعنويها، كبيرها وصغيرها، دنيويها وأخرويها، رؤية ناقصة.		
أنفه في السماء	(Bedrî, 2012)	Burnu havada
وإذا ما أردنا وصف أحدهم بالغرور والإستكبار استخدمنا الأنف مجدداً لنقول: هذا **أنفه في السماء**.		
تحجّر قلبه	(Cenâhî, 2020)	Kalbi katılaşmak
ماذا بعد **أن تتحجر قلوبنا** فلا تعرف كيف تخفق، فلا تقرأ الجمال، ولا تعرف المتعة، ولا تعرف الاسترخاء.		
ثقيل الدم	(Ammâr, 2022)	Ağır ruhlu, antipatik

لذلك تجدهم يغيرون أصدقاءهم بين فترةٍ وأخرى، و للأسف أن **ثقالة الدم** أصبحت اليوم عابرة للقارات مع وسائل...		
ثقيل الظل	(Bu'ayşî, 2011)	Ağır ruhlu, antipatik, densiz
ثقيل الظل شخص يفرض عليك نفسه فرضا، ويفرض عليك أن تسايره وأن تستمع إلى كلامه الذي يجتره ألف مرة كلما لقيك.		
جامد العاطفة	(Salih & Rıdvan, 2014)	Katı kalpli, duygusuz
... الحنون، وفيهم قاسي القلب، جامد العاطفة كثير الصياح، وفيهم الهادي الذي لا يعلو له صوت.		
ركب رأسه	(Temmâm, 2022)	Dik kafalı olmak Dik başlı olmak.
فبعث إلى عمه رسائل عدة تدعوه إلى الطاعة وترك العصيان، لكنه أعرض عن دعوته و**ركب رأسه** وأعماه الغرور...		
لا يُعرف له أصل من فصل	(Mensî, 1999, s. 6)	Ne idüğü belirsiz
- فقد كنت أخاف من رجاء... فقد يخدعها أحد زملائها الذين **لا نعرف لهم أصلا من فصل**.		
شمخ بأنفه	(Sputnikarabic, 2016)	Burnu havada olmak.
مَن يريد أن يعتبروه زعيماً فعليه ألا **يشمخ بأَنفه** ظانّاً أنه أفضل من الجميع.		
صلابة الرأس	(Mensî, 1999, s. 6)	Dik kafalılık
...أحد زملائها الذين لا نعرف لهم أصلا من فصل، وأنت تعرف **صلابة رأسها**، ونضطر أن نوافق أمام إصرارها.		
طويل اللسان	(İslamweb, 2010)	Dili uzun, her yere yetişen
طفلي مزاجي **طويل اللسان** يضرب أخته ولا يخاف مني مثل خوفه من أبيه.		
عديم الرحمة/الشفقة	(Abdulazîz, 2019)	Merhametsiz, insafsız
تكون كل محاولات التخلص من تلك الخيوط تضعك في ركن قساة القلوب **وعديمي الرحمة**، لأنه لا أحد غيرك يعلم...		
عريض القفا	(Yazıcı, 2010)	Kalın kafalı, aptal
ومن كناياتهم هو **عريض القفا** وعريض الوساد، يعنون عظم الرأس وهو دليل الغباوة.		
عينه فارغة	('Âmirî, 2023)	Açgözlü
العين الفارغة هي التي لا يملأها شيء مهما امتلأت، وهي التي تحكم على الناس من خلال عين المظاهر الظاهرة...		
غليظ القلب	(Şerîf, 2021)	Katı kalpli
وعندما أقرأ قوله تعالى فبما رحمة من الله لنت لهم ولو كنت فظا **غليظ القلب** لانفضوا من حولك أتأمل كيف أعلى القرآن الكريم من صفة قد يراها البعض سلبية، خاصة في البيئات الصحراوية والقبلية.		
فقد ضميره	(Abdullah, 2019)	Vicdanını kaybetmek
دون أن **تفقد ضميرك** الحي، هناك بعض الأشياء التي يجب أن تعرفها كي تتخلص من شعورك بالذنب...		

Katı kalpli	(Ahdar, 2021)	قاسي القلب
القسوة هي صلابة مقترنة بخلو القلب من الإذعان لآيات الله عز وجل، **فقاسي القلب** لا يتأثر بشيء ولا يبالي...		
Yağmur olsa kimsenin tarlasına düşmez. Ölüyorum desen bir damla su vermez.	(‘Usfûr, 2017)	ما تبلّ إحدى يديه الأخرى
وإذا أراد أحد أن يدعو على آخر بالفقر قال: تربت يداه. وإذا وُصِف البخيل قيل: **ما تبل إحدى يديه الأخرى**.		
Yağcılık yapmak Yalakalık yapmak	(Selâyime, 2018)	مسح الجوخ
وزاد الطين بلة أن انتقلت ظاهرة **مسح الجوخ** من الحياة الواقعية إلى العالم الافتراضي (الفيسبوك) فصار الطالب الجامعي **يمسح الجوخ** لأساتذته الجامعيين عن طريق الفيسبوك طمعاً بالحصول على علامات جيدة.		
Hava atmak, havalara girmek	(Kerrâr, 2011)	نفخ شدقيه
كل ما يتطلب البشير **لنفخ شدقيه** وإطلاق لسانه هو لقاء جماهيري وميكرفون ومكبرات صوت وبعض المأجورين...		

Tablo 68

Kişisel Özellik Deyimleri-Özgüven

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Ayakları üzerine durmak	(Mensî, 1999, s. 26)	وقف على القدمين
ولا بد لحمدي أن يتحمل كثيرا من المعاناة قبل **أن يقف على قدميه** وأن يطول تمنيه لكل أمر قبل أن يحصل عليه...		

Tablo 69

Kişisel Özellik Deyimleri-Tembellik

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Minder çürüten, Haymana öküzü Hiçbir iş yapmayan	(Dâyil, 2013)	سبهلل
ولا بد لحمدي أن يتحمل كثيرا من المعاناة قبل **أن يقف على قدميه** وأن يطول تمنيه لكل أمر قبل أن يحصل عليه...		

Tablo 70

Kişisel Özellik Deyimleri-Yetenek

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Akıcı konuşmak	(Mint, 2017)	استقام لسانه
...حتى إذا **استقام لسانه** انطلق إلى مجلس المحظرة فتى كأترابه، مُحْكَمُ التربية سليمها، تحكمه الأعراف والتقاليد...		
Dikkatini çekmek	(Mahfuz, 2006, s. 7)	جذب بصره
وجلس في شرفة تطل على ملتقى النبي دنيال يدخن سيجارة **فجذب بصره** استعداد قائم في شقة على الجانب الآخر...		
Aklı ermek, kafası basmak	(Mensî, 1999, s. 165)	عقل الأمر
...ولكنه الرجل الذي نظم ورتب كل أمر لحسابه، وقليل منهم من **يعقل الأمور**، ولكن الكثير تتحكم فيهم الأنانية.		
Düşüncesini okumak Kalbini okumak	(Quora, 2018)	قرأ أفكاره
...وسوف تستطيع **قراءة أفكارهم** بسهولة، سيفكرون ماذا بداخل العلبة؟ ما طعمه؟ كم ثمنه؟ هل يناسبني؟		
Emsalsiz, eşsiz, eşi bulunmaz	(Mahfuz, 1988, s. 62)	لا يشقّ له غبار
- ولا تنقصن من رأس المال بدلا من أن تنقصن من الفائدة! يا لكن من كاذبات **لا يشق له غبار**!		
Tereyağından kıl çeker gibi	(Mensî, 1999, s. 18)	مثل الشعرة من العجين
- بسيطة.. هناك من يستطيع أن يعطيك جواز سفر تستطيع به أن تخرج من هذه التعقيدات، **مثل الشعرة من العجين**.		

Tablo 71

Kişisel Özellik Deyimleri-Zayıflık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Ağzından kaçırmak	(İslamonline, 2023)	سبقه لسانه
اختلف الفقهاء في طلاق المخطئ، وهو الذي **سبق لسانه** إلى كلمة الطلاق دون أن يقصدها...		
Burnunun ucunu görememek	(Mensî, 1999, s. 131)	لا يستطيع رؤية ما تحت قدميه
- زوجي... ومجتمع أعمى لا يفكر ولا يعقل، و**لا يستطيع رؤية حتى ما تحت قدميه!**		
Kolay lokma olmak	(‘Ukaylân, 2021)	لقمة سائغة
...لأنه سيتحول **إلى لقمة سائغة** للأمراض النفسية والتحسر ومقارنة نفسه بالآخرين والنقمة على حياته.		
Anlayışı kıt olmak	(Mensî, 1999, s. 164)	مصاب بعسر في الفهم
- إنكم جميعا أيها الرجال مصابون **بعسر في الفهم** إذا كان الأمر متعلقا بالمرأة في علاقتها بكم...		

Aklı noksan, eksik etek	(Mahfuz, 1988, s. 45)	ناقص العقل
وعليك أن تشكلها كما تشاء، واعلم أنها حيوان **ناقص العقل** والدين فكملها بأمرين: بالسياسة والعصا!		

Tablo 72

Mekân Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Mısır (ülke)	(Süleyman, 2021)	أم الدنيا
تجري على ألسنة المصريين جملة مصر **أم الدنيا**، بمعنى أنها مهد الحضارة، وجملة أم الدنيا هي أعمق دلالة من...		
Tuvalet, hela	(İacad, 2020)	بيت الخلاء
من مستحبات الوضوء أن يكون في مكان طاهر، منفصل عن **بيت الخلاء**، لأن على المتوضئ أن يسمي الله تعالى...		

Tablo 73

Para ve Ekonomi Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Astronomik rakam, fahiş, uçuk	(Mensî, 1999, s. 159)	أسعار فلكية
سنبني فيلا رائعة بدلا من أن أضيع ما معي في شقة، والشقق **أسعارها** الآن **فلكية**...		
Ateş pahası	(Mensî, 1999, s. 160)	أسعار ..... نار
- أنت تعرف قبل غيرك أن ما معي لأشتري شقة... فـ**أسعار** الشقق **نار**، كما أنني لست مسؤولة عن سكنك أنت!!		
Rızık kapısı, geçim kapısı	(Derîr, 2018)	باب الرزق
بادِرْ بالطيّب قبل أن تغادر دار السيئة، ولا تجْعل الواقفين عند **باب الرزق** يَنْتَظِرون كثيراً...		
Kemer sıkmak	(Metâ'inî, 2017)	شدّ/ربط الأحزمة على البطون
إذن من الأفضل لنا أن **نشد الأحزمة على البطون** فعلا لا قولا، ونتجاوز الأزمات بالمزيد من الإصرار والعزيمة.		
Har vurup harman savurmak Çarçur etmek	(Tacticano, 2021)	صرف النقود هنا وهنا
لست أعني أنه ليس للمال قيمة، ولكن **صرف النقود هنا وهناك** بدون مشروع واضح وخطة دقيقة لا جدوى منه.		
Para aklamak	(İnterpol, 2022)	غسل الأموال
وظاهرة **غسل الأموال** منتشرة في كل مكان وموجودة في مجالات لا تخطر على البال، مثل الجرائم البيئية.		

Pahalıya mal olmak	(Neyr, 2015)	كلّفه ثمنا باهظا
انشغال نتنياهو بإيران **كلّف** إسرائيل **ثمناً باهظاً.**		

Tablo 74

Para ve Ekonomi Deyimleri-Ekonomik Durum

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Paraya para dememek	(Mensî, 1999, s. 7)	تسيل الدولارات أنهارا
- وبنت أختك أخوها مهندس ويعمل في البلاد التي **تسيل** فيها **الدولارات أنها را**...		
Ne ondurur ne öldürür	(Mensî, 1999, s. 4)	لا يسمن ولا يغني من جوع
- فالوردة يبقى لها رائحتها حتى بعد أن تذبل، فهي فدادين وإن كان عائدها **لا يسمن ولا يغني من جوع!!**		
Ceplerini boşaltmak, beş parasız koymak	(Mensî, 1999, s. 4)	نظّف جيوبه
- ولكنكم **نظفتم جيوبي** في هذه المرحلة الخاسرة التي بالنسبة لي.		

Tablo 75

Para ve Ekonomi Deyimleri-Maddi Değer

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Yükte hafif pahada ağır olmak	(Aljazeera, 2022)	ما خفّ حمله وغلا ثمنه
إذ يقتحم اللصوص العشرات من عربات الشحن يوميا لنهب **ما خف حمله وغلا ثمنه** مما تحتويه الطرود المشتراة...		

Tablo 76

Para ve Ekonomi Deyimleri-Yatırım

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Para parayı çeker	(Halîl, 2011)	المال يجرّ المال
ينبغي التأكيد على أن أحداً لا يدعو إلى أن توقف **المال عن جر المال،** أو إلى قيام هذا المال بجر الصيبان.		

Tablo 77

Para ve Ekonomi Deyimleri-İş Dünyası

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kara borsa	(Abdullah, 2023)	السوق السوداء
...ومن خلال هذا التقرير سنتعرف على أسعار صرف الدولار في **السوق السوداء**.		
Aslan payı, en büyük parça	(Mâlik, 2016)	حصة الأسد
حصة الأسد ستقتصر على مناطق نفوذ النظام حالياً وقاعدتها العسكرية الروسية في الحميمي.		

Tablo 78

Para ve Ekonomi Deyimleri-Zenginlik ve Yoksulluk

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Elde avuçta olmamak Çulsuz olmak	(Mensî, 1999, s. 28)	العين بصيرة واليد قصيرة
ويقول في حيرة: ولكن من أين؟ **العين بصيرة واليد قصيرة**... ولو كنت...		
Ensesi kalın, kodaman	(eş-Şeyh, 2018)	القطط السمان
وفي كل مرةٍ يجري فيها القبض على شخصية ممن سماهم الرئيس **بالقطط السمان**، أو رموز الفساد في الدولة...		
Geçim sıkıntısı çekmek	(Shinshi, 2021)	ضاقت به سبل العيش
يحكى أن أحدهم **ضاقت به سبل العيش**، فسئم الحياة وقرر السفر في بلاد واسعة، فترك بيته وأهله وغادر، وسار...		
Yoksulluk çekmek	(Abdulazîz, 2023)	ضيق ذات اليد
بات البحث عن جنسيةٍ الشغل الشاغل، ومع **ضيق ذات اليد** وانغلاق حنفية المعونات سواء على العموم، أو على سبيل التهذيب، باتت لقمة العيش أصعب من التنقيب عن الذهب.		
Boğazına kadar borca batmak	(el-Eyyâm, 2018)	غرق في بحر الديون
- **غرقت في بحر الديون** وابحث عن طوق نجاة.		
Açlık çekmek Açlıktan nefesi kokmak	(Hüseyin, 2015)	لبس لباس الجوع
ما المدينة **التي لبست لباس الجوع** والخوف؟		
Aslan payı	(İbrahim, 2023)	نصيب الأسد
مفاجأة... 5 دول عربية تستحوذ على **نصيب الأسد** باحتياطي الذهب في العالم.		

Fildişi kulede yaşamak	(Lutfî, 2023)	عاش في برج عاجي
وأكدت أن الوزير لم يعد **في برج عاجي** ودوره الأساسي هو التواصل والتفاعل والتعامل مع المواقف والقضايا.		
Parayla oynamak	(Mensî, 1999, s. 20)	لعب بالفلوس
- يا ستي ولا يهمك، بكرة يلعب بالفلوس لعب... ولما يكونوا نفسهم يرجعون، وتمنعهم الجوازات من الخروج...		

Tablo 79

Psikoloji ile İlgili Deyimler

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İçine kapanmak	(Ali, 2022)	انطوى على نفسه
وأضاف رئيس جامعة الإسكندرية، أن الرئيس مبارك **انطوى على نفسه** بعد وفاة حفيده، والصدمة جعلته غير مهتم...		
Dil yarası	(Hâira, 2011)	جُرح اللسان
جرح اللسان أقوى من جرح الأبدان.		
Gönlü rahat, kafası rahat	(el-İbrâşî, 2019, s. 31)	مستريح البال
...ثم نظر فوق الباب فوجد المقص الكبير مفتوحا، فاطمأن ودخل وسار إلى الأمام وهو هادئ النفس **مستريح البال**.		

Tablo 80

Sağlık Deyimleri-Fiziksel Durum

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Soluk yüzlü, soğuk benizli	(Semmân, 1995, s. 54)	ذو الوجه الميت
أحمل يدي... أمضي بها إلى جارنا الطبيب، **ذي الوجه الميت** المحنط بصلابته الصخرية، والتي لا تعبر عن عمره.		
(Kırkına) merdiven dayamak	(Mahfuz, 1988, s. 14)	يشارف (الأربعين)
أما سببه فهو أن أباه أحيل على المعاش في ذلك الوقت، - وكان **يشارف** ال 40 لإضاعته عهدة مصلحية بإهماله...		

Tablo 81

Sağlık Deyimleri-Ölüm

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Vefat etmek	(Hasânî, 2014)	أتاه اليقين

فاطمأن باله وعاش حياته بالطول والعرض ولم يشعر في أي وقت منها بيقظة ضمير وظل في غفلته حتى **أتاه اليقين**.		
أدركه الموت	(el-İmârât, 2022)	Ölmek
إن وفاة الحاج رمضان هي خاتمة حسنة لوفاته يوم جمعة، وداخل المسجد، حيث **أدركه الموت** قبل انتهاء صلاة الجنازة.		
أسلم روحه إلى...	(el-Cerîde, 2020)	Ruhunu teslim etmek
المخلد ترجّل عن صهوة الحياة **وأسلم روحه إلى** بارئها.		
انتقل إلى الرفيق الأعلى	(el-İttihâd, 2013)	Rabbine kavuşmak
يردد الناس دائماً عبارة **انتقل إلى الرفيق الأعلى** أو انتقلوا إلى جوار ربهم عندما يخبرون عن وفاة أحدهم.		
انتقل إلى جوار ربه	(el-Ğad, 2020)	Rabbine kavuşmak
بعد معاناة مع المرض.. علي الصاعدي **ينتقل الى جوار ربه.**		
انتقل إلى دار القرار	(et-Tahrîr, 2020)	Hakkın rahmetine kavuşmak
...من الظالم فسحة التماس العفو وطلب الصفح أو كليهما مع رد المظلمة بعد أن انتقلت صاحبة **الحق إلى دار القرار.**		
انتقل إلى رحمة الله	(Aljazeera, 2020)	Hakkın rahmetine kavuşmak
بقلوب مؤمنة وراضية بقضاء الله **انتقل إلى رحمة الله** رئيس اتحاد قوى الأمن الداخلي بعد معاناة طويلة مع المرض.		
جاد بأنفاسه الأخيرة	(Kutb, 2022)	Son nefesini vermek
قرية شهاب اتشحت كلها بالسواد حزنا على بطل قريتهم المغوار الذي **جاد بأنفاسه الأخيرة** غريقا فداء لشاب لا يعرفه.		
حصد أرواح	(Aljazeera, 2021)	Can almak
في حصيلة جديدة.. حرب سوريا **حصدت أرواح** نصف مليون إنسان		
حضرته الوفاة	(Bahzânî, 2019)	Vefat etmek
يُحكى أن أحد السلاطين قد **حضرته الوفاة**، فاستدعى قائد جيوشه يوصيه بثلاث وصايا قائلاً: الوصية الأولى...		
خسر حياته	(Skynewsarabia, 2017)	Hayatını kaybetmek
فيديو.. **خسر حياته** في استعراض قاتل.		
خطفته يد المنون	(er-Reşîd, 2020)	Ölmek
عانى عبد الله في آخر سنواته من أعراض المرض فكان صابراً على قضاء الله شاكراً عابداً حتى **خطفته يد المنون.**		
دفن في التراب	(Cerrâh, 2013)	Toprağa vermek, defnetmek
إننا نفهم أن **دفن** الأموات **في التراب** كان هو شريعة الله للتخلص من الجثث منذ بدء الحياة البشرية على وجه المعمورة.		
على فراش الموت	(Na'nîş, 2021)	Ölüm döşeğinde
...لكنها أضافت: أمي لم تتخلّ عن حقها ولم تسامح حتى اللحظة التي كانت فيها **على فراش الموت**، وأنا لن أسامح.		

Hayatta kalmak, sağ kalmak	(Mensî, 1999, s. 94)	على قيد الحياة
...يدفعون بأزواجنا وأخواتنا إلى هذه الحرب التي تركتنا أجساما محترقة، من ذهب منا ومن بقي **على قيد الحياة**!؟		
Dünyadan göçmek	(Nebîl, 2023)	فارقت الحياة
طفلة بريطانية **فارقت الحياة** بعد 12 ساعة من ظهور هذه الأعراض.. فما القصة؟		
Hayatını kaybetmek	(Nebîl, 2023)	فقد حياته
واقعة صادمة... رجل **فقد حياته** بطريقة مأساوية داخل حظيرة نمور... هذا ما حدث له.		
Ölmek	(Bâşâ, 2023)	قضى نحبه
أمّ مستيقظة طوال الليل خوفا من أن يعود ابنها وهي نائمة؛ ابنها الذي **قضى نحبه** في كارثة الفيضانات...		
Hakkın rahmetine kavuşmak	(el-Ahbâr, 2023)	لبّى دعوة ربه
بعد مرور أربعين يوما عن رحيل المشمول بعفو الله ورضاه الشيخ الجليل محمد المختار ولد ابّاه، الذي **لبّى دعوة ربه** فجر يوم الأحد 22 يناير 2023، وجدت نفسي، كسفير لصاحب الجلالة بنواكشوط.		
Ölmek	(el-Alem, 2022)	لبّى نداء ربه
لبى آية الله محمدي ري شهري سادن روضة عبد العظيم الحسني عليه السلام اليوم الثلاثاء، **نداء ربه**.		
Son nefesini vermek, ölmek	(Sa'îd, 2023)	لفظ أنفاسه الأخيرة
...على رأسه فسقط ينزف على سريره، ثم كمموا فمه مرة أخرى ووضعوا وشاحًا على وجهه **فلفظ أنفاسه الأخيرة**.		
Eceli ile ölmek	(Rotanaarabic, 2019)	مات حتف أنفه
مات مغابي عن عمر ناهز 95 عاما بعد حياة حافلة، خرج منها محظوظا قياسا بما حدث في العراق وليبيا ورومانيا وبلدان أخرى، وقدر له أن يفارق الحياة بعد أن بلغ من العمر عتيا، **حتف أنفه.**		

Tablo 82

Sağlık Deyimleri-Uyku

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Uykuya dalmak	(Skynewsarabia, 2023)	غطّ في النوم
وجدت مذيعة على قناة رومانية نفسها في موقف غريب بعدما **غطّ** الضيف الذي كانت تحاوره **في النوم** العميق.		
İçi geçmek, uykuya dalmak	(Reuters, 2021)	غلبه النوم
إن الرئيس الأميركي جو بايدن **غلبه النوم** لدى لقائه رئيس الوزراء الإسرائيلي الجديد نفتالي بينيت.		

Tablo 83

Sağlık Deyimleri-Yaşam

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Yaşlanmak, zaman yıpratmak Uzun ömürlü olmak	(Amr, 2021)	أكل عليه الدهر وشرب
وباقي الأحزاب العقائدية، فمن لم يعف عليها الزمن، فقد **أكل عليها الدهر وشرب**، بل وأصبحت ضعيفة وغير منتجة.		
Saçı ağarmak	(Aljazeera, 2020)	اشتعل الرأس شيبا
اشتعل الرأس شيبا.. الإفراج عن أسير فلسطيني أمضى نصف عمره بسجون الاحتلال.		
Yaşlanmak	(Abdullatîf, 2022)	تقدمت به السن
...وتعيش المسنة اليوم، مع زوجها الذي **تقدمت به السن** أيضاً، وواحد من أبنائها بقي معهم.		
Saçı başı ağarmak, aklar düşmek	(Dahîk, 1943)	طار غرابه
فلما قرأه عبد الملك بكى حتى، بلّ طرف ثوبه ثم قال: صدق زر ولو كتب بغير هذا كان أرفق، بهذا المقدار نكتفي رفقا بمن **طار غرابه.**		

Tablo 84

Seyahat Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İyi yolculuklar!	(Muvâsî, 2017)	على الطائر الميمون
نقول لأصحابنا قبل السفر إلى الخارج داعين: **على الطائر الميمون!** - أي وفّق الله السفر، وجعله خيرًا وبركة!		

Tablo 85

Sosyal İlişkiler Deyimleri-Arkadaşlık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
İçindekini dökmek Derdini dökmek	(Mensî, 1999, s. 54)	أخرج كل ما في بطنه
ولكنه مع مصطفى **يخرج كل ما في بطنه** بلا حذر أو تردد... لا يعرف لماذا؟ أهي نوع من الطبقية؟		
Samimimi olma, içten olma	(er-Ra'y, 2007)	بساط أحمدي
والبساط الأحمدي هو بساط منسوج من صوف خالص، والمجاز هنا يذهب إلى أننا جلسنا على بساط واحد وتحدثنا بصراحة.		

Tablo 86

Sosyal İlişkiler Deyimleri-İnsan İlişkileri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Ciddiye almak	(Bbcnews, 2016)	أخذه مأخذ الجد
...إذا سمعتم بين الفينة والأخرى من مرشح الحزب الآخر كلاما مناقضا لذلك، لا ينبغي عليكم ان **تأخذوه مأخذ الجد**.		
Sırtını çevirmek, yüz üstü bırakmak	(Muhammed, 2015)	أدار له ظهره
وقال: يجب علينا أن نشكر ميسي أنه اختار تمثيل البلد التي **أدارت له ظهرها** في الوقت الذي احتاجها فيه.		
Bunaltmak, burnundan getirmek	(Cureyfâni, 2018)	أراه نجوم الظهر
فقد **أراني نجوم الظهر** قبل أن يفهم طلبي، فلا هو يعرف الإنجليزية ولا أنا أفهم لغته...والسيئ أنه أوصلني إلى سوق...		
Burnunu sürtmek Küçük düşürmek	(Abdurrâdi, 2023)	أرغم أنفه
...في زوجاتهم وبناتهم فلا يأتي منهن ما يفتضح به بين الخلق، ويشين ذيله بين العباد، ويكسر نفسه، **ويرغم أنفه**.		
Topu başkasına atmak	(Hatîb, 2020)	أعاد الكرة إلى ملعب...
يمكن القول إن أغلب القوى السياسية المحليّة **أعادت الكرة إلى ملعب** الرئيس الفرنسي إيمانويل ماكرون من جديد.		
Kulak vermek	(Kusairî, 2019, s. 104)	أعار أذنه إلى
أعار أذنه إلى صمت المنزل، هل يسمع أي صوت قادم من...		
İçini dökmek, içini boşaltmak	(Kamber, 2021)	أفرغ ما في جعبته
...أنني إذا أويت إلى فراشي اليوم ولم أستيقظ غداً، فسأكون قد **أفرغت ما في جعبتي** من أي إبداع عالق في داخلي.		
Gözün aydın! Gözün aydın olsun!	(Îhâb, 2011)	أقرّ الله عينك
- يا أمير المؤمنين **أقر الله عينك**، وفرحك بما آتاك وأتم سعدك لقد حكمت فقسطت.		
Samimimi olma, içten olma	(er-Ra'y, 2007)	بساط أحمدي
والبساط الأحمدي هو بساط منسوج من صوف خالص، والمجاز هنا يذهب إلى أننا جلسنا على بساط واحد وتحدثنا بصراحة.		
Kırmızı çizgiyi aşmak Sınırı aşmak	(France24, 2022)	تجاوز الخط الأحمر
هل **تجاوزت** الدول الغربية **الخط الأحمر** في دعمها العسكري لأوكرانيا؟		
Bir bardak suda fırtına koparmak	(el-Mısrî, 2018)	زوبعة في فنجان
... بأنّ أي حراك شعبي في لبنان ليس مكتوباً له النجاح، وسيبقى عبارة عن **زوبعة في فنجان**، وهو أمر تُدركه السلطة جيداً.		

İkili oynamak	(Hamâde, 2022)	لعب على حبلين
انتهى زمن **اللعب على حبلين** حان وقت التحرك.		
Kolay lokma olmak	(‘Ukaylân, 2021)	لقمة سائغة
...لأنه سيتحول إلى **لقمة سائغة** للأمراض النفسية والتحسر ومقارنة نفسه بالآخرين والنقمة على حياته.		
Minnettar olmak, borçlu olmak	(Mahfuz, 2006, s. 7)	مدين له
ومع ذلك لم ينس أنه **مدين لهم** وهو ما يؤكد سخطه دواما. وقال إنه قد انتهى منهم إلى الأبد، ولكنه بلا نصير.		
Kirli çamaşırlarını ortaya dökmek	(Bûdlâma, 2015)	نشر الغسيل الوسخ
- فلماذا تتبعون سياسة **نشر الغسيل المتسخ** أمام العالم؟ إذا كانت لديكم نصائح أو انتقاد فتوجهوا بها لأصحاب الأمر.		

Tablo 87

Sosyal İlişkiler Deyimleri-Sosyal Etkileşim

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Allah sabahlarınızı mutlu etsin.	(Hamdân, 2022)	أسعد الله صباحكم
أسعد الله صباحكم، وأضاء لكم قلوبكم، وألبسكم من حلل السّعادة والعافية.		
Mutlu sabahlar!	(MissionEgypt, 2020)	أُسعِدتم صباحا
أسعدتم صباحا. يسرني أن أبلغكم: بأن الشعب الأميركي يجب أن يكون ممتنًا وسعيدًا للغاية، حيث لم يتعرض أي أميركي للأذى في هجوم الليلة الماضية.		
… kervanına katılmak	(Cenûbiyye, 2022)	انضم إلى قافلة...
انضم طفل جديد **الى قافلة** ضحايا زورق الموت قبالة طرطوس.		
Allah seni mübarek kılsın!	(Abdurrahman, 2022)	بارك الله فيك
- أخي **بارك الله في** كل من تحبهم!		
Muhabbet etmek Muhabbete dalmak	(Medkûr, 2009)	تجاذب أطراف الحديث
إنها سهلة على نحو ما، لأنني أكتب كما لو كنت **أتجاذب أطراف الحديث** معك، أو أكتب رسالة إلى صديق...		
Akıntıya kapılmak Akıma uymak	(Factio, 2019)	ركب الموجة
البعض **ركب الموجة** وطالب باستقالتي... إن بعض الأشخاص من ذوي الأجندة طالب بتقديم استقالتي من منصبي.		
Mutlu akşamlar!	(Beşîtî, 2018)	طاب مساؤكم

طاب مساؤك... لن أشرب قهوة هذا المساء من دونك، أنا ومسائي بانتظارك، وهل يحلو لي مساء إلا بك، وبحضورك؟!		
طابت أوقاتكم	(Sâlih, 2013)	Keyifli vakitler!
طابت أوقاتكم... ظهر في إبهام قدمي مسمار لحم صغير، ولكن مؤلم...		
على رأسي	(Sa‘îd, 2021)	Başımla beraber, memnuniyetle
والله كلامك **على راسي** وفي عيني.		

Tablo 88

Spor Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Tarih yazmak	(el-Vatan, 2016)	صنع التاريخ
في عالمنا العربي.. كثيرون **صنعوا التاريخ** وخلدهم التاريخ، وما زلنا نتغنى بإنجازاتهم الوطنية والقومية والعالمية.		
Altın gol	(Aljazeera, 2004)	هدف ذهبي
قررت اللجنة التشريعية فيفا إلغاء الاعتماد على قاعدة **الهدف الذهبي** في جميع المسابقات الرسمية التي ينظمها الفيفا.		
Sportmenlik, spor ahlakı	(Hamed, 2021)	روح رياضية
الروح الرياضية التي تهم الناس هو التعامل مع الآخرين بكل أدب وحُلم وعدم الغضب والتأني بالحكم على الآخرين.		

Tablo 89

Yaşam Deneyimi Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Feleğin çemberinden geçmek	(el-Harbî, 2014)	عركته الحياة
وسقف لغة باذخة لا يكتبها سوى فنان، ولا يصيغ روحها سوى فيلسوف **عركته الحياة** جيدا وصقلت كل تجاربه.		
Sünger çekmek Geride bırakmak.	Nuveys, 2002, s. 80)	طوى صفحة الماضي
- فات أوان هذا الكلام... وأرجو منكم جميعا **طي صفحة الماضي**، وأوافقك الرأي في حلمك المشروع بأن يتعرف...		

Tablo 90

Yaşam Deneyimi Deyimleri-Çaresizlik

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kolu kanadı kırılmak	(Tsimoki, 2020)	أصبح/بقي مقصوص الجناح
...ولكن سرعان ما سيتبين الوزير والجهاز بأن الاتفاق الائتلافي يبقي وزيرهما **مقصوص الجناحين** وبلا صلاحيات.		
Kapılar yüzüne kapanmak	(Arâdî, 2022)	أوصدت جميع الأبواب في وجهه
أوصدوا الأبواب في وجه الرئيس المأزوم!		
Kadere boyun eğmek	(el-Beyân, 2022)	استسلم لمصيره
يبدو أنه لا مفر أمام رئيس الوزراء سوى **أن يستسلم لمصيره** ويعلن تنحيه في وقت لاحق اليوم.		
Duvara toslamak Çıkmaza girmek	(Bustânî, 2015)	اصطدم بالحائط المسدود
لكن وبحسب المعلومات المتوفّرة فإنّ مبادرة العماد عون **ستصطدم بالحائط المسدود**...		
Avucunu açmak	(Sâbit, 2019)	بسط راحتيه
وكان عاشور يسهر في الساحة أمام التكية يطرب للألحان، ثم **يبسط راحتيه** داعيًا: اللهم صُن لي قوتي وزدني منها، لأجعلها في خدمة عبادك الصالحين.		
İki arada bir derede kalmak Yukarı tükürsem bıyık aşağı tükürsem sakal	(Mahmûd, 2022)	بين المطرقة والسندان
تعيش اليوم موقفاً حرجاً والتزاماتها السياسية والعسكرية وبين مصالحها الاقتصادية. إنها اليوم **بين المطرقة والسندان**.		
Mahsur kalmak, çaresiz kalmak	(Bbcnews, 2018)	تقطعت به السبل
أنقذت سفينة فرنسية بحارا هنديا أصيب بجروح خطيرة و**تقطعت به السبل** وسط المحيط الهندي، حسب مسؤولين.		
Kapılar yüzüne kapanmak	(Mahfuz, 2006, s. 124)	سدت السبل في وجهه
لا أدري **السبل مسدودة في وجهي،** ولكن علي أن أرجع إلى بلدي فأبحث عن أي عمل أو أنتحر.		
Bütün yollar tıkanmak Çaresiz kalmak	(Lu'lua, 2014)	ضاقت به السبل
اعتصمت بعد أن بقيت من دون وظيفة، وبعد أن **ضاقت بي السبل** للحصول على وظيفة أستطيع بها توفير احتياجاتي.		
Elden bir şey gelmemek Çaresiz kalmak	(Mensî, 1999, s. 68)	ما باليد حيلة
أنا لا أريد أن أكون أول من يتحدث إليك في هذا الموضوع، ولكن **ما باليد حيلة**... أمري إلى الله.		
İki arada bir derede kalmak Yukarı tükürsem bıyık aşağı	(Orient, 2016)	وقع بين المطرقة والسندان

tükürsem sakal		
ووقعنا بين المطرقة والسندان، وأيضاً في وسطنا منشار أكل منا كلما صعد ونزل. نعم إنها حالة طبيعية.. ربما ليس لها مثيل في التاريخ.		
Eli kolu bağlı olmak	(Veyfkâvî, 2018)	يقف مكبَّل اليدين
إن من أصعب المواقف التي يمكن أن يمر بها الإنسان هي **أن يقف مُكَبَّل اليدين** أمام ما يحصل له...		
Eli kolu bağlı olmak Çaresiz kalmak	(Aşâvî, 2019)	يقف مكتوف الأيدي
...وقال مارك كاتس في بيانه إن إدلب تحترق ولا يمكن للعالم ببساطة **أن يقف مكتوف الأيدي**.		

Tablo 91

Yaşam Deneyimi Deyimleri-Şanslılık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Şansına ... çıkmak	(Mahfuz, 1988, s. 131)	أوقعه حظه على...
وكانت نوال حيية وفي حاجة إلى من يطاردها، **فأوقعها حظها على** كهل في أشد الحاجة إلى من تطارده.		
Şansı yaver gitmek Şans yüzüne gülmek	(el-Beyân, 2023)	ابتسم له الحظ
ابتسم له الحظ أخيراً ليفوز بـ 50 ألف دولار، حسب ما قال مسؤولو اليانصيب.		

Tablo 92

Yaşam Deneyimi Deyimleri-Şanssızlık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak	(Nâcî, 2019)	كالمستجير من الرمضاء بالنار
إنها حالةٌ مؤسفة لأشخاص **يستجيرون من الرّمضاء بالنار،** لكن مختلف المؤشرات تُظهر أن هذه الهجرة ستستمر.		
Göz değmek, nazar değmek	(Mutur, 2017)	أصابته عين
كثيراً ما يثير حفيظتي أن أسمع أن فلاناً محسود أو **أصابته عين،** وأقول لنفسي كيف يمكن للعين أن تصيب.		
Fırsatı kaçırmak	(Mensî, 1999, s. 24)	أفلت الفرصة من يده
وقد تأتي الفرصة، ولكنها **تفلت من يده،** ولا يستطيع اللحاق بها... لأن صاحب العمل مثلا لا يريد أن يتركه.		
Oltaya gelmek Oltayı yutmak, zoka	(Mensî, 1999, s. 66)	ابتلع الطُعم في السنارة

لأن هناك بعض الناس يتملكهم العناد عندما تلحين عليه... لقد وضعت له **الطعم في السنارة** وتركته **يبتلعها**.		
التقط الطُعم	(Mensî, 1999, s. 75)	Oltaya gelmek, oltayı yutmak
- فهي الوحيدة التي لم تكن تعرف. صدقيني لقد أخفوا عنها كل شيء... **فالتقطت الطعم** وجاءت تجري إليك بإخلاص.		
حظّه أسود من النفط	(Mensî, 1999, s. 87)	Bahtı kara olmak
وتعلوا الابتسامة الوجوه فتقول سعاد: اضحكوا أحسن من النكد... حظكم أسود من النفط.		
حظه أسود	(Hadîd, 2022, s. 66)	Bahtı kara
وصاح عامل من الخلف لو كان الولد يخوّفه لقطع منه قرشين فقط، أمه مريضة وأبوه ميت **حظه أسود** منيل.		

Tablo 93

Yaşam Deneyimi Deyimleri-Zorluk

Arapça	Kaynakça	Türkçe
خرج من عنق الزجاجة	(Hamûde, 2017)	Darboğazdan çıkmak
أكثر من أربعة عقود عاشها المصريون -وما زالوا- في وهم **الخروج من عنق الزجاجة**، ولم يخرجوا بعد.		
أسفل الجحيم	(Mahfuz, 1988, s. 142)	Cehennemin dibi
بنت مقمطة تفعل بي كل هذا؟! كيف سمت بي إلى نضرة النعيم ثم ردتني إلى **أسفل الجحيم!!**		
أعماق الجحيم	(Mahfuz, 2006, s. 156)	Cehennemin dibi
وحاجتك إليها كالجوع الكافر وإن قذف بك في **أعماق الجحيم**. والوقت يمر مقطرا العذاب...		
استسلم للقدر	(Mensî, 1999, s. 106)	Kadere boyun eğmek
ولكن الإنسان يجب أن **يستسلم لقدر** لا حيلة له فيه متى نزل به... ما هذه الدنيا العجيبة التي تجعل مستقبل بعض الناس ومصيرهم بأيدي الآخرين.		
اصطدم بالحائط المسدود	(Bustânî, 2015)	Duvara toslamak, şapa oturmak
لكن وبحسب المعلومات المتوفّرة فإنّ مبادرة العماد عون **ستصطدم بالحائط المسدود**...		
عثر على إبرة في كومة قشّ	(İndependent, 2023)	Samanlıkta iğne aramak
وقال ستيف دواسون للصحافيين، إنها أنباء جيدة، معتبراً العثور على الكبسولة بمثابة **العثور على إبرة في كومة قش**.		
تحمّل الهموم	(Mensî, 1999, s. 119)	Derdini, tasasını çekmek
- دعك من هذه الأفكار... فأنت لم تخلق **لتحمل هموم** البشرية... المهم هل سترد عليهم بالموافقة أم بالرفض؟		
جار عليه الزمن	(Kumandan, 2015)	Feleğin sillesini yemek Mutsuz olmak

المواطنة يسرى واحدة من أولئك النسوة اللاتي **جار عليهن الزمن** وأهله، فتراها منذ الصبح تجول جولة كالتكس...		
زجّ نفسه في المجهول	(Ba‘şin, 2012, s. 50)	Karanlığa kurşun atmak Meçhule atlamak
ثم أكمل بعصبية وهو يردد: تريدين المغامرة و**زجّ نفسك في المجهول**، وتطلبين مني الصبر والهدوء والانتظار!		
عين في الجنة وعين في النار	(Atallâh, 2006)	İkilemde kalmak
عين في الجنة وعين في النار، هذا المثل يقال عندما تختلط على شخص الأمور ويريد شيئا وعكسه في نفس الوقت.		
فقد نفسه	(Mahfuz, 1988, s. 148)	Kendini kaybetmek
كما يقول الفيثاغوريون ولكنه الاثنان: الإنسان **يفقد نفسه** في الجماعة، ويغرق في الكآبة في الوحدة، ولكنه يجدها...		
لا أهل له ولا صاحب	(Mahfuz, 2006, s. 31)	Kimsiz kimsesiz
وما أحوجك إلى دفء الشهوة في فترات الراحة من البحث، وقيمة ذلك تتضاعف للوحيد الذي **لا أهل له ولا صاحب له**.		
لم يذق للراحة طعما	(Mahfuz, 1988, s. 9)	Rahat yüzü görmemek Gün görmemek
أما الأم فراحت تقول: الله يعلم أني **لم أذق للراحة طعما** في يومي هذا، فيا لشقاء الأم التي لم تنجب أنثى تستعين بها...		
لم يطرق النوم جفنيه	(Mahfuz, 1988, s. 115)	Uyku tutmamak Gözüne uyku girmemek
وأسلم جسده للرقاد بعد ليلة شاقة - قضاها في القطار- **فلم يطرك النوم فيها جفنيه** إلا لماما واستيقظ من نومه العميق.		
لم يعرف طعم النوم	(Semmân, 1995, s. 104)	Uyku nedir bilmemek
...أكاد أنفجر ضاحكة بأعلى صوتي وأنا أذكر عبارتها التقليدية: **لم أعرف طعم النوم** منذ جئت إلى هذه الغرفة المسكونة.		
ما فائدة البكاء على اللبن المسكوب!	(Mensî, 1999, s. 152)	Olan oldu, olmuşla ölmüşe çare yok!
ولكنه تراجع مضطرا... فما فائدة البكاء على اللبن المسكوب، كما أنه الآن يعيش بمفرده في شقته...		
وقع في الفخ	(Mahfuz, 2006, s. 173)	Faka basmak
والزوج الأول محمد أنكر أي علاقة بالقتيل، ولكن العاشق **وقع في الفخ.** ترى أأنكر دفعا للشبهات أم أنه قرر الحقيقة؟		
وقع في مصيدة	(Mahfuz, 2006, s. 162)	Tuzağa düşmek
- علي سريقوس! أنا لا أفكر في علي سريقوس. – آه... هل **وقع في مصيدة!** - كنا نناقش موقفه. لكننا تحدثنا...		
يقدّم رِجلا ويؤخّر أخرى	(Aljazeera, 2021)	Tereddüt etmek İki arada bir derede
ووسط أجواء التفاؤل يطغى الحذر على إستراتيجية الرئيس جو بايدن، ويبدو كما لو أنه **يقدم رجلا ويؤخر أخرى.**		

Tablo 94

Yiyecek ve İçecek Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kötülüklerin anası (içki)	(Dâhî, 2020)	أم الخبائث
...فسموها **أم الخبائث** يعني كل ما يأنف منه العاقل، وكل ما لا يقع فيه العاقل ؛فإنه يفعله في أثناء غياب عقله.		
Ağzı sulanmak Ağzının suyu akmak	(Esmerî, 2009)	سال لعابه
ولكن عندما اطلع عليها أحد الباعة، والذي سبق أن **سال لعابه** بعد أن علم بأنني أحتاج إلى كمية كبيرة من المواد...		

Tablo 95

Yönetimsel Deyimler-Adâlet

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Hakkını vermek	(Mensî, 1999, s. 45)	أعطى كل ذي حق حقه
وبناء الحياة الزوجية على الحب والتفاهم بدلا من الكره والإكراه، وعلى الأمان والمودة، و**إعطاء كل ذي حقه**...		

Tablo 96

Yönetimsel Deyimler-Bağlılık

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kraldan çok kralcı olmak	(Sekâfe, 2011)	ملكي أكثر من الملك
ما معنى لا تكن **ملكياً أكثر من الملك؟** هذه جملة تاريخية زاد انتشارها في عصر الثورات على الملكيات في أوروبا.		

Tablo 97

Yönetimsel Deyimler-Hukuk

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Serbest bırakmak	(Muctema‘, 2023)	أخلى سبيله
قررت نيابة أمن المصرية، **إخلاء سبيل** 41 مواطناً من المحبوسين احتياطياً على ذمة ثماني تحقيقات في قضايا سياسية.		
Suçüstü yakalamak	(Muhammed, 2017)	ضبطه متلبّسا
حبس تاجر مخدرات بعد **ضبطه متلبسا** بـ 5 آلاف قرص ترامادول.		

Tablo 98

Yönetimsel Deyimler-Otorite

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Kati bir şekilde, şiddetli bir şekilde Demir yumruk ile, kararlılıkla	(Zu‘ayterî, 2009)	الضرب بيد من حديد
فان **الضرب بيد من حديد** لكل مخطئ، أو مجرم أو هذا هو ما سيعمق الولاء للوطن في نفوس الأفراد والأجيال القادمة.		
Silahla, ateşle, güç kullanarak	(Aljazeera, 2023)	بالحديد والنار
عبد الحميد السراج.. رجل الرعب الصامت الذي حكم سوريا **بالحديد والنار.**		

Tablo 99

Yönetimsel Deyimler-Strateji

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Aracılık etmek	(Mensî, 1999, s. 19)	توسط ل ...
- كان من الممكن أن نتريث قليلا، فربما نعثر على أحد **يتوسط لنا** لدى مدير الإدارة...		
Tansiyonu düşürmek	(Mensî, 1999, s. 158)	خفّف من حدة الموقف
ويساند فتحي زوجته وابنته ويخفف **من حدة الموقف** فيقول: أهي المساجد وحدها!!		
İki tarafı keskin bıçak	(Mahfuz, 2006, s. 30)	سلاح ذو حدين
وحذر نفسه قائلا: إن السذاجة **سلاح ذو حدين!** ولما خلا له المكان شمله بنظرة سريعة فتركت في نفسه انطباعا بالقدم.		
Yol çizmek, yol açmak	(Mahfuz, 2006, s. 24)	شقّ ل ... طريقا
سأشق لي طريقا في القاهرة بعيدا عن الخلق!		
Ne şiş yansın ne kebap! Hem İsa’yı hem de Musa’yı memnun etmek	(Abdulhamîd, 2023)	مسك العصا من المنتصف
التزمت الصين وفي بداية الحرب الحذر من الانخراط فيها، وحاولت التمسك بنهج **مسك العصا من المنتصف،** حتى لا تتضرر مصالحها مع أي طرف.		

Tablo 100

Zaman Deyimleri

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Eli kulağında, çok yakın	(Muba blog, 2019)	على الأبواب
الشتاء **على الأبواب**... ما هي الترتيبات التي يجب الاستعداد لها؟		
Gençliğinin baharında	(Mahfuz, 2006, s. 25)	في ريعان الشباب
...كان موظفا محترما ورجلا طيبا، ولكنه مات **في ريعان الشباب**، وأهله أليس له أهل؟؟		

Tablo 101

Zaman Deyimleri- Zaman Kavramları

Türkçe	Kaynakça	Arapça
Hava kararmak, gece olmak	(Bennûr, 2016, s. 138)	بسط الليل رداءه الأسود
...ومرّت الساعات بسرعة، وبوجهه المتجهم **يبسط الليل رداءه الأسود** على المدينة.		
Göz açıp kapayıncaya kadar	(Şâmî, 2023)	في غمضة عين
...تدور حول ذاتها وحول عمرهما الذي مرّ ويمرّ **في غمضة عَين**، لا شيء يحدث فيه، أو حدث فيه كل شيء.		
Gece gündüz, sürekli, her zaman	(Mahfuz, 1988, s. 13)	ليلا ونهارا
ليلا ونهارا... هنا ابن بنت رسول الله وكفى به جارا ومجيرا!!		

BÖLÜM 6

DEYİMLERİN ARAPÇA ÖĞRETİMİNDE KULLANIMI

6.1. Deyim Öğretimi

Anadili dışında bir dil öğrenenler için deyim bilgisinin psikolojik bir boyutu da bulunmaktadır. Çünkü öğretimi yapılan yabancı dili anadili olarak konuşanlar sık sık deyimleri kullanır, bu dili yabancı dil olarak öğrenenler ise onları her zaman kolaylıkla anlamayabilirler. Bu durum, dil öğrenen bireylerin kaygı yaşamalarına yol açabilir. Hatta bazı durumlarda deyimlerin yanlış anlaşılması ciddi iletişim sorunlarına neden olabilir.

Mazotta (2003) tarafından belirtildiği üzere, bir dilin anadil konuşanları arasındaki ortak kültürel mirasın bir parçası olan deyimler, sosyal olarak kodlanmış şifreleri içerir ve konuşmaların alıntı işlevini yerine getirir. Yabancı dil öğrencileri, anadil konuşanlarla iletişim kurarken deyimleri ihtiyaç duyulduğunda ve uygun bir şekilde kullanabilirlerse kendilerini daha az yabancı hissederler. Günlük konuşmalarda deyimlerin ve konuşmaların tamamını anlamak, anlamı kesintiye uğratmadan takip etmek anlamına gelir; ancak genellikle yabancı dil öğrencileri, deyimleri anlıyormuş gibi davranmayı tercih etmektedirler (s. 56).

Yabancı dil olarak Arapça öğretimi yapılırken deyimsel ifadelerin öğretime planlı bir şekilde dâhil edilmesi öğrencilerin kelime hazinelerini zenginleştirmeleri açısından önemlidir. Öncelikli olarak günlük hayatta daha sık karşılaşılacakları deyimlere yer verilebilir. Örneğin, "بكل سرور، على الرأس والعين، أسعد الله صباحكم، بارك الله فيك، تصبح على خير، سلمت يداك، بالصحة والعافية" gibi öğrencinin günlük iletişiminde kullanıldığı deyimler hafızada daha hızlı kalır ve bu durum öğrenme süreci hızlandırabilir. Deyim öğretiminde göz önünde bulundurulması gereken bir başka husus da öğrencilerin daha kolay anlayabilecekleri ve kolay telaffuz edebilecekleri deyimlerin öncelikli olarak öğretilmesidir. Örneğin Türkçede kullanılan

“beyaz sayfa açmak” deyimi Arapçada “فتح صفحة جديدة” şeklinde ifade edilir. Bu ifade her iki dilde de kolay anlaşılabilen kelimelerden oluştuğu için öğrencilerin zihninde daha kolay yer edebilir. Deyimsel ifadeyi öğretirken deyimin anlamını öğretmenin yanı sıra hangi durumlarda kullanılabileceğini açıklamak da faydalı olacaktır.

Richards ve Rodgers’a (2001) göre, deyim öğretimi yapılırken etkili bir öğrenme ortamı yaratmak önemlidir. Öğretmenin öğrencilere deyimleri keşfedebilmeleri için özgürlük tanıması ve deyimi oluşturan sözcükleri çözümleme aşamalarında rehberlik etmesi gereklidir. Ayrıca, öğretmen öğrencilerin hatalarından öğrenmelerine yardımcı olmalı, deyimsel ifade merkezli etkinlikler düzenlemeli ve öğrencilerin deyimleri tanımalarına yardımcı olacak çeşitli aktiviteler geliştirmelidir (s. 137).

Deyim öğretiminde etkili stratejilerden biri de deyimsel ifadeleri geçtiği bağlam içinde değerlendirmektir. Bu yaklaşım, öğrencilerin mecazi anlamı anlamalarını kolaylaştırabilir ve mevcut bilgilerini kullanarak bu ifadeleri yorumlamalarını sağlar. Diğer bir önemli strateji ise deyimsel ifadeleri belirli temalara göre gruplamaktır, bu gruplandırma deyimlerin içerdiği ana kelimeye göre olabilir. Deyimleri temalarına göre gruplama, öğrencilere deyimleri daha sistemli bir şekilde anlamalarına yardımcı olur. Ayrıca, öğrencilere belirli mecazi ifadeleri tanımlayan resimlerle eşleştirme gibi görsel görevler de öğrenmeyi destekleyebilir. Bu stratejiler, deyimlerin öğretiminde etkili bir yaklaşım sunabilir (Konopatskaya, Yarmakeev, Pimenova, & Abdrafikova, 2017, s. 654).

Deyimlerin görsellerle desteklenerek sınıf ya da koridor duvarlarına asılması deyimlerin zihinde kalıcılığını sağlaması için etkili bir yöntemdir (Gülcü, 2011, s. 52). Deyimsel ifadelerin açıklaması yapıldıktan sonra aynı deyimin farklı bağlamlar içinde kullanımı örneklerle gösterilebilir. Ardından öğrencinin doğru anlayıp anlamadığını belirleyebilmek için farklı cümleler kurarak denemeler yapılabilir. Öğretimi yapılan deyimlerin hangi durumlarda kullanılabileceğine ilişkin örnekler; hikâye, masal veya metin okuma kitaplarından seçilebilir.

Deyimlerin öğretimi yapılırken öğretmenin yönlendirici bir role sahip olması önemlidir. Öğrenci gerekli hazırlığını yaptıktan sonra öğretmenin süreç boyunca rehberlik etmesi, tespit ettiği hataları düzelterek geri dönüt vermesi ve mümkün olduğunca öğrenme sürecini kolaylaştırmaya çalıştırması öğrencinin kendisini daha özgüvenli hissetmesine katkı sağlayabilir. Özellikle öğrencilerin ilk kez duydukları deyimlerin öğretimi yapılırken onlara

yönlendirici sorular sorulabilir. Örneğin; "تسيل الدولارات أنهارا" (Mensî, 1999, s. 7) *paraya para dememek* deyiminin öncelikle sözlüksel karşılıklarının ne olduğu düşünülmeli ardından bu ifadenin deyimsel karşılığının ne olabileceğine dair tahminlerde bulunmaları sağlanabilir. Böyle yapılarak öğrenciler aktif öğrenme sürecine dâhil edilmiş olurlar.

6.2. Deyimlerin Arapça Öğretiminde Kullanımına Yönelik Etkinlik Önerileri

Bu bölümde Arapça deyimsel ifadeleri öğretmek isteyen öğretmenlere, dil öğrenimini daha keyifli bir atmosferde gerçekleştirebilmelerine yardımcı olacağını düşündüğümüz 10 adet etkinlik önerisi sunulmuştur. Etkinlik isimleri Arapça ve Türkçe isimleriyle birlikte kullanılmıştır. Sunulan etkinliklerin bazıları öğrencilerin daha önceden öğrenmiş oldukları deyimsel ifadeleri pekiştirmeye yönelik geliştirilmiş olup bazıları ise deyimleri ilk defa tanıtma amaçlı planlanmıştır.

Dil çalışmaları yapılan sınıflarda alışılmış olan öğretim gereçleri (dersin takip edildiği kitap, defter, tahta vb.) kullanmanın yanı sıra dersi yürüten öğretmenin bu tarz etkinlikleri dersin bir parçası haline getirmesinin Arapça öğretimine katkısının olacağı düşünülmektedir. Çünkü geliştirilen bu etkinlikler aracılığıyla öğrenciler bazen yeni deyimleri öğrenme imkânı bulurken bazen de önceki derslerde öğrenmiş oldukları deyimsel ifadeleri tekrar etme ve pekiştirme imkânı bulacaklarından dil çalışmalarını kalıcı bir hale getirmiş olacaklardır.

Derslerde bu tür etkinliklerin uygulanmasından bir önceki adım olan hazırlık aşamasında dersi yürüten öğretmenin bazı hususları göz önünde bulundurması yararlı olacaktır:

- Sınıf düzeyi göz ardı edilmemeli, seçilen etkinlikler öğrencilerin düzeyine göre uyarlanarak gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Etkinliklerde belirtilen süreler araştırmacı tarafından fikir vermesi adına verilmiş olduğundan dersin öğretmeni kendi inisiyatifine göre bu süreyi artırabilir ya da azaltabilir.
- Tüm etkinlikleri uygulamaya geçmeden önce öğretmen etkinliğin nasıl uygulanacağına dair öğrencileri bilgilendirmelidir.
- Etkinlikleri uygulamaya başlamadan önce sınıfın fiziki durumunun etkinliğe uygun olup olmadığı kontrol edilmelidir. Çünkü bazı etkinlikler normal sınıf düzeninde uygulanabilirken bazı etkinlikler içinse ikişerli ya da üçerli gruplar gerekebilir.
- Öğretmen etkinlik boyunca rehber rolünde olup öğrencileri, grupları motive ederek yüreklendirmelidir.

Etkinlik 1

Bingo! –– لعبة البنغو

Sınıf Dil Seviyesi: B1

Süre: 50 dakika

Amaç: Öğrencilere Arapça deyimleri öğretmek ve pratik yapmalarını sağlamak.

Öğrencilerin etkileşimli ve eğlenceli bir ortamda öğrenmelerini teşvik etmek.

Gereçler: Bingo kartları (her biri farklı Arapça deyimi içermeli), deyimlerin anlamlarını yazan kartlar taşlar veya işaretleyiciler, projeksiyon veya tahta, ödüller (isteğe bağlı)

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere etkinliği tanıtır ve amacını açıklar. Etkinliğin nasıl uygulanacağını anlatır.

Deyimleri Tanıtma (10 dakika):

Öğretmen projeksiyon veya tahta kullanarak EK 1'deki gibi deyim kartlarını sınıfa gösterir. Her bir deyimi doğru telaffuz etmek ve anlamını öğrencilere anlatmak için zaman ayırır. Öğrencilere deyimleri tekrar etmeleri ve not almaları için fırsat verir.

Bingo Kartları (10 dakika):

Öğrencilere EK 2'deki gibi birer Bingo kartı dağıtılır. Bu kartlar, sınıfta tanıtılan deyimlerin sadece Arapça ibaresini içermelidir. Her kartta rastgele sıralanmış deyimler olmalıdır.

Oyun Kuralları (5 dakika):

Öğretmen öncelikle Bingo oyununun kurallarını öğrencilere açıklar, ardından deyimlerin anlamlarını sırayla söyler ve öğrenciler bu anlamları kontrol ederler. Belirli bir çizgi veya sütun boyunca (yatay, dikey veya çapraz) tüm deyimleri doğru işaretleyen ilk öğrenci, "Bingo" diye bağırır ve oyunu kazanmış olur.

Oyun Zamanı (15 dakika):
Öğretmen sırayla deyimlerin anlamlarını okur. Öğrenciler, doğru anlama sahip olan deyimleri kartlarında bulup işaretlerler. İlk Bingo yapan öğrenci alkışlanır, ödüllendirir (isteğe bağlı).
Değerlendirme ve Geri Bildirim (5 dakika): Oyunun sonunda öğretmen öğrencilerle bir değerlendirme yapar. Hangi deyimleri doğru tahmin ettiler, hangi deyimleri öğrendiler? Geri bildirimlerini alır ve eksikliklerini tamamlamaları için gereken kaynakları önerir.

Şekil 6. Deyim Bingo etkinliği

Etkinlik 2

Arapça Hikâye Yazma – إنشاء قصة بالتعابير الاصطلاحية

Sınıf Dil Seviyesi: B2-C1

Süre: 50 dakika

Amaç: Arapça deyimleri anlama ve kullanma becerilerini geliştirmek. Yaratıcı yazma ve yazılı ifade yeteneklerini artırmak.

Gereçler:

Belirli bir deyim havuzu (örneğin, bir liste veya kartlar şeklinde), kâğıt ve kalem, tahta veya projeksiyon için uygun bir ekran, zamanlayıcı

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika): Öğretmen etkinliği tanıtır ve öğrencilere hedefleri açıklar. Deyimlerin Arap dilinde nasıl kullanıldığını ve kültürel bağlamını vurgular.

Deyimleri Tanıtma (10 dakika):

Öğretmen projeksiyon veya tahta kullanarak belirli deyimleri sınıfa gösterir. Her deyimi doğru şekliyle seslendirir ve anlamını öğrencilere açıklar. Öğrencilere deyimleri doğru kullanmaları için örnek cümleler verir.

Hikâye Oluşturma (20 dakika):

Öğretmen öğrencilere belirli bir deyim havuzundan seçtikleri birkaç deyimi içeren kısa hikâyeler yazma görevini verir. Hikâyeleri yazarken, deyimleri doğru bir şekilde entegre etmelerini teşvik eder, hatırlatmalarda bulunur.

Paylaşım ve Tartışma (10 dakika):

Her öğrenci sınıfa kendi hikâyesini kısa bir süre içinde paylaşır. Ardından, sınıf içinde yazılan hikâyeler üzerine kısa bir tartışma yapılır.

Değerlendirme ve Geri Bildirim (5 dakika):
Etkinliğin sonunda, öğretmen öğrencilere yazdıkları hikâyeleri değerlendirme ve geri bildirim yapma fırsatı verir. Öğretmen öğrencilerin kendi hikâyelerini değerlendirebilecekleri gibi birbirlerinin hikâyelerini de değerlendirme fırsatı sunar. "Bu hikâyeyi 1'le 10 arasında bir değer verseydiniz bu değer kaç olurdu?" gibi sorular yöneltebilir.
Bu plan, öğrencilere yaratıcı bir şekilde Arapça deyimleri kullanma fırsatı tanıyan etkileşimli bir öğrenme deneyimi sunacaktır.

Şekil 7. Arapça hikâye yazma etkinliği

Etkinlik 3

Deyim İncelemesi – تحليل التعابير الاصطلاحية

Sınıf Dil Seviyesi: B2

Süre: 50 dakika

Amaç: Öğrencilerin metni anlamalarını ve içinde geçen deyimleri kavramalarını sağlamak.

Öğrencilerin deyimleri öğrenip kendi cümlelerinde kullanabilmelerini teşvik etmek.

Grup çalışması ve iletişim becerilerini geliştirmek.

Gereçler: Tahta veya slayt gösterisi için projeksiyon cihazı, her öğrenci için bir metin kağıdı ve kalem.

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere metni okuma ve anlama hakkında genel bir konuşma yapar. Anahtar deyimleri vurgular ve deyimlerin anlamlarını açıklar.

Grup Çalışması "Deyim Analizi" (15 dakika):

Öğretmen öğrencileri küçük gruplara ayırır. Her gruba B2 düzeyinde bir metin dağıtır ve metinde geçen birkaç deyimi incelemeleri için görev verir. Gruplar deyimlerin anlamını, nasıl kullanıldığını ve örnek cümlelerini belirlerler.

Sunumlar (15 dakika):

Her grubun belirlediği sözcü, analiz ettikleri deyimleri sınıfa sunarlar. Bu aşamada diğer grup üyeleri eklemeler yapabilir veya sorular sorabilir.

Deyim Pratiği (10 dakika):

Öğretmen örnek cümleler vererek öğrencilere deyimleri kullanma fırsatı tanır. Öğrencilere kendi örnek cümlelerini oluşturmalarını söyler.

Grup Tartışması ve Geri Bildirim (5 dakika):

Etkinlik bittikten sonra öğretmen sınıf genelinde metin ve deyimsel ifadeler hakkında genel bir tartışma başlatır. Ardından öğrencilere etkinlikle ilgili geri bildirimlerini paylaşma fırsatı verir. Bu etkinlik, öğrencilere metni anlama, deyimleri analiz etme ve kullanma fırsatı sunarak dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Şekil 8. Deyim incelemesi etkinliği

Etkinlik 4

Arapça Deyim Yarışması – مسابقة التعابير الاصطلاحية

Sınıf Dil Seviyesi: A1+ ve üzeri

Süre: 20 dakika

Amaç: Arapça deyimleri anlama ve kullanma becerilerini geliştirmek. Kelime bilgisi, yazma becerisi ve Arapça hızlı düşünme yetisini geliştirmek.

Gereçler: Tahta kalemleri veya tebeşir, kronometre

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere etkinliği tanıtır ve bu etkinliğin hangi amaçla oynanacağını anlatır. Deyimlerin Arap dilinde nasıl kullanıldığını izah eder.

Hazırlık (10 dakika):

Öncelikle öğretmen pratiğini yaptırmak istediği deyimleri önceden hazırladığı bir kağıda yazar veya bir bilgisayar/tablet kullanır.

Yarışma Zamanı:

Öğretmen sınıfı iki takıma ayırır. Tahtayı ortadan dikey bir çizgi ile ikiye bölecek şekilde hazırlar. Her iki takımı da tahtaya karşı sıralanacak şekilde ayakta durmalarını sağlar ve ilk iki öğrenciye tahta kalemlerini verir. Öğrencilere görevin süresini söyler. (Örneğin 1 dakika)

Ardından her takımın ilk öğrencisi, öğretmenin okuduğu deyimsel ifadeyi hızlıca tahtaya yazar ve kalemi bir sonraki öğrenciye verir. Öğrenciler, verilen süre içinde deyimi tahtaya yazar ve kalemi sonraki öğrenciye verirler. Öğretmenin hazırladığı tüm deyimler bitinceye kadar etkinlik devam eder.

Geri Bildirim (5 dakika):
Son deyim yazıldıktan sonra öğretmen ve öğrenciler birlikte tahtaya yazılan deyimleri kontrol ederler. Bütün deyimler kontrol edildikten sonra tahtaya en çok doğru cevabı yazan takım kazanır. Kazanan takım alkışlanır. Öğretmen yanlış yazılan deyimlerin doğru şeklini tahtaya yazar.
Uyarı: Bu oyun doğası gereği hareketli ve gürültülü olabilir. Öğretmen aynı oyunu daha sakin bir ortamda oynamayı tercih ederse öğrencileri daha küçük gruplar halinde ve kâğıt kalem aracılığıyla oynatabilir.

Şekil 9. Arapça deyim yarışması

Etkinlik 5

Arapça Deyim Bulmacası – كلمات متقاطعة للتعابير الاصطلاحية

Sınıf Dil Seviyesi: B2

Süre: 30 dakika

Amaç: Öğrencilere Arapça deyimleri öğretmek ve kullanma becerilerini geliştirmek, grup çalışması ve iletişim yeteneklerini artırmak.

Gereçler:

Deyim listesi (anlamlarıyla birlikte), tahta ve tahta kalemi veya projeksiyon için uygun bir ekran, kâğıt ve kalem

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen, etkinliği tanıtır ve öğrencilere etkinliğin hedeflerini açıklar. Arapça deyimlerin hangi durumlarda kullanıldığını vurgular.

Deyimleri Tanıtma (10 dakika):

Öğretmen, projeksiyon veya tahta kullanarak belirli deyimleri sınıfa gösterir. Her bir deyimi doğru şekilde seslendirir ve anlamını öğrencilere açıklar. Ardından deyimleri örnek cümlelerle kullanarak deyim doğru kullanışını gösterir.

Bulmaca Oyunu (10 dakika):

Öğrenciler ikişerli gruplara ayrılır. Her gruba EK 3'teki gibi üzerinde deyimlerin içine gizlendiği bir harf bulmacası ve deyim listesi bulunan kâğıt verilir. Öğrenciler, ikişerli grup halinde grup içi yardımlaşarak bulmaca içinde yerleştirilen deyimleri tespit eder ve üzerini çizerler. (EK 4) Belirlenen süre içinde etkinliği tamamlayan bütün gruplar tebrik edilir.

Paylaşım ve Tartışma (5 dakika):
Her grup, listedeki deyimlerden birini cümle içinde kullanır ve bunu arkadaşlarıyla paylaşır. Sınıf içinde kısa bir tartışma yapılır: Hangi deyimleri bulmak zor geldi? Etkinlikte geçen hangi deyimleri daha önce duymuşlardı?
Değerlendirme ve Geri Bildirim (5 dakika):
Etkinliğin sonunda, öğretmen öğrencilere yazılı değerlendirme ve geri bildirim yapma fırsatı verir. Öğrencilere deyimlerin kullanımında ne kadar başarılı olduklarına dair geribildirim verir.
Bu etkinlik, öğrencilerin birbirleriyle etkileşimde bulunmalarına ve Arapça deyimleri kullanarak iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Şekil 10. Arapça deyim bulmacası

Etkinlik 6

Adam Asmaca – لعبة الجلاد

Sınıf Dil Seviyesi: A2 ve üzeri

Süre: 30 dakika

Amaç: Arapça yeni deyimleri tanıtmak, önceden öğrenilen deyimleri pekiştirmek, kelime dağarcığını geliştirmek.

Gereçler: Tahta, tahta kalemi veya projeksiyon cihazı, Adam Asmaca tablosu (tahtaya çizilecek veya projeksiyonla gösterilecek), etkinlikte kullanılacak Arapça deyim listesi

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere etkinliğin amacını ve kurallarını açıklar. Oyunun nasıl oynanacağını anlatır. Arapça deyimlerin hangi durumlarda kullanıldığını vurgular.

Oyun Zamanı (15 dakika):
Öğretmen öğrencileri üçerli veya dörderli gruplara ayırır. Projeksiyon veya tahta üzerinde bir adam asmaca tablosu oluşturur. Ardından her grup için listeden bir Arapça deyim belirler ve deyimin anlamını söyler. Projeksiyon veya tahta üzerinde deyimi oluşturan harf sayısı kadar çizgi veya boş kutu çizer. İlk grupla oyuna başlanır. Öğrenciler deyimin harflerini tahmin etmeye başlarlar. Her doğru tahmin için bir puan alırlar. Öğretmen toplam puanları gösteren bir skor tablosu tutar veya bunun için bir öğrenci görevlendirir. Öğretmen grupların her doğru harf için bir adım daha atmalarına izin verir. Yanlış tahminde bulunduklarında ise tahta üzerinde asılacak olan adam asmaca figürüne bir parça daha eklenir. (EK 5)

Değerlendirme ve Geri Bildirim (10 dakika):
Her turun sonunda, deyimi doğru tahmin eden grup bir puan kazanır. Oyun diğer gruplara da fırsat tanıyacak şekilde sürdürülür. Planlanan deyimleri bitirdikten sonra skor tablosu birlikte hesaplanır. Etkinlik sonunda en yüksek puana sahip olan grup birinci ilan edilir ve alkışlanır. Etkinlik sonlandırılmadan önce etkinlik boyunca kullanılan deyimler anlamlarıyla birlikte tekrar edilir, anlamları söylenir ve cümle içinde kullanım pratiği yapılır. Bu etkinlik, öğrencilere Arapça deyimleri eğlenceli bir şekilde öğrenme ve pekiştirme fırsatı sunar. Oyunun rekabetçi yapısı öğrencileri etkileşime teşvik ederek dersi eğlenceli hale getirir.

Şekil 11. Arapça adam asmaca

Etkinlik 7

Çalışma Kağıdı – حكاية علي في رحلة الحياة

Sınıf Dil Seviyesi: B2

Süre: 40 dakika

Amaç: Metinde geçen deyimleri tespit etme, anlama ve kullanma becerisini geliştirmek.

Gereçler: B2 düzeyinde içinde belli sayıda (8-10 adet) deyimin yer aldığı ve yönergelerin açıkça belirtildiği orta uzunlukta belirlenmiş bir metnin basıldığı bir çalışma kağıdı. Kalem, silgi ve zamanlayıcı.

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere etkinliğin amacını ve kurallarını açıklar. Etkinlik için ne kadar sürelerinin bulunduğunu söyler. Etkinlik boyunca sözlük kullanıp kullanamayacaklarına dair yönlendirmesini yapar ve EK 6'daki gibi hazırlanan çalışma kâğıtlarını öğrencilere dağıtır. Çalışma kağıdında yönergeler EK 7'deki gibi etkinliğin amacına uygun bir şekilde açıkça belirtilmiş olmalıdır.

Yönergeler:

Metni dikkatlice oku ve içinde geçen deyimleri belirle (altını çiz, çerçeve içine al). Belirlediğin deyimleri metnin altına sırasıyla yaz ve açıkla, ardından kendi cümlelerinde nasıl kullanabileceğini düşün. İlgili kısma belirlediğin deyimi kullanarak kendi Arapça örnek cümleni yaz. Son olarak deyimin hangi durumlarda kullanılabileceğini Türkçe açıkla.

Etkinlik Başlıyor (25 dakika):

Öğretmen öğrencilere çalışma kâğıtlarını dağıtır ve kendilerinden ad, soyadı, öğrenci numarası gibi istediği öğrenci bilgilerini çalışma kâğıdına yazmalarını ister. Etkinlik için belirlediği süreyi hatırlatır ve etkinliği başlatır. Süre tamamlanınca etkinlik sonlandırılır.

Değerlendirme ve Geri Bildirim (10 dakika):

Öğretmen çalışma kâğıtlarını toplar, kâğıtları kontrol eder ve eksik veya hatalı bilgi varsa düzeltmelerini ister. Öğrencilerin belirlediği deyimleri sınıfça paylaşmalarını ister. Bazı öğrencilerin belirlediği deyimi nasıl açıkladığını değerlendirir ve bu aşamada düzeltmeler veya ek açıklamalar yapar. Öğrencilere kendi örnek cümlelerini sınıfça paylaşma fırsatı verilir. Sınıf genelinde, etkinlikle ilgili öğrenci görüşleri ve deneyimleri paylaşılır.

Şekil 12. Çalışma kağıdı

Etkinlik 8

Tematik Deyim Etkinliği – استخدام التعابير من نفس الموضوع

Sınıf Dil Seviyesi: B1 ve üzeri

Süre: 50 dakika

Amaç: Öğrencilerin Arapça deyimleri anlama ve kullanma becerilerini geliştirmek. Öğrencilere belirli bir tema etrafında deyimleri öğretmek ve kullanmalarını sağlamak. Grup çalışması yoluyla öğrencilerin etkileşimini artırmak.

Gereçler:

Belirlenen tema ile ilgili deyim kartları veya deyim listesi, tahta kalemi, kâğıt ve kalem

Ders Planı – Uygulama

Açılış (15 dakika):

Öğretmen, günün etkinliğini tanıtarak öğrencilere tematik deyimlerin önemini vurgular. Etkinlik için belirlediği temayı açıklar ve öğrencilerden bu tema etrafında bildikleri deyimleri paylaşmalarını ister. Öğretmen, belirlenen temaya odaklanarak öğrencilere yeni deyimleri tanıtır. Her deyimin anlamını, nasıl kullanılacağını ve hangi durumlarda kullanılabileceğini örneklerle açıklar.

Etkinlik Başlıyor (20 dakika):

Öğrenciler, belirlenen temayla ilgili gruplara ayrılır. Her gruba bir dizi deyim kartı veya deyim listesi verilir. Gruplar, bu deyimleri kullanarak kısa diyaloglar veya hikâyeler oluşturur. Grubun bütün üyeleri etkinlikte aktif rol alırlar. Etkinlik için ayrılan süre sonunda bütün gruplar kalemleri bırakır.

Sunum ve Tartışma (10 dakika):

Her gruptan bir sözcü, sırayla oluşturduğu diyalogları veya hikâyeleri sınıfa sunar. Sınıf, öğretmenin rehberliğinde her sunumun ardından deyimlerin doğru ve etkili bir şekilde kullanılıp kullanılmadığını tartışır.

Değerlendirme ve Geri Bildirim (5 dakika):

Öğretmen öğrencilere etkinlikle ilgili geri bildirim verilir ve doğru kullanımı teşvik eden örnekler paylaşır. Öğrencilere, öğrendikleri deyimleri günlük konuşmalarında veya yazılarında nasıl kullanacaklarını düşünmeleri için ödev verilir.

Bu etkinlik, öğrencilere deyimleri tematik bağlamda öğrenme ve kullanma fırsatı sağlayarak dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacaktır.

Şekil 13. Tematik deyim etkinliği

Etkinlik 9

Çarkıfelek – عجلة التعابير الاصطلاحية

Sınıf Dil Seviyesi: B1-B2

Süre: 35 dakika

Amaç: Öğrencilere eğlenceli bir oyun olan çarkıfelek aracılığıyla Arapça deyimleri öğretmek. Oyunun dinamik yapısı içinde deyimleri anlamayı, hatırlamayı ve kullanmayı pratik yapmak.

Gereçler:

Çarkıfelek tahtası, bilgisayar veya dijital bir uygulama, projeksiyon cihazı, önceden hazırlanmış Arapça deyimler listesi, kâğıt, kalem ve zamanlayıcı

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen, etkinliğin amacını ve kurallarını öğrencilere açıklar, Çarkıfelek oyununun temel kurallarını özetler. Öğrencilere etkinlik süresince aktif katılımlarını sağlar.

Deyim Tanıtımı (10 dakika):

Öğretmen, sınıfta önceden hazırladığı deyim listesini tanıtır. Her bir deyimin anlamını öğrencilere açıklar ve nasıl kullanıldığını örneklerle gösterir.

Oyun Başlıyor (15 dakika): Öğretmen veya öğrenciler, sırayla öğretmenin daha önceden hazırladığı deyim çarkıfeleğini çevirirler. (EK 8) Çarkı çeviren öğrenci çıkan deyimin önce deyimsel anlamını söyler ardından deyimi anlamlı bir cümle içinde kullanır. Doğru cevap veren öğrenci alkışlanır. Diğer öğrenciler ise öğretmenin rehberliğinde doğru kullanımı değerlendirirler.

Geri Bildirim ve Tartışma (5 dakika):

Etkinliğin sonunda öğretmen ve öğrenciler deyimlerle ilgili bir tartışma yaparlar. Arapça deyimleri hangi tür durumda kullanacaklarını paylaşırlar. Öğretmen, bu aşamada öğrencilere geri bildirim verir ve gelişimlerini değerlendirir. Öğretmen, öğrencilere teşekkür eder ve etkinliği sonlandırır.

Şekil 14. Çarkıfelek

Etkinlik 10

لعبة التعابير الاصطلاحية مع الفريق – Deyim Takım Oyunu

Sınıf Dil Seviyesi: B1-B2

Süre: 40 dakika

Amaç: Öğrencilerin deyimleri anlama, hızlı düşünme ve ifade etme becerilerini geliştirmek. Yarışma aracılığıyla öğrenme ortamını keyifli bir atmosfere taşımak

Gereçler: Masa veya sıra, 2 sandalye (her iki grup için), soruyu ilk cevaplamak isteyenin cevap hakkı kazanması için kalem, kâğıt, kronometre, zil veya zil yerine kullanılacak bir nesne (kalem, silgi, kutu vb.)

Ders Planı – Uygulama

Açılış (5 dakika):

Öğretmen, öğrencilere oyunun amacını ve kurallarını anlatır. Deyimlerin nasıl kullanılacağını, oyunun rekabetçi doğasını ve hızlı düşünme becerilerinin önemini vurgular. Ardından Öğrencileri eşit sayıda iki gruba ayırır.

Oyun Başlıyor (30 dakika):

Öğretmen her takımdan birer öğrenciye masanın yanındaki sandalyelere oturmasını söyler. Masanın üzerine, yarışmacıların cevaplarını yazmak için kullanacakları bir kâğıt ve kalem konur. Soruyu ilk cevaplamak isteyenin cevap hakkı kazanması için belirlenen zil vb. nesne masanın tam ortasına konur. Öğretmen etkinlik öncesi hazırlanan Arapça deyimsel ifade listesinden birini seçer ve öğrencilere yüksek sesle 2 kez okur ancak deyimin Türkçe karşılığını açıklamaz. Öğrencilere bu deyimi anlamlı bir cümle içinde kullanıp Arapça yazmalarını söyler. Cümleyi doğru şekilde tamamlayan ilk öğrenci zile basar, cümlesini okur. Öğretmen cümlenin doğru olduğuna karar verirse doğru cevabı veren takım puan kazanır. Cümle doğru kabul edilmezse puan kazanamazlar. Cevap veremeyen 2. Takımın yarışmacısı ise kaybeder. Ardından yeni deyim için her iki takımdan birer öğrenci daha gelir, etkinlik bu şekilde ilerler. Etkinlik için planlanan tüm deyimler bittikten sonra takımların puanları toplanır. Kazanan takım belirlenir. Ardından kazanan takım alkışlanır ve etkinlik sona erer.

Geri Bildirim ve Tartışma (5 dakika):

Etkinliğin sonunda öğretmen ve öğrenciler deyimlerle ilgili bir tartışma yaparlar. Yarışma süresince kullanılan Arapça deyimleri tekrar ederek deyimleri hangi tür durumda kullanacaklarını paylaşırlar. Öğretmen, bu aşamada öğrencilere geri bildirim verir ve gelişimlerini değerlendirir.

Şekil 15. Deyim takım oyunu

BÖLÜM 7

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın amacına ilişkin elde edilen bulgular doğrultusunda ulaşılan sonuçlar özetlenmiş ve bu çerçevede araştırmacılara, yabancı dil eğitimcilerine ve dil eğitimi sunan kurumlara yönelik bazı öneriler yer almaktadır.

7.1. Sonuçlar

Deyimsel ifadeler, dilin köklerini ve ait olduğu kültürün derinliklerini yansıtan özel ifadelerdir. Özellikle Arapça gibi köklü bir dilin öğretimi yapılırken sadece kelime bilgisi ve dilbilgisi kurallarını değil, aynı zamanda bu dilin içerdiği kültürel zenginlikleri yansıtan deyimleri de sürece dâhil etmek gerekir. Deyimler, dil kullanıcılarının kültürel anlayışlarını derinleştirmek, daha sağlıklı bir iletişim kurmak ve günlük hayatta dilin pratik kullanımını sağlamak için etkili bir araçtır. Modern Arapçada kullanılan deyimlerin yapısını ve anlam özelliklerini detaylı bir şekilde incelemek, deyimlerin öğretimine yönelik yeni perspektiflerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu çalışma, modern Arapçada kullanılan deyimleri tanımlama, semantik analizler yapma ve öğretimine dair öneriler sunma açısından önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Deyimlerin yapısal ve semantik özelliklerinin incelenmesi ve temalarına göre sınıflandırılmasının deyim öğretimine ilişkin yeni yaklaşımların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında modern Arapça diliyle yazılan eserler ve internet sitelerinde yapılan kapsamlı taramalarda Arap dilinin geniş bir deyim yelpazesine sahip olduğu saptanmıştır. Ana dilimizde “deyim” başlığı altında incelenen bu ifadelerin, Arapçada hâlen çoğunlukla atasözlerinin de aynı kapsamda incelendiği “مثل/أمثال” başlığı altında ele alındığı gözlenmiştir. Modern Arapçadaki deyimlerin özellikleri düşünüldüğünde, bu ifadelerin ayrı

bir bölümde incelenmelerinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Modern Arapça alanında yazılan çeşitli eserlerin incelenmesi sonucunda Arapçadaki deyimsel ifadelerin diğer dillerde olduğu gibi kendine özgü ayrı bir başlıkta ele alınmadığı gözlenmiştir. Örneğin İngilizcede atasözlerinin "adverbs" başlığı altında incelenirken deyimsel ifadelerin ise "idiomatic expressions" başlığı altında incelendiği tespit edilmiştir. Arapçanın zengin deyim yapısı, bu ifadelerin daha iyi anlaşılabilmesi ve anlam karmaşası yaşanmaması için bu ifadelerin atasözlerinden ayrı olarak "تعبير اصطلاحي" başlığı altında ele alınmasının ve yabancı dil öğretiminde de bu başlıkla öğretim sürecine dâhil edilmesinin daha faydalı olacağı kanısına varılmıştır.

Araştırma çerçevesinde ele alınan Arapça deyimsel ifadelerin bazen tek bir kelimeyle, bazen ise iki veya daha fazla kelimenin bir araya gelmesiyle oluştuğu sonucuna varılmıştır. Bu deyimlerin içinde tek kelimeden oluşanlar daha az sayıda iken, iki veya daha fazla kelimeden oluşan deyimlerin daha yaygın olduğu gözlenmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan "Han el-Halili" (Mahfuz, 1988), "Et-Tarik" (Mahfuz, 2006), "La La Len Azille Cariyeten" (Mensî, 1999), "En-Nebiyy" (Cibran, 2020), "Leylü'l-Guraba" (Semmân, 1995), "El-Hubbu Fevka Bahri Marmara" (Ba'şin, 2012) isimli kitaplardan ve çeşitli internet sitelerinden ulaşılan 756 adet deyimsel ifade belirlenmiştir. Bu ifadelerden öncelikle 30 adet deyim alınarak semantik açıdan incelenmiştir. Her bir sözcüğün özgün anlamından yola çıkarak elde edilen mecaz anlamlarıyla birlikte Arap dilindeki kültürel ve dil yapıları göz önünde bulundurarak analiz edilmiştir. Deyimlerin kelime anlamlarını açıklamak için, "el-Muncid fi'l-Lugati'l'arabiyyeti'l Mu'asıra"(Ma'lûf, 2008) ve "el-Meânî (Almaany, 2023) adlı sözlükler kullanılmıştır. Ayrıca her bir deyimin kullanım alanı vurgulanmış ve bu deyimlerin hangi koşullar veya durumlarda kullanılabileceği konusunda kısa bilgiler sunulmuştur.

Tematik sınıflandırma bölümünde ise toplam 756 adet deyim üzerinde çalışma yapılarak sözlük anlamları ve içerdikleri deyimsel anlamlar doğrultusunda benzer temalara sahip olan deyimler ayrıştırılarak ortak başlıklar altında tematik bir gruplamaya tabi tutulmuştur. Arapça ifadelerin deyimsel karşılıkları belirlenirken öncelikle "el-Muncid fi'l-Lugati'l-Arabiyyeti'l Mu'asıra" (Ma'lûf, 2008) ve "el-Meânî (Almaany, 2023) adlı sözlükler kullanılmış ardından Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanan "Atasözleri ve Deyimler" (TDK, 2009) sözlüğünde bulunan ve aynı bağlamlarda kullanılan deyimsel ifadelerle eşleştirilmiştir. Bu bağlamda; aile deyimleri: 11, askeri deyimler: 6, basın deyimleri: 7,

davranış ve tutum deyimleri: 219, doğa deyimleri: 4, durum deyimleri: 105, duygu deyimleri: 121, eğitim ile ilgili deyimler: 5, eğlence deyimleri: 2, iş ve çalışma deyimleri: 55, iyi dilek ve dua deyimleri: 17, kişisel gelişim deyimleri: 5, kişisel özellikle ilgili deyimler: 50, mekân deyimleri: 2, para ve ekonomi deyimleri: 24, psikoloji ile ilgili deyimler: 3, sağlık deyimleri: 30, seyahat deyimleri: 1, sosyal ilişkiler deyimleri: 27, spor deyimleri: 2, yaşam deneyimi deyimleri: 42, yiyecek ve içecek deyimleri: 2, yönetimsel deyimler: 11, zaman deyimleri: 5 şeklinde dağılım göstermiştir. Bu dağılıma göre deyim sayısının en fazla bulunduğu kategoriler şunlardır:

- Davranış ve Tutum: 219 deyim
- Duygu Deyimleri: 121 deyim
- Durum Deyimleri: 105 deyim
- İş ve Çalışma Deyimleri: 55 deyim
- Kişisel Özellikler: 50 deyim

Son olarak Arapça öğretimi yapılan Yüksek Öğretim Kurumu ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı dil sınıfları ile bu kurumlar dışında Arapça öğretimi yapılan diğer dil eğitim merkezlerinde deyimsel ifadeleri öğretmeyi amaçlayan öğretmenlere yönelik, dil öğrenimini daha eğlenceli ve etkili kılacak 10 adet etkinlik önerisi sunulmuştur. Her bir etkinlik Arapça ve Türkçe isimleriyle birlikte verilmiş olup, öğrencilere önceki bilgilerini pekiştirme ve yeni deyimleri öğrenme fırsatı sunacağı düşünülmektedir. Geleneksel öğretim araçlarına ek olarak bu etkinlikleri dersin doğal bir parçası haline getirmenin dil öğretimine katkı sağlayacağı ve öğrencilerin Arapça öğrendikleri bilgileri kalıcı hale getirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

7.2. Öneriler

Yabancı dil öğretiminde deyim öğretiminin nasıl yapılması gerektiği konusu, dil uzmanları arasında henüz uzlaşılan bir konu olmadığı gözlemlenmiştir. Bu gerçeklikle birlikte Arapça öğretimi yapan dil eğitmenlerine Arapça deyimlerin öğretimine ilişkin bazı öneriler sunulmuştur:

1. Deyimsel ifadelerin öğretimi, öğrencilerin farklı dil düzeylerine uygun bir planlamayla ele alınmalı ve dil derslerine entegre edilmelidir. Ayrıca, dilin yapısını iyi kavramış öğrencilere yönelik olarak deyimlerin ayrı bir ders olarak öne çıkarıldığı programlar düşünülebilir. Bu yaklaşım, öğrencilere deyimleri hem doğal kullanım bağlamında gözlemleme imkânı sağlar hem de anlamlarını daha derinlemesine kavramalarına olanak tanır.

2. Deyimsel ifadelerin okuma metinlerine entegre edilmesi, öğrencilerin bir taraftan okuma becerilerini geliştirmelerine diğer taraftan ise deyimleri gerçek bağlamda görmelerine katkıda bulunabilir. Bu şekilde, öğrencilerin deyimleri günlük dilde nasıl kullanabileceklerini öğrenmeleri ve bu ifadelerin anlamlarını daha etkili bir şekilde anlamaları mümkün olabilir. Bu bağlamda, dil eğitim programlarının deyim öğretimine odaklanan bir perspektifle tasarlanması, öğrencilerin dil becerilerini daha kapsamlı bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olabilir.

3. Arapça deyimsel ifadelerin öğretimi yalnızca sınıf içi ortam ve ders kitaplarıyla sınırlı olmamalıdır. Günümüz koşullarında, mekân sınırlaması olmadan hedef dille ilgili zengin kaynaklara ve materyallere internet ortamından ulaşılabilir. Bu imkânlardan yararlanmak yabancı dil olarak Arapça öğrenimi gören öğrencilerin eksiklerini gidermelerine ve kendi kendine öğrenme stratejilerini geliştirmelerine önemli katkılarda bulunabilir. İnternet teknolojileri, özellikle de sosyal medya ağları, Arapça deyimlerin öğretiminde etkili bir şekilde kullanılabilir. Örneğin, bir web sitesi aracılığıyla deyimsel ifadelerin kullanıldığı bağlamlara dair örnekler sunulabilir. Ayrıca, şarkılar, karikatürler ve kısa diyaloglar gibi içeriklerle desteklenerek, öğrencilerin deyimleri daha etkili bir şekilde öğrenmelerine olanak tanınabilir.

4. Arapça deyimsel ifadelerin öğretimi bağlamında, öğrenciler film ve televizyon dizileri izlemeye yönlendirilebilir. İzledikleri film ya da dizilerden öğrendikleri bazı deyimsel ifadeler not alınabilir ve sınıf ortamında paylaşılabilir. Öğrenciler bu etkinliği sınıfta öğretmenleriyle birlikte yapabilecekleri gibi sınıf dışında kendi çalışma planlarına da ekleyebilirler.

5. Arapça deyimsel ifadelerin öğretimi için özel eğitim ortamları oluşturulabilir. Ders kitaplarında deyimlerin öğretim sürecinde, görsel materyallere daha fazla vurgu

yapılabilir. Çünkü karikatür vb. görseller, öğrenilen bilgilerin kalıcılığını artırmanın yanı sıra eğitimi daha keyifli hale getirebilecek nitelikte uyarıcılar olarak işlev görebilir.

6. Ders ortamını daha keyifli bir atmosfere taşıyabilmek ve öğrencilerin derse yönelik ilgilerini artırmak amacıyla bu araştırmada geliştirilen *Deyimlerin Arapça Öğretiminde Kullanımına Yönelik Etkinlik Önerileri* başlıklı bölümdeki etkinliklerden yararlanılabilir. Öğretmenler, etkinlikleri öğrencilerin düzeyine uygun hale getirerek sınıf düzeyini göz önünde bulundurmalıdır. Etkinlik süreleri, araştırmacının fikir vermesi amacıyla belirlenmiş olup, dersin öğretmeni bu süreyi inisiyatifine göre ayarlayabilir. Tüm etkinlikler öncesinde öğretmen, uygulama yöntemi hakkında öğrencilere bilgi vermelidir. Ayrıca, etkinliklerin sınıfın fiziksel durumuyla uyumlu olup olmadığı kontrol edilmelidir; çünkü bazı etkinlikler normal sınıf düzeninde uygulanabilirken, bazı etkinlikler için ise grup çalışmaları gerekebilir. Öğretmen, etkinlik süresince rehber rolünde olmalı ve öğrencileri motive ederek desteklemelidir.

7. Arapça deyimsel ifadelerin öğretimine yönelik öğretmenlere rehberlik edecek bölümler ders kitabı içerisine eklenerek veya ayrı bir şekilde geliştirilebilir. Bu bağlamda derse kaynaklık eden kitabın dışında destekleyici kitaplar hazırlanabilir ve derslerde öğrencilerin bu kaynaklardan faydalanması sağlanabilir.

8. Arapça öğretim hedeflerine uygun olarak düzeylendirilmiş tüm düzeylerdeki öğrencilerin yararlanabileceği şekilde deyimsel ifade kartları hazırlanabilir. Özellikle interaktif ve internet üzerinden erişilebilen deyim kartları hazırlanabilir ve Arapça öğretimi yapan kurumlara tanıtılabilir. Arapça deyimsel ifadelerin öğretimini hedefleyen hareketli ve görsel destekli deyim kartları, daha geniş bir perspektifte ve çeşitli seviyelerde oluşturulabilir; bu çalışmayı yaparken görsel tasarım uzmanları, eğitim teknolojisi uzmanları ve eğitim yazılımcılarından destek alınabilir.

9. Kurum tarafından Arapça dersini yürüten öğretmenlere özellikle hareketli görsel destekli kelime kartları gibi bilgisayar destekli öğretim materyallerini etkili bir şekilde kullanabilmeleri için özel eğitimler verilebilir. Çünkü ders öğretmeni bu konuda kendini donanımlı hissetmezse materyallere yeterince hâkim olamama kaygısıyla bu tür uygulamadan kaçınabilir.

Unutulmamalıdır ki, her yöntem ve teknik bütün öğrencilerde aynı sonucu vermez. Bu nedenle Arapça dil derslerini yürüten öğretmenlerin öğretim yöntem ve teknikleri açısından donanımlı olmaları ve kendilerini gelişen çağın teknolojisine göre sürekli güncellemeleri gerekmektedir.

Deyimlerle ilgili yapılan literatür taramalarında, çoğunlukla bu ifadelerin kültürel bağlamlarla ilişkilendirildiği saptanmıştır. Arapça deyimsel ifadeler alanında çalışma yapmak isteyen araştırmacılar şu konular üzerinde araştırma yapıp alana katkı sağlayabilirler:

- Deyimlerin hangi kültürel veya tarihsel bağlamlarda ortaya çıktığını ve nasıl evrildiğini inceleyerek, bu ifadelerin toplumsal ve kültürel önemini vurgulayarak dil alanına katkıda bulunabilirler.
- Yabancı dil olarak Arapça öğretiminde deyimlerin etkili bir şekilde öğretilebilmesi için eğitim materyali geliştirme konusundaki stratejiler araştırılabilir.
- Arapçanın farklı diyalektlerinde kullanılan deyimlerin karşılaştırmalı bir incelemesi üzerinde çalışılabilir. Böyle bir araştırma Arap dilinin bölgesel çeşitliliğini anlamak adına değerli bir kaynak niteliği taşıyabilir.
- Arapça deyimlerin iletişimdeki rolünü anlamak ve deyimsel ifadeleri öğrenmeyi desteklemek amacıyla iletişim stratejileri üzerine çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Abbas, M. (2022). *Eş-Şebâbu evvele men seyahsud simâra'l-islâhâti'l-iktisâdiyye.* https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Abbas, M. (2023). *Hunâke men lâ yurîdu lis-sûdân en yakife 'alâ kademeyh*. https://www.masrawy.com/news/news-videos/details/2023/7/13/ sayfasından erişilmiştir.

Abdelî, M. (2016). *Hıfzu mâi'l-vech*. https://arriyadiyah.com/569264 sayfasından erişilmiştir.

Abdulalîm, M. (2010). *Tıflî mizâciyyun tavîlu'l-lisân yadribu uhtehu ve la yehâfu minnî misle havfihî min ebîhî*. https://www.islamweb.net/ar/consult/198996 sayfasından erişilmiştir.

Abdulalîm, M. (2021). *Eş'uru bi'l-kalak ve't-tevettur*. https://www.islamweb.net/ar/consult sayfasından erişilmiştir.

Abdulazîz, B. (2019). *Basîrah*. https://www.shorouknews.com/columns/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulazîz, M. (2014). el-Cemretu la tuhriku illâ mekânehâ. *Alwatan.* https://alwatannews.net/Opinion/article sayfasından erişilmiştir.

Abdulazîz, M. (2018). *Biennehum zulimû*. https://www.aljazeera.net/blogs/2018/1/8 sayfasından erişilmiştir.

Abdulazîz, S. (2019). *eş-Şefkatu beyne'n-nebli ve'l-vedâah*. https://www.arageek.com/blog/compassion-between-nobility-and-moderation sayfasından erişilmiştir.

Abdulazîz, Y. (2023). *Feinnehâ muharrametun 'aleyhim*. https://www.aljazeera.net/blogs/2023/7/26/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulbasîr, H. (2022). *el-Ezher ye'ûdu liahdâni's-sultah*. https://www.alquds.co.uk/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulcelîl, M. (2001). *İlmu'd-delâle - usûluhu ve mebâhisuhu fi't-turâsi'l-Arabî.* Dimaşk: İttihâdu Kuttâbi'l-Arab.

Abdulgafûr, N. (2017, 02 09). Da'v'a hacaru'l-kurân ale'l-akl. *Alûkah*. https://www.alukah.net/sharia/0/112454/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulganî, Ş. (2023). *Ahvâlun mısriyyûn*. https://www.alhadtha.com/8441 sayfasından erişilmiştir.

Abdulhamîd, E. (2021, Mart 14). Turkiyâ tuğâzilu Mısr. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/arab-and-world/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulhamîd, R. (2022). *Du'âun yehuzzu'l-kulûb ve tedme'u lehu'l-'uyûn*. https://mqall.org/prayer-that-shakes-hearts-brings-tears-eyes/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulhamîd, Ş. (2023). *et-Tahavvulu mine'l-hıyâd ve't-terakkubu ile'l-inhırât*. https://shafcenter.org/ sayfasından erişilmiştir.

Abdullah, A. (2023). *ed-Dûlâr vele'un si'ru'd-dûlâr el-yevm fî Mısır*. https://gate.bald-news.com sayfasından erişilmiştir.

Abdullah, N. (2017). *en-Nefhu fî kırbetin mahrûme.* https://www.alroeya.com sayfasından erişilmiştir.

Abdullah, Ş. (2019). *Tehallas mine'ş-şu'ûri bi'z-zenbi'l-kâtili dûne en tefkıde damîrake'l-hayy*. https://www.aljazeera.net/lifestyle/2019/11/16/ sayfasından erişilmiştir.

Abdullatîf, A. (2022). *Mecîu'l-'îd yûkizu cerâha ummin sûriyyetin şetteti'l-harbu ebnâehâ*. https://npasyria.com/114179/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulmecîd, İ. (2020). *Edwar al-Kharrat nesîcu vahdih.* https://www.alquds.co.uk/ sayfasından erişilmiştir.

Abdulmevcûd, H. A. (2022). *Te'arraf 'alâ kıssati'l-makûle "elkışşetu'lleti kasamet zahra'l-be'îr"*. https://www.kashafk.com/straw-that-broke-camels-back/ sayfasından erişilmiştir.

Abdunnâsır, (2023). *Hadîdun velâ hadîde leh.* https://www.echoroukonline.com sayfasından erişilmiştir.

Abdurrâdi, M. (2023). *Raîdu's-sadr*. https://www.youm7.com/story/2023/1/10/ sayfasından erişilmiştir.

Abdurrahman, E. (2022). e*r-Reddu alâ bârakallâhu fîk.* https://m7et.com/reply-to-god-bless-you sayfasından erişilmiştir.

Abdurrahman, M. (2023). *Richard kalbu'l-esed… limâzâ ya'rifuhû'l-arab?* https://www.youm7.com/story sayfasından erişilmiştir.

Abdurraûf, N. (2017). *Ta'dîlun hukûmiyyun fî Tunus*. https://arabic.rt.com/middle_east/ sayfasından erişilmiştir.

Adentime. (2023). *el-Huznu yuhayyimu ale'l-âlimi'l-islâmî bivefâti'l-kârii'l-mısrî Abdullah Kâmil*. https://www.aden-tm.net/news/243599 sayfasından erişilmiştir.

Adiyy, M. Z. (2022, Kasım 03). Urubba beyne'l-mıtrakati ve's-sindân. *el-Arab News* https://alarab.news/ sayfasından erişilmiştir.

Ahdar. (2021). *Men sâhibu'l-kalbi'l-kâsî?* https://a5dr.com/bookidea/ sayfasından erişilmiştir.

Ahmed, L. (2022, Ekim 7). Termîmu's-seccâdi'l-'atîk fî Turkiya. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/lifestyle/2022/10/7/ sayfasından erişilmiştir.

Ahmed, Y. B. (1998). *Mahdu's-savâb.* Riyad: Advâu's-selef.

Akaslan, D. (2019). *Türk Dili I.* Harran Üniversitesi: Uzaktan Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Akarsu, B. (1975). *Felsefe terimleri sözlüğü.* Ankara: Savaş.

Akarsu, B. (1998). *Wilhelm van Humboldt'da dil-kültür bağlantısı.* İstanbul: İnkılap.

Akerson, F. E. (2008). *Türkçe örneklerle dile genel bir bakış.* İstanbul: Multilingual.

'Akîlî, H. (2018). *Serakû'l-kuhl mine'l-'ayn*. http://burathanews.com/arabic/articles/328925 sayfasından erişilmiştir.

'Akl, M. (2022). *Emsikû tarafe'l-hayt ve şârikû fi'l-karâr*. https://www.albawabhnews.com/4706446 sayfasından erişilmiştir.

Aksan, D. (1994). Anlambilim, ilgili alanlar ve Türkçe. *Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Dergisi* (16), 118-124.

Aksan, D. (2000). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aksan, D. (2002). *Anadilimizin söz denizinde.* Ankara: Bilgi.

Aksan, D. (2005). *Anlambilim, anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. Ankara: Engin.

Aksan, D. (2006). *Ana dilimizin söz denizinde*. Ankara: Bilgi.

Aksan, D. (2008). *Türkçenin gücü.* Ankara: Bilgi.

Aksan, D. (2015). Her yönüyle dil, ana çizgileriyle dilbilim (5. Cilt). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Aksan, D. (2016). *Anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi*. İstanbul: Bilgi.

Aksan, D. (2017). *Dil, şu büyülü düzen*. Ankara: Bilgi.

Aksoy, Ö. A. (2010). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü I. İstanbul: İnkılap.

Akyalçın, N. (2007). Türkçe İkilemeler Sözlüğü. Ankara: Anı.

Akyalçın, N. (2012). *Türkçemizin incileri, atasözlerimiz, tanıklı sözlük.* Ankara: Eğiten Kitap.

Akyüz, A. (2022). Anlambilim araştırmaları 1. *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 7(2), 121-134.

Alarab, (2020). Şşşşşttt. https://alarab.co.uk/ sayfasından erişilmiştir.

Alarabiya (2006, Kasım 21). Hezîmetun nekrâ' liittihâdi Cidde. *Alarabiya*. https://www.alarabiya.net/articles/ sayfasından erişilmiştir.

Alevî, R. (2022). *Hıfzu kerâmeti't-tarafi'l-âhar*. https://almerja.com/more.php?idm=165724 sayfasından erişilmiştir.

Alfred, K. (1958). *Science and Sanity.* Amerika: İnstitue of General Semantics

Alî, Î. (2020). *Berlemâniyyetun tekşifu keyfe tezra'u kanâtu'l-cezîra buzûra'l-fitneti ve tasneû't-tekârîre'l-mufebrake*. https://www.youm7.com/story/2020/9/4/ sayfasından erişilmiştir.

Ali, R. (2020). *Elen te'ûd? Alâ cemri'ş-şevk enteziruk*. https://www513.home.blog sayfasından erişilmiştir.

Ali, U. (2022). *Mubârek intavâ 'alâ nefsihî ba'de vefâti hafîdihî*. https://www.elbalad.news/5133895 sayfasından erişilmiştir.

Ali, Z. (2014, Haziran 16). el-Mufaceetu's-sâniye. *Alkhaleej*. https://www.alkhaleej.ae sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2002, Mart 19). Cheney yeşteritu tatbîka Arafat huttati Tenet harfiyyen lil-ictimâ'. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2002/3/19/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2004, Şubat 29). Fifa yulğî kâidete'l-hedefe'z-zehebî. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/sport/2004/2/29/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2008, Ocak 21). Kelamu nasrullah an eşlâi'l-cunûd resâilu bi'tticahâtin muhtelife. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2008/1/21 sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2011, Mayıs 2). Obama yuşfî curha'l-kibriyai'l-emrîkî. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/presstour/2011/5/2/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2013, Ağustos 3). Mustakbelu İsrail 'alâ keffi 'ifrît. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2013/8/3/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2017, Şubat 17). Kâdirûn alâ kalbi'l-umûr. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/sport/2017/2/17 sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2017, Ekim 7). Mâzâ yaksudu Trump bikavlihi innehû el-hudû' kable'l-'âsıfeh. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/presstour/2017/10/7 sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2018, Haziran 11). Kımmetu Mekke. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2018/6/11/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2020, Nisan 3). Herîş ilâ rahmetillâh. *Aljazeera*. https://www.al-jazirah.com/2020/20200403/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2020, Ocak 23). İşte'ale'r-ra'su şeyben. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/humanrights/2020/1/23/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2021, Haziran 1). Fî hasîletin cedîde harbu sûriyâ hasadet ervâha nisf milyûn insan. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2021/6/1/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2021, Mart 6). Huttatu ‘amelin îrâniyye. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/politics/2021/3/6/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2022, Kasım 14). Lâ teâtuf velâ te’yîd velâ tebrîr. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/politics/2022/11/14/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2022, Ocak 18). Nehbu kıtârâti’l-bedâi’ fî Los Angeles. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/gallery sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2023, Eylül 21). Abdulhamîd Sirac.. raculü’r-ru’bi’s-sâmit ellezî hakeme sûriyâ bi’l-hadîdi ve’n-nâr. *Aljazeera*. https://doc.aljazeera.net/portrait/2023/9/21/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2023, Haziran 12). Bimuşâreketi 250 tâiretin ve 10 âlâfi şahsin... *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2023/6/12/ sayfasından erişilmiştir.

Aljazeera. (2024, Şubat 10). Tahzîrâtun min hammâmi demin. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/news/2024/2/10 sayfasından erişilmiştir.

Alkalimanews. (2021, Ağustos 10). Riâsetu’-cumhûriyye: kelâmun lâ esâse lehu mine’s-sıhha. *Alkalima News*. https://alkalimanews.com sayfasından erişilmiştir.

Almaany. (2023). *Almaany Sözlüğü içinde.* https://www.almaany.com/tr/dict/ar-tr/#meaning sayfasından erişilmiştir.

Almadenahnews. (2017, 01 31). Ma aslu maqûleti “ya’rifu min eyne tu’kelu’l-ketif”. *Almadenah News*. https://www.almadenahnews.com/article sayfasından erişilmiştir.

Alraiionline. (2022, Mart 23). Ğâbe an bâlik ğazvetu Beyrut ve’l-menâtık ve iğtiyâlu’l-harîrî. *Alraii News*. https://www.alraiionline.com/news/27700 sayfasından erişilmiştir.

Alraimedia. (2019). *Ta’arrada litehdîdin bi’l-katl*. https://www.alraimedia.com/ampArticle/857486 sayfasından erişilmiştir.

Altunya, H. (2003). *Farabi’de dil felsefesi.* Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı, Isparta.

Alûcî, A. (2006). *İlâ metâ en-nefhu fî'l-kırbeti'l-harika?* https://www.welateme.net/erebi/modules.php?name=News&file=article&sid=557 sayfasından erişilmiştir.

Alyoum. (2020, 11 06). el-Asâ fi'r-ruvayda. *Alyoum*. https://www.alyaoum7.ma/6835.html sayfasından erişilmiştir.

Amin, W. M. (2020). *Yabancı dil öğretimi bağlamında Türkçe ve Arapça organ adları içeren deyimlerin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programı, Ankara.

Amir, M. (2017, Ekim 05). İnkalebe's-sihru ale's-sâhir. *Masrâvî* https://www.masrawy.com/news/news_regions/details/2017/10/5/ sayfasından erişilmiştir.

'Âmirî, C. (2023). *el-'Aynu'l-fâriğa.* https://jeeltoday.com sayfasından erişilmiştir.

Ammâr, K. (2022, Mayıs 31). *Mihnetu sakîlu'd-dem*. *Alwatan.* https://al-wattan.net/news/191897 sayfasından erişilmiştir.

Ammûnnews. (2009, Mart 5). Meclisu't-ta'lîm lem yenbus bibinti şefetin. *Ammûn News.* https://www.ammonnews.net/article/35024 sayfasından erişilmiştir.

Amr, M. (2014). *Ma ra'yukum fî men yekûlu enne'ş-şeyh Muhammed b. Hadi etâle lisanehû fî ehli's-sunneh*. https://ar.alnahj.net/audio/1551 sayfasından erişilmiştir.

Amr, Z. (2021). *el-Ahzâbu'l-'akâidiyye ekele aleyhe'd-dehru ve şeribe*. https://www.ammonnews.net/article/630007 sayfasından erişilmiştir.

Anlam bilimi. (2016). https://semantik.nedir.org/ sayfasından erişilmiştir.

Antony, E. (1963). Approach, method and technique. English language teaching. *ELT Journal*, (17) 2, 63-67. https://academic.oup.com/eltj/article-abstract/XVII/2/63/362460 sayfasından erişilmiştir.

Arabicrt. (2023). *Zelensky adda şefeteyhi vahîden.* https://arabic.rt.com/world/1477577 sayfasından erişilmiştir.

Arabicpost. (2016, Mart 14). Almanya ta'terifu: Rusya esbahat leha elyedu'l-ulyâ fî suriya. *Arabicpost.* https://arabicpost.net/archive/2016/02/14/ sayfasından erişilmiştir.

Russiatoday (2023, Temmuz 12). Zelenski adda şefeteyhi vahîden. https://arabic.rt.com/world/1477577- sayfasından erişilmiştir.

Arâdî, M. H. (2022 Temmuz 12). Evsadû'l-ebvâbe fî vechi'r-raîsi'l-mez'ûm. *Delmon Post.* https://www.delmonpost.com/post/mha24 sayfasından erişilmiştir.

Argo sözlüğü (2022). https://www.turkedebiyati.org/argo-sozlugu sayfasından erişilmiştir.

Arıklı, N., Tunçdoğan, T.& Vardar, B. (1969). *Semantik akımları.* İstanbul: Yeni İnsan.

Arslan, Ş. C. (2019). Dilin anahtar yapıları eşdizimler ve Arapçada eşdizim. *Doğu Araştırmaları Dergisi, 1*(19), 68-76.

Arthur, B. (2004). *Semiotics Analysis.* California: Sage.

Asutay, M. (2013). *Arap anlambilimi ve Arap anlambiliminin el-hasâis'teki temelleri.* Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Aşâvî, H. (2019, Temmuz 5). Nidâun insâniyyun. *News Un.* https://news.un.org/ar/story/2019/07/1036311 sayfasından erişilmiştir.

Aşmâvî, A. S. (2023 Kasım 17). Dîku'l-ufk. *Aljazeera*. http://www.al-jazirah.com/2003/20031117/ln10.htm sayfasından erişilmiştir.

Atallâh, J. (2006). *Aynun fi'l-cenneti ve aynun fi'n-nâr*. https://www.ahewar.org/debat/show.art.asp?aid=76100 sayfasından erişilmiştir.

Atay, H. (1996,). Semantik. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (7), 111-141.

Avad, A. (2016, Eylül 6). el-Amîd darabe'r-rakme'l-kıyâsiyye. *Arriyadiyah.* https://arriyadiyah.com/494837 sayfasından erişilmiştir.

Aydemir, D. K. (2018). Çaresaz romanındaki Mediha ve Münir karakterlerinin beden dilinin ve kişilerarası iletişiminin incelenmesi. M. Gün (Ed.), *Bilimsel Araştırmalar Kitabı: Sosyal Bilimler Dil ve Edebiyat* içinde (s. 21-30). Ankara: Akademisyen Kitabevi.

Azimov, İ. (2012). *Kur'an'daki deyimler, kırgızca karşılıkları ve Arapça öğretiminde kullanımı.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Azr, M. (2018). *Vaddih devra kullin mine'l-îmâni billâh ve'l-yevmi'l-âhir*. https://lakome2.com/opinion/84782/ sayfasından erişilmiştir.

Azzaman. (2018, Temmuz 19). Raculun lem yedukk li'n-nevmi ta'men. *Azzaman*. http://azzaman.info/?p=14317 sayfasından erişilmiştir.

Bahzânî. (2019). *Kıssatun ve 'ibratun*. https://www.bahzani.net/?p=35065 sayfasından erişilmiştir.

Balı, E., & Yıldız, M. (2020, Temmuz 2). Arapça fiil+isim birlikteliğindeki eşdizimlerde fiilin Türkçeye aktarımında farklı anlamlar kazanması üzerine bir değerlendirme. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(2), 681-690.

Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin grameri.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Bâşâ, A. (2023, Ekim 3). İntihâru isneyn ve muhaveletu âharîn. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/politics/2023/10/3/ sayfasından erişilmiştir.

Başgöz, İ. (1993). *Türk bilmeceleri.* Ankara: Kültür Bakanlığı.

Ba'şin, M. (2012). *el-Hubbu fevka sathi marmara.* Beyrut: Dâru'l-Fârâbi.

Bâşir, Y. (2023, Mayıs 11). el-Ğumûd yektenifu tevkî'a ittifâkin insaniyyin beyne'l-ceyşi ve'd-da'mi's-serî'. *Sudan Tribune.* https://sudantribune.net/article273794/ sayfasından erişilmiştir.

Batur, S. (2006). *Açıklama ve öyküleriyle Türk atasözleri.* İstanbul: Altın Kitaplar.

Batur, Z. (2010). Kitle iletişim araçlarının oluşturduğu yeni bir dil katmanı: öğretmen adaylarının kullandığı kitle iletişim jargonu. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3*(2), 63-73.

Bayraktar, S. (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler.* Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.

Bayrav, S. (1998). *Yapısal Dilbilimi.* İstanbul: Multilingual.

Bbcnews. (2011, Şubat 8). Kabilnâ bisadri rahbin netîcete istiftâi takrîri masîri'l-cenûb. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/middleeast/2011/02/110207 sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2012, Ocak 26). Reîsetu'l-arcantîn: mâ kâlehu kâmirûn havle cuzuri'l-fûklând "hurâ". *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/worldnews/2012/01/120124 sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2014, Ekim 28). Keyfe tuâmelu'l-muste'sidîn ve men yudirrûne zumelâehum fi'l-amel? *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/business/2014/10/14 sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2016, Ağustos 23). Biden lizu'amâi'l-baltîk: lâ te'huzû akvâle Trump me'haze'l-cidd. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/worldnews/2016/08/160823 sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2018, Eylül 23). Sefînetun feransiyyetun tunkızu bahhâran hindiyyen. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/middleeast sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2021, Kasım 2). Limâzâ ağdabet ittifâkıyyetu Okos Fransa? *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/world-59123172 sayfasından erişilmiştir.

Bbcnews. (2022, Ağustos 14). İtlâku nârin fi'l-kuds. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic/middleeast-62537556 sayfasından erişilmiştir.

Bbkonline (2018, Nisan 7). Erdoğan yettehimu'l-benke'l-merkeziyye bi'l-'ameli min verâi zahrih. *Bbk.* https://www.bbkonline.com/ar/ sayfasından erişilmiştir.

Bedrî, H. (2012). *Enfun ve kurûşun siyâsiyye*. https://www.ammonnews.net/article/113593 sayfasından erişilmiştir.

Bedrî, S. (2018, Temmuz 23). Unâsun taktâtu bidamâiriha. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs/2018/7/23/sayfasından erişilmiştir.

Bekir, F. A. (2018). *el-Battatu's-sevdâ'*. http://fuadalibeker.blogspot.com/2018/02/blog-post_3.html sayfasından erişilmiştir.

Belîle, M. (2017, Haziran 10). el-Mâu'l-akir. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/saudi-today/2017/06/10/ sayfasından erişilmiştir.

Benhaddâ, T. (2013). *İksâu etrâfin mine'l-hivâr me'a's-selefiyyîn darbun fî hadîdin bâridin*. https://www.hespress.com/ sayfasından erişilmiştir.

Bennûr, A. (2016). *Nisâun fi'l-cahîm* . Cezair: Menşûrâtu'l-hadâra.

Berekâti, Ş. R. (2021). *Hâze'ş-şibl min zâke'l-esed*. https://www.ammonnews.net/article/592618 sayfasından erişilmiştir.

Beşîtî, M. (2018). *Tâbe mesâuk*. https://www.diwanalarab.com/ sayfasından erişilmiştir.

Bevvâbe. (2014). *Dirâsetun aniz-zevâc: et-tuyûru alâ eşkâlihâ tekau*. https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Bilgin, V. (2015, Aralık 18). La takif mektûfe'l-yedeyn inde teğayyuri't-târîh. *Turk Press.* https://www.turkpress.co/node/16525 sayfasından erişilmiştir.

Bircan, U. (2015). Saussure'de dil, dil dilbilim ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi,* 13(25), 43-66.

Bobs, İ. (2022). *Âhiru'l-unkûd lâ yekberûn*. https://arabi21.com/story/1459249/ sayfasından erişilmiştir.

Britanicca. (1987). Ana britanicca genel kültür ansiklopedisi, (5. Cilt). İstanbul: Ana.

Bu'ayşî, N. (2011). *Sakîlu'z-zılli ve hafîfu'z-zemm*. https://www.maghress.com/wadnon/3343 sayfasından erişilmiştir.

Budak, Z. (1971). *Semiotik ve dil.* İstanbul: Özaydın Matbaası.

Bûdlâma, L. (2015, 10 18). Neşru'l-gas'îli'l-muttesah. *Alwatan News.* https://alwatannews.net/Opinion/article/606205/ sayfasından erişilmiştir.

Bûdlâma, L. (2019, Eylül 22). Hakku takyîmîl-aharîn. *Alwatan News.* https://alwatannews.net/Opinion/article/846667/ sayfasından erişilmiştir.

Bukâî, M. (2020). *el-Kader yerfe'u kubbe'atehu li Trump*. https://tafaseelpress.com/news/934 sayfasından erişilmiştir.

Busma. (2021). *Es'adallâhu evkâtekum bikulli hayr*. https://h2a1.com/ sayfasından erişilmiştir.

Bustânî, N. (2015, Mayıs 18). Mubâderatu'l-'imâd Avn... setestedimu bil-hâiti'l-mesdûd. *Elnashra.* https://www.elnashra.com/news/show/ sayfasından erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem.

Ca'fer, M. (2017). *el-Hareketu min muktedayâti'l-hayât*. https://www.hespress.com sayfasından erişilmiştir.

Câsim, F. (2011). *Min eyne tu'kelu'l-ketif*. https://www.diwanalarab.com/26564 sayfasından erişilmiştir.

Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory.* Thousand Oaks, CA: Sage.

Cebârîn, A. (2023, Ağustos 22). el-İnsan ve't-teknûlucyâ.. men yekûdu men? *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs/ sayfasından erişilmiştir.

Cemil, A. (2017). *el-Anûse.. Muşkiletun tebhasu hulûl.* https://www.addustour.com/articles sayfasından erişilmiştir.

Cenâhî, N. (2020, Ağustos 8). Ahşâ alâ kulûbinâ en tetehaccer. *Alwatan News.* https://alwatannews.net/Opinion/article sayfasından erişilmiştir.

Cenûbiyye. (2022). *ed-Dahâyâ*. https://janoubia.com/2022/10/04/ sayfasından erişilmiştir.

Cerrâh, R. (2013). *Limâzâ yedfînu'n-nâsu mevtahum*. https://www.dr-rasheed.com/2013/12/blog-post_25.html sayfasından erişilmiştir.

Cevdeh, R. (2018). *Kıssatu "huna marbatu'l-feras".* https://www.qssas.com/story/38344 sayfasından erişilmiştir.

Cevizci, A. (1998). *İlkçağ felsefesi tarihi*. Bursa: Asa.

Cibran, H. (2020). *En-Nebiyy.* İstanbul: Muarrib.

Cnnarabic. (2017, Eylül 1). er-Rumeyhî yenşuru fidyû liemîri Katar bisalâti'l-îd. *Cnn Arabic.* https://arabic.cnn.com/social-media/2017/09/01/ sayfasından erişilmiştir.

Cnnarabic. (2017, Haziran 30). Zikrâ 30 yûnyû... usdile's-sitâr ale'l-ihvân. *Cnn Arabic.* https://arabic.cnn.com/social-media/2017/06/30/ sayfasından erişilmiştir.

Cnnarabic. (2022, Ağustos 31). el-Kâzımî yuhazziru min istimrâri'l-fevdâ fi'l-'ırâk. *Cnn Arabic.* https://arabic.cnn.com/middle-east/article/ sayfasından erişilmiştir.

Cnnarabic. (2023, Ocak 18). Kâvemet ve efletet min kabdatih. *Cnn Arabic.* https://arabic.cnn.com/world/video/2023/01/18/ sayfasından erişilmiştir.

Condon, J. C. (2000). *Kelimelerin büyülü dünyası - anlambilim ve iletişim.* (M. Çiftkaya, Çev.) İstanbul: İnsan.

Crookal, D., & Oxford, R. (1990). Vocabulary learning: a critical analysis of techniques. *Tesl Canada Journal! Revue Tesl Du Canada, 7*(2), 20-35.

Cureyfâni, A. (2018, Kasım 17). Bervîn. *Aljazeera.* https://www.al-jazirah.com/2018/20181117/cm6.htm sayfasından erişilmiştir.

Cürcâni, S. Ş. (1995). *Kitabu't-ta'rîfât.* Beyrut: Daru'l-Kitabi'l-İlmiyye.

Çelik, Y. (2017). Türkiye Türkçesinde duyu Organlarıyla kurulan deyimler. *Journal of International Social Research, 10*(50), 72-79.

Çotukseven, Y. (1998). Deyimlerimiz. İstanbul: Varlık.

Dağbaşı, G. (2007). *Oyun tekniği ve Arapça öğretiminde kullanımı.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dâhî, M. (2020, Aralık 12). İctenibû umme'l-habâis. *Elbalad News.* https://www.elbalad.news/4609389 sayfasından erişilmiştir.

Dahîk, A. (1943). *el-Bukâu 'ale'ş-şebâb*. https://almostaneer.com/articles/ sayfasından erişilmiştir.

Dailysabah. (2020, Nisan 23). el-Hukmu li'ş-şa'b bilâkaydin velâ şart. *Daily Sabah.* https://www.dailysabah.com/arabic/politics/ sayfasından erişilmiştir.

Damra, Ö. (2023). *Terâcu'u'l-hareketi'ş-şirâiyye fî esvâki'z-Zerkâ'*. https://www.petra.gov.jo/ sayfasından erişilmiştir.

Dâyil, A. (2013, Ağustos 03). es-Sebehlel. *Aliktisâdiyye.* https://www.aleqt.com/2013/08/03/article_775545.html sayfasından erişilmiştir.

Dâyil, A. (2019, Mayıs 10). Elka'l-habl ale'l-ğârib. *Alİktisâdiyye.* https://www.aleqt.com/2019/05/10/article_1597006.html sayfasından erişilmiştir.

Demir, R. (2008). *Arap dilbilimcilerine göre dillerin kaynağı meselesi.* Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Demircan, Ö. (2013). *Yabancı dil öğretim yöntemleri*. İstanbul: Der.

Derîr, S. (2018, Mayıs 17). el-Vâkıfûne 'inde bâbi'r-rizk. *Alwatan News.* https://www.al-watan.com/article/10076/ sayfasından erişilmiştir.

Derviş, H. A. (2016). *İstekâme rubbânu'l-usrah*. https://ar.islamway.net/article/ sayfasından erişilmiştir.

Deyriyye, R. (2019, Şubat 3). En teîşe ma'sûbe'l-ayneyn. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs/2019/2/3/ sayfasından erişilmiştir.

Dirbâl, R. Ş., & Mariya, H. (2021). *Es-suretu'ş-şi'riyye fî dîvâni ibni Zeydûn.* Yüksek lisans tezi, Oum El Bouaghi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Oum El Bouaghi.

Doğan, C. (1989). *Yabancı dil olarak Arapça öğretim metod ve teknikleri.* Ankara: Ensar.

Doğan, M. (1987). *Büyük Türkçe Sözlük.* İstanbul: Beyan.

Doğru, E. (2004). *Modern Arapçadaki deyimlerin dilbilimsel açıdan incelenmesi ve yabancı dil öğretimindeki yeri.* Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Doğru, E. (2011). *Dilin derin devleti deyimler.* Ankara: Fecr.

Doğru, E., & İşler, E. (2013). Kur'an deyimlerinin semantik Analizi. *Eskiyeni Dergisi,* 27, 79-102.

Duman, I., & Kılınç, A. (2012). İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki tematik yaklaşım üzerine bir inceleme. *Dil ve Edebiyat Eğitimi Dergisi, 1*(4), 94-101.

Durmuş, M. (2013). *Yabancılara Türkçe öğretimi.* Ankara: Grafiker.

Dustûr. (2019). *et-Tâkatu'z-zerriyye mine'l-elifi ile'l-yâ'*. https://www.dostor.org/2469213 sayfasından erişilmiştir.

Ebû Zelâl, E. (2007). *Alta'âbîr al-ıstılâhıiyye beynen-nazariyyeti vej-tatbik*. Kahire: Ecyâl.

Ebu'r-rub, M. A. (2017, 1 25). el-Mutelâzimâtu'l-lafziyye. *IUG Journal of Humanities Research, 25*(1), 77-89.

Ebu'r-rûb, U. (2015, Ağustos 8). Saykûlûciyyetu "zî'l-vecheyn" ve'l-mevtu ğarakan. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/health/2015/2/8/ sayfasından erişilmiştir.

Economy2day (2023). *el-İktisâd el-yevm.* https://www.economy2day.com/new/ sayfasından erişilmiştir.

Ecc. (2020). *Ğaslu'd-dimâğ 'inde'l-cemââti'l-mutetarrife*. https://www.europarabct.com/ sayfasından erişilmiştir.

ed-Daye, A. (2019, Kasım 3). en-Nâs. *Aliktisadiyye.* https://www.aleqt.com/2019/11/03/article sayfasından erişilmiştir.

ed-Dâye, F. (1996). *‘İlmu’d-delâleti’l-’arabiyye en-nazariyye ve’t-tatbîk*. Beyrut: Dâru’l-Fikri’l-Mu’âsır.

ed-Dînî, Y. (2021, Temmuz 28). Zilzâlu Tunus... hel beleğati’l-kulûbu’l-hanâcir. *Alarabiya* https://www.alarabiya.net/politics sayfasından erişilmiştir.

ed-Duhayl, M. (2017). Keşşera an enyâbihi difâ’an ‘an esyâdihi. *Alwatan News.* https://www.alwatan.com.sa/article/34487 sayfasından erişilmiştir.

Edizkun, T. A. (1983). *Konuşan deyimler ve atasözleri* . İstanbul: Remzi.

Eisah, M. (2020). *Elen te‘ûd?* https://www513.home.blog/2020/02/01/ sayfasından erişilmiştir.

el-Adevî, M. K. (1862). *Elfu leyletin ve leyle*. Mısır: Abdurrahman Rüşdi Bek .

el-Ahbâr. (2023). Sefîru’l-mağrib yestahdiru munâkıbe’r-râhil Muhammed Muhtâr. https://alakhbar.info sayfasından erişilmiştir.

el-Alem. (2022, Mart 22). *Ayetullah Şehrî yulebbî nidâe rabbih*. *Alâlam.* https://www.alalam.ir/news/ sayfasından erişilmiştir.

el-Amûdi, M. (2023, Aralık 24). Et-tatbîu’l-i’lâmi ma’a’l-kiyâni’s-sıhyûni. *Albayân.* https://www.albayan.co.uk sayfasından erişilmiştir.

el-Arab. (2021). *Âbâun yufsidûne sulûkiyyâti ebnâihim bitebrîri tasarrufâtihim*. https://alarab.co.uk/sayfasından erişilmiştir.

el-Arabî. (2022 Ekim 5). Biden... Hâbe emeluhu. *Alaraby News*. https://www.alaraby.com/news sayfasından erişilmiştir.

el-Arabiy. (2023, Ekim 16). es-Sîsî yağsilu yedeyhi mine’l-ezmeti’l-iktisadiyye. *Alaraby News*. https://www.alaraby.co.uk/economy sayfasından erişilmiştir.

el-Arabiya. (2022). Moskov tudricu mes’ûlîne fi’l-ittihâdi’l-ûrubbî ale’l-kâimeti’s-sevdâ’. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/arab-and-world/2022/03/31/sayfasından erişilmiştir.

el-‘Asî, E. (2022). et-Tehâlufu’d-devlî yukîlu kâide muğâvîri’s-sevrah fî Suriya. *Alaraby News.* httSps://www.alaraby.co.uk/politics/ sayfasından erişilmiştir.

el-Avâdî, A. b. (2022). *Tuğyânu'l-ferah*. https://www.alukah.net/sharia sayfasından erişilmiştir.

el-Âvît, A. (2017, Haziran 8). en-Nidâu'l-hurru'l-ahîr ilâ âhiri'l-muallimîne'l-ahrâr. *Annahar*. https://www.annaharkw.com/annahar/Article sayfasından erişilmiştir.

el-Âyiş, F. (2016). *Hıbrun alâ varak*. https://www.azzaman.com/164303/ sayfasından erişilmiştir.

el-Bedrî, S. (2016). *'İndemâ teskutu'l-ekni'ah*. https://www.aljazeera.net/blogs/2016/8/20/ sayfasından erişilmiştir.

el-Beled, S. (2022, Ağustos 5). Ba'du'd-duvel tezrifu dumûa't-temâsîh velâ turîdu inhâe'l-harb fî Ukrânya. *Elbalad News*. https://www.elbalad.news/5385491 sayfasından erişilmiştir.

el-Beşer, S. G. (2021, Ekim 23). Napoleon Bonaparte ve'l-mevlidi'n-nebiyy. *Alwatan*. https://www.alwatan.com.sa/article/1090293 sayfasından erişilmiştir.

el-Beyân. (2022, Haziran 7). Hel yesteslimu Johnson limasîrihî ve yu'linu istikâletehu'l-yevm. *Albayan*. https://www.albayan.ae sayfasından erişilmiştir.

el-Beyân. (2023, Haziran 19). İbteseme lehu'l-hazz ba'de 10 senevât ve rabiha câizete'l-kubrâ. *Albayan*. https://www.albayan.ae sayfasından erişilmiştir.

el-Cebhetu'ş-şa'biyye. (2020). *el-İsti'mâr lâ yeteğayyeru hattâ ve in beddele cildehu*. https://mail.aljabhaalshaabiya.org sayfasından erişilmiştir.

el-Cemrî, E. (2016). *Fecceraha Osman Huseyn ve a'lenehâ zû'n-nûn buşrâ*. https://sudaneseonline.com sayfasından erişilmiştir.

el-Cerîde. (2020, Şubat 13). el-Muhalled teraccele 'an sahveti'l-hayâti ve esleme rûhuhû ilâ bâriihâ. *Aljarida*. https://www.aljarida.com/ sayfasından erişilmiştir.

el-Cerûdî, H. (2017). *Sarhatun fî vâdin*. https://www.oujdacity.net/ sayfasından erişilmiştir.

el-Cuheym, R. (2019, Kasım 27). el-Kuratu fî mel'abi men? *Alayâm*. https://www.alayam.com sayfasından erişilmiştir.

Elçin, Ş. (1998). *Halk edebiyatına giriş*. Ankara: Akçağ.

el-Enbâ'. (2021, Nisan 19). el-Merkezî yu'ti'l-bunûke'd-dav'e'l-ahdar lite'cîli aksâti'l-muvâtinîn. *Alanba.* https://www.alanba.com.kw/1037563/ sayfasından erişilmiştir.

el-Esmer, H. (2015, Ekim 28). Haracnâ min 'unki'z-zucâce. *Ammûn News.* https://www.ammonnews.net/article/247228 sayfasından erişilmiştir.

el-Esved, İ. (t.y). *Kad tâle hecruk ye'bne'l-hâl fensada'tu.* https://www.sh6r.com/poem/49280 sayfasından erişilmiştir.

el-Eyyâm. (2018, Mayıs 8). Ğariktu fî bahri'd-duyûn ve ebhasu 'an tavki necâtin. *Alayam.* https://www.alayam.com/alayam/multaqa/ sayfasından erişilmiştir.

el-Fâhirî, S. S. (2011). *Ed-delâletu's-savtiyye fi'l-luğati'l-Arabiyye.* İskenderiye: Mektebu'l-Arabî el-Hadîs.

el-Fakih, İ. (2020, Temmuz 11). Âsıfetu Ayasofya idâât usmâniyye. *Turk Press.* https://www.turkpress.co/ sayfasından erişilmiştir.

el-Fakîh, İ. (2021, Mayıs 18). Li hâzâ tenâzele es-sultân murâd es-sânî liveledihi ani'l-ârş. *Anadolu Ajansı*. https://www.aa.com.tr/ar/ sayfasından erişilmiştir.

el-Fecr, M. H. (2012). *Meâcimu't-teâbîri'l-istılâhiyye dirâsetun fi'n-nazariyyeti ve't-tatbîk. Alûkah*. https://www.alukah.net/literature_language sayfasından erişilmiştir.

el-Fellâh, A. (2021). *el-Irâk ve terku'l-habl alel-gârib*. https://www.ahewar.org sayfasından erişilmiştir.

el-Ferac, H. (2023). *Hâdisetu'l-kadîf... en-niyâbetu'l-'âmme ta'terifu*. https://www.alriyadh.com/1998140 sayfasından erişilmiştir.

el-Fevzân. (2023). *Hutûratu'l-hatti min kadri'l-ulema*. https://www.alfawzan.af.org sayfasından erişilmiştir.

el-Furcâî, A. (2022). *Sakatat ibnetî fî vahli'l-muhadderât*. https://www.islamweb.net/ar/consult sayfasından erişilmiştir.

el-Ğad, A. (2020). *Ba'de mu'ânâtin me'a'l-marad Ali Sâ'idî yentakilu ilâ civâri rabbih*. https://adengad.net/public/posts/488052 sayfasından erişilmiştir.

el-Haber, A. (2020, Kasım 27). *Bisebebi'l-mağrib*.. Vezîru'l-hâriciyyeti'l-cezairi race'a min hâvi'l-vifâd. *Analkhabar*. https://www.analkhabar.com sayfasından erişilmiştir.

el-Hafızî, İ. (2017). *Ezmetu'l-Karkarât*. https://www.hespress.com sayfasından erişilmiştir.

el-Halîf, S. (2018). *Lil-esef el-emsâl taîşu tavîlen*. https://arriyadiyah.com/608096 sayfasından erişilmiştir.

el-Hamed, S. (2022, Mayıs 13). Muselselât ve mukâbelât teraket nudûben ve eş'alet meârik. *Alayâm*. https://www.alayam.com/Article sayfasından erişilmiştir.

el-Hamevî, R. (2023). *Mutelâzimetu ra'si'l-lisân*. https://www.syr-res.com/article/6690.html sayfasından erişilmiştir.

el-Hamîdî, N. (2016, Aralık 27). Fulânun minfâhun. *Alriyadh*. https://www.alriyadh.com/1558235 sayfasından erişilmiştir.

el-Harbî, M. A. (2014). Fî isdârin cedîdin yuflisu'l-idâra. https://www.okaz.com.sa/article/906245 sayfasından erişilmiştir.

el-Hasen, E. (2022). *Teharreştu bi'uşşi'd-debâbîr ve keşeftu min hilâli meşhedin temsîliyyin...* https://daraj.media/89251/ sayfasından erişilmiştir.

el-Hasûn, H. (2022). *el-Mes'ûliyyetu'l-mucteme'ıyye ve 'alâkâtuha bi'l-kıyemi'l-ahlâkıyye*. https://aijhssa.us/ sayfasından erişilmiştir.

el-Hatîb, M. (2015). *Muşâhedetu eflâmi'r-ru'b tucemmidu'd-dem fi'l-'urûk*. https://aawsat.com/home/article/532191 sayfasından erişilmiştir.

el-Hicâvî, S. (2015). *Defnu'r-ruûs fi'r-rimâl lâ yufîd*. https://al-sharq.com/opinion/12/04/2015/ sayfasından erişilmiştir.

el-Hûlî, D. M. (2000). *Arapça öğretim metodları.* (C. Akçay, Çev.) Ankara: Bizim Büro.

el-Hurra. (2023). *Kizbetu Ebrîl... Keyfe bedeet?* https://www.alhurra.com/varieties sayfasından erişilmiştir.

Elia, J. (2017). *Ya bahtek alâ instagram.* https://aawsat.com/home/article/ sayfasından erişilmiştir.

el-İbrâşî, M. A. (2019). *Etfâlu'l-ğâbe*. el-Mektebetu'l-hadrâ' lil-etfâl.

el-İhbarî, A. (2016). *Munakkıbun 'âde sıfru'l-yedeyn fekesera'l-cihâz ve talleka'z-zevce.* http://www.edwaa.net/node/1164 sayfasından erişilmiştir.

el-İmârât. (2008). *el-Hind tûkıfu'l-hivâr*. https://www.emaratalyoum.com/politics/reports-and-translation sayfasından erişilmiştir.

el-İmârât. (2022). *Edrakehu'l-mevt fi't-tekbîrati'l-ahîrati*. https://www.emaratalyoum.com/life/four-sides sayfasından erişilmiştir.

el-İttihâd. (2013). *İntekale ile'r-rafîki'l-'alâ tahussu'l-enbiyâ' fakat*. https://www.aletihad.ae/article sayfasından erişilmiştir.

el-Kay'î, M. (2021, Şubat 3). Fransa tueccicu nâra'l-'adâveti beyne'l-islâmi ve'l-ğarb. *Raialyoum.* https://www.raialyoum.com sayfasından erişilmiştir.

el-Kerâ'ayn, A. N. (1993). *'İlmu'd-delâle-beyne'n-nazar ve't-tatbîk*. Beyrut: el-Müessesetu'l-câmi'iyye.

el-Kevâri, M. (2013). *el-Havdu fî a'râdi'n-nâs min kebâiri'z-zunûb*. https://alwatannews.net/article sayfasından erişilmiştir.

el-Kuds. (2010). *Hivâr*. https://www.alquds.co.uk sayfasından erişilmiştir.

el-La'ûb, R. (2008). *Mu'âkun yesriku hakîbete 'arûsin summe yutlliku sâkayhi li'r-rîh*. https://www.kleej.com/vb/showthread sayfasından erişilmiştir.

el-Mahrûkî, Z. (2017). İhlâku'l-hars ve'n-nesl. *el-Halîcu'l-cedîd.* https://thenewkhalij.news/article sayfasından erişilmiştir.

el-Mahzencî, S. A. (2002). *İbrahim Enis: hayâtuhû ve a'mâluhû.* Kahire: el-Meclisu'l-A'lâ li's-Sekâfe.

el-Menâr. (2021). *Senerfe'u hâze'l-livâ' mâ dâme fînâ 'ırkun yenbud*. https://www.almanar.com.lb/8130520 sayfasından erişilmiştir.

el-Mesned, H. (2011). *en-Nefhu fî kırbetin meşkûka*. *https://www.alyaum.com/articles* sayfasından erişilmiştir.

el-Meyâdîn. (2023). *Hazihi'ş-şebeketu veka'at fî kabdati cihâzi'l-emn vel-istihbârâti't-tâbii li'l-vizâra*. https://www.almayadeen.net/latestnews/2023/8/31 sayfasından erişilmiştir.

el-Meyadîn. (2023). *İş'âlu harbin ehliyye fî Rusya bâe bi'l-feşel*. https://www.almayadeen.net sayfasından erişilmiştir.

el-Meydâni, E.-F. (1955). *Mecme'u'l-emsal*. Beyrut: Daru'l-Ma'rife.

el-Mısrî, E. (2018 Aralık 29). el-Harâku'ş-şa'bî fî Lübnan. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/blogs/2018/12/29 sayfasından erişilmiştir.

el-Muşterî, H. (2021, Ekim 30). Emrîkiyyun yaktulu mağribiyyen ve tufricu anhu'ş-şurta. *Alittihad*. https://alittihad.info sayfasından erişilmiştir.

el-Nîlîn. (2008). *Lâ e'addu benâne'n-nedemi ale'l-inkâz*. https://www.alnilin.com/50821.htm sayfasından erişilmiştir.

el-Uheydib, M. (2023). *Nabdu'ş-şâri'*. https://www.alriyadh.com/19185 sayfasından erişilmiştir.

Berğûsî, S. (2016). *Ricâlun yasneûne't-târîh*. https://www.al-watan.com/article sayfasından erişilmiştir.

el-Vatan. (2019). *Katar esbahat elyevm vatanen yuşâru ileyhi bi'l-benân*. https://www.al-watan.com/article sayfasından erişilmiştir.

el-Vehb, M. (2021). *Velîd Mi'mârî ve mes'ûliyyetu'l-musakkaf*. https://www.alaraby.co.uk/opinion sayfasından erişilmiştir.

el-Watan. (2023, Nisan 8). Mâ yef'aluhû Batelli huve 'aynu's-savâb. *Alwatan*. https://www.alwatan-ly.com/2023/04/ sayfasından erişilmiştir.

el-Watannews. (2018, Ocak 13). Hâmîs yeruşşu'l-milh fî Corc Zeydân. *Alwatannews*. https://alwatannews.net/Sports/article sayfasından erişilmiştir.

el-Watanvoice. (2014). *'İndemâ yebîdu'd-dîk*. https://www.alwatanvoice.com/arabic/news/2014/01/08 sayfasından erişilmiştir.

el-Yevmu'l-âlemî lil-kulûb (2023). https://m.facebook.com/photo.php sayfasından erişilmiştir.

Emîn, S. (2021). *el-Bâridu'llezî lâ yefhemuhû ehad*. https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Endülüsî, E. (1971). *el-Muhassas*. Beyrut: Dâru'l-kutubi'l-ilmiyye

Enfâs. (2023). *Fî evveli muvâcehetin ma'a'l-asabeti'l-ihtirâfiyye*. https://anfaspress.com/index.php/news/voir sayfasından erişilmiştir.

Engin, S. (2003). *Batı Türkçesinde anlam değişmeleri.* (Yüksek Lisans Tezi), https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi sayfasından erişilmiştir.

Enîs, İ. (1976). *Delâletu'l-elfâz*. Kahire: Mektebetu'l-Anglo el-Mısriyye.

en-Nâkır, A. (2010). *Hadîetu'l-muhâmî bilikâin meşhûra*. https://www.odabasham.net sayfasından erişilmiştir.

en-Nâsırah. (2015, Ekim 27). Senasneu's-selâm mea'l-filistîniyyîn. *Kuds Press.* https://qudspress.com sayfasından erişilmiştir.

Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi.* İstanbul: Bayrak.

er-Raşak, İ. (2013, Kasım 28). Yu'ânî ba'du's-i'lâmiyyîn ve'l-kuttâb ve's-sahafiyyîn ezmeten hakîkiyye. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/opinions/2013/11/28 sayfasından erişilmiştir.

er-Ra'y. (2007). *Bisât Ahmedî*. https://alrai.com/article/ sayfasından erişilmiştir.

er-Reşîd, A. (2020). *Vedâan Abdullah ed-Dihâmî*. https://www.al-jazirah.com/2020/ sayfasından erişilmiştir.

er-Riyâdiyah. (2011, Nisan 17). İstâde 'usfûrayni bihacerin me'a ğıyâbi Ronnie. *Arriyadiyah.* https://arriyadiyah.com/364223 sayfasından erişilmiştir.

er-Rukâd, M. A. (2023, Ocak 11). İndemâ yecteziu'l-kelâm min siyâkıhi. *Ammûn News.* https://www.ammonnews.net/article/735441 sayfasından erişilmiştir.

Esmerî, A. (2009). *Hatarun yudâhimunâ yuheddidu hayâtenâ*. https://www.aleqt.com/2009/12/04/article sayfasından erişilmiştir.

es-Sa'rân, M. (1999). *'İlmu'l-luğa: mukaddime li'l-kâri'i'l-'arabî.* Kahire: Dâru'l-Fikri'l-Arabî.

es-Sâa24. (2023). *el-Muvâtınu'l-lîbî elyevm ta'tae ra'sehu li'l-ecnebî*. https://www.alsaaa24.com sayfasından erişilmiştir.

es-Sağîr, A. (2019). *ed-Durûz... ellezîne ekâme lehum Bonapart veznen kebîran*. https://al-amama.com sayfasından erişilmiştir.

es-Sağîr, M. H. (1999). *Tatavvuru'l-bahsi'd-delâlî* . Beyrut: Dâru'l-Muerrihi'l-Arabî.

es-Sakaldî, S. (2023). An hamâkati Hamas. *Raialyoum.* https://www.raialyoum.com sayfasından erişilmiştir.

es-Sellame, A. İ. (2017, Mayıs 01). İmsâku'l-asâ mine'l-vasat hıyânetun. *Turk Press.* https://www.turkpress.co/node/33748 sayfasından erişilmiştir.

es-Siyâseh. (2023, Eylül 30). Ekâdemiyyûn: el-iddiââtu'l-'irâkıyye ustuvânetun meşrûha. *Alseyassah.* https://alseyassah.com sayfasından erişilmiştir.

eş-Şa'b, S. (2023). *Câmiatu'd-duveli'l-'arabiyye tuîdu Suriya ilâ mak'adiha*. http://arabic.people.com sayfasından erişilmiştir.

eş-Şeyh, T. (2018). *es-Sûdân ve mulâhakâtu'l-kıtati's-semmân*. https://www.alaraby.co.uk sayfasından erişilmiştir.

eş-Şimâl, S. (2022). *Hey'etu mu'âlecetu'l-mesâili'l-inmâiyye fi'ş-şimâl*. https://safiralchamal.com sayfasından erişilmiştir.

et-Tahrîr, H. (2020). *Veylun li'z-zâlimi izâ intekale'l-mazlûm ile'd-dâri'l-âhirah*. https://www.aljamaa.net/posts sayfasından erişilmiştir.

ez-Zerbâtî, S. H. (2018). *Ahvalu evladi'l-imam el-bâkır.* Kum: Dâru't-tefsîr.

Factio. (2019). *el-Ba'du rakibe'l-mevcete ve tâlebe bistikâletî*. https://www.factjo.com sayfasından erişilmiştir.

Fâdıl, A. (2019). *Lâ yefellü'l-hadîd ille'l-hadîd*. https://ahmedalfadhel.com sayfasından erişilmiştir.

Fanarmadia. (2017). *ed-Dav' dâhile'n-nefak*. https://www.al-fanarmedia.org/ar/ sayfasından erişilmiştir.

Fârr, N. (2023). *Kıssatu meseli'l-cârr.* https://mawdoo3.com sayfasından erişilmiştir.

Feedo. (2020). *Hubbu'l-istitlâ' 'inde't-tıfl*. https://www.feedo.net/RaisingChildren sayfasından erişilmiştir.

Fehd, A. (2023, Eylül 26). Vezîru'-difâ': teğammedallâhu şuhedâe'l-vâcibi fi'l-bahreyn bivâsi'i rahmetih. *Alseyassah.* https://alseyassah.com sayfasından erişilmiştir.

Ferîd, A. Ö. (2023). *Ebşir yâ vatanî feinne nasrake kâdim*. https://shabwaah-press.info sayfasından erişilmiştir.

Fethî, S. (2015). *Eseru't-teâbîri'l-istılâhiyye fî ta'lîmi'l-luğati'l-arabiyye.* https://www.new-educ.com sayfasından erişilmiştir.

Fevzî, E. (2022, Ocak 25). Men dâkat 'aleyhi'd-dünya. *Elbalad News.* https://www.elbalad.news sayfasından erişilmiştir.

Fevzi, M. (2020, Eylül 2020). Nahnu'l-ân fî mevsimi'l-feyedân ve yecib 'ale'l-cemî' ahze hizrah. *Albawabh News*. https://www.albawabhnews.com sayfasından erişilmiştir.

Fuâd, N. (1997). e*l-Nîl fi'l-edebi'ş-şa'bî.* Mısır: Mektebetu'd-dirâseti'ş-şeb'iyye.

France24. (2008). *Teezzumu'l-evdâ' beyne Hamas ve Mısr 'ale'l-hudûd*. https://www.france24.com/ar sayfasından erişilmiştir.

France24. (2011). *Ahmedî Necad yettehimu Washington biennehâ tes'â ilâ zer'i'ş-şikâk beyne'şîati be's-sunneh*. https://www.france24.com/ar sayfasından erişilmiştir.

France24. (2022). *el-Kremlîn: Washington tesubbu'z-zeyt 'ale'n-nâr biimdâdi Ukrânya bisavârîha mutetavvara*. https://www.france24.com/ar/ sayfasından erişilmiştir.

France24. (2022). *el-Muâradatu'l-bâkistâniyye tuhazziru min enne i'tikâl Hân seyumessilu tecâvuz hattin ahmar*. https://www.france24.com sayfasından erişilmiştir.

Frege, G. (2015). *Anlam ve gönderge üzerine. (H. Kayıkçı, Çev.).* Ankara: Gugukkuşu.

Ganîm, Y. Y. (2018, 01 03). Elezmineh ve'l-emkineh. *Annahar.* https://www.annaharkw.com/Article sayfasından erişilmiştir.

Gannûşî, S. (2012, Aralık 4). Mustakbelu's-sevrât beyne mehâtiri'l-ihtivâ' ve şurûti'n-necâh. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/opinions/2012/12/4 sayfasından erişilmiştir.

Garcia, M. J. (2010). *Idiomatic expressions Influenced by the Greek and Roman.* Memorias Del VI Foro De Estudios En Lenguas Internacional Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Universidad de Quintana Roo, México. https://www.yumpu.com/en/document sayfasından erişilmiştir.

Gezgin, A. G. (1999). *Kur'an'da semantik metod ve kur'an'da kavm kelimesinin semantik analizi.* (Doktora Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi sayfasından erişilmiştir.

Gökalp, Z. (2010). *Türkçülüğün esasları.* Erzurum: Salkımsöğüt.

Gökdayı, H. (2008). Türkçede kalıp sözler. *Bilig:Türk Dünyası Sosyal Billimler Dergisi* (44), s. 89-110.

Gülcü, G. (2011). *Fransızca Türkçe fizyonomi deyimlerinin karşılaştırılması ve dil öğretiminde işlenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi sayfasından erişilmiştir.

Güneş, K. (2019). *Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları ile yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ders kitaplarının tema ve tema içeriğindeki sözcükler açısından karşılaştırılması.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi sayfasından erişilmiştir.

Güngör, N. (2014, Eylül 11). el-Fahhu ve'l-basîrah. *Turk Press.* https://www.turkpress.co/node/1715 sayfasından erişilmiştir.

Habencer, Ö. (2014, Ekim 9). el-Harîrî yakta'u hable's-samt hıyâle tevarrutâti hizbullah. *Alanba.* https://www.alanba.com.kw/ar/arabic-international-news sayfasından erişilmiştir.

Hadîd, M. F. (2017). *el-Muhelhil seyyid Rabîa.* Windsor: Hindâvi.

Hadîd, M. F. (2022). *Ene'ş-şa'b.* Dâr Hakâvî li'n-neşr.

Hâira, Ş. (2011). *Curhu'l-lisân akvâ min curhi'l-ebdân*. https://hawaaworld.com sayfasından erişilmiştir.

Hâlid, İ. (2022). *Lev enne fî nihâyeti't-tarîk nuktatu nûr*. https://ar.quora.com sayfasından erişilmiştir.

Halîl, A. E. (2011, Mart 17). Likey yetevakkafu'l-kaml 'an cerri's-sıbyân. *Almadenah News.* https://www.almadenahnews.com/article sayfasından erişilmiştir.

Halil, H. İ. (1971). *Muhtasaru'l-Meânî.* Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-ilmiyye.

Hamâde, A. (2022, Ocak 6). İntehâ zemenu'l-la'b alâ hableyn hâne vaktu't-teharruk. *Annahar*. https://www.annahar.com/arabic/authors sayfasından erişilmiştir.

Hamâde, M. (2021, Ekim 12). Unşûdetu'l-kırbeti'l-meskûbe. *Alaraby.* https://www.alaraby.co.uk/opinion sayfasından erişilmiştir.

Hamdân, A. (2019). *Kıssatu'l-meseli'ş-şehîr*. https://www.annahar.com/arabic/ sayfasından erişilmiştir.

Hamdân, M. (2019). *Hâkezâ sa'ade necmu ekberi mustesmirî'l-'âlem*. https://www.alqabas.com/article sayfasından erişilmiştir.

Hamdân, S. (2022). *Kelimâtun cemîle sabâhu'l-hayr*. https://mawdoo3.com sayfasından erişilmiştir.

Hamdân, Y. (2019, Ağustos 13). Vezîru'd-dâhiliyye yusîbu kebde'l-hakîka. *Alayâm* https://www.alayam.com/Article sayfasından erişilmiştir.

Hamed, M. (2019). *"Beoutq" tahdîdu mev'idi isti'nâfi'l-bessi yeda'unâ beyne fekkeyi'l-ased*. https://hotinformationonline.com sayfasından erişilmiştir.

Hamed, O. (2021). *"er-Rûhu'r-riyâdatu fîhayâtinâ*. https://www.alriyadh.com/1919442 sayfasından erişilmiştir.

Hamed, R. (2018). *Utruk basmeten velâ tekun mucerred rakm*. https://sawa.najah.edu sayfasından erişilmiştir.

Hameveyn, F. (2017). *İntehet medresetu'z-zefletah*. https://www.lesemeurs.com sayfasından erişilmiştir.

Hamûd, M. (2023, Nisan 27). Avdun 'alâ bed'in, Biden ve Trump nahve nizâlin karîbin. *Alakhbar*. https://al-akhbar.com/World/361606 sayfasından erişilmiştir.

Hamûde, R. (2017). *Metâ nahrucu min 'unki'z-zucâce?* https://arabi21.com/story sayfasından erişilmiştir.

Harbî, R. (2022). *Keyfe tebkâ râbita'l-ce'ş emâme'd-duğûdat*. https://n-scientific.org sayfasından erişilmiştir.

Hasan, İ. (2011, Ağustos 18). Leyyinu'l-'arîkeh. *Aletihad.* https://www.aletihad.ae sayfasından erişilmiştir.

Hasan, İ. (2018, Eylül 6). Lahazâtu'l-umûmeti's-semîne. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Hasan, Ş. (2010). *en-Nemrûd*. http://razzaz.comsayfasından erişilmiştir.

Hasânî, M. (2014, Mayıs 8). Yumkin yusha'd-damîr. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/saudi-today sayfasından erişilmiştir.

Haseneyn, H. (2005). *el-İdrâbu ani't-ta'âm sarhatun hatîratun lâ tuharriku sâkinen.* https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Haseneyn, S. (2012, Şubat 20). et-Tahkîku me'a nâibin mısriyyin vasafe'l-muşîre Tantâvî bi'l-himâr. *Elaph.* https://elaph.com/Web/news sayfasından erişilmiştir.

Hatîb, M. (2020, Ekim 1). el-Kuratu âdet ilâ mel'abi Macron. *Elnashra.* https://www.elnashra.com/news sayfasından erişilmiştir.

Hatîb, U. (2012). *es-Sukût mine'l-'ayn*. https://www.assawsana.com/article sayfasından erişilmiştir.

Hatipoğlu, V. (1971). *Türk dilinde ikileme.* Ankara: Türk Dil Kurumu .

Havva, N. (2015, Nisan 5). Avdetu'l-ervâh. *Albayan.* https://www.albayan.ae sayfasından erişilmiştir.

Gazala, H. (2002). Allegory in Arabic expressions of speech and silence: A stylistic-translational perspective. *Translation Journal,* 6(2). http://www.translationjournal.net/journal/20arabic.htm sayfasından erişilmiştir.

Habâşine F. (2019). *Kullu dîkin alâ mezbeletihi sayyâh.* https://www.ammonnews.net/article sayfasından erişilmiştir.

Hatipoğlu, V. (1964). Kelime grupları ve kuralları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten,* S 203-244.

Haydar, F. (1999). *İlmü'd-delâle dirâse nazariyye ve tatbikıyye.* Kahire: Mektebetü'n-nahda.

Haydarî, N. (2012, Şubat 23). er-Rihânu ale'l-hisâni'l-hâsir. *Elaph.* https://elaph.com/Web/opinion sayfasından erişilmiştir.

Hayrânî, Y. (2018, Aralık 16). el-Bahsu 'ani's-sa'âdeh... hel setebtesimu lene'l-hayât? *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Hayrî, E. (2023, Mayıs 9). Farîdatu'l-kasve ve fadîletu's-samt. *Independent Arabiyya.* https://www.independentarabia.com sayfasından erişilmiştir.

Hengirmen, M. (1999). *Dilbilgisi ve dilbilim terimleri sözlüğü.* Ankara: Engin.

Hengirmen, M. (2011). *Atasözleri sözlüğü.* Ankara: Engin .

Hespress. (2010). *Tâmir Husni ya'ridu hademâtihi kesâikin li Abdilhâdî Belkhayat*. https://www.hespress.com/ sayfasından erişilmiştir.

Hîbe, T. E. (2023). *Kuttâbu Hollywood hilâle ziyâretihim li mısr*. https://www.cairo24.com sayfasından erişilmiştir.

Hidayeh. (2012). *Lâ fudda fûk: ma'nâhâ ve metâ tukâlu ve cevâbuhâ*. https://oways.yoo7.com sayfasından erişilmiştir.

Honderich, T. (1995). *The Oxford companion to philosophy.* New York: Oxford University Press.

Hudr, S. (2022, Ağustos 1). Hâzihi'l-merre savtu şîrîn lem yekun yuğannî ani'l-hubb. *Cnn Arabic.* https://arabic.cnn.com/entertainment/article sayfasından erişilmiştir.

Husâmeddîn, K. Z. (1985). *El-ta'bîru'l-istılâhî.* Kahire: Mektebetu'l-Anclo el-Masriyye.

Husnî, S. (2024). *Karârâtu'l-adli'd-devliyye lehâ veznun kânûniyyun ve ahlâkiyyun.* https://www.youm7.com/story/ sayfasından erişilmiştir.

Husûsî, M. (2014, Ağustos 28). Âne'l-evânu li i'tizâli Amr Musa el-hayate's-siyâsiyye. *Elbalad News.* https://www.elbalad.news/1122009 sayfasından erişilmiştir.

Hüseyin, A. (2022). *el-Amûdu's-sâmin: reîsu vuzerâ' kânûnî.* https://almadapaper.net sayfasından erişilmiştir.

Hüseyin, A. (2023, Temmuz 11). Beyânu'l-itâr len yunkıze'l-kehrabâ'. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/politics sayfasından erişilmiştir.

Hüseyin, C. (2023). *Fursatun zehebiyye.* https://alroya.om/post sayfasından erişilmiştir.

Hüseyin, M. (2015). *Me'l-medînetulletî lebiset libâse'l-cû'i ve'l-havf?* https://www.alukah.net sayfasından erişilmiştir.

Independent. (2023, Temmuz 23). el-Hucûmu'l-ukrâniyyu'l-mudâdd muniye bi'l-feşel. *Independent Arabiyya.* https://www.independentarabia.com sayfasından erişilmiştir.

Independent. (2023, Şubat 1). Ustralya tu'linu'l-'usûr alâ kebsûletin muşi'a. *Independent Arabiyya.* https://www.independentarabia.com sayfasından erişilmiştir.

Irfeh, Ş. (2022). *et-Tetabbu' yağlibu't-tab'*. https://www.aletihad.ae sayfasından erişilmiştir.

İacad. (2020). *el-Vudûu fî beyti'l-halâ'*. https://services.iacad.gov.ae/SmartPortal/ sayfasından erişilmiştir.

İbdâh, & Abâbine. (2020). el-Musâhabetu'l-lafziyye fî kitâbi mutehayyeru'l-elfâz li'bni Fâris. *İslam Üniversitesi İnsani Araştırmalar Dergisi, 28*(3), 216-241.

İbrahim, E. (2023). *Mufâceeh... 5 duvelin 'arabiyye testahvizu 'alâ nasîbi'l-esed bihtiyâtiyyi'z-zehebi fi'l-âlem*. https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Îhâb, U. M. (2011). *Kurratu'l-'ayn*. https://www.almatareed.org sayfasından erişilmiştir.

İlhami, M. (2017, Aralık 6). Ellezîne fâtehumu'l-kıtâr. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

İmam, M. (2009, Eylül 02). İstablu Dâvûd. *Şurûk News*. https://www.shorouknews.com sayfasından erişilmiştir.

İmer, K., Kocaman, A., & Özsoy, S. (2013). *Dilbilim sözlüğü.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

İnan, İ. (2012). *Dil felsefesi (A philosophy of language textbook in Turkish).* Ankara: AÜAF.

İnfu, B. (2020). *Hâ nahnu na'ûdu min cedîd ile'n-nehârâti'l-kasîra.* https://badil.info/10474 sayfasından erişilmiştir.

İnterpol. (2022). *Tecrî mukafehatu ğasli'l-emvâl bi't-tevâzî me'a't-tahkîk fi'l-cerâimi'lletî yertabitu bihâ*. https://www.interpol.int/ar sayfasından erişilmiştir.

'İrfah, A. (2023, Mart 23). el-Fiderâlu'l-emrîkî necaha fî siyaseti muntasafi'l-'asâ. https://www.youm7.com/story sayfasından erişilmiştir.

İslamiyye, E. (2003). *İ'raf nebiyyek*. https://asyilaislamiyya.com/article sayfasından erişilmiştir.

İslamonline. (2023). *Zelletu'l-lisân fi'n-nutki bi't-talâk*. https://fiqh.islamonline.net sayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2005). *ez-Zevâcu min 'amâ fi'ş-şerîah*. https://www.islamweb.net/ar/fatwa/ sayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2007). *Heli'-mer'etu turzak bizevcin alâ şâkiletihâ em mâzâ?*. https://www.islamweb.net/ar sayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2010). *Tıflî mizâciyyun tavîlu'l-liisân yadribu uhtehu ve lâyehâfu minnî*. https://www.islamweb.net/ar sayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2014). *Min şerri'n-nâsi zu'l-vecheyn*. https://www.islamweb.net/ar/article/229255/ sayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2014). *Hâzihi hiye'd-dünyâ*. https://www.islamweb.net/arsayfasından erişilmiştir.

İslamweb, (2022). *Lâ yeka'u şey'un illâ biiznillâh*. https://www.islamweb.net/ar sayfasından erişilmiştir.

İsmaik, H. (2021). *Limâzâ efele necmu'l-eydiyûlûciyyâti'l-arabiyye*. https://strategiecs.com/ar sayfasından erişilmiştir.

İsmail, S. (2023). *Ebû Bekri's-sıddîk lem yetruk bâben li'l-hayri illâ ve tarakahû*. https://www.dostor.org sayfasından erişilmiştir.

İsmail, T. (2015). *Sunnâ'ur-râkısa*. https://www.shorouknews.com sayfasından erişilmiştir.

İspir, A. (2014). *Arapça yazılı medyada reklam dilinin incelenmesi ve reklam metinlerinin Arapça öğretiminde kullanımına yönelik öneriler.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Işık, M. (2018). *Kurân-ı Kerim'de insanı ele alan deyimlerin anlambilim açısından incelenmesi.* İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler, İstanbul.

İşisağ, K. U. (2012). *Yabancı dil öğretim teknikleri. Yabancı dil öğretiminde öğretim teknelojileri ve materyal tasarımı.* Ankara: Anı.

İzutsu, T. (1984). *Kur'an'da dînî ve ahlâkî kavramlar* . (S. Ayaz, Çev.) İstanbul: Pınar.

Jack, A. (2004). *Red herrings and white elephants.* London: Harper Collins .

Ka'bî, A. (2021). *Sıfrun 'ale'ş-şimâl*. https://www.emaratalyoum.com/opinion sayfasından erişilmiştir.

Kadmânî, İ. (2021). *Asbeha fîhaberi kâne*. https://alrai.com/article sayfasından erişilmiştir.

Kafes, M. (2008). İbn Fâris'in es-sahibî fi fıkhu'l-luga ve es-Seâlîbî'nin fıkhu'l-luga ve sırru'l-Arabiyye adlı eserlerinin içerik ve metot yönünden karşılaştırılması. *İstanbul Üniversitesi, Şarkiyat Dergisi*(12), s. 71-94.

Kamber, B. A. (2021, Ekim 15*). Lefetâtun cemîle. Alwatannews.* https://alwatannews.net/Opinion sayfasından erişilmiştir.

Kamina, (2021) *Jargon nedir? Kullanım alanları nelerdir?* https://forum.donanimarsivi.com/ sayfasından erişilmiştir.

Kânûn. (2018). *el-Mahkemetu'l-'ulyâ-ed-dâiretu'ş-şer'iyye*. https://qanoon.om sayfasından erişilmiştir.

Kaplan, M. (1999). *Kültür ve dil.* İstanbul: Dergah.

Karaağaç, G. (2016). *Türkçenin dil bilgisi*. Ankara: Akçağ.

Karatay, H. (2007. Kelime öğretimi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 27(1),* s. 141-153. http://www.gefad.gazi.edu.tr/en/issue sayfasından erişilmiştir.

Karnî, S. (2008, Ekim 2). Usratuhâ ihtafelet dâhile'l-musteşfâ. *Alriyadh*. https://www.alriyadh.com sayfasından erişilmiştir.

Kasapoğlu, A. (2013). Kur'ân'ı Anlamada Semantik Yöntem. *Hikmet Yurdu Düşünce-Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 6*(11).

Kâsım, M. (2008). *Film: Nûrun mine's-semâ'*. https://elcinema.com/work sayfasından erişilmiştir.

Kavâsimî, Z. (2023, Eylül 20). Keyfe nuvazzifu şerâketine'l-muessesiyye bişeklin fâ'il. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Kemeşkî, N. (2018, Eylül 8). Heli'l-berlemân lukmetun sâiğatin likulli men hebbe ve debbe? *Alwatannews.* https://alwatannews.net/Opinion sayfasından erişilmiştir.

Kenny, A. (2000). *Frege: An introduction to the founder of modern analytic philosophy.* Oxford&Massachusetts: Blackwell Publishers.

Kerimoğlu, C. (2019). *Genel dil bilime giriş*. Ankara: Pegem Akademi.

Kerrâr, A. (2011). *Teallemi'd-derse min selfâkîr eyyuhe'l-beşîr*. https://www.alrakoba.net sayfasından erişilmiştir.

Kerrâr, H. (2017, Şubat 2). es-Saâdetu fî huşûmi'l-bakar. *Alwatan News.* https://www.al-watan.com/article sayfasından erişilmiştir.

Kirton, D. (2021). *Ba'de 'âmin min vefâtih.. sukkânu Wuhan yetezekkerûne tabîben dakka nâkûse'l-hatar min Korona*. https://www.reuters.com/article sayfasından erişilmiştir.

Kocapınar, P. (2014). Kavram sözlükleri ile ilgili terminoloji üzerine. *Turkish Studies,* 9(9), 745-752.

Konopatskaya, E., Yarmakeev, İ., Pimenova, T., & Abdrafikova, A. (2017). Teaching idiomatic English in Esp. class. *Revista Publicando, 4*(13), 651-660.

Kooora. (2022). *Rabiyû yenfaddu'l-ğubâr an nefsih ba'de haybeti 2018*. https://www.kooora.com sayfasından erişilmiştir.

Korkmaz, Z. (1992). *Gramer terimleri sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Korkmaz, Z., Ercilasun, A., Gülensoy, T., Zülfikar Hamza, Parlatır, İ., & Birinci, N. (1995). *Yüksek öğretim öğrencileri için Türk dili ve kompozisyon bilgileri*. Ankara: Yök.

Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.

Krupnov, N. V. (1976). *V Tvorçeskay laboratorii pirevodçika*. Maskva: Đzdatelstvo. Mejdunarodnıye Atnoşeniya.

Kumandan, N. (2015, Şubat 2). Yusrâ hikâyetu imraetin câra 'aleyhi'z-zemen ve ehluh. *Alayâm*. https://www.alayyam.info/news sayfasından erişilmiştir.

Kusairî, A. (2019). *Kusâlâ fi'lvâdî* . Mısır: Vikâletu's-Sahafetu'l'Arabiyye.

Kutb, A. (2022, Mayıs 20). *ed-Dâbit Şihâb Âdil.. Batalun li'n-nihâye*. *Alhayat News.* https://elhayatnews.com sayfasından erişilmiştir.

Küçükahmet, L. (2009). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Nobel.

Lâşin, H. (2020). *Kwîkûl.* Mansûra: 'Asîru'l-Kutub.

La'ûbî, R. (2013). el-Luğazu'ş-şa'bî. *et-Tevâsul fîl-luğâti ves-sekâfeti vel-âdâb,* (33), 163-175.

Lâyt. (2023). *Zevâcun musinnun umruhû 90 âmen*. https://lite.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Lidâvî, M. Y. (2021). *Sulâsiyyu'l-hezîmeti'l-isrâiliyye yecurru ezyâle'l-haybe*. https://www.amad.ps/ar sayfasından erişilmiştir.

Liontas, I. J. (1999). *Developing a pragmatic methodology of idiomaticity: the comprehension and interpretation of SL vivid phrasal idioms during reading*. Doktora Tezi. The University of Arizona: Lurati, Ottavio.

Lu'lua, T. (2014). *Şâbbun âtilun ya'tesimu emâme vizâreti'l-amel*. https://lualuatv.net/ sayfasından erişilmiştir.

Luey, R. (2022). *İnne hâzihi ummetukum ummeten vâhideh*. https://arabi21.com sayfasından erişilmiştir.

Luheydân, S. B. (2019, Aralık 12). Men huve baîdu'n-nazar? *Aljazeera.* https://www.al-jazirah.com sayfasından erişilmiştir.

Lutfî, İ. (2023, Mart 20). el-Vezîru lem ye'ud ya'îşu fî burcin 'âciyyin. *Masrâvî.* https://www.masrawy.com/news sayfasından erişilmiştir.

Mağribî, B. (2023). *Putin hilâle likâihi Lukaşenko*. https://www.arab48.com/ sayfasından erişilmiştir.

Mahfuz, N. (1966) *Serseratun fevka'n-nîl.* Kahire: Dâru'l-dîvân.

Mahfuz, N. (1988). *Han el-Halîlî.* Kahire: Mektebetu'l-mısr.

Mahfuz, N. (2006). *et-Tarîk.* Kahire: Dâru'ş-şuruk.

Mahmûd, N. (2022, 08 24). Urubba Beyne'l-Mitrakati ve's-Sindân. *Europen Continent News*. https://ec-news.org/ sayfasından erişilmiştir.

Mâlik, A. (2016). *An hıssati'l-esed.. lil-esedi ve'l-bâkî.* https://syrianoor.net/article sayfasından erişilmiştir.

Ma'lûf, L. (2008). *El-Muncid fi'l-Luga ve'-İ'lâm.* Beyrut: Dârul-Maşrik.

Mansûr, Ü. (2023). *Ma'nâ makûleti inkalebe's-sihru ale's-sâhir*. https://jawak.com sayfasından erişilmiştir.

Mansûrî, H. (2020). *Vebâu'l-ma'lûmâti'l-mudallile*. https://u.ae/ar-ae/participate/blogs sayfasından erişilmiştir.

Masr, B. (2023). *Hâde'ş-şibl min zâke'l-esed.* https://nabd.com/s sayfasından erişilmiştir.

Mazotta, P. (2003). Gli aspetti psico-affettivi nella didattica dell'Italiano come lingua straniera. *Didattica e Linguistica dell'Italiano a Stranieri, 1*(1), 47-64.

Mc-doualiya. (2022). *Macron ve Lee Pen bernâmecân 'alâ tarafey nakîdin*. https://www.mc-doualiya.com sayfasından erişilmiştir.

McGowan, K. J. (2010). Frequently Asked Questions About Crows. https://www.birds.cornell.edu/crows sayfasından erişilmiştir.

Mecdî, M. (2019, Mart 6). Madboulî yeşkuru vezîra'n-nakli'l-mustekîl. Alwatan News. https://www.elwatannews.com/news/details/4043696 sayfasından erişilmiştir.

Medinenews. (2017, Ekim 6). Ekele'l-kıttu lisânek. Almadenah News. https://www.almadenahnews.com/article sayfasından erişilmiştir.

Medkûr, M. (2009, Mart 27). Ektubu keennenî etecâzebu etrâfe'l-hadîs me'ak. Albayan. https://www.albayan.ae sayfasından erişilmiştir.

Mehdî, S. (2011, Mart 21). el-Hecemâtu's-sârûhiyye lil-herabi min istihkâkâtin dâhiliyye. Alakhbar. https://al-akhbar.com/Palestine sayfasından erişilmiştir.

Melâ'ib, A. (2009, Nisan 4). Nacî Ken'ân hîne yeteraşşehu 14 fellâh âzâr li'n-niyâbe. Alakhbar. https://al-akhbar.com sayfasından erişilmiştir.

Menna', A. (2009, Ocak 5). Haşe lillâh yâ tavîle'l-'umr. https://www.zamanalwsl.net/news sayfasından erişilmiştir.

Mensî, C. (2013, Kasım 24). Uznun min tîn ve uhrâ min 'acîn. Ammûn News. https://www.ammonnews.net/article sayfasından erişilmiştir.

Mensî, M. (1999). Len Azille Câriyeten. Nasr: Dâru'l-kitabi'l-hadis.

Mes'ud, H. İ. (1981). Zehru'l-ekem fi'l-emsal ve'l-hikem (Cilt I). Fas: Daru's-Sekafe.

Metâ'inî, A. (2017). Limâzâ nutâlibu birabti'l-ahzime. https://alroya.om/post sayfasından erişilmiştir.

Meyşûr, R. (2012, Aralık 27). İnne men yunciz nısfe sevratin kemen yahfiru kabrahu biyedih. Akhbarona. https://www.akhbarona.com/writers sayfasından erişilmiştir.

Mihail, B. (2020, Şubat 26). Hâkeza vasalnâ ile'l-hadîd... https://alittihad44.com sayfasından erişilmiştir.

Mihrân, İ. (2022). *Ta'rîfu'l-indibâti'z-zâtî.* https://www.almrsal.com/post/965528 sayfasından erişilmiştir.

Mikdâm, V. (2022). *Beyne'-mitrakati ve's-sindân*. https://www.anbaaalyoumeg.com sayfasından erişilmiştir.

Mint, R. (2017, Mayıs 3). Ve bi'l-etfâli ihsânen. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

MissionEgypt. (2020). *Tasrîhâtu'r-reîs Trump bişe'ni İran* . https://eg.usembassy.gov/ar sayfasından erişilmiştir.

Mubablog. (2019). *eş-Şitâu 'ale'l-ebvâb*. https://blog.mubawab.ma/ar sayfasından erişilmiştir.

Mubarek, M. Z. (2015). *el-Medaihu'n-nebeviyye fi'l-edebil arabi*. https://www.hindawi.org/books sayfasından erişilmiştir.

Muctema'. (2023). *el-Emnu'l-mısrî ya'tekılu şakîka ehadi's-sahafiyyîn*. https://www.alquds.co.uk sayfasından erişilmiştir.

Mudevvene. (2015). *Evrâku'l-verd*. https://awraq-79.blogspot.com sayfasından erişilmiştir.

Muhâdîn, B. (2018, Temmus 19). es-Saydu fi'l-mâi'l-'akir. *Khaberni.* https://www.khaberni.com/news sayfasından erişilmiştir.

Muhâdır, M. (2022). *el-İbtisâmetu's-safrâ'*. https://www.diwanalarab.com sayfasından erişilmiştir.

Muhammed, R. (2015). *Yecib aleynâ şukra Messi enneû ihtâra temsîle'l-beledi'llezî edâra lehû zahruh*. https://hihi2.com sayfasından erişilmiştir.

Muhammed, Ş. (2017). *Hubise tâciru muhaddirâtun ba'de dabtıhi mutelebbisen*. https://www.vetogate.com sayfasından erişilmiştir.

Munevveât. (2022, Kasım 30). Ba'de en esâra'l-cedel bihaberi zevâcihi. *Aljadeed.* https://www.aljadeed.tv/news sayfasından erişilmiştir.

Munevveât. (2023, Eylül 24). Talebe yedehâ emâme miâti'l-eşhâs. *Lbc Groub*. https://www.lbcgroup.tv/news/lifestyle/724549 sayfasından erişilmiştir.

Mutur, F. (2017). Allahumme lâ hased. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Muvâsî, F. (2017). *Ale't-tâiri'l-meymûn*. https://diwanalarab.com sayfasından erişilmiştir.

Mu'yin, A. (2017). *İstahib ma'ak Ramadan*. https://www.aljamaa.net/posts sayfasından erişilmiştir.

Nâcî, A. (2019). *Kelmustecîri mine'r-ramdâi bi'n-nâr*. https://carnegie-mec.org/diwan sayfasından erişilmiştir.

Na'nîş, Ş. (2021). Mîrâsuhunne mu'allakun munzu 20 âmen. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic sayfasından erişilmiştir.

Nâsır, M. (2020). *Halveyâtu'l-îd esâru nâr.* https://7al.net/2020/05/19 sayfasından erişilmiştir.

Nasîr, N. (2023*). Kıtâru'z-zevâc.* https://beauties-east.com sayfasından erişilmiştir.

Nasr, S. (2022). Men hiye Rosa Parks elletî eş'alet fetîle evveli ihticâcin muvessa'in dıdde'l-tasli'l-unsuriyyi. *Bbc News.* https://www.bbc.com/arabic sayfasından erişilmiştir.

Nebîl, Â. (2023, Ağustos 15). Tıfletun Brîtâniyyetun fârekati'l-hayâte ba'de 12 sâ'ah. *Masrâvî.* https://www.masrawy.com/howa sayfasından erişilmiştir.

Nebîl, Â. (2023). *Vâkı'atun sâdime*. https://gulf365.net/lifestyle sayfasından erişilmiştir.

Necm, N. (2013, Haziran 3). *Yâ haber esved ve muneyyil*. Sama News. https://samanews.ps/ar sayfasından erişilmiştir.

Nehr, H. (2023). *Keennehû ibtele'a lisânehû... Emin Ma'lûf lâ yera'l-ibâdete fî Gazze*. https://www.almayadeen.net/arts-culture sayfasından erişilmiştir.

Nevâ, Ş. (2023). *Gûlu'l-kasf yesriku'l-emân min kulûbi etfâli Gazze*. https://www.nawa.ps/ar/post sayfasından erişilmiştir.

Newsmedia. (2023, Eylül 10). Kurâ ihtefet 'an bekrati ebîhâ fi'l-mağrib. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/arab-and-world sayfasından erişilmiştir.

Neyr, İ. B. (2015). *İnşiğâlu Netenyahu bi İran kellefe İsraile semenen bâhizan*. https://www.al-ayyam.ps/ar sayfasından erişilmiştir.

Nietzsche, F. (2003). *Aforizmalar*. (A. Akdeniz, Çev.) İstanbul: Babil.

Nizar, B. (2021). *Hel iktarabet ûrubba mine'l-i'tiraf bimağribiyyeti's-sahra'*. https://www.alquds.co.uk/ sayfasından erişilmiştir.

Novosti. (2023). *Politico: beleğa's-seylu'z-zubâ*. https://arabic.rt.com/world sayfasından erişilmiştir.

Numan, A. (2024, Ocak 4). Hulâsatu'l-kavl ani't-te'vîl ve esbâbi'n-nuzûl. Almasry. https://www.almasryalyoum.com/news sayfasından erişilmiştir.

Nusûr, B. (2021, Kasım 18) Fi'l-hadîkati'l-âmme. *Alaraby.* https://www.alaraby.co.uk/opinion sayfasından erişilmiştir.

Nusûr, B. (2021, Mart 22) Hâletun mey'ûs minha. *Alaraby.* https://www.alaraby.co.uk/opinion sayfasından erişilmiştir.

Orient, (2016, Ağustos 20). Ve vaka'nâ beyne'l-mıtrakati ve's-sindân. *Orient Net.* https://orient-news.net/ar/news_show/ sayfasından erişilmiştir.

Orient, (2017, Kasım 15). Teyâru'l-mustakbel yutâlibu Beşşar el-Esed bi't-tevakkufi an haşri enfihi. *Orient Net.* https://orient-news.net/ar/news_show sayfasından erişilmiştir.

Osman, A. A. (2018). *'Uşşu'd-debâbîr*. https://alqabas.com/article sayfasından erişilmiştir.

Ömer, A. M. (2006). *'İlmu'd-delâle,* (6 b.). Kahire: 'Âlemu'l-kutub.

Özcan, M. (2007). *Arapça yazma becerileri öğretiminde iletişimsel yaklaşım.* (Yüksek Lisans Tezi). https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/ sayfasından erişilmiştir.

Özcan, M.F. (2019). Bilmecelerin Çocukların Dil ve Oyun Becerilerinin Gelişimine Etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimlerde Yenilikçi Yaklaşımlar içinde*, Bursa: Ekin.

Özdemir, E. (2000). *Açıklamalı-örnekli deyimler sözlüğü*. Ankara: Bilgi.

Özek, A. (2006). *Zemahşeri ve Arap lugatçılığındaki yeri.* İstanbul: Ensar .

Özönder, F. S. (1996). *Alî Şîr Nevâyî – Muhâkemetü'l-lugateyn.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

Özşahin, M. (2016). *Tematik sözlüklerin kapsamı ve tema belirleme ölçütleri.* III. Uluslararası Sözlük Bilimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri. Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.

Pak, A. W., Choi, E. C., Choi, B. C., & CHOİ, J. C. (2004). Health proverbs. *Journal of Epidemiology and Communuty Health* (58), 1004-1010.

Pala, İ. (2005). *İki dirhem bir çekirdek*. İstanbul: Kapı .

Palm, C. (1997). *Phraseology: an introduction*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.

Paras, S. A. (2023, Haziran 20). Tahrîku'l-miyâhi'r-râkide. *Shabwah Press.* https://shabwaah-press.info/news sayfasından erişilmiştir.

Petra. (2018). *eş-Şuûnu's-siyâsiyye: el-Urdun kata'a şavtan litemkîni'l-mer'eti siyâsiyyen*. https://petra.gov.jo/Include/InnerPage.jsp sayfasından erişilmiştir.

Presicion, Ş. (2022). *es-Siyâsetu'l-muessesiyye*. https://www.precisiondrilling.com sayfasından erişilmiştir.

Presse, F. (2023, Kasım 16). *Gazze... meclisu'l-emni'd-devlî yahrucu an samtihi*. *Alhurra.* https://www.alhurra.com/palestine sayfasından erişilmiştir.

Püsküllоğlu, A. (1995). *Türkçe deyimler sözlüğü.* Ankara: Arkadaş.

Quora. (2018). *Hel kâbelte şahsan min kabl yumekkinu li'n-nâs men havlehû kırâete efkârihî*. https://ar.quora.com sayfasından erişilmiştir.

Rahhal. (2021). *Enfuke minke ve in kâne ecda'*. https://www.eroshen.com/ejabat sayfasından erişilmiştir.

Raşâ, Â. (2023). *er-Reddu 'alâ beyyedallahu vechek*. https://aramland.com sayfasından erişilmiştir.

Reemaco. (2010). *Tuffâhatu'l-kalb*. https://www.flickr.com/photos sayfasından erişilmiştir.

Rentoul, J. (2023, Eylül 11). Kâimetun bieşheri 50 beleden min nesci'l-hayâl. *Independent Arabiyya.* https://www.independentarabia.com sayfasından erişilmiştir.

Reşîdî, Z. (2012). *Ene kuveytî ekâme'd-dunyâ ve ek'âdehâ bisebebi 50 dînâren*. https://www.sabr.cc sayfasından erişilmiştir.

Reuters. (2014). *Almanya tuhattimu ahlâme'l-berâzîl bisibâ'iyye*. https://www.reuters.com/article sayfasından erişilmiştir.

Reuters. (2015). *er-Reîsus-sînî yed'û ilâ muhâdesâtin siyâsiyye*. https://www.reuters.com/article sayfasından erişilmiştir.

Reuters. (2017). *Melâyîne'l-emrîkiyyîn yeterakkabûne alâ eharrin mine'l-cemr kusûfen kâmilen mine'ş-şems*. https://www.reuters.com/article sayfasından erişilmiştir.

Reuters. (2020). *Macron cunne cunûnuhu emâme tetavvurâti Suriyâ ve Libyâ*. https://www.reuters.com/article sayfasından erişilmiştir.

Reuters. (2021). Ğalebehu'n-nevm. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/politics/2021/9/20/ sayfasından erişilmiştir.

Richards, J., & Rodgers, T. (2001). *Approaches and methods in language teaching.* Cambridge and New York: Cambridge UP.

Rıfat, A. (2022). *es-Sefîru's-suûdiyyu: el-amâletu'l-mısriyyetu bi'l-memleke tetemeyyezu bi'l-mehârati ve'l-kefâeh*. https://www.aswaqinformation.com sayfasından erişilmiştir.

Rıza, O. T. (2015). *Şey'un mine'l-havf.* İzmir: Dâru'l-gayda.

Rotanaarabic. (2019, Eylül 6). Mâte Mugabe hatfe enfih. *Rotana.* https://arabic.rt.com/world sayfasından erişilmiştir.

Saâde, A. (2023). *Hel yecûzu remyu'l-minşefe fi's-siyâse?* https://assabeel.net/article sayfasından erişilmiştir.

Sâbit, Y. (2019, Ocak 29). el-Futuvvât ve'ş-şutâr ve'l-'uyyâk. *Masrawy.* https://www.masrawy.com/news/ sayfasından erişilmiştir.

Sabq. (2021). *Şâhid sulûce nuyûm*. https://sabq.org sayfasından erişilmiştir.

Sabq. (2022). *Ta'z.. Mahfûz 'âde mine'l-hâric.* https://sabq.org/world/ sayfasından erişilmiştir.

Sa'dân, Z. (2020). *Hel biimkâninâ i'tâu'l-kavsi bârîhâ bii'tâi'l-meclisi hakkahu.* https://1asir.com/445859 sayfasından erişilmiştir.

Sa'îd, A. (2024). *Failiyyetu's-sırâ' fî rivayeti şuhhedi'l-kal'ah*. https://www.alquds.co.uk sayfasından erişilmiştir.

Sa'îd, E. (2023). La dav'e fî nihayeti'n-nefak. https://www.ahewar.org sayfasından erişilmiştir.

Sa‘îd, M. (2017). Tahte sitârin dîniyyin... *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/midan sayfasından erişilmiştir.

Sa‘îd, M. (2021). *Raddun ‘alâ ra’sî*. https://ladybirdar.com sayfasından erişilmiştir.

Sa‘îd, M. (2023). Lefaza enfâsehû âriyen ‘ale’s-serîr. *Masrawy.* https://www.masrawy.com/news/news_cases/ sayfasından erişilmiştir.

Salih, O. B., & Rıdvan, A. (2014). *et-Tahriru’l-arabiy.* Riyad: Abikan.

Sâlih, R. (2013). *Meni’t-tabîbi’l-munâsib lihâze’l-emr?* https://altibbi.com sayfasından erişilmiştir.

Sâlim, İ. (2023). *Fadîhatun ale’l-hevâ*. https://www.kooora.com sayfasından erişilmiştir.

Saraçbaşı M. & Minnetoğlu İ. (2002). *Örnekli ve açıklamalı Türkçe deyimler sözlüğü.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat

Sarâyire, İ. (2017, Mart 27). El-Mer’atu fî zemâninâ mâ beyne’l-mitrakati ve’s-sindân. Ammon News. https://www.ammonnews.net/article sayfasından erişilmiştir.

Satûhî, M. (2022). *es-Sibâhatu dıdde’t-tiyâr!!* https://jawak.com sayfasından erişilmiştir.

Sav, B. (2003). Anlam değişmeleri üzerine artzamanlı bir inceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(1), 157-158.

Sav, B. (2010). Cratylos’tan Cours’a, dil göstergesinin felsefi temelleri. *Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3*(2), 615-628.

Sekâfe. (2011). *Mâ ma’nâ lâ tekun melekiyyen ekser mine’l-melik?* http://www.thaqafaonline.com sayfasından erişilmiştir.

Selâyime, F. (2018). Meshu’l-cûh min ‘asri’s-selâtîn ilâ ‘asri’l-internet. *Alwatan News.* https://pulpit.alwatanvoice.com/articles/ sayfasından erişilmiştir.

Selvi, C. (2021). Dilbilim, göstergebilim, anlambilim ve çok anlamlılık üzerine bir inceleme. Ö. Emiroğlu, & A. Önder (Ed.), Türk Bilim Araştırmaları Dizisi, (s. 198-217). İstanbul: Kutlu.

Semmân, G. (1995). *Leylu’l-gurabâ.* Beyrut: Dâru’l-âdâb.

Semrî, L. (2014). *Rubbe kavlin eşeddü min savl.* https://www.sabeel.co.il/article/12284 sayfasından erişilmiştir.

Seyyid, A. (2015). *es-Semâu lâ tumtır*. https://forum.spacetoon.com sayfasından erişilmiştir.

Seyyid, B. (2022). *Harîku sûki'l-hıyâm fi'l-kuveyt ye'tî 'ale'l-ahdari ve'l-yâbis*. https://almahjar.net/show sayfasından erişilmiştir.

Shinshi, İ. (2021). *Yuhkâ enne ehaduhum dâkat bihî subule'l-'ayş*. https://rattibha.com/thread sayfasından erişilmiştir.

Simon, V. (2023, Mart 10). Musteciddât nakdiyyeh hatîrah. *Alanbaa.* https://anbaaonline.com/news sayfasından erişilmiştir.

Sinan, A. T. (2015). *Türkçenin Deyim Varlığı.* İstanbul: Kesit.

Skynewsarabia. (2017, Ekim 29). Hasire hayâtehu fî isti'râdin kâtilin. *Sky News.* https://www.skynewsarabia.com/varieties/ sayfasından erişilmiştir.

Skynewsarabia. (2021, Ekim 31). Kâne Trump yurîduhâ tayye'l-kitmân. *Sky News.* https://www.skynewsarabia.com/world sayfasından erişilmiştir.

Skynewsarabia. (2023, Ocak 15). Ale'l-hevâi mubâşeraten. *Sky News.* https://www.skynewsarabia.com/varieties sayfasından erişilmiştir.

Skynewsarabia. (2023, Mart 20). Limâza yetehaddesu Trump an i'tikâlihi el-ân. *Sky News.* https://www.skynewsarabia.com/world sayfasından erişilmiştir.

Soykut, İ. H. (1974). *Türk atalar sözü hazinesi.* İstanbul: Ülker.

Sputnikarabic. (2016). *Limâzâ yetehâşâ ez-zaîmu'ş-şumûh bienfih*. https://sputnikarabic.ae sayfasından erişilmiştir.

Sputnikarabic. (2018). *el-'Usûr alâ kemmiyyetin mine'l-elmas setec'aluhû erhasu mine't-turâb*. https://sputnikarabic.ae sayfasından erişilmiştir.

Sputnikarabic. (2023). *Hızbullah yukeşşiru an enyâbihi fî vechi israil*. https://sputnikarabic.ae/ sayfasından erişilmiştir.

Süleyman, M. (2021, Aralık 18). Limâzâ tusemmâ Mısır umme'd-dünyâ? *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/politics sayfasından erişilmiştir.

Süleyman, S. (2021). *Min eyne tu'kelu'l-ketif?* http://wehda.alwehda.gov. sayfasından erişilmiştir.

Şahin, A., & Yeşilyurt, E. (2018). *Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi.* Ankara: Pegem.

Şahin, H. İ. (2022). *Türk Edebiyatı*. https://www.turkedebiyati.org/anonim-halk-siirinde-bilmece sayfasından erişilmiştir.

Şahin, R. (2020). İttifâkiyyâtu't-tatbî' ve's-selâmi'l-mez'ûme me'a devleti'l-ihtilâl. *Alwatan*. https://www.wattan.net/ar/news/323090.html sayfasından erişilmiştir.

Şakir, H. (2017). *Suriya.. Nûrun fi nihayeti't-tarîk.* https://www.welateme.net/erebi sayfasından erişilmiştir.

Şakir, İ. (2020). *Vekîlu'z-zulm... keyfe yemtedihu'l-mesîhu insanen muhtelisen*. https://www.qenshrin.com/archives/2141 sayfasından erişilmiştir.

Şâmî, F. (2021, Aralık 19). Vakafâtun hayâtiyyetun muhtesara. *Albayan.* https://www.albayan.ae/opinions/writing sayfasından erişilmiştir.

Şâmî, R. (2023). *Senevâtune'd-dâi'a fî ğamdati 'aynin*. https://www.almodon.com/culture sayfasından erişilmiştir.

Şarkâvî, E. (2023). Gazze ted'û ilallah. *Alwatan.* https://www.al-watan.com/articlesayfasından erişilmiştir.

Şarkâvî, R. (2017). *Min eyne bedeet kıssatu "imsik'l-haşeb"?* https://www.youm7.com/story sayfasından erişilmiştir.

Şâvir, R. (2022). *Keyfe se'aîşu ba'dek yâ ğaddâr?* https://maurinews.info/arts/56647/ sayfasından erişilmiştir.

Şebâb. (2022). *La tusâvî cunâha ba'ûdatin ve yahlukuhâ?!!* https://7ewar.org sayfasından erişilmiştir.

Şelbî, M. (2007). *Meğâsilu'l-melâbis*. https://www.alriyadh.com/270965 sayfasından erişilmiştir.

Şemrî, İ. H. (2021). Raculu's-sâati. *Aljazeera.* https://www.al-jazirah.com sayfasından erişilmiştir.

Şems, H. (2006). *'Îndemâ tetebahharu'l-ahlâm*. https://www.alqabas.com/article sayfasından erişilmiştir.

Şemsan. (2023). *Likulli men yekûlu ene ‘adenî*. https://www.shmsan.net/ sayfasından erişilmiştir.

Şerîf, A. İ. (2019). *Hikâyâtu elfi leyletin ve leyle*. https://www.youm7.com/story sayfasından erişilmiştir.

Şerîf, A. İ. (2021). *Velev kunte fazzan ğalîza’l-kalbi lenfaddû min havlik*. https://www.youm7.com/story/ sayfasından erişilmiştir.

Şerîf, G. (2017). *Ani’n-nefhi fi’l-kırbeti’l-maktûa.* https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Şerîfe, A. E. (1989). *İlmü’d-delâle ve mu’cemu’l-’Arabi.* Umman: Daru’l-Fikr.

Şibr, S. (2005 *el-İntizâr: kıssatun kasîra.* https://www.ahewar.org/debat/show sayfasından erişilmiştir.

Şirî, D. (2019). *Greenpeace turahhibu biftitâhi ekberi mahattati tâkatin şemsiyyetin fi’l-âlem*. https://www.greenpeace.org/mena/ar sayfasından erişilmiştir.

Şubâşî, F. (2010). *Makâlun... kıssa vakı’îyye*. https://www.almasryalyoum.com sayfasından erişilmiştir.

Şuhûd, E. (2023). *Metâ terte’idu ferâisî?* https://makkahnewspaper.com/article sayfasından erişilmiştir.

Şuveytir, V. (2022). *4 re’yun havle 10 sevâbit ictimâiyye*. https://youdo.blog sayfasından erişilmiştir.

Tacticano. (2021). *Barselona... atvelu leyletin fi’l-kamp*. https://m.facebook.com/PauloKirigaya sayfasından erişilmiştir.

Tagheerpress. (2021, 10 16). Kıyâdiyyun fî hizbi’l-islâh yettehimu’ş-şerıyye bi’l-hıyâne. *Altagheer Press*. https://www.al-tagheerpress.com/news sayfasından erişilmiştir.

Talib, H. (2017). *en-Nefhu fî kırbetin mahrûme*. https://www.alroeya.com sayfasından erişilmiştir.

Tavtah, A. Y. (2018, Ağustos 31). Kimyâu’r-rûhu’l-’azîme... hâkezâ tetruku eseran fi’l-hayâh. *Aljazeera.* https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Tayy, B. (2009, Ağustos 28). el- ‘Ummâlu’s-sûriyyûn men yahmîhim mine’l-i’tidâât. *Alakhbar*. https://al-akhbar.com/Archive sayfasından erişilmiştir.

Terim Anlam (2023). https://www.turkedebiyati.org/terim-anlam/ sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. (2017). *el-Cumhûriyyetu’t-turkiyyetu hiye devletun limuvâtınîha’s-semanîne milyûnbi’l-kâmil*. https://www.tccb.gov.tr/ar/news sayfasından erişilmiştir.

TDK. (2009). Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü içinde. https://sozluk.gov.tr/ sayfasından erişilmiştir.

Tekin, A. (1995). *Edebiyatımızda isimler ve terimler.* İstanbul: Ötüken.

Temmâm, A. (2022). *Ebû Ca‘fer Mansûr.. ve te’sîsu’d-devleti’l-’abbâsiyye*. https://islamonline.net/archive sayfasından erişilmiştir.

Teresopolis. (2014). *el-İ’âmu’l-berâzîlî yetesabbebu ‘ırkan izâe imkâniyyeti îkâfi Neymar*. https://arriyadiyah.com/447436 sayfasından erişilmiştir.

Tetouani, T. (2023, Eylül 10). Kıssatun ve ibratun. *Ayam News*. https://pub418.ayam.news/41768 sayfasından erişilmiştir.

Thefirstgroup. (2020). *el-isti’dâdât tecrî alâ kademin ve sâk*. https://www.thefirstgroup.com/ar sayfasından erişilmiştir.

Times, F. (2019). *Trump ahtae tî nafdi yedeyhi mine’ş-şarki’l-avsat*. https://www.alqabas.com/article sayfasından erişilmiştir.

Tokgözlü, Z. Ş. (2009). *Arapça öğretimine yönelik NLP ilkelerine dayalı etkinlik öneriler.* Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Tomedes. (2018). *Tomedes*. https://tr.tomedes.com/business-translation sayfasından erişilmiştir.

Topaloğlu, A. (1989). *Dilbilgisi terimleri sözlüğü.* İstanbul: Ötüken.

Trendnet. (2022). *7 Umûrin tulfitu intibâhe’r-racul ve teslubu ‘akleh*. https://s.i-trends.net/ sayfasından erişilmiştir.

Tsimoki, T. (2020). *Vezîru ‘adlin maksûsu’l-cenâhayn*. https://www.al-ayyam.ps/ sayfasından erişilmiştir.

Tuleylî, H. (2018). *İdrâcu mebdei himâyeti'l-bîeti fi'd-dustûri'l-feransî*. https://www.mc-doualiya.com/chronicles sayfasından erişilmiştir.

Tuleymât, G. M. (2000). *Fî 'ilmi'l-luğa*. Dımaşk: Dâru Talas.

Turk, P. (2016). *8 İbârât bil-luğati't-turkiyye lâ budde min itkânihâ*. Turk Press. https://www.turkpress.co/node/ sayfasından erişilmiştir.

Turkî, A. (2022, Ağustos 22). Esrârun fî cerîmeti'l-mahşiyyi'l-mesmûm bi's-saff. *Elbalad News*. https://www.elbalad.news/5406662 sayfasından erişilmiştir.

Türk Dil Kurumu. (2009). Türkçe Sözlük. Ankara: TDK.

'Ukaylân. (2021). Lukmetun sâiğa. *Aljazeera*. https://www.al-jazirah.com sayfasından erişilmiştir.

Ukâz. (2007). *Zevcî yeteşâceru ma'î liethefi'l-esbâb*. https://www.okaz.com.sa/article sayfasından erişilmiştir.

Ulmann, S. (1979). *Semantics*. New York: Oxford.

Uludağ Sözlük. (2008). *Eterne etmek*. https://www.uludagsozluk.com/k/enterne-etmek/ sayfasından erişilmiştir.

'Usfûr, M. (2017). *el-Yedu... ihsâsuhâ*. https://www.alqabas.com/article sayfasından erişilmiştir.

'Uteyvî, S. N. (2020). *Hattâ yeşîbe'l-ğurâb*. https://www.amad.ps/ar/post/376762 sayfasından erişilmiştir.

Uysal, H. (1997). *Arapça-Türkçe-İngilizce deyimler sözlüğü.* Konya: Uysal.

Uzluğ, E. N. (1991). *el-Fârâbî et-Türkî, İhsâ'ul-ulûm.* Beyrut: Merkezu'l-İnmâ el-Kavmî.

Uzun, L. S. (1991). Deyimleşme ve Türkçede deyimleşme dereceleri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*(2), 29-39.

Uzun, T. (2000). El-Câhız ve ilmu'l-luğadaki (dilbilimdeki) yeri. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (10), 89-118.

Ünalan, Ş. (2010). *Dil ve kültür*. Ankara: Nobel.

Vardar, B. (1988). *Açıklamalı dil bilim terimleri sözlüğü.* İstanbul: ABC.

Vekâletu'l-kuds. (2022). *el-Garb ağmeda 'ayneyhi âni'l-'udvân âle'l-yemen*. http://qodsna.com/ar/365846/print sayfasından erişilmiştir.

Velîd, S. (2023). *Rivâyetu temerrudi âşık*. https://camo3blog.com sayfasından erişilmiştir.

Veliyye, T. (2003). *Tilâvetun fevka'l-vasf testecimmu fuâdeke ve tulhiku bike fî semâi'l-unsi ve's-se'âde*. https://hawaaworld.com sayfasından erişilmiştir.

Vermeer, H. j. (2008). *Çeviride Skopos Kuramı.* (Ç. A. Konar, Çev.) İstanbul: İş Bankası.

Veyfkâvî, H. (2018, Eylül 13). *el-İktiâb.. 'indemâ tuktelu'n-nefsu bisamt*. *Aljazeera*. https://www.aljazeera.net/blogs sayfasından erişilmiştir.

Vilaça, M. L. (2009). Strategies in vocabulary teaching and learning estratégias no ensino e na aprendizagem de vocabulário. *Revista Eletrônica do Instituto de Humanidades, 7*(28), 72-81.

Watan. (2023). *Meydân Taksim eyne ecidu benâte'l-hevâ*. https://watanabust.com/post sayfasından erişilmiştir.

Wittgenstein, L. (1953). *Philosophical investigations*. Oxford: Basil Blackwell.

Yakıcı, A., Doğan, M. C., Yücel, M., & Yelek, V. S. (2017). *Üniversiteler için Türkçe-1 yazılı anlatım.* Ankara: Yargı.

Yakîn, T. (2016, Ekim 22). Riâyetu'l-mevâhib. *Alayam*. https://www.al-ayyam.ps/ar sayfasından erişilmiştir.

Yakıncı, C., Yakında, H., & Akın, K. (2013, Temmuz-Eylül). Tıp eğitiminde özdeyişlerin gücü. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, (56), 143-150.

Yazıcı, İ. (2010). *Nuc'atu'r-râid ve şir'atu'l-vârid fi'l-muterâdif ve'l-mutevârid*. Beyrut: Mektebetu Lubnan.

Yiğit, M. (2015). *Arapça'da deyimler ve Kur'an-ı Kerim'de kullanımı.* Yüksek Lisans Tezi, Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Yıldırım, A., Arı, N., Sarı, S., Aslan, S., & Yaşar, S. (2018). *Türk dili I.*. http://web.harran.edu.tr/assets sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, K. (2020). *Kadiyyetu Ayasofya ve neşvetu'l-intisâr*. https://carnegieendowment.org/sada sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.* Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldırım, Ö. (2020). *1. Sınıf Felsefeye giriş*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.

Yıldız, C. (2013). *Yeni öğretim programına göre kuramdan uygulamaya Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem.

Yıldız, N. (1998). Eskiçağın başvuru eserleri ve Eskiçağ sözlükçülüğü ve sözlükleri. *Kebikeç Dergisi,* (6), 189-210.

Yılmaz, E. C. (2019). *İslami kaynaklarda kullanılan "Nisa" (kadın) kelimesinin semantik analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Isparta.

Yılmaz, H. (2007). *Semantik analiz yönteminin Kur"ân'a uygulanmasına dair, "Kur"ân ilimleri ve tefsir usûlü.* Bursa: Kurav.

Young, M. (2017). *Mutaleât devriyye lihubera havle kadâyâ tete'allak bisiyasatiş-şarki'l-avsat ve şemâl afrikya.* https://carnegie-mec.org/diwan sayfasından erişilmiştir.

Yousef, K. (2020, Şubat 13). Valentine elkışşetu'l-letî kasamet zahra'l-baîr. *Alaraby*. https://www.alaraby.co.uk sayfasından erişilmiştir.

Yukaruç, A. (1960). *İnönü ansiklopedisi* (Cilt 3). Ankara: Nadir Kitap.

Yüceol, M. (2001). Türkçe deyimler üzerine birkaç söz. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 2 (600), 869-879.

Zawaya, M. (2019). *Limâzâ nuarkilu ba'dana el-ba'd.* https://zawayablog.com/2873/ sayfasından erişilmiştir.

Zâyidî, M. (2022, Ağustos 31). Hutûratu'l-murâhekati'a-siyasiyyeti'l-emrîkiyye. *Alarabiya.* https://www.alarabiya.net/politics sayfasından erişilmiştir.

Zebîdî, M. M. (1994). *Tâcu'l-arûs min cevâhiri'l-kâmûs.* Beyrut: Daru'l-Hidâye.

Zekeriyya, Y. (2020, Mayıs 16). Allahu berae seyyidena Mûsâ min tuhmetin şenîatin elsakahâ bihâ benû israil. *Albalad.* https://www.elbalad.news sayfasından erişilmiştir.

Zekkar, S. (2007). *El-mevsûa'tu'ş-şamile fi tarihi'l-hurûbu's-salebiyye.* Şam: Nur.

Zevâdî, H. (2019, Şubat 06). Rabbuna yub'id anke şerra'l-marad. *Alayâm.* https://www.alayam.com/Article sayfasından erişilmiştir.

Zeydî, S. (2020, Temmuz 16) Kelimâtun min samîmi'l-kalb. *Yemen Today.* https://yementdy.tv/news11817.html sayfasından erişilmiştir.

Zu'ayterî, Ş. (2009). *Liecli'l-vatani'l-muvahhad.* https://akhbaralyom.net/articles sayfasından erişilmiştir.

Zülfikar, H. (1991). *Terim sorunları ve terim yapma yolları.* Ankara: Türk Dil Kurumu.

EKLER

EK 1. Bingo! – لعبة البنغو

Öğretmenin projeksiyon aracılığıyla yansıtacağı deyimler ve anlamları

تحدث بكلام مبطّن Üstü kapalı söylemek	ارتمى تحت قدميه Ayaklarına kapanmak	طار عقله من الفرح Sevinçten uçmak	تبخُّر الأحلام Hayalleri sönmek	صبّ الزيت على النار Ateşe körükle gitmek	وقف على قدميه Ayakları üzerine durmak
باع ضميره Vicdanını satmak	لم يترك بابًا إلا وطرقه Çalmadık kapı bırakmamak	فقد ضميره Vicdanını kaybetmek	اصفرّ وجهه Beti benzi atmak	نفخ في قربة مخروقة Boşa kürek çekmek	ضاقت به السبل Çaresiz kalmak
ما خف حمله وغلا ثمنه Yükte hafif pahada ağır olmak	أعطى القوس باريها İşi ehline vermek	بسط الليل رداءه Hava kararmak	نبض بالحياة Hayat dolu olmak	غلبه النوم Uyuyakalmak	غسل المخ Beyin yıkamak
عينه فارغة Açgözlü	صعد نجمه Yıldızı parlamak	صبّ الزيت على النار Yangına körükle gitmek	استسلم لمصيره Kaderine razı olmak	على الطائر الميمون! İyi yolculuklar	وقع بين المطرقة والسندان İki arada bir derede kalmak
ابتسم له الحظ Şansı yaver gitmek	جرح الكبرياء Gururunu zedelemek	ملكي أكثر من الملك Kraldan çok kralcı olmak	المال يجر المال Para parayı çeker	أطال لسانه Dil uzatmak	لقمة سائغة Kolay lokma olmak
بكى بمرارة Acı acı ağlamak	خرج من صدفته Kabuğundan çıkmak	خيم عليه الحزن Hüzün çökmek	أشبعه ضربا Eşek sudan gelinceye kadar dövmek	فقد عقله Aklını yitirmek	عركته الحياة Feleğin çemberinden geçmek
انفجر غيظا Öfkeden deliye dönmek	لم يستطع أن يحبس دمعه Gözyaşını tutamamak	بنى آمالا Umut beslemek	ضرب رأسه بالجدار Başını duvarlara vurmak	جذب بصره Dikkatini çekmek	لا يعرف طعم النوم Uyku nedir bilmemek

EK 2. Bingo! – لعبة البنغو

Öğrencilere Dağıtılacak Olan Karışık Sıralanmış Bingo Deyim Kartları

عينه فارغة	خيم عليه الحزن	تبخُّر الأحلام	عركته الحياة	ارتمى تحت قدميه	بنى آمالا
ضاقت به السبل	جرح كبريائه	اصفرّ وجهه	غسل المخ	لم يترك بابًا إلا وطرقه	أشبعه ضربا
فقد ضميره	غلبه النوم	ملكي أكثر من الملك	بسط الليل رداءه	بكى بمرارة	ما خف حمله وغلا ثمنه
لا يعرف طعم النوم	على الطائر الميمون!	باع ضميره	صبّ الزيت على النار	صعد نجمه	وقف على قدميه
لقمة سائغة	أطال لسانه	انفجر غيظا	نبض بالحياة	نفخ في قِربة مخروقة	ابتسم له الحظ
طار عقله من الفرح	فقد عقله	أشبعه ضربا	صبّ الزيت على النار	خرج من صدفته	أعطى القوس باريها
وقع بين المطرقة والسندان	جذب بصره	لم يستطع أن يحبس دمعه	تحدث بكلام مبطّن	ضرب رأسه بالجدار	المال يجر المال

EK 3. Arapça Deyim Bulmacası – كلمات متقاطعة للتعابير الاصطلاحية

Öğrencilere Verilecek Etkinlik Kağıdı

ه	ت	ع	ن	ر	ح	ا	س	ل	ا	ى	ل	ع	ر	ح	س	ل	ا	ب	ل	ق	ن	ا	ب
ش	ذ	ي	د	ق	ث	د	ق	د	ث	ه	ز	ق	غ	ت	ى	ف	لا	د	ز	ب	ت	ل	د
ب	لا	ن	ا	ن	ق	م	ط	ن	ب	ق	ن	ب	ث	ش	ح	ث	ة	ى	ش	ث	ج	ق	ة
ق	ا	ع	و	ج	ت	ا	م	ن	ي	ث	ر	ى	ق	ز	ق	ث	ل	ز	ك	ى	لا	ع	ج
ز	ت	ر	ق	لا	لا	ل	ن	غ	ز	ع	ذ	ل	ك	ذ	ل	ص	ز	د	ز	ا	ن	ن	ر
ض	م	ش	ز	ص	ا	ث	ع	ل	لا	ا	لا	ك	لا	ث	لا	ه	ث	لا	لا	ه	ت	لا	ح
ر	ص	ز	ي	ث	ق	ا	ي	ى	ه	ت	ن	ب	د	ك	ل	ز	ب	ش	م	ت	د	ل	م
ب	ل	د	ئ	ت	ل	ل	ن	لا	ي	ن	د	م	لا	ة	ت	د	ت	م	ت	ل	س	ق	ش
ر	ى	ز	ذ	ي	ز	ذ	ه	ز	ش	ل	ز	ت	ى	ش	ك	ش	ك	ب	ث	ر	أ	د	ا
أ	ه	ن	ل	ا	ق	ز	م	ة	م	ت	ش	ز	ر	ك	غ	م	ه	م	م	ع	ن	ن	ع
س	ث	ع	لا	ن	د	ث	ا	ز	غ	ن	م	ز	ئ	ك	ئ	ل	ن	ق	ل	لا	ف	ل	ر
ه	ب	ئ	ز	لا	ك	ز	ك	لا	ك	ب	ا	لا	ز	م	ب	لا	ك	ب	ن	م	ه	ز	ه
ب	م	ر	ا	ن	ل	ا	ى	ل	ع	ت	ي	ز	ل	ا	ب	ص	ز	م	ة	لا	ف	ز	ق
ا	ث	ز	لا	م	ت	ذ	ك	ت	ز	م	ن	ر	ز	م	ع	م	م	ك	ن	ك	ي	ن	م
ل	ب	لا	د	ت	ب	ك	ق	ة	ز	د	ق	ك	لا	ق	م	ئ	ئ	ة	ق	غ	ك	د	لا
ج	ن	ي	ك	ا	ت	ؤ	ر	ى	ا	ت	ز	ت	ئ	ز	ن	ذ	لا	ث	ز	ئ	ل	ث	ى
د	ز	ك	د	ز	ل	ك	لا	ر	ل	ز	ه	س	ا	ف	ن	أ	ع	ط	ق	ن	ا	ل	ة
ا	ع	لا	م	ق	ئ	ن	ق	لا	ن	ر	ت	ك	ق	ك	ث	ز	ت	ر	ن	ث	م	ن	لا
ر	ث	ن	ا	ص	ة	ت	ب	ر	ز	ث	ذ	لا	ك	ا	لا	ن	ش	ذ	ا	لا	ر	ذ	ه
ق	ئ	ل	م	ز	ك	ث	ز	ا	ق	ش	ع	ب	ا	ذ	ث	لا	ب	ك	ق	ل	م	لا	ت

Tabloda verilen deyimleri bulmacanın içinde bulunuz ve çiziniz.

BULMACADA GİZLİ DEYİMSEL İFADELER	
7. انقطع أنفاسه	1. صبّ الزيت على النار
8.عقبى لك	2. دسّ أنفه في كل أمر
9. مات جوعا	3. انقلب السحر على الساحر
10. جرح مشاعره	4. ضرب رأسه بالجدار
ذاب عشقا	5. سقط من عينيه
	6. ترك بصمة

EK 4. Arapça Deyim Bulmacası – كلمات متقاطعة للتعابير الاصطلاحية

Etkinliğin Tamamlanmış Hali

ب	ا	ن	ق	ل	ب	ا	ل	س	ر	ع	ل	ى	ا	ل	س	ح	ر	ع	ى	ا	ل	ث	ت	ه
د	ل	ت	ب	ز	د	لا	ا	ف	ى	ت	غ	ز	ه	ث	ا	د	ق	س	د	ا	ق	ر	ذ	ش
ة	ق	ج	ث	ش	ى	ة	ث	ح	ش	ث	ب	ن	ق	ب	ن	ط	م	ق	ن	ا	ن	لا	ب	ب
ج	ع	لا	ى	ك	ز	ل	ث	ق	ز	ق	ى	ر	ث	ي	ن	م	ا	ت	ج	و	ع	ا	ق	ق
ر	ن	ن	ا	ز	د	ز	ص	ل	ذ	ك	ل	ع	ز	غ	ن	ن	ل	لا	لا	ق	ر	ت	ز	ز
ح	لا	ت	ه	لا	لا	ث	ه	لا	ث	لا	ك	ا	لا	ل	ع	ث	ا	ص	ز	ش	م	ض	ض	ض
م	ل	د	ت	م	ش	ب	ز	ل	ك	د	ب	ن	ت	ه	ى	ي	ا	ق	ث	ي	ز	ص	ر	ر
ش	ق	س	ل	ت	م	ت	د	ت	ة	لا	م	د	ن	ي	لا	ن	ل	ل	ت	ئ	د	ل	ب	ب
ا	د	أ	ر	ث	ب	ك	ش	ك	ش	ى	ت	ز	ل	ش	ز	ه	ذ	ز	ذ	ي	ز	ى	ر	ر
ع	ن	ن	ع	م	م	ه	غ	م	ك	ر	ز	ش	ت	م	ة	م	ز	ق	ا	ل	ن	ه	أ	أ
ر	ل	ف	لا	ل	ق	ن	ل	ئ	ك	ئ	ز	م	ن	غ	ز	ا	ث	د	ن	لا	ع	ث	س	س
ه	ز	ه	م	ن	ب	ك	لا	ب	م	ز	لا	ا	ب	ك	لا	ك	ز	ك	لا	ز	ئ	ب	ه	ه
ق	ز	ف	لا	ة	م	ز	ص	ب	ا	ل	ز	ي	ت	ع	ل	ى	ا	ل	ن	ا	ر	م	ب	ب
م	ن	ي	ك	ن	ك	م	م	ع	م	ز	ر	ن	م	ز	ت	ك	ذ	ت	م	لا	ز	ث	ا	ا
لا	د	ك	غ	ق	لا	ق	م	ئ	ق	ق	ك	ق	د	ز	ة	ق	ك	ب	ت	د	لا	ب	ل	ل
ى	ث	ل	ئ	ز	ث	لا	ذ	ن	ز	ئ	ت	ز	ت	ا	ى	ر	ؤ	ت	ا	ك	ي	ن	ج	ج
ة	ل	ا	ن	ق	ط	ع	أ	ن	ف	ا	س	ه	ز	ل	ر	لا	ك	ل	ز	د	ك	ز	د	د
لا	ن	م	ث	ن	ر	ت	ز	ث	ك	ق	ك	ت	ر	ن	لا	ق	ئ	ن	ق	م	لا	ع	ا	ا
ه	ذ	ر	لا	ا	ذ	لا	ن	ش	ا	ك	لا	ذ	ز	ث	ر	ب	ت	ة	ص	ا	ن	ث	ر	ر
ت	لا	م	ل	ق	ك	ب	لا	ث	ذ	ا	ب	ع	ش	ق	ا	ز	ث	ك	ز	م	ل	ئ	ق	ق

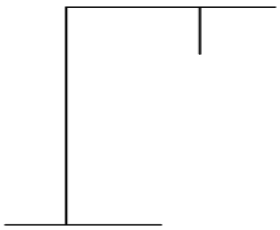
Tabloda verilen deyimleri bulmacanın içinde bulunuz ve çiziniz.

BULMACADA GİZLİ OLAN DEYİMSEL İFADELER	
1. صبّ الزيت على النار	7. انقطع أنفاسه
2. دسّ أنفه في كل أمر	8. عقبى لك
3. انقلب السحر على الساحر	9. مات جوعا
4. ضرب رأسه بالجدار	10. جرح مشاعره
5. سقط من عينيه	11. ذاب عشقا
6. ترك بصمة	

EK 5. Adam Asmaca – لعبة الجلاد

بكى بمرارة = ACI ACI AĞLAMAK

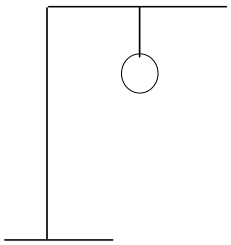
1. Aşama:

ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ

ص

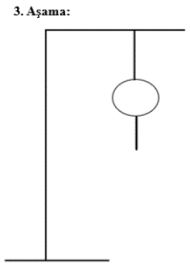
2. Aşama:

ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ـــ ك ـــ

ص ل

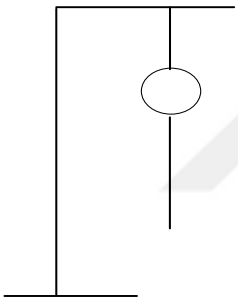
3. Aşama:

ـــ ك ـــ ـــ ـــ ر ـــ ر ـــ

ص ل ج

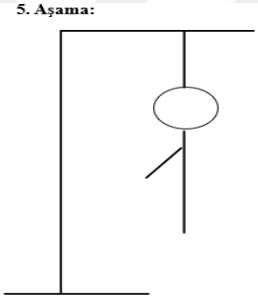
4. Aşama:

ـــ ك ـــ ـــ ـــ ر ـــ ر ـــ

ط ص ل ج

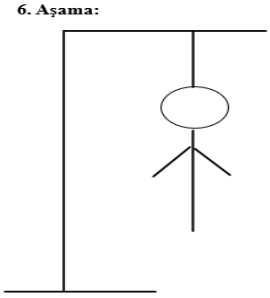
5. Aşama:

ـــ ك ـــ ـــ ـــ ر ـــ ر ـــ

ط ث ص ل ج

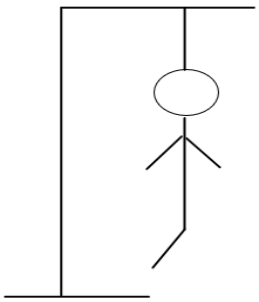
6. Aşama:

ـــ ك ـــ ـــ م ر ـــ ر ـــ

ز ط ث ص ل ج

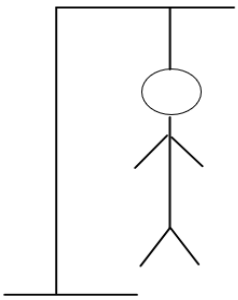
7. Aşama:

ـــ ك ـــ ـــ م ر ـــ ر ـــ

و ز ط ث ص ل ج

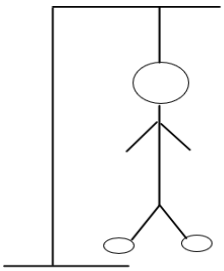
8. Aşama:

ب ك ـــ ب م ر ـــ ر ـــ

س و ز ط ث ص ل ج

9. Aşama:

ب ك ـــ ب م ر ـــ ر ة

ف س و ز ط ث ص ل ج

EK 6. Uygulama – حكاية علي في رحلة الحياة

حكاية علي في رحلة الحياة

علي، شاب في العشرينات من عمره، كان يعيش في قرية صغيرة تقع في وسط الجبال. كانت حياته مليئة بالتحديات والمغامرات. في يومٍ من الأيام، قرر أن يغير مجرى حياته ويستكشف المزيد من العالم الخارجي. أثناء رحلته، وجد نفسه في وسط غابة كثيفة. خيم عليه الحزن لأنه فقد الطريق الصحيح. كانت الأمور تبدو معقدة، ولكنه لم يتراجع، قرر أن يستخدم خبرته ليستعيد الحياة في رحلته. في طريقه، فاته القطار إلى المدينة الكبيرة، ولكنه لم يفقد الأمل. أحيانا باء بالفشل و لكنه لم ييأس. بدلاً من ذلك، حاول السير وفي النهاية استقرت الأمور وابتسمت أساريره. وجد نفسه في مدينة مدهشة حيث ابتسمت له الحياة. لم يترك علي بابًا إلا وطرقه ليستكشف المزيد. حالفه الحظ و شعر بالسعادة أكثر، وأصبح مستريح البال. عاش علي بالسعادة... ورغم التحديات، استمر في استكشاف الحياة وابتسمت أساريره دائمًا.

Metni dikkatlice oku ve içinde geçen deyimleri belirleyin. Deyimleri tabloya yaz ve anlamını açıklayın. İlgili kısma belirlediğin deyimi kullanarak Arapça örnek cümleni yazın. Son olarak deyimin hangi durumlarda kullanılabileceğini Türkçe açıklayın.

1. Deyim Arapça:	
Anlamı:	
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
2. Deyim Arapça:	
Anlamı:	
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
3. Deyim Arapça:	
Anlamı:	
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
4. Deyim Arapça:	
Anlamı:	
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
5. Deyim Arapça:	
Anlamı:	
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	

EK 7. Uygulama Cevap Anahtarı – حكاية علي في رحلة الحياة

علي، شاب في العشرينات من عمره، كان يعيش في قرية صغيرة تقع في وسط الجبال. كانت حياته مليئة بالتحديات والمغامرات. في يومٍ من الأيام، قرر أن يغير مجرى حياته ويستكشف المزيد من العالم الخارجي. أثناء رحلته، وجد نفسه في وسط غابة كثيفة. خيم عليه الحزن لأنه فقد الطريق الصحيح. كانت الأمور تبدو معقدة، ولكنه لم يتراجع. قرر أن يستخدم خبرته وبذل قصارى جهده ليستعيد الحياة في رحلته. في طريقه، فاته القطار إلى المدينة الكبيرة، ولكنه لم يفقد الأمل. أحيانا باء بالفشل و لكنه لم ييأس. بدلاً من ذلك، حاول السير وفي النهاية استقرت الأمور وابتسمت أساريره. وجد نفسه في مدينة مدهشة حيث ابتسمت له الحياة. لم يترك علي بابًا إلا وطرقه ليستكشف المزيد. حالفه الحظ و شعر بالسعادة أكثر، وأصبح مستريح البال. عاش علي بالسعادة ورغم التحديات، استمر في استكشاف الحياة وابتسمت أساريره دائمًا.

Metni dikkatlice oku ve içinde geçen deyimleri belirleyin. Deyimleri tabloya yaz ve anlamını açıklayın. İlgili kısma belirlediğin deyimi kullanarak Arapça örnek cümleni yazın. Son olarak deyimin hangi durumlarda kullanılabileceğini Türkçe açıklayın.

1. Deyim Arapça:	غيّر مجرى حياته
Anlamı:	Hayatın akışını değiştirmek
Örnek Cümle:	مراد ترك الوظيفته المملة وبدأ في وظيفة جديدة و بعد ذلك تغير مجرى حياته
Kullanım Alanı:	Alışılmış düzenin değiştirilmesi durumunda kullanılır.
2. Deyim Arapça:	خيّم عليه الحزن
Anlamı:	Hüzün çökmek
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
3. Deyim Arapça:	بذل قصارى جهده
Anlamı:	Elinden geleni yapmak
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
4. Deyim Arapça:	فقد الأمل
Anlamı:	Umudunu kaybetmek
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	
5. Deyim Arapça:	لم يترك بابًا إلا وطرقه
Anlamı:	Çalmadık kapı bırakmamak
Örnek Cümle:	
Kullanım Alanı:	

EK 8. Çarkıfelek – لعبة عجلة التعابير الاصطلاحية

Etkinlikte Kullanılacak Deyimsel İfadeler

عاش معصوب العينين	أعطاه أملا	عذّب مشاعره
نفخ في قربة مخروقة	غسل دماغه	ترك بصمة
انطلق من عينه المكر والشر	خرج عن صمته	ارتمى تحت قدميه
نشر الغسيل الوسخ	حطّم عشّه	حط من قدره
لا يفل الحديد إلا الحديد	أعار أذنه	سقط من عينه
انحرف عن جادة الحق	سرق حياته	اطال لسانه

Adım1: https://wheelofnames.com/ar linkinden çarkıfelek oyunu açılır. Sağ taraftaki bölüme etkinlikte kullanılmak istenen deyimler yazılır. Yazılan tüm deyimler çarkıfelek çarkında aşağıdaki gibi görünür.

Adım 2: Çarkıfeleğin ortasına basıldığında öğrencinin şansına çıkan deyim

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…